

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

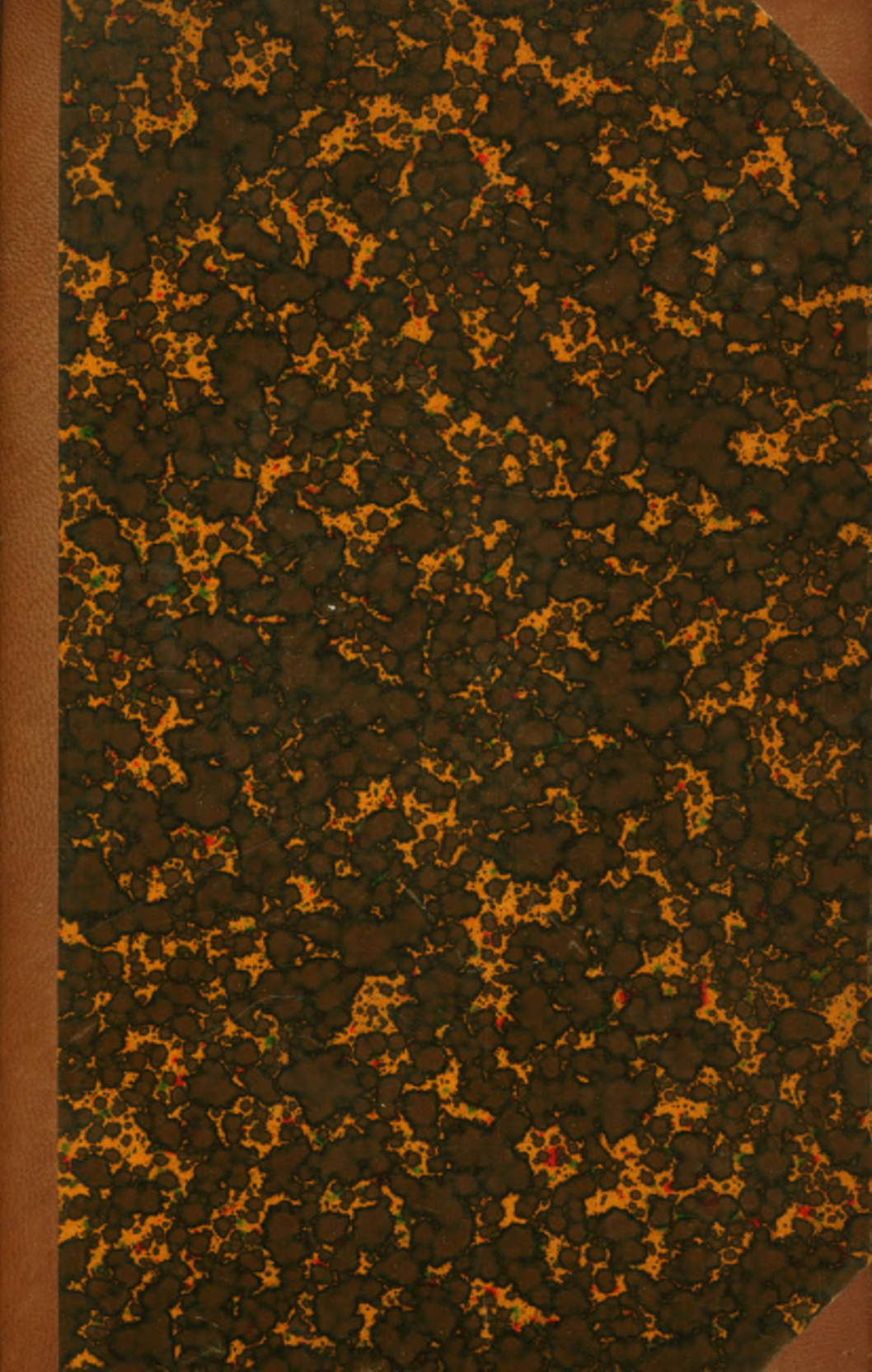
Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskernes Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

PERSONALHISTORISK TIDSSKRIFT

76. AARGANG
(13. RÆKKE 4. BIND)
1956

Udgivet af
SAMFUNDET FOR DANSK GENEALOGI OG
PERSONALHISTORIE

KØBENHAVN 1956

Redigeret af Samfundets Skriftudvalg

ved

SVEN HOUMØLLER

INDHOLD

Små bidrag til Odense skoles historie. Ved lektor, dr. phil. <i>Hans H. Fussing</i>	1
Brødrene Biskop Peder Hansen's og Overbygningsdirektør Christian Frederik Hansen's Slægt. Af sparekassefuldmægtig <i>E. Juul Hansen</i>	21
Vilhelm Marstrand †	41
Små meddelelser:	
Birgitte Bodenhoffs skifte. — Skattemandtal Storehedinge 1716. — Ingeniør P. R. Sollied. — Løwensparre-Brenner. — Rettelse	44
Anmeldelser	45
Samsfundets anliggender	63
En sønderjyds Præstegaard i 1864. Ved kgl. ordenshistoriograf, overarkivar, dr. theol. <i>Bjørn Kornerup</i>	65
Navngivne humlemestre, gartnere, urtegårdsmænd og voldmestre i Danmark før året 1662. Af havearkitekt <i>Johannes Tholle</i>	103
Supplement til Medaillon-Portrætstik af Danske og Norske. Af kontorchef* i Danmarks Nationalbank <i>O. H. Clementsen</i>	117
Anmeldelser	120
Heym.-Holck. En dansk-norsk Familiekreds. Af kontorchef* i Statsministeriet <i>Harald Holck</i>	137
Supplement til „Slægten Edinger“. Ved grosserer <i>Ove Juul-Christensen</i> . .	157
Anesammenfald indenfor slægten Tutein. Af kommandørkaptajn <i>H. F. Kiær</i>	172
Hans H. Fussing †	176
Små meddelelser:	
Hr. Anders Christensen Skovgaards slægtebog. Ved lektor <i>Hans H. Fussing</i> †	180
Utrykte genealogiske arbejder af Christian Maibøll	184
Lidt om Paludanslægtens oprindelse. Af førstelærer <i>H. K. Kristensen</i>	186
Johan Ludvig Heibergs første skolegang. Af cand. jur. <i>Erik Reitzel-Nielsen</i>	187
Frants Mathiasen Thestrups børn. Af genealog <i>Alfred Larsen</i>	188
Rettelser og tilføjelser	190
Spørgsmål: 1. Edinger. 2. Teutz	190
Anmeldelser	191
Samsfundets regnskab for året 1955	198
Register. Ved genealog <i>Poul Nygaard</i>	199
Tillæg: Dødsfald i Danmark 1954. Ved redaktør <i>Niels Friis</i> .	

BOGANMELDELSER

Bang, Herman: Fra de unge Aar. (<i>H. Topsøe-Jensen</i>).....	192
Berner Schilden Holsten, Hans og Albert Fabritius: Lehnsbaron Hans Berner Schilden Holsten's Slægtebog. I, 2; II, 1 (<i>Sven Houmøller</i>)..	123
Blædel, Finn H.: Slægten Blædel. (<i>Sven Houmøller</i>)	52
Bull, Th.: Et dansk-norsk hjem belyst ved breve fra den Bull-Ørstedske familiekrets. (<i>Else Maria Kornerup</i>)	45
Carlquist, Gunnar: Lunds Stifts Herdaminne. Ser. II, 5. (<i>Bjørn Kornerup</i>)	120
Dansk historisk bibliografi 1943—1947. Ved Henry Bruun. (<i>Sven Hou- møller</i>)	191
Dinesen, Marie: Værtinde i Rom. (<i>H. Topsøe-Jensen</i>)	125
Due, N. V.: En Due Række med Hustruer. (<i>Albert Fabritius</i>)	54
Dunker, Bernhard: Breve til Julie Winther. Ved Solveig Tunold. (<i>Else Maria Kornerup</i>)	46
Fog-Petersen, Johs.: Brogede Erindringer. (<i>Bjørn Kornerup</i>)	125
Gerber, Adamine: Frederiksberg By med Sideveje til Porten. (<i>H. Topsøe- Jensen</i>)	54
Grenholm, Ebba: Din tillgivna Ebba. (<i>Poul Engelstoft</i>)	194
Henningsen, Agnes: Skygger over vejen. (<i>H. Topsøe-Jensen</i>)	136
Holbøll, C. Th.: Tre generationer af slægten Holbøll 1717—1856. (<i>Albert Fabritius</i>)	56
Holck, Harald: Holck. Familiehistoriske Arbejder. (<i>Sven Houmøller</i>)...	57
Hovedstadens monumenter, mindesmærker, mindetavler. (<i>Sven Houmøller</i>)	52
Johansen, Steen (Udg.): Erindringer om Søren Kierkegaard. (<i>Bjørn Kornerup</i>)	195
Kjølser, Hans H.: Den fynske slægt Hastrup. (<i>Sven Houmøller</i>)	193
Kornerup, Bjørn (Udg.): Biskop H. Martensens Breve. I. (<i>Poul Engelstoft</i>)	58
Kristensen, H. K.: En Slægt fra Kjelst. (<i>Sven Houmøller</i>)	121
København fra Absalon til i dag. Kraks tidstavler. (<i>Sven Houmøller</i>)...	52
Larsen-Ledet: Mit Livs Karrusel. VII. (<i>H. Topsøe-Jensen</i>)	196
Margolinsky: Gravpladserne på Mosaik nordre Kirkegård i Møllegade 1693—1953. — Gravpladserne på Mosaik vestre Kirkegård, januar 1886—maj 1955. (<i>Michael Hartwig</i>)	49
Neiendam, Robert: Rivalinder. (<i>H. Topsøe-Jensen</i>)	122
Nielsen, Carl Lindberg: Familien Estrup gennem 250 år. (<i>Albert Fabritius</i>)	60
Paulsen, Henning (Udg.): Sophie Brahes regnskabsbog 1627—40. (<i>Albert Fabritius</i>)	53
Pedersen, Anders Simonsen: Gennem 400 Aar. (<i>Sven Houmøller</i>)	121
Rahbek, Just (Udg.): Breve fra og til Johanne Luise Heiberg. (<i>H. Topsøe- Jensen</i>)	127
Rasmussen, Erik og Roar Skovmand: Det radikale Venstre 1905—55. (<i>Poul Engelstoft</i>)	60
J. Smith: Slesvigske Amtsforvaltere. (<i>Albert Fabritius</i>)	62
Spreckelsen, Otto von: Viborg Bys Borgerbog 1713—1860. (<i>Albert Fa- britius</i>)	121
Søgaard-Larsen, Einar V.: Vor langelandske Slægt. (<i>H. Bützow-Rohde</i>)..	197
Wivel, Ole (Red.): Martin A. Hansen til minde. (<i>H. Topsøe-Jensen</i>)....	126

SMÅ BIDRAG TIL ODENSE SKOLES HISTORIE

VED

HANS H. FUSSING

Rektor i Odense R. J. F. Henrichsen har i en række skoleprogrammer og i „Samlinger til Fyens Historie og Topographie“ givet meget værdifulde bidrag til Odense skoles historie, men en samlet fremstilling findes ikke. Selv om de nedenfor trykte småting ikke indeholder noget særlig opsigtsvækkende, kaster de dog et vist lys over disciplenes og lærernes forhold, så det kan være forsvarligt at trykke dem. Et par av bidragene har ganske vist tidligere været trykt, men på et sted hvor de ikke kommer mange for øje.

1. Latinskoledrengene og borgerne 1607-43.

Da både latinskolernes lærere og disciple hørte under den gejstlige jurisdiktion, er det kun yderst sjældent, at man møder dem i den verdslige retsplejes tingbøger og akter, men engang imellem dukker de også, mere eller mindre uskyldigt, op der. Odense byfogeds regnskaber findes for perioden 1607-1643, og heri findes indført de retsbøder, der betaltes av byens borgere, som verbalt eller korporligt havde overfaldet skolens personer. Som regel mangler desværre navnene på de skoledreng, det var gået udover, men lidt siger det dog om, at forholdet mellem skoledrengene og byens folk ikke altid havde været helt gnidningsløst.

I 1612 oversvor sandemændene Niels Madsen vold, „for han slog en av skolens personer og siden rømte“, så ved den lejlighed fik man ingen bøde ind. Glarmester Laurids måtte d. 28. maj 1618 bøde 1½ sletdaler for sin svend Peder Mikkelsen, fordi denne havde slået skoledrengen BLASIUS¹, og d. 21. februar 1619 måtte Mads Rasmussen av med en bøde på 1 rdl., fordi han havde været i parlament, det vil

---

¹ Ses ikke at være blevet dimitteret.

sige skændsmål, med en latinskoledreng. Jørgen Suisser måtte d. 5. december 1624 bøde det dobbelte beløb, og når bøden blev større var det måske, fordi han havde været i klammeri med *flere* disciple. I det hele taget har der nok været brugt en kraftig mund mod „degnene“, for d. 7. juli 1630 betalte Jørgen Nielsen Sværdfegevsvend og Daniel Danielsen Sejermager hver 1 rigsdaler, fordi de på gaden havde været i parlament med nogle av skolens disciple, „dog ingen skade gjorde dem“. Det sidste kunne nu også ske, for i 1634 måtte Christian Jyde bøde 1 rigsdaler, fordi hans søn Poul havde givet en skoledreng „et mundslag“, og Magdalene gik så vidt i 1641, at hun stak skoledrengen PEDER BEMBERG¹ med en kniv, men desuagtet slap hun med en bøde på 1 rigsdaler, „eftersom det var en ringe skade“. Hans Knudsen Høy kom også av med samme ringe bøde i 1648, fordi han havde såret en discipel med sin kniv, så heller ikke den skade kan have været synderlig alvorlig. Man kan vist gå ud fra, at skoledrengene ikke har været helt mundlamme under skændsmålene eller været uden skyld i de alvorligere slagsmål, men de er for deres andel i optøjerne blevet straffet indenfor skolens mure. I de fleste tilfælde har de vel bare fået prygl, og det var de jo vant til, men rektor HENRIK ERIKSEN PONTOPPIDAN² må have ønsket at kunne sikre sig, at de mere opsætsige og vanskelige elever ikke unddrog sig straffen ved flugt, for ca. 1640 skrev han til magistraten i Odense, at han gerne ville have opført et „carcer“ bag skolen, men vi ved ikke, om han fik sit ønske opfyldt. Der findes et enkelt eksempel på, at rektor HENRIK CHRISTENSEN ACHTHONIUS³ fik en sag om en discipels formodede forseelse henvist til den borgerlige retspleje, for da hans elev Steffen Jacobsen i 1651 var under mistanke for at have skrevet en „pasquil“, det vil sige et skandskrift, henviste rektoren sagen til behandling for rådstueretten i Odense.

Da skolens elever ofte var voxne, var det, som det også fremgår av det følgende, ikke helt ualmindeligt, at de begik lejermål, og det er derfor ejendommeligt, at man i de 36 års byfogedregnskaber kun een gang finder en discipel som medskyldig i denne forseelse. I 1637 var Maren Eggertsdatter, der var tjenestepige hos Svend Pedersen, blevet beligget av en „skoledegn“, og på grund av sin fattigdom slap hun med at bøde 3 rigsdaler, skønt hun efter recessen skulle have været av med 6.

¹ Ses ikke at være blevet dimitteret.

² 1608–59. Rektor i Odense 1637–42.

³ 1613–77. Rektor i Odense 1642–53.

Grænsen mellem verdslig og gejstlig jurisdiktion har nu ikke været helt skarp, for i rektor Henrik Pontoppidans ovennævnte brev, bad han magistraten fritage en dreng for den bøde, han skulle have været av med for sin deltagelse i et slagsmål, fordi han var et fattigt barn. Et fuldstændigt billede av denne side av forholdet mellem skolen og borgerskabet kan kun oplyses efter en gennemgang av alle byens tingbøger, og den er ikke blevet foretaget¹.

2. En discipels ejendele 1640.

Det er sjældent muligt at få et billede av, hvordan en skolediscipel havde det i sit daglige liv udenfor skolen, og hvordan hans økonomiske kår har været, men da JØRGEN NIELSEN i 1640 ikke betalte sin logivært PEDER TUESSEN SKRÆDDER, blev han sagsøgt til betaling av sin gæld, og derigennem kan man få et lille indblik i hans forhold. Skrædderen stævnedes d. 16. november 1640 disciplen for gæld², og en måned senere d. 11. december faldt byfogedens dom i sagen³. Herunder oplystes det, at Jørgen Nielsen i al fald fra Mikkelsdag 1637 havde boet hos skrædderen, men ikke betalt sit logi, så skrædderen krævede ham for hans part av det kammer, han havde delt med en anden fra mikkelsdag 1637 til påske 1638 1 rdl., for tiden derefter til mikkelsdag samme år 3 sldl., og fra mikkelsdag 1638 til samme dag 1640 12 sldl. Desuden havde Jørgen Nielsen og hans gæster, som han havde godsagt for, fået 192 kander øl à 3 skl. = 9 sldl., og endelig havde Jørgen Nielsen sønderslået en pibekande, som var blevet repareret for 12 skl. og sønderbrudt en slagbænk, hvis istandsættelse havde beløbet sig til 20 skl. For det samlede krav på 26 dl. 2 skl. krævede skrædderen sig tilfredsstillet i Jørgen Nielsens ejendele, der dels fandtes hos værten, dels hos dennes kollega Iver Madsen Skrædder⁴. Dommen gik ud på, at hvis beløbet ikke var blevet betalt inden 15 dage, skulle skræd-

¹ Odense byfogedregnskaber findes i Rigsarkivet. Tingbogen 1639-40 er gennemgået, men har kun givet det s. 3-4 nævnte udbytte. Dette har tidligere i en noget anden form været meddelt i Odenseanersamfundets Tidsskrift. Oktober 1952. Nr. 27.

² Odense byfogeds stævningebog 1640-41 f. 68 b. f.

³ Odense byfogeds conceptbog 1639-41 fol. 46-48.

⁴ Iver Madsen har åbenbart ikke stået sig helt godt med alle sine kolleger, for Jesper Andersen Skrædder skældte ham en dag på gaden udenfor Hans Nyborgs dor ud for en vædder og en lumpen skælm. Han anlagde sag mod injurianten d. 16. maj 1638, og da sagen havde været udsat nogle gange, kom den for d. 25. juni, men i modsætning til modparten mødte han ikke og havde således spildt sin sag, der ikke senere blev genoptaget.

deren have ret til at søge sig tilfredsstillet i dette gods, der også skulle dække udgifterne til retssagen, der beløb sig til 3 dl. 1 mk.

Byfogeden registrerede nu Jørgen Nielsens ejendele, der var følgende: en kappe til 4 dl., en overdyne til andre 4, en gammel underdyne til 10 mk., tre hovedpuder uden vår og en hoveddyne til i alt 10 mk., en gammel saller¹ til 3 mk., to gamle pudevær til 2 mk., et par gamle buxer til 1 dl., et egeskrin til 7 mk. og en gammel ormstukket fyrrekiste uden lås, som sattes til 2 mk. Jørgen Nielsen har således selv medbragt sit sengetøj, men da der ikke er rejst krav for kost, har han formodentlig fået sin føde med andre skoledrenge på Gråbrødrekloster.

Foruden sine klæder havde Jørgen Nielsen en del skolebøger, som må have været hans ejendom. Med de sparsomme oplysninger, der gives om bøgernes titler, lader det sig næppe gøre at fastslå, hvilke udgaver, der kan være tale om, men man får dog et indtryk af, hvad han har læst i sin skoletid. Det drejer sig – med vedføjede vurderingspriser – om følgende: *Chronica Carionis* 1 mk.², *Officia Ciceronis* 1½ mk., *Colloquia Erasmi* 2 mk., *Encheridion Psalmarum* 8° skl., *Epistola Ciceronis* 1 mk., *Analisis logica evangeliorum dictionum* 2° mk., *Phrases Ulneri*³ 12 skl., *Biblia latini* – ikke vurderet – *Logica et retorica* med papir imellem 24 skl., *Terentius* 24 skl., *Titus Lucretius* 12 skl. og en tysk bønnebog til 1 mk. Det hele beløb sig til 22 dl. 2½ mk., men desuden fandtes nogle gamle bøger og breve, som vel blev forseglet, men som ikke ansås for at være noget værd i penge. Bøgerne var *Dialectica Philippi Mel.*, *Arithmetica practice Frisii*, *Annotationes Philippi Mel. in festa*, *Grammatica Philippi* og tre bøger, der ingen titel havde, da bladene var efterskrevne. Da det drejer sig om Philip Melanchtons almindelige skolebøger, var det ikke underligt, at de var stærkt slidt og derfor næppe havde større økonomisk værdi.

De beslaglagte breve viser lidt om Jørgen Nielsens økonomiske forhold og om hans fader, men de er så kort refereret, at man ikke

¹ Sengetæppe.

² *Chronica Carionis von anfang der welt bis uff Keiser Carolum den Fünften. Auff's neue in lateinischen Sprach beschrieben, vermeset und gebessert durch dr. Phil Melanchtonem und doct. Casp. Peucerum. Itzund zum ersten aus dem lateinischen in deutsche sprach gebracht. Wittenberg 1578. Fol. Latinske udgaver kom i Rostock 1596 og 1601.*

³ Hermann Ulnerus Hirsfeld: *Copiosa supplex elegantissiarum germanicæ et latinæ lingvæ phrasium. Frankfurt 1611.*

med sikkerhed kan se, om det drejer sig om hans eller om hans faders pengesager. Der var en håndskrift på 24 rdl. dateret pinsedag 1619 – d. 16. maj – med to „opdragelsesbreve“ lydende på samme gæld, et av „de Bielkers brev udi Sverige“, fire uddrag av regnskabsbøger fra købmændene Herman Rippendal i Odense, Poul Hansen, Anne Matthias Dirichsens og Anne Hans Michelsens, en håndskrift på 11 rdl. dateret d. 12. december 1634 hos Laurids Sørensen, foged på Løgismose, og en kvittering som mester Rasmus har fået av Jens Barund d. 8. marts 1633. Alle disse papirer har formentlig tilhørt Jørgen Niensens fader, og de har nok ikke haft nogen økonomisk værdi, men blot været kvitteringer. Endelig havde Jørgen Nielsen gemt sin salig faders pas fra rådmand i Assens Rasmus Bang¹ og hans skudsmål udstedt d. 8. oktober 1613. De sidste papirer kan Jørgen Nielsen have gemt av pietet, men han må formentlig have antaget, at kvitteringerne kunne sikre ham mod, at der rejstes krav til ham for faderens økonomiske mellemværender, siden han også har gemt dem. I al fald har skrædderen ikke tillagt papirerne nogen værdi i handel og vandel, for han ville ikke tage dem som dækning for sine krav, men fik ret til at gøre sig betalt i lidt klæder, der var beslaglagt hos Iver Madsen Skrædder, nemlig en gammel sort klædeskjortel og en brun lædertroje.

Jørgen Nielsen mødte ikke i retten, så man kan vist gå ud fra, at skrædderen har fået hans beskedne ejendele. Det meget øl og det ituslåede bohavet kunne tyde på, at Jørgen Nielsen har været noget voldsom i sin livsudfoldelse, men han har følt sig knyttet til sin avdøde fader. Av størst interesse er det vel dog, at man av hans bøger kan se, hvad en discipel læste i sin skole på den tid. Skrædderen må have været en skikkelig og langmodig mand, siden han trods den hårdhændede behandling av bohavet har givet disciplen en så lang kredit.

3. Overfald på conrector Jørgen Hane 1668.

Blandt Odense skoles lærere indtager JØRGEN HANE eller, som han selv underskriver sig, Hanne en særstilling ved sin ejendommelige løbebane². Da han er biograferet av biskop J. B. Bloch³, skal blot

¹ Se Lauritz Maaloe: Assens gennem 700 Aar. Odense. 1936. Registret.

² I en noget anden form har dette været meddelt i Odenseanersamfundets Tidsskrift. April 1953. Nr. 28. Et par der indløbne fejl har jeg benyttet lejligheden til at rette.

³ Bloch og Næraae: Den Fyenske Geistligheds Historie. 1787. s. 502 ff.

hovedtrækkene i hans levnedsløb meddeles her. Han var født i Odense 1647 som søn av rådmand HERMAN HANE og ELSE MULE og hos hendes søster ANNA MULE, gift med biskop LAURIDS JACOBSEN HINDS-HOLM, blev han opdraget. Han var således vel placeret i det odenseanske patriciat og styrkede yderligere sin stilling indenfor denne kreds ved sine ægteskaber med ANNA CATHRINA TAULOV, død 1683 og KAREN LUJA, begge døtre av professorer ved Odense Gymnasium. 1665 blev han student, året efter baccalaureus, men skønt han særlig lagde vægt på at studere medicin, blev han 1669 magister. Allerede året før var han blevet conrector, hvad han vistnok vedblev at være til 1680, men han fastholdt sin ungdoms interesse for lægevidenskaben og blev 1684 dr. med., skønt han samtidig virkede som lærer i moral og veltalenhed ved gymnasiet som sin svigerfaders medhjælper¹. Fra denne institution tog han afsked i 1692, da han blev udnævnt til garnisonsmedicus i Rendsburg, men allerede i 1697 vendte han hjem til Fyn som landfysikus og døde i dette embede 1699.

Medens han var conrector, blev han udsat for en grov tort, der havde sit udspring i den honnøtte ambition, som tiden i høj grad led av, og som også gav sig – ofte meget grove – udslag indenfor kirkens mure, og han sendte i den anledning følgende brev til kansleren PEDER REEDTZ:

Høyædle velbaarne herre, hr. canceler.
gunstige patron.

Efttersom ieg forleden den 30. martii om mandag morgen ved sex slet pludtzeligen och uden ald giffuen aarsag med hug och slag baade af haand och kiep er bleffuen offuerfalden af en karll i Odense ved naffn Jens Skuldtz, der ieg vilde gaaet till skolen min bestilling at forrette, som gud och kongl. maytz. mig haffer betroet, alleniste fordi ieg icke dagen tilforen gick op at offre min faddergaffue i St. Knudtz kircke bag effter hannem, men gick op i min stoel i choret.

Da er ieg paa det allerydmyggeligste begierendis, at e. excellentz som alle geistliges patron, nest gud och kongen, vilde gunstigen forhielp mig hoes hans kongl. mayt, at ieg maatte bekomme en kongl. befalling till borgmester och raadt sampt byefogeden i Odense, at samme person maa bliffue tagen i goed forvaring indtill sagesens uddrag och for saadan uhorlig offuerlast, som hand paa mig uden ald schyld och brode haffuer begaaedt paa min vey till skoellen, maa

¹ Jørgen Berthelsen Taulov. ibd. s. 468.

saaledis bliffue excemplariter straffett, som de det for hans kongl. maytz. achter at forsvare, och andre saadanne offerdaadige menischer kunde see ved. Thi ellers kand ieg iche for denne store spott, som mig er vederfarit, mig endten i min bestilling eller hoes andre begaae.

Och efterdi denne utilbørlig medfart er mig paakommen alleniste for gangens schyldt, da beder ieg paa det ydmyggeligste, at e. excellentz ville gunstig forhielpe, at ieg for min och mine eefterkommeris schyldt maa bekomme nogen accordering om conrectoris session, som altid haffuer veret nest provsternis och de presters, som ere magistri, dog saa at senium in gradu observeris.

Den gode gud spare och bevare eders excellentz med sin velbaarne frue och adelige børen i stedtzvarendis lycklig velstand till siel och lifff.

Det onsker eders excells.

ydmygste tienner

Kiøbenhaffn den
7. aprilis. Ao. 1668.

Jørgen Hermandsøn Hanne.
mpp.
Scolæ Othiniensis conrector.

Brevet ligger blandt henlagte sager i Danske Kancelli¹, så man skulle antage, at kancelliet havde ladet denne bagatelsag ligge, men det kan ikke være tilfældet, for på brevet står, at der d. 18. april 1668 er skrevet om sagen til borgmestre og råd i Odense; en sådan skrivelse er dog ikke indført i kopibøgerne. Intet yderligere spor av sagen har kunnet findes i rådstuearkivet eller i bispens – meget dårligt bevarede – arkiv, men efter praxis har magistraten formentlig fået ordre til at træffe en ordning med hensyn til „gang og sæde“ i kirken. Da kirkebogen mangler, kan det ikke oplyses, hvis dåb der er tale om.

Da brevet er dateret København, kan man tænke sig muligheden av, at Jørgen Hane har følt kränkelsen så voldsomt, at han har villet forsøge en direkte henvendelse i kancelliet for at få oprejsning. Om dette er lykkedes, kan ikke ses, men uden den kunne det nok blive vanskeligt for ham at hævde sig socialt i byen og disciplinært i skolen.

4. Degnen Jens Greis.

I skoleåret 1693–94 kom „et barn af Jylland“ JENS BERTELSEN GREIS, født ca. 1676, i skole i Odense, da han av „barndoms og ung-

¹ Da. Kanc. Henlagte sager. 7/4 1668.

doms ufornuft“ var løbet av Ribe skole. Han var søn av sognepræst til Greis og Sindbjerg hr. BERTEL JENSEN, der var død i 1688, og¹ han medbragte intet testimonium fra sin rektor der, men rektoren for Odense skole mag. THOMAS BIRCHEROD² havde alligevel optaget ham som discipel, hvad Jens Greis senere mente havde været til hans ulykke og fortræd. Han gik i 1696 i 6. og 1697 i 5. klasse og fik de sædvanlige ret små stipendier, men ses ikke at have fået klæder. I 1697 boede han hos Hans Gregersen bag skolen, men havde ellers tilhold hos krigskommissær OTTO PEDERSEN HIMMELSTRUP³, hvor han var huslærer, og fik kost der i huset to gange om ugen. Han beskæftigede sig nu også med andet end sine studier og sin lærergerning, for i 1697 begik han lejemål. Straffen herfor indenfor skolen var alvorlig nok, for dels skulle han stå skoleret, det vil sige have 20 slag ris på den blottede ryg i overværelse av hele skolen, dels skulle han forvises av skolen og kunne ikke senere få gejstligt embede.

Fredag d. 16. december mødtes rektor på kirkegården med krigskommissærens fuldmægtig BERTEL JØRGENSEN HAUCH, og da Jens, som også var på kirkegården, av deres samtale forstod, at han skulle stå skoleret, løb han ud av skolen og ned ad Vestergade til krigskommissærens hus forfulgt av en flok skoledrenge, deriblandt mesterlektianerne MADS OLUFSEN WIIG⁴, PEDER HANSEN DREYER⁵, HANS ROY⁶, OTTO Blichfeldt⁷ og JENS GROT⁸. Døren fra porten til forstuen stod åben, og der løb Jens Greis ind og smækkede døren i efter

¹ Anders Petersen: Sjællands Stifts Degnehistorie. 1899.

² Dansk biografisk Leksikon. 2. udg.

³ Dansk biografisk Leksikon. 1. udg.

⁴ Student 1698, degn i Vig, død 1725. A. Petersen anf. v. – Synes at være kommet i Odense skole 1693/94 og kaldes da „et fattigt bondebarn av Sjælland“. I sit sidste skoleår var han dux. Oplysningerne om ham og de følgende disciple er dels hentet fra H. Friis-Petersens studenterfortegnelse på det kgl. bibliotek, dels „Odense latinskoles protocol“, d. v. s. regnskabsbog, der blev autoriseret av biskop Kingo 1684 og går til 1703.

⁵ Peter Hansen Dreyer f. c. 1678, student 1698, måske senere degn i Rørup. Kom vistnok i skolen 1693/94, en fattig borgers søn fra Odense; han havde 1695–98 Seden degnerente og fik en del stipendier.

⁶ Hans Roy fik 1692 2 sldl. til en kjortel. 1696 klæder og igen i 1697, da han havde opslidt sin kjortel „ved trykkeriet“. I det hele taget fik han en del stipendier, fordi han var et fattigt barn fra Lolland, ligesom han fik sko. I 1698 fik han 3 mark „for dulcion at fly“, d. v. s. reparere en fløjte, og andre tre mark, fordi han var syg. Blev ikke dimitteret.

⁷ Otto Thomsen Blichfeldt, „en fattig præstesøn af Jylland“. Hans fader THS. CHRISTENSEN Blichfeldt var død 1689 som præst til Tørring og Heldum. Kom vist-

sig, hvorpå han løb med en bog i hånden ned ad skriverstuetrappen, hen ad svalen og ud i haven. Mesterlektionerne gik gennem den åbne port ind i gården og ventede, at Jens skulle komme ud, men da kom kommissærens stiftatter Mette Westengaard og sagde, at Jens var løbet bag ud av gården, og de „havde intet godt av de stod der“. Imidlertid kom urtegårdsmanden NIELS JACOBSEN og en gårds-karl KJELD PEDERSEN HOE til og svor på, at Jens ikke var kommet ned ad baggården. Da drengene intet kunne udrette, gik de tilbage mod skolen, men mødte rektor, der tog dem med sig til krigskommissærens gård. Her kunne de ikke komme ind, for de blev standset av en skildvagt med et „gewehr“, der sagde, at Bertel Jørgensen havde befalet, at ingen måtte komme ind. Rektor sagde, at skildvagten intet havde med ham at bestille, men skulle lade ham og disciplene komme ind, og de gik så ind i forstuen, hvis dør stod halvt åben. Kjeld Hoe, der havde hørt bulderet, da disciplene første gang kom, havde da søgt at få dem bort ved at fortælle, at han intet havde set til Jens, men da rektoren kom, bad Mette Westengaard ham tale med den åbenbart noget ophidsede skolemester. Thomas Bircherod var „meget ivrig og hastig“ og spurgte efter Bertel Jørgensen, for han ville tale med ham. Kjeld Hoe svarede først – urigtigt –, at Bertel Jørgensen var i byen, men rektoren stoledede ikke på det, og Kjeld Hoe gik da ind på monsieur Westengaards – Otto Himmelstrups stiftsøns – kammer, hvor Bertel Jørgensen sad og skrev, og fik ham med sig til rektoren, der „hastelig“ tog til orde, at han skulle have fat i Jens Greis. Bertel Jørgensen sagde, at han ikké vidste, hvor Jens var, men hvis disciplen skulle under skolens straf, ville han godt cavere for ham, at han skulle indstille sig på skolen igen. Rektor Bircherod stampede i jorden og sagde, at han ikke agtede Bertel Jørgensens kaution „der-ved“ og blev ved at gentage, at han ville have fat i Jens, men Bertel Jørgensen blev ved sit, at han intet kendte til, hvor Jens Greis var.

---

nok i skolen 1693/94 og gik der en tid sammen med en broder PEDER. Han blev student 1700 og døde ubefordret i København 1713.

⁸ Jens Groth, et fattigt barn fra Assens, „var i skolen buccinist“, d. v. s. spillede på horn. Da han blev student 1698, fik han som de andre deposituri den brugelige sorte dragt „af bedste sort“. Blev vicerektor i Ærøskøbing. – I det år, da disse be-givenheder foregik, gjorde rektor et større indkøb av tøj: 25½ alen sort klæde à 5 mk., ligeså meget ringere klæde til 4 mk. 8 sk., 19½ alen endnu jævnere til 3 mk. alen og 108 alen sort lærred, og han regnede med at kunne gemme noget av det til det næste skoleår, men på grund av den hårde vinter, den store overflod av fattige og nøgne børn så vel som dagligt overløb av deres fattige forældre og venner „gjorde snart lyst med det tilsammen“ ∴ opbrugtes tøjet.

Imidlertid var Mette Westengaard kommet til, og rektor bad hende mange gange, at hun ikke ville fortænke ham, at han kom og sagde sådant i hendes forældres hus, men han måtte til sidst gå med uforrettet sag.

Om hele dette optrin var alle vidner, der senere blev avhørt, stort set enige. Det blev fastslået, at ingen havde forbudt disciplene adgang til huset, første gang de var der, og forgæves søgte Bertel Jørgensen at få mesterlektianerne til at indrømme, at de havde mødt ham på vejen medens de løb hen mod krigskommissærens gård. Det ser også ud til, at Jens Greis virkelig var løbet fra gården gennem haven, for han havde mødt en karl, der stod og huggede brænde i gården, og han var da så forpustet, at han ikke kunne tale, men da karlen spurgte ham, hvorfor han løb, havde han dog kunnet sige: „Kommer der nogen og spørger efter mig, da skal I sige, I så mig ikke.“ Videre havde karlen ikke set til ham, for i det samme blev der ringet hårdt i klokkestrengen, og karlen gik til døren, fordi han troede, at det var krigskommissæren og hans kæreste, der kom hjem. Når hverken karlen eller urtegårdsmanden havde set noget til Jens, efter at han var kommet ned i haven, mente de, det var, fordi den gik lige ud i marken, hvor han kunne være løbet hen, og i al fald var haven ikke så velforsynet med træer og buske, at man kunne skjule sig i den.

Hvad der var blevet af Jens Greis kan ikke oplyses, men han har enten været gemt i krigskommissærens gård eller har fra et andet skjulested fået forbindelse med Bertel Jørgensen, for den samme dags aften sendte Bertel Jørgensen Kjeld Hoe ned til Jens' logi til hans kammerat Otto Blichfeldt, hvor han *på Jens' vegne* skulle bede Otto holde hans tøj „til bedste“, så ville Bertel Jørgensen betale, hvad Jens måtte skyldte og siden tage sig av hans tøj. Nogle dage senere hentede Kjeld Hoe tøjet i et skrin, hvis indhold han dog ikke kendte nærmere, og bragte det hen i Gotfried Valentin Groschs forstue.

Denne afhentning beskrev Otto Blichfeldt dog noget anderledes. Efter hans fremstilling havde Bertel Jørgensen været med ved afhentningen og havde da kaldt en soldat til sig, til hvem han hviskede noget, som Otto ikke hørte, men soldaten gik og kom igen med de ord, at „han“ ikke ville betro soldaten noget. Bertel Jørgensen satte sig da ned og skrev et brev, lagde sit sejerværk i det og sendte soldaten bort med brevet. Medens soldaten var borte, kom en formummet person til døren og spurgte efter Bertel Jørgensen, og Otto mente efter målet, at det var Jens. Bertel Jørgensen gik ud på gaden

og talte med den formummede og kom så tilbage med nøglen til skrinet, lukkede det op og tog indholdet ud og lagde det i en sæk, som han forseglede. Bertel Jørgensen sagde så til Otto, at han ville tjene ham igen, fordi han var så tro og kunne tie og ikke tale om nogen ting. Samme aften gav han ham penge til at betale Jens' logi og tilbød at betale hans øvrige gæld og bad Otto ikke skjule noget av den¹.

Rektor Thomas Bircherod havde lidt et nederlag, men det agtede han ikke at finde sig i. Formentlig har han hørt fra sin discipel, der altså ikke kunne tie stille, om Bertel Jørgensens maskepi med den bortløbne Jens Greis, og han stævnedes derfor Bertel Jørgensen til at overvære en vidneafhøring på Odense byting d. 31. januar 1698. Her vidnede Mads Wiig, Peder Dreyer, Jens Grot og Hans Roy fra skolen og den nævnte karl hos krigskommissæren Kjeld Hoe om optrinet i Otto Himmelstrups gård, sådan som det ovenfor er beskrevet. Bertel Jørgensen stillede de to førstnævnte vidner nogle spørgsmål, hvorved han dels fik fastslået, at ingen havde hindret disciplene i at komme ind i gården første gang, de var der, og at rektoren ikke ville tage mod nogen kaution av ham, men ville have fat i sin bortløbne discipel, dels insinuerede, at vidnerne dagen før efter aftensang havde været i rektorens hus og dér var blevet examineret om deres viden, men de to mesterlektianere sagde, at de vel havde været hos rektor, men han havde kun formanet dem til at tale sandhed i retten. Desuden spurgte Bertel Jørgensen dem, om de ikke vidste, at en anden i skolen havde ligefuldt forset sig og ingen straf udstået. Hertil svarede de, at de vidste, at hr. MIKKELS SØN JOHANNES havde forset sig med lejermål, men iøvrigt vidste de blot om ham, at han var borte fra skolen². Endelig oplyste de på hans spørgsmål, at de vidste, at Jens Greis læste med krigskommissærens børn og havde sit tilhold der i huset. Udover det allerede omtalte oplyste Kjeld Hoe blot, at han havde hørt, at Bertel Jørgensen havde påbudt skildvagten at forhindre, at nogen kom ind i huset, men rektor var ikke blevet nævnet, og på det tidspunkt havde disciplene allerede været inde i gården, men var gået igen.

Efter vidneafhøringen protesterede Bertel Jørgensen mod, at

---

¹ Denne fremstilling bygger på vidneafhøringen i Odense bytingbog 1695-98 fol. 325 f. 31/1 1698.

² På det tidspunkt hed kun een præst i Odense hr. Mikkil, nemlig MICHAEL REIMER, kapellan til St. Hans og sognepræst til Højby, hvis søn, der senere fulgte faderen i embedet, hed Johannes og dimitteredes fra Helsingør i 1699; formentlig er det ham, der er tale om.

Otto Blichfeld var blevet avhørt, da han som rektorens discipel var vildig, og henviste til D.L. 1-13-16. Han havde fået brev fra Jens Greis' moder, der havde klaget over, at sønnen var kommet hjem og havde „resolveret udi henseende til slig hård medfart at nødes at kvittere bogen“, og derfor ville hun lade ham lide efter loven, betale hans bøger og lade ham udstå kirkens disciplin. Dette sidste må betyde, at Jens Greis nu ikke længere var skolediscipel og hørende under gejstlig ret, men var en borger, der som andre, der havde forset sig in puncto sexto, skulle stå offentlig skrifte.

Sagen lå nu stille i mange måneder ved Odense byting, idet den først kom for d. 2. maj, og her beskæftigede Bertel Jørgensens sagfører sig overvejende med formalia: rektor ville avhøre vidner om, hvad Jens Greis havde sagt før rømningen og allerede ved sin ankomst til byen, hvad to hørere havde overværet, men det kunne umuligt ske her ved bytinget, da det måtte høre under gejstlig ret! De vidner, der i de foregående måneder var blevet avhørt på Aasum herredsting – se ndf. –, kunne umuligt også avhøres ved bytinget, men Jens Greis selv kunne nok vidne i sin egen sag. Hertil svarede Thomas Bircherods sagfører, at rektoren intet havde at erindre mod denne avhøring i og for sig, men den faldt blot væk, da rektor ville stævne hele sagen for provsteretten. Hermed standsede sagen for bytinget, og desværre er provsterettens arkiv ikke bevaret for denne periode.

I mellemtiden tog Bertel Jørgensen fat¹. Han var imidlertid flyttet ud på Otto Himmelstrups ejendom Hollufgaard, og herfra stævnedes han d. 20. januar 1698, allerede før vidneafhøringen i Odense, rektor Bircherod til overværelse av en vidneafhøring på Aasum herredsting. Det hedder i stævningen: „Som jeg ugerne må fornemme, at . . . mag. Thomas Bircherod . . . agter mig (efter min formening) en unødig proces at påføre om en skoleperson navnlig Jens Bertelsen, der for 3-4 år siden skal være undvigt av Ribe latinskole og siden av rektor i Odense skal være antagen uden noget testimonium, altså til sagens rette oplysning og min befrielse er jeg højlig forårsaget at give . . .“ varsel om vidneafhøring på Aasum herredsting d. 5. februar angående skolepersonens undvigelse „... i min fraværelse“ og „anløb, inkquisition og bestormelse“ i krigskommissærens gård „før min ankomst“ og endelig om „mag. Thomas' ord og tale i bemeldte min herres gård“.

¹ Sagen procederedes på Aasum herredsting d. 5/2, 12/3, 26/3, 9/4 og 16/4 1698. Aasum h. tgb.

Da sagen kom for på herredstinget avhørtes nogle vidner, der var i krigskommissærens brød, men de oplyste meget lidt udover det tidligere fremkomne. CHRISTEN RASMUSSEN havde været så optaget av at hugge brænde, at han havde hørt og set meget lidt udover, at han så Jens løbe gennem gården og haven og hørte ham sige, at vidnet skulle nægte at have set ham, hvad han også gjorde, da disciplene med gewalt trængte ind i gården og spurgte efter Jens. Han havde ikke hørt nogen forbyde dem adgang, og på spørgsmål fra Bertel Jørgensens sagfører, om han vidste, om Bertel da var hjemme, og om Jens havde været „under lås og lukke fordulgt“, svarede han forsigtigt, at det kunne han ikke vide noget om, for han havde været optaget av sin brændehugning! Urtegårdsmanden Niels Jacobsen havde set lige så meget eller snarere lige så lidt udover, at Jens løb gennem haven med en bog under armen, og han vidste hverken om Bertel Jørgensen da var hjemme, eller hvad der senere var blevet av Jens. En enkelthed kendes dog kun fra ham, nemlig at der med mesterlektianerne også kom nogle små drenge, da der blev spurgt efter „den skoleperson, der læste for kommissæren“, så den oplevelse har de Odense skoledrenge da ikke villet gå glip av!

Da Bertel Jørgensens sagfører spurgte de to vidner, hvorfor de overfor skoledisciplene, der kom ind i kommissærens gård, havde nægtet at have set Jens Greis, svarede Christen Rasmussen, at Jens var en stakkels fremmed karl og hans landsmand, – Christen Rasmussen var altså også jyde – og han vidste ikke, hvad han havde gjort, og hvad disciplene ville gøre ved ham, så han havde villet hjælpe ham. Niels Jacobsen havde ræsonneret på samme måde: han vidste ikke, hvad Jens havde gjort! Begge de to karle har åbenbart strax været klare over, at der var noget galt med Jens, men de har villet hjælpe ham, der jo til en vis grad hørte med til husstanden.

Mag. Thomas, der selv mødte i retten, fik vidnerne til at udtale, at skoledisciplene ikke havde begået nogen overlast i krigskommissærens gård, men de nægtede begge senere at have set Jens Greis i gården.

Rektoren stævnedes d. 5. marts Bertel Jørgensen til beskyldning og dom for hjælp til Jens Greis med flugten og for uforsvarlige ord mod rektor. Han fremlagde tingsvidner om de tidligere afholdte forhør i Odense og på herredstinget, men herredsfogden nægtede at fremme sagen, fordi de tidligere avhørte vidner ikke var blevet stævnet til den dag.

Sagen blev derpå udsat flere gange, idet der dog i retten frem-

lagdes nogle indlæg, men den kom så endelig til afgørelse d. 16. april. Her fremlagde Bertel Jørgensen et brev fra Jens Greis' mor, der bemyndigede ham til „at lade og gøre med hendes søn som ham synes“, og rektor Bircherods sagfører fremlagde sit indlæg i sagen. Dommen redegjorde først ganske kort for Jens Greis' skolemæssige levnedsløb og sagde diskret, at han „sig med bymænd skal have forset“, hvorfor han skulle stå skoleret og derfor var undvigst, men den mente ikke, at der forelå bevis for, at Bertel Jørgensen havde skjult Jens, men at han på grundlag av moderens brev havde lovet at stille en kaution, som rektoren havde avvist. Da derfor Bertel Jørgensen ikke havde gemt Jens, der var undløbet, *medens* han talte med rektor på kirkegården, blev han frifundet for rektor Thomas Bircherods tiltale.

Igen tabte rektor. Det har været bittert for ham, for efter det oplyste kan der næppe være tvivl om, at der har været noget muggent ved Bertel Jørgensens holdning. Selv om han muligvis ikke ligefrem har skjult Jens Greis, har han dog hjulpet ham til at få fat i sine ejendele og har haft forbindelse med ham uden at meddele rektor, hvor han kunne få fat i den bortløbne dreng, som han var i sin gode ret til at se at få fat på og straffe til skræk og advarsel for de øvrige disciple, som det nok ikke har været let at bevare respekten hos efter dette nederlag. På den anden side har mag. Thomas nok været noget hidsig under sit besøg i krigskommissærens hus, så det er forståeligt, at Bertel Jørgensen gerne har villet spille ham på næsen, men hans fremgangsmåde var ikke hæderlig.

Jens Greis slap væk, men hans beslutning om at kvitte bogen har ikke været alvorlig, for han kom i Roskilde skole – ubegribeligt hvordan det kunne ske med hans skolefortid – og blev student herfra i 1700. Han blev degn i Greve og Kildebrønde i 1718¹, så han synes at have gået rundt som brødløs student i mange år. Her fik han omgående i 1719 strid med en læsemester i Greve hospital POUL ASTRUP, der i sin skuffelse over ikke at have fået degnekaldet, som han mente at have et gammelt løfte på fra biskoppen, bemægtigede sig „klokkeriet“, flyttede degnestolen væk fra koret og satte sin egen „selvkaldede klokkestol“ i stedet, sikrede sig nøglerne til både kor og tårn og endelig sørgede for at oppebære „klokkebrødene“ hos sognemændene. Striden mellem dem blev langvarig, men ved provsteretten fik Jens Greis dog sit embede og dets indtægter ubeskåret². Umiddelbart efter at denne strid var brudt ud, kom han i et langt alvorligere klammeri

¹ Anders Petersen anf. v.

² Tune herreds gejstlige justitsprotokol 1673–1761. 3/11, 6/12 1719, 29/1 1720.

med sin sognepræst mag. KNUD GAMBORG, der beskyldte ham for ikke at passe sit embede, men rejse bort uden tilladelse, for at have været grov i munden mod præsten og for i påsken 1723 at have været så drukken i kirken, at han ikke kunne synge et vers, som menigheden kunne forstå. Sagen varede flere år, og anklagen voxede, og den endte med, at Jens Greis fik en irrettesættelse og en på grund av hans fattigdom lille bøde, og så måtte han gøre avbigt overfor sin sognepræst¹.

Han må vistnok have stiftet familie, før han kom til Greve, for hans ældste datter KIRSTINE MARIE ses ikke at være døbt her. Med sin hustru ANNE KIRSTINE, der blev begravet i Greve d. 13. oktober 1750, havde han desuden følgende børn:

VALBORG, dbt. 1721 11/3. Gift 1739 20/11 med Frederik Frederiksen Lohmand, søn av en brygger i København. Som enke blev hun 1755 14/12 gift med sognepræst til Hellested Laurids Stub.

SOPHIA MAGDALENA, dbt. 1723 21/2, død før faderen.

SOPHIA HEDEVIG, dbt. 1727 1/10. Opholdt sig 1760 ugift hos søsteren Valborg, senere gift med toldinspektør Christian Sommerfeldt Nerenst.

CARL, dbt. 1729 1/8, død før faderen.

CHARLOTTA AMALIA, dbt. 1732 2/5. 1753 3/12 gift med skibspræst Peder Winge, efter hvis død hun c. 1761 blev Frederik V.s elskerinde.

I 1753 d. 10. oktober blev studiosus Jørgen Morsleth efter kgl. bevilling uden troløvelse viet til Kirstine Marie Greis, og til ham avstod Jens Greis sit embede 1755. Han og hans arvinger indgik da avtale med deres nye slægtning om, at det nye degnepar skulle forsørge og senere begrave Jens Greis mod alene at arve ham, og dette blev da også tilfældet, da den gamle degn døde d. 4. august 1760⁵. Hans datter Charlotte Amalies forbindelse med kongen blev vistnok først etableret efter hans død, så han fik ikke lejlighed til at anstille en sammenligning mellem den dag, da han flygtede gennem Vester-gade forfulgt av hujende skoledrenge, og den tid, da hans datter blev den enevældige monarks intime veninde.

¹ Ibid. 1720-23.

² Greve kirkebog. C. D. Biehl: Interiører fra Kong Frederik den Femtes Hof udg. L. Bobé, 1909 s. 262. Her findes fyldige oplysninger om døtrene Valborg, Sophie Hedevig og Charlotte Amalia.

³ Erslews forfatterlexikon.

⁴ Greve kirkebog.

⁵ Tune herreds gejstlige skifteprotokol 1686-1764. fol. 443 b. f.

5. Et vådedrab på en skoledreng 1696.

Da Odense skole i 1696 var under reparation, holdtes undervisningen i domkirken og i St. Knuds klostres bygninger. Her blev en av disciplene HANS BERTELSEN fundet dræbt ved et bøsseskud d. 14. oktober 1696. Dagen efter holdt en badskår og nogle udmeldte borgere syn på liget og fandt, at han var ramt fra højre side med et skud hagl, der havde borttaget næsen, venstre øje og en del av venstre kind, men de kunne ikke avgøre, om skuddet var et vådeskud eller var afvfyret med forsæt. Den dræbtes moder DORTE SAL. BERTEL SKOMAGERS stævnedes d. 9. november NIELS BENTSEN som drabsmand til at påhøre oplæsning av synet, og han fremstod løs og ledig, men så skete der ikke mere i sagen, så det har formentlig været et vådeskud. Hans Bertelsen havde i 1695 Verninge degnerente og fik året efter et stipendium på 1 rdl., og efter hans død betalte skolen for synet, og udgifter til kiste med beslag og for begravelsen 3 rdl. 2 mk. Niels Bentsen ses ikke at have gået i skolen¹.

6. Fra rektor Ludvig Heibergs tid.

I 1797 fik Odense skole en ny rektor, idet den da 37årige konrektor i Ribe magister LUDVIG HEIBERG blev chef for den skole, som han til sin død i 1818 ledede med så stor dygtighed, at han – sammen med rektorerne i Christiania og København – blev den første, der kom til at gennemprøve den nye latinskoledning, der i 1802 først blev gennemført ved disse tre skoler, og det var ved denne lejlighed, at skolen fik sit nuværende navn Odense Kathedralskole.

Heiberg var ikke blot en dygtig filolog og skolemand, men også et fint menneske, således som det fremgår av breve til ham fra hans broder forfatteren P. A. Heiberg.

Ganske kort efter sin embedstiltrædelse fik han en konflikt, der giver et godt billede av hans moralske holdning, men også av hans begrænsning i bedømmelsen av en elevs handlinger.

Ved toldloven av 1. februar 1797 bestemtes det i prgf. 136, at det var „enhver god Borgers Pligt, at bidrage, hvad der staaer i hans Magt, til at forekomme og opdage . . . . . Svig“, og det bestemtes yderligere, at både angivere av toldsvig og toldembedsmænd skulle have del i værdien av de ved sådan opdaget toldsvig konfiskerede

¹ Odense bys tingbog 1695–98 fol. 182 f. – Odense latinskoles protokol 1684–1703 passim.

varer. I december 1798 angav to disciple i Odense skole et forsøg på toldsvig, vistnok overfor konsumtionen, og dette kom biskoppen dr. TØNNE BLOCH for øre, hvorfor han meddelte det til rektor. Biskoppens brev er ikke bevaret, men sagen kendes fra rektor Heibergs svar på dette. Rektors brev¹ lyder:

„Med ikke mindre misfornøielse end Deres Høiærværdighed har ieg erfaret, at 2 Discipler af Skolen, hvoriblandt Toldcasserer Vogts Søn have, den eene maaskee som Formand, den anden som Deeltager forleden Aften paa Gaden anholdt nogle Vare (sic) og angivet samme til Confiscation. Saasart ieg var bleven underrettet her om, har ieg i Gaar i min Stue talt med den eene, hvad Pligt og Samvittighed bød mig at sige ham. Casserer Vogts Søn var med min Tilladelse i Gaar bortreist og har i Dag været syg af et Sting i Siden, som hans Fader har meldt mig; saa snart han kommer sig, er det min Agt at tale med ham paa samme Maade. Videre vover ieg ikke at gjøre i denne Sag. Desværre. Angivelser og in specie i Confiscations Sager ere efter vore Love ikke alleene tilladelige, men endog opmuntres ved Belønninger, og hvor Lovene hiemle og beskytte Handlingen, vover ieg ikke, hvor dybt ieg end foragter Personen og afskyer hans Handlemaaade, offentlig at bebreide ham det, som ethvert nedrigt Menneske trygt under Lovens Forsvar tør tillade sig.

Odense den 10. Decbr. 1798.

L. Heiberg.

Til S. T. Hr. Biskop og Dr. theologiæ Bloch.“

Rektor Heibergs syn på angiveri og hans forargelse over lovens stilling hertil er tydelig nok, men man forstår nok, at han som embedsmand ikke offentlig, hvilket her vil sige i skolen overfor alle disciplene, har kunnet bebrejde en elev det, som loven gjorde til en pligt for alle gode borgere. Han har måttet nøjes med indenfor sine egne fire vægge at foreholde de to elever det uetiske i deres handling, og man kan vist gå ud fra, at han har gjort det med fynd og klem, men dermed har han og biskoppen også ladet sig nøje.

Det kan synes mærkeligt, at både biskop og rektor har været så

---

¹ Brevet i toldsagen findes i Fyns bispearkiv. Odense gymnasiums og stiftets latinskolels breve. 1794–1807. Skuespiller Colding omtales i Schmidt: Skuespil og Theaterforhold i Odense. 1896. Biskoppens brev findes i Bispens copibog 1798 f. 418. – Om Ludvig Heiberg se især Bjørn Kornerup, Ribe Katedralskoles Historie II, 282–87.

vrede over, at skoledrengene optrådte som angivere, hvorved de dog bidrog til lovens opretholdelse, men dels har åbenbart selve det at optræde som anmelder av en forseelse, der ikke kom den pågældende ved, syntes dem moralsk forkastelig, dels var man både dengang og senere meget misfornøjet med opkrævningen av accisen eller konsumtionsavgiften, som der formentlig her er tale om. Accisen hvilede på en lang række varer, især fødevarer, der indførtes til byerne, og blev først ophævet i 1851, og den var en irriterende byrde for hver eneste husholdning, så det var en meget udbredt sport at søge at omgå den. Særlig graverende har det vel nok forekommet, at eleverne næppe havde gjort det for at sørge for lovens opretholdelse, men snarere for at få del i udbyttet av de konfiskerede varer.

Samme dag, som rektor skrev til biskoppen, fik han imidlertid et andet brev fra denne om den samme discipel. Biskoppen skrev:

„Da ieg af indesluttede trykte Bekienndtgjørelse under Skuespiller Coldings Navn og Dags Dato seer nævnet een Søn af Hr. Told. Casserer Voigt (sic) og ieg ikke ved om dermed meenes den Voigt, som er Discipel her i Skolen, det og ikke vil være Deres velædelhed eller mig ligegyldigt, om en Discipel her i Skolen befatter sig med slige, saa aldeeles ham uvedkommende Ting, maatte det behage Deres velædelhed herover at anstille behøvende Undersøgning i Anledning af indesluttede mig i dette Øyeblik tilbragte, trykte Seddel.“

Den trykte seddel findes ikke, og sagen kan ikke yderligere oplyses, udover at en skuespiller COLDING i disse år levede i Odense og endnu i 1804 optrådte i „De lystige Passagerer eller Arvingerne fra Vestindien“ af Picard, hvori han var en tjener og „gav sin Rolle meget troligen“, men han synes ikke at have været nogen stor kunstner. Man har jo nu lov at gætte på, hvad den unge Vogt har gjort. Efter bispens forargelse at dømme har han formentlig været statist eller har haft en lille rolle i et av skuespiller Colding opført stykke, vel nok det sidste, siden hans navn er kommet på plakaten. Ifølge Fyens Stiftstidende for d. 10. december skulle der på Odense teater d. 14. december opføres „Veien til Ødelæggelse“ og d. 17. december „Bryllupshøitiden“, og det er muligt, at Vogt har optrådt i et av disse stykker. Det ser ud til, at biskoppen er blevet klar over, at den unge Vogt, forudsat at toldsvigangiveren og „skuespilleren“ er den samme, som han ligesom rektor har anset for moralsk anløben, ikke har kunnet straffes med bortvisning fra skolen for sit angiveri, men at han muligvis kunne rammes for sin optræden sammen med en skue-

spiller, der jo hørte til en stand, der dengang kun nød ringe agtelse. Hvorom alting er, så har disse ting ikke for den unge Vogt været vejen til ødelæggelse i skolemæssig forstand, for 1799 blev han student fra Odense med haud.

HANS HENRICH VOGT var søn av toldkasserer HENRIK VOGT, død 1803 59 år gammel. Han findes første gang i skolen i 1793, da han gik i 4. lektie, hvor han forblev yderligere et år, og han kaldes da „et aabent Hoved, men ustadig af Flid og barnagtig“. Hans karakterer var da også beskedne: in artibus non contemnendus, in stylo haud illaudabilis. I 1794 var han „veloplagt, men ustadig og flygtig“, men karaktererne var dog steget til henholdsvis haud og laud., og han opflyttedes. Året efter bedømtes han som „meget velbegavet, nogenlunde flittig, men skikkelig“, og han fik kun non i stil. I 1796 forblev han i klassen, da han havde fået non i begge discipliner, og han kaldes et godt hoved, men ustadig. Da han i 1797 var steget til laud i stil, selv om han stadig havde non in artibus, blev han opflyttet „med Vilkaar“, og var hverken flittig eller stadig. Inden de her nævnte affærer var foregået, hed det i 1798 i skolens bedømmelse, at han var „et Menneske, som Skolen var vel tient med at miste, da hverken hans Rygte er det bedste eller hans Fremgang i studeringer af Betydenhed“, men han blev dog opflyttet med haud. Måske har rektors formaninger til ham i anledning av toldsagen frugtet, for i hans sidste skoleår kaldtes han „noget flittigere i Aar end i Fior, maaske og noget bedre i sin Opførsel“, og i 1799 dimiteredes han med haud. Efter sin artium ses han ikke at have studeret, og hans videre skæbne er ubekendt.

Selv om man kan forstå, at både biskoppen, der var skolens tilsynsmand, og rektor er blevet sædeligt oprørt over, at to skoledisciple optrådte som angivere, hvad der dog var undskyldning for i lovens klare bestemmelse, synes de ikke helt at have forstået, at Hans Henrik Vogt kan være kommet i en alvorlig samvittighedskonflikt. Toldvæsnet var hans faders levevej, og selv om toldvæsnet altid var upopulært, så måtte loven holdes, og indtægten fra konfiskeret gods var en ikke ubetragtelig forøgelse av en toldembedsmands beskedne løn. Man kan så godt tænke sig, at toldkassereren har foreholdt sig søn både det krav, som loven stillede, og som han som toldembedsmand måtte føle det som sin og enhver god borgers pligt at opfylde, og at han har vist drengen, der kun var 17 år, en vej til at forbedre familiens økonomiske kår. Når drengen i forvejen karakteriseres av skolen som værende i dårligt rygte, har konflikten måske ikke været stor for ham,

men rektor Heiberg kunne vel nok have set, at netop den dreng ikke var stillet helt som skolens andre disciple. Rektor Heibergs egen konflikt har også været av moralsk art. Dels har han skullet overholde loven, hvadenten han fandt den rigtig eller ej, dels har han skullet opdrage sine elever til moralske mennesker, for hvem angiveri var en vederstyggelighed, og i denne konflikt har hensynet til det sidste sejret i kraft av hans etiske personlighed.

BRØDRENE BISKOP PEDER HANSEN'S OG
OVERBYGNINGSDIREKTØR CHRISTIAN
FREDERIK HANSEN'S SLÆGT

AF

E. JUEL HANSEN

I Kiøbenhavns Kongelig allene privilegerede Adresse-Contoirs Efterretninger 1789, No. 213, 29. Sept. findes følgende indrykket:

Hr. MATHIAS HANSEN, födt i Husum i Hertugdømmet Slesvig den VIII May 1708, og död i Kiøbenhavn den XXIV Septbr. 1789 var en Christen af det Slags, som Verden sielden yder Lovtale; thi Han var – *virkelig from* og levede *ubemærkt i snæver Kreds*. Ikkun af Gud, fire Börn, ti Börnebörn, og nogle faa med Ham ligesindede Venner kiendtes Hans Værdt. Den fromme glæder sig ved slig ukonstlet Minde. End mere den, der fremstiller det som Naturens villige og Sandheds skyldige Offer!

1. MATHIAS HANSEN var Fader til Biskop Peder Hansen, der rimeligvis er Forfatteren til ovenstaaende, og til Overbygningsdirektør Christian Frederik Hansen; naar det siges, at han var födt i Husum, er dette næppe korrekt, idet denne Bys Kirkebog intet indeholder om hans Daab, men han er snarere födt i Amtet af samme Navn; da han 18. April 1735 løste Borgerskab som Skomager i København, angav han at være födt i Holsten, der imidlertid i det 18. Aarhundrede var en almindelig Betegnelse for begge Hertugdømmerne; han optoges 28. s. M. i Skomagerlauget og indmeldte sig 21. Nov. i Laugets Liggasse, begr. 29. Sept. 1789 (St. Petri) og kaldes da Pensionist; ved Auktion i Gaarden No. 163 i Skidenstræde 7. Okt. solgtes hans og Hustrus fælles Stervbos Effekter; g. 21. Okt. 1735 (i Huset) i København (St. Petri) m. ANNA MARIE MALLING, dbt. 11. April 1716 smst. (Helligg.), † 17. Marts 1766 smst. af Svindsot, begr. 24. s. M. (St. Petri), hun blev 1749 Amme og senere ind-

til 1756 Wartefrau for Prins Christian (VII), hvorfor hendes Søn Peder senere spottende, men urigtigt, blev kaldt Kongens Pattebroder (D. af Skomagermester Søren Andersen Malling og Bente Marie Jensdatter). Børn: Andet Slægtled, Nr. 2-8:

Andet Slægtled.

2. a. CLAUS HANSEN, dbt. 6. Aug. 1736 i København (St. Petri), kgl. Lakaj, † 23. Jan. 1801 smst., begr. 30. s. M. (St. Petri); g. 28. April 1780 smst. (St. Petri) m. SARA GOUDOEVER. Børn: Tredie Slægtled I, Nr. 9-12.
3. b. SØREN MALLING HANSEN, dbt. 22. Juli 1738 i København (St. Petri), begr. 21. Aug. s. A. smst. (St. Petri).
4. c. SØREN HANSEN, dbt. 20. Maj 1743 i København (St. Petri), begr. 31. Juli 1750 smst. (St. Petri).
5. d. PEDER HANSEN, f. 8. Maj 1746 i København, dbt. 16. s. M. (St. Petri), 1764 Student fra V. Frue Skole i København, 23. Sept. 1767 teol. Examen, n., derefter med kgl. Understøttelse paa Studierejse til Halle, hvor han opholdt sig i to Aar, gik derefter til Jena, blev 1770 Medlem af det hertugelige latinske Selskab, 29. Jan. 1771 residerende Kapellan ved St. Marie Kirke og Slots- og Garnisonsmenigheden i Helsingør, ord. 22. Febr., prædikede for den fængslede Dronning Caroline Mathilde paa Kronborg, 30. Nov. 1775 Sognepræst til Skanderborg, Skanderup og Stilling, 20. Jan. 1779 til Ringsted og Benløse, 23. Okt. 1780 titul. Professor, 22. Juni 1787 Sognepræst til Helliggeist Kirke i København, 1793 Dr. theol. i Halle, Medlem af Kommissionen, der udarbejdede Planen af 1. Juli 1799 for Indretningen og Bestyrelsen af Fattigvæsenet i København, 14. Marts 1798 Biskop over Kristiansand Stift, Medlem af det kgl. norske Videnskabernes Selskab, 30. Dec. 1803 Biskop over Fyens Stift, 28. Juni 1809 R*, se iøvrigt Dansk biografisk Leksikon og Ehrencron-Müllers Forfatterlexikon; † 26. Okt. 1810 i Odense (St. Knud), 4. Jan. 1811 midlertidigt nedsat i en Grav mellem den latinske og danske Skole ved St. Knuds Kirke, og 17. Maj s. A. som den første begr. paa den ny Assistskirkegaard (St. Hans Kbg.), der var blevet indviet Dagen før; g. 1° 26. Juli 1771 (i Huset) i Sengeløse m. MARIA HEDEWIG RUNCHEL, f. 16. Okt. 1746, dbt. 20. s. M. smst., † 18. Marts 1775 i Helsingør, begr. 23. s. M. i St. Marie Kirke (D. af

Biskop Peder Hansen og hans 2. Hustru Abel(ine) Maria Clausen.
Museet paa Koldinghus.

Sognepræst Peder Christian Runchel og Elisabeth Eleonore v. Bracht); 2° 14. Nov. 1777 i København (St. Petri) m. ABEL(INE) MARIA CLAUSEN, dbt. 6. Jan. 1752 smst. (St. Petri), † 22. Aug. 1796 smst., begr. 27. s. M. (Helligg.) (D. af Hofglarmester Christian Clausen og Barbara Elisabeth Becker); 3° 22. Jan. 1798 smst. (Helligg.) m. tidligere Kammerjomfru hos Enkedronning Juliane Marie JULIANE MARIE RASCH, f. 1756, † 20. Marts 1834 i Odense (St. Knud) (D. af Inspektør ved Flyvesandet paa Tisvilde Jochum Madsen Rasch og Ingeborg Cathrine Friis). Børn: Tredie Slægtled II, Nr. 13–25.

6. e. JENS HANSEN, dbt. 7. Nov. 1748 i København (St. Petri), begr. 18. Aug. 1750 smst. (St. Petri).
7. f. CHRISTIAN FREDERIK (FRIEDRICH) HANSEN, f. 29. Febr. 1756 i København, dbt. 2. Marts (St. Petri), frekventerede Kunstakademiet, vandt 1772 og 1774 Sølvmedailler og 1779 den store Guldmedaille, flere Aar ansat paa Harsdorffs Tegnestue, 3. Okt. 1781 fra 24. April 1780 Bygningskonduktør, Nov. 1782 til Sept. 1784 i Udlandet, 1. Nov. 1784 Landbygmester i Hertugdømmet Holsten, 26. Marts 1785 Medlem af Akademiet i København, 1. April 1791 Professor med Rang som virkelig Kancelliraad, 21. April 1803 kgl. Appr. af de af ham forfattede Tegninger til et Raad- og Domhus samt derved værende Arresthus med de Forandringer, som af Kommissionen var

foreslaet, 4. Maj s. A. tillagt kgl. Befaling at indtræde i en Kommission, dels for at tage i Overvejelse, hvorledes det afbrændte Christiansborg Slot igen kunde blive indrettet til en Kongebolig, dels og for at bestyre Opførelsen saavel af denne Bygning, som af den nye Raad-, Dom- og Arresthusbygning, samt paalagt Detaillen af alt Bygningsarbejdet og alt hvad som henhører til Exekutionen af det befalede eller besluttede, som den, der bliver ansvarlig for, at Arbejdet bliver godt, og at det udføres nøjagtig og med forstandig Sparsommelighed og Orden, efter de approberede Tegninger og Overslag; 25. Maj 1804 kgl. Resol., at den Quarré af det afbrændte Christiansborg Slots Sidebygninger, som laa imellem den forrige Garderstald og Vognremisserne, skulde overlades til Brug for et kgl. Naturalmuseum, samt at han skulde forfatte Tegning saavel til Bygningens Hovedindretning som til de indre videnskabelige Indretninger saasom et kemisk Laboratorium og de fornødne Forelæsningsale m. m. efter den Anvisning, som den ang. dette Museum nedsatte Kommission dertil meddelte ham; 24. Maj 1805 Medlem af Kommissionen for Indretningen af Tugthusene i Hertugdømmerne; 26. Sept. 1806 Medlem af Kommissionen ang. en ny Toldbodsbygning og flere Pakhuses Opførelse paa Københavns Toldbod; 22. April 1807 Reskript til Amtmanden over Sorø Amt, at Kongen har approberet de af H. forfattede Tegninger til et Forbedrings- eller Tvangsarbejdshus i Sorø, samt at Overbestyrelsen af alt, hvad der angaar Opførelsen overdrages H. alene; 22. Okt. 1808 tillige Overbygningsdirektør i Danmark; 2. Dec. s. A. tillagt Rang som virkelig Etatsraad; 28. Jan. 1809 R*; 11. April s. A. Instruks for ham (trykt i Fogtmans Reskripter s. A., S. 363 ff.); 27. Marts 1810 Medlem af den under 26. Sept. 1806 nedsatte Kommission ang. Tugt-, Rasp- og Forbedringshusets bedre Indretning i København; 1811–33 paa et Par treaarige Afbrydelser nær (1818–21 og 1827–30) Direktør for Akademiet; 21. Juni 1811 Medlem af Kommissionen for at bestyre de Sager, som angaar Opførelsen af den afbrændte Frue Kirke i København; 24. Marts 1812 Medlem af Kommissionen til Opførelse af nye Bygninger paa de afbrændte eller øde Tomter i København, for saa vidt hans øvrige Forretninger tillod det; 28. Jan. 1813 D.M.; 22. Maj 1826 Konferensraad; 1. Nov. 1828 Kmd.; 3. Febr. 1840 Stk.; 31. Okt. 1844 entlediget i Naade

- med den fulde Gage i Pension fra sine Embeder som Overbygningsdirektør og Landbygmester i Hertugdømmet Holsten; se iøvrigt Dansk biografisk Leksikon; † 10. Juli 1845 paa „Rolighed“ paa Frederiksberg, da han ikke havde ønsket at komme i Jorden og derfor havde købt sig en Plads i et af Holmens Kirkes Kapeller henstilledes hans Kiste der; g. 11. Maj 1792 „paa Landet“ (Kbh. St. Nic.) m. ANNA MARGRETHE RAHBEK, f. 15. Maj 1773 i København (St. Nic.), † 24. Okt. 1811 smst. (V. Frue) (D. af Justitsraad, Toldinspektør Jacob Rahbek og Anna Olrog). Børn: Tredie Slægtled III, Nr. 26–28.
8. g. JULIANA MARIA HANSEN, dbt. 29. Aug. 1759 i København (St. Petri), Kammerjomfru hos Dronning Marie Sophie Frederikke, † 9. Aug. 1826 smst.

Tredie Slægtled.

I.

Lakaj CLAUS HANSENS Børn med SARA GOUDOEVER (se Nr. 2):

9. a. JOHAN MATHIAS HANSEN, f. 10. April 1781 i København, dbt. 19. s. M. (St. Petri), kst. Stadsbygmester i Altona og Direktør for Søndagsskolerne dér, † 30. Aug. 1850 smst. Ugift.
10. b. CLAUS HANSEN, f. 27. Juni 1782 i København, dbt. 11. Juli (S), levede i 1847 og boede da i Altona.
11. c. CHRISTIAN FREDERIK HANSEN, f. 17. Juni 1785 i København, dbt. 30. s. M. (S), Bomuldsfabrikant smst., † 5. Okt. 1847 smst. Ugift.
12. d. ISAAK HANSEN, dbt. 28. Maj 1788 i København (S), Konduktør, 20. Jan. 1829 Slotsforvalter ved Christiansborg Slot, 28. Juni 1840 Kammerraad (VII. 2), † 25. April 1852 smst. (S); g. 16. Okt. 1824 (i Huset) smst. (V. Frue) m. CHRISTIANA AMALIA KOCH, f. 14. Nov. 1792 paa Christianshavn, † 27. Juni 1874 i Maribo (D. af Skibsbygmester Jørgen Hansen Koch og Anne Cathrine Volkersen), hun var Søster til C. F. Hansens Elev Konferensraad, Bygningsdirektør Jørgen Hansen Koch. Børn: Fjerde Slægtled I, Nr. 29–32.

II.

Biskop, Professor, Dr. theol. PEDER HANSENS BØRN (se Nr. 5):

Af 1. Ægteskab med MARIA HEDEWIG RUNCHEL:

13. a. CHRISTIAN GEORG HANSEN, f. 6. Maj 1772 i Helsingør, dbkf. 31. s. M. (St. Marie), begr. 17. Juni s. A. smst. (St. Marie).
14. b. CHRISTIAN GEORG HANSEN, f. 20. Maj 1773 i Helsingør, dbt. 31. s. M. (St. Marie), 1791 Student pr., 1795-96 Alumnus paa Borchs Kollegium 1796 Tentamen som Overmester i Flaaden, s. A. med Fregatten „Thetis“, der bragte Thorvaldsen til Malta, 17. Juli 1800 Underkirurg ved 4. Division Søfolk, 1802 kirurgisk Examen, 3. Kar., 11. Marts 1803 Bataillonskirurg ved det nordenfjeldske Infanteri-Regiment, senere ved det vesterlenske Infanteri-Regiment, i Vaccinationskommissionens Indberetning for Aaret 1805 (det 4. Aar efter Vaccinationens Indførelse) nævnes han blandt dem, der „med ædel Velvillighed og Uegennyttighed have paataget sig Indpodningen“, idet han havde vaccineret 30 Personer, i 1806 vaccinerede han 67, han boede i disse Aar i Drøbak, † 2. Jan. 1809 af en Nervesygdom (iflg. Carøe i Drøbak, men Aas Kirkebog har intet herom, naar Faderen i Dødsannoncen siger, at Sønnen var Bataillonskirurg ved det 2det vesterlenske Regiment, er dette ikke rigtigt, idet de 2 vesterlenske Infanteri-Regimenter allerede fra 1. Juli 1789 var blevet forenet til et Regiment), se iøvrigt Ehrencron-Müllers Forfatterlexikon; g. 28. Juli 1805 i Drøbak, Aas Præstegæld, m. ANNA KIRSTINE CHRISTIANE SIGFRIDIA MESCH, f. 9. Juni 1781 i København, † 10. Sept. 1861 smst. (D. af Silkefarvermester Peter Wilhelm Mesch og Elisabeth Burley), hun var i mange Aar i Huset hos Professor theol. C. E. Scharling, fik efterhaanden som Interessent i Tontinen af 1800 (2. Kl., 2. Afd., Police No. 89), i hvilken hun hørte blandt de længstlevende, ret gode Kaar. Ingen Børn.
15. c. MATTHIAS HANSEN, f. 10. Marts 1775 i Helsingør, dbkf. 6. April (St. Marie), tjente i ca. 2 Aar hos Amtmand over Københavns Amt C. L. Scheel v. Plessen, i 2½ Aar hos Postforvalter ved Københavns danske ridende Postkontor N. Munch, 26. Jan. 1799 exam. jur., ej ubekvem, 6. April 1803 kst. Patruljebetjent ved Grænsetoldskellet mellem Jylland og Slesvig, søgte 1804 forgæves en ledig Toldtjeneste i Norge, 16. Maj s. A. kst. Patruljebetjent i Seest under Kolding Tolddistrikt, 16. Dec. 1809

efter Ansøgning entlediget i Naade og med Vartpenge, boede 1810 i Nørre Næraa, † 23. April 1830 i Jersore, Klinte Sogn. Ugift.

Af 2. Ægteskab med ABEL(INE) MARIA CLAUSEN:

16. d. PETER CHRISTIAN HANSEN, f. 17. Dec. 1778, dbt. 17. Jan. 1779 i Skanderborg, 13. Marts 1795 Fændrik à la suite i Arveprins Frederiks Regiment til Fods, 29. April 1796 sat i Nr., 13. Dec. 1799 kar. (Anciennitet fra 8. Jan. s. A.) og 10. Jan. 1800 virkelig Sekondløjtnant, 10. Juni 1803 Premierløjtnant, i H. t. kgl. Resol. af 17. Jan. 1806 ændredes Regimentets Navn til Prins Christian Frederiks Regiment, 13. April 1809 Stabskaptajn, 6. Maj 1812 Kompagnichef i 1. jyske Infanteri-Regiments annekt. Batl. med Forbehold af sin Anciennitet, 14. Maj s. A. forsat til 2. jyske Infanteri-Regiments annekt. Batl., 20. Dec. 1818 Chef for Prins Christian Frederiks Regiments Grenaderkompagni, 14. Dec. 1823 Major ved 2. Bataillon, 15. Jan. 1825 forsat i lige Egenskab til 1. Bataillon, 9. Aug. 1828 Kommandør for 2. Bataillon, 11. Jan. 1831 forsat i lige Egenskab til 1. Bataillon, 17. Juli 1833 Oberstløjtnants Karakter uden Anciennitet, 10. Dec. s. A. tillagt Anciennitet af s. D., 18. Nov. 1835 fra 1. Jan. 1836 Postmester i Vejle, 23. Dec. fra 31. s. M. 1835 afskediget i Naade af Krigstjenesten, 1. Okt. 1858 tilladt at anlægge og bære den franske St. Helena Medaille, 2. Juli 1862 paa Ansøgning entlediget i Naade og med Pension, † 16. Okt. 1870 paa Frederiksberg; g. (Giftermaalstilladelse 13. Juni 1812) 16. Juni 1812 i København (Garn.) m. BARBARA KIRSTINE BRANDT, f. 23. Sept. 1779 paa Christianshavn, dbt. 4. Okt. (V. Frelsers), † 4. Febr. 1857 i Vejle (D. af Skoleholder, senere Klokker ved Vor Frelsers Kirke paa Christianshavn Johannes Joachim Brandt og Kirstine Heggelund) (g. 1° (Giftermaalstilladelse 13. Sept. 1799) m. Kaptajn Gregorius Benedict Mathiesen, f. 1772, † 26. Dec. 1818 i København, skilt, han g. 2° (Giftermaalstilladelse 26. Marts 1811) m. Ingeborg Sophie (Dorthea) Jensen, f. 12. Nov. 1786, † 4. Maj 1864, skilt i H. t. Bev. af 22. Jan. 1817). Børn: Fjerde Slægtled II, Nr. 33-39.
17. e. HEDEVIG ELISABETH HANSEN, f. 17. Sept. 1780 i Ringsted, dbkf. 20. Okt., efter at være blevet Enke, boede hun en Tid i København, flyttede i 1849 for at være i Datterens Nærhed til St. Petersburg, hvor hun blev begr. 6. Dec. s. A.; g. 8. Maj 1799 i

Kristiansand m. ISAACH ISAACHSEN, f. 24. Maj 1774 smst., uddannedes ved Handelen, bl. a. i Paris, hvor han blev Medlem af Jacobinerklubben, hvilket ikke passede Faderen, der sendte et af sine Skibe til Dunkerque og derfra videre Folk til Paris for at kapre Sønnen; hans moderne Samfundsopfattelse kom tydeligt frem i hans Stortingstid 1818; han nedsatte sig i Kristiansand som Grosserer og Købmand, blev nederlandsk Konsul, ejede en Ejendom i Vestre Strandgate (brændt 1892); 1806 overtog han Ejendommen Kjos uden for Byen, og i Nærheden af denne Ejendom, i Holskouen, lod han 1823-24 bygge et lille Hus, som han kaldte Eganborg efter en irsk Frihedshelt, her døde han 15. Aug. 1828, begr. 20. s. M. i Kristiansand (S. af nederlandsk Vicekonsul, Stadshauptmand, Grosserer Daniel Isaachsen og Christiane Hedvig Christensen). De efterlod tre Børn: Christiane (kaldet Nancy) Isaachsen (f. 1800, † 1849), g. 1818 m. russisk Generalkonsul i Kristiansand Christian von Steven til Godserne Ermelino og Osnakova i Nærheden af Tsarskoje Selo, - Daniel Isaachsen (f. 1802, † 1882), Sorenskriver i Sætersdalen, og - Abel Marie (kaldet Rikke) Isaachsen (f. 1803, † 1883), g. 1823 m. tidligere Sekondløjtnant i den dansk-norske Sø-Etat, senere norsk Statsraad og Chef for Marinedepartementet Ole Wilhelm Erichsen (f. 1793, † 1860). I Ugebladet „Urd“, Oslo 1927, 31. Aargang, findes en illustreret Artikelserie: Kultur og romantik paa Sørlandet i slutten av 18. og begyndelsen av 19. aarh., der er skrevet af Konsul Isaach Isaachsens Oldebarn Fru Hanna Isaachsen, f. Isaachsen, og som bl. a. omhandler Konsulen, hans Hustru og deres tre Børn.

18. f. ANNA MARIA HANSEN, dbt. 17. Aug. 1781 i Ringsted, † 24. Marts 1783 smst., begr. 28. s. M. i St. Bendts Kirke bag Altret.
19. g. OVE FERDINAND HANSEN, f. 15. Febr. 1783 i Ringsted, dbkf. 11. April, var med Asiatisk Kompagnis Fregat „Christianshavn“ 1800 som Kaptajn Georg Gottlob Stages Haandskriver med en maanedlig Hyre af 4 Rdlr., iflg. Skibsjournalen (paabegyndt 15. Okt. s. A.) † 8. Aug. 1801 Kl. 12 Middag, han blev syet ind i sin Køje og Mursten lagt i til „at synke ham“, og sat over Bord, hans Efterladenskaber blev forseglet af Skibsassistenten og 3. Styrmand, Skibet stod den Dag paa Grund paa 3 $\frac{1}{4}$ Favne Vand fra Kl. 11 til næste Dags Morgen, da det blev slæbt af af Skibets egne Baade, Beliggenheden var ud for

Kysten af Sumatra, og Skibet var paa Rejse til Kina gennem Strædet Bangkoká.

20. h. ANNA MARIE HANSEN, f. 15. Juni 1784 i Ringsted, dbkf. 23. Juli, † 25. Febr. 1787 smst., begr. 2. Marts i St. Bendts Kirke bag Altret.
21. i. JULIANE FRIEDERICA HANSEN, f. 15. Febr. 1786 i Ringsted, dbkf. 31. Marts, † 20. Juli 1788 i København, begr. 24. s. M. (Helligg.).
22. j. JOHAN FREDERIK HANSEN, f. 11. Marts 1788 i København, dbkf. 8. April (Helligg.), Livjæger, 17. Marts 1808 Sekondløjtnant ved Hertuginde Louise Augustas Livjægerkorps, 8. Febr. 1809 virkelig Premierløjtnant, 1. Jan. 1813 efter Anciennitet sat á la suite ved Korpset, 25. Jan. 1816 afskediget som Kaptajn, 10. Nov. 1818 til 1. April 1819 adjungeret Told- og Konsumtionsinspektør paa Møen, derefter Toldassistent i Holnæs under Flensborg Toldsted, 22. Dec. 1825 Toldforvalter i Aabenraa, 10. Nov. 1827 bevilget en ny Afsked af Krigstjenesten som Major, 26. Sept. 1841 Told- og Konsumtionskasserer i Randers, 15. Juli fra 1. Okt. 1849 efter Ansøgning, da han ønskede at trække sig tilbage fra sit større og mere ansvarsfulde Embede i Randers, tilladt at bytte Embede med Told- og Konsumtionskasserer, Ritmester H. L. Gether i Grenaa paa Betingelser, hvorom de selv var blevet enige, dog maatte Gether underkaste sig den Omregulering og Nedsættelse af Embedsindtægterne, som Finansministeriet maatte anse hensigtsmæssig; men forinden hans Tiltrædelse af Embedet i Grenaa fik Offentligheden gennem C. F. Wegeners Skrift „Om Hertugen af Augustenborgs Forhold til det holstenske Oprør“ Kendskab til Breve, han havde sendt Hertugen; i det ene, et Gratulationsbrev til dennes Fødselsdag den 19. Juli (uden Tvivl 1844) taler han om den ulykkelige Landflygtighed, hvori han lever, fordi han maa være blandt danske Mennesker i Randers; i det andet, der er dateret Randers, den 8. April 1847 hedder det bl. a.: „. . . . Dersom Deres Durklaugtighed vil sende Deres Breve under Adresse Frøken Wilhelmine Schow, Ulstrup pr. Randers, ikke selv skrive uden paa og forsegle blodt med en Oblat uden Vaaben, vil Deres Breve sikkert komme mig urørt tilhænde og glæder jeg mig til snart at høre ret meget Nyt. Mine Breve kunde jeg . . . sende under v. Cossels Adresse, gandske i Form af Handelsbreve . . .“ (den omtalte Frøken Schow var hans

Svigerinde og v. Cossel var Hertugens Hofchef); Offentlighedens Kendskab til disse Breve vakte Indignation i høj Grad mod ham og da man antog, at han ikke længere var i Besiddelse af den Tillid hos Publikum, der var nødvendig for en Embedsmand, blev han 14. Sept. 1849 afskediget, idet Regeringen gjorde Brug af Grundlovens § 22, 2. Passus og dens midlertidige Bestemmers 2. Artikel, men da de imod ham forhaandenværende Data ikke indeholdt noget Bevis for, at han egentlig skulde have bidraget til Forberedelsen af det i Hertugdømmerne udbrudte Oprør og det maatte anses utvivlsomt, hvad ogsaa Generalprokurøren, hvis Betænkning var blevet indhentet, udtalte, at han ikke ved Dom kunde blive frakendt sit Embede, var Spørgsmaalet saaledes kun om, til hvilket Beløb hans Pension maatte være at bestemme, og under Hensyn til, at han endnu ikke var fratraadt det større Embede i Randers, bestemtes hans aarlige Pension til 700 Rbd.; hans senere Skæbne kendes ikke; g. 1° m. SERENE JOHANNE PFEIFFER, f. 1. Okt. 1794 i København (St. Petri), † 28. Juni 1824 i Holnæs, Munkbrarup Sogn (D. af Silke-, Ulden- og Lærredskræmmer Friedrich Ludwig Pfeiffer og Christina Marie Winckler); 2° 18. April 1828 i Aabenraa m. CHARLOTTE MARIE CHRISTINE SCHOW, f. 28. Dec. 1808 smst., † 24. Nov. 1851 (D. af Justitsraad, Borgmester Bendix Franz Ludwig Schow og Georgine Margaretha Johanne Christiane Sophie Callisen). Børn: Fjerde Slægtled III, Nr. 40-45.

23. k. CARL LUDVIG HANSEN, f. 17. Aug. 1790 i København, dbt. 10. Sept. (Helligg.), 16. Nov. 1805 Elev paa Herlufsholm, hvorfra han 1810 blev Student, 9. Febr. 1811 Sekondløjtnant ved Prins Christian Frederiks Regiments annek. Batl., 16. Juli s. A. sat á la suite i det vesterlenske Infanteri-Regiment, 14. Sept. s. A. virkelig Sekondløjtnant, 15. Dec. 1812 afskediget med Krigsassessors Karakter, 27. Aug. 1819 exam. jur., bekvem, vel, ansat hos Borgmesteren i Odense, fra 1825 hos Geheime-Statsminister Malling, 15. Juli 1826 Toldkontrolør i Holnæs under Flensborg Toldsted, 15. Dec. 1830 Toldforvalter i Burg paa Femern, s. D. meddelt Overkrigskommisars Karakter med Tilladelse at bære den for denne Charge reglementerede Uniform og Arméens Felttegn, 3. Maj 1836 Toldforvalter i Tønder, 6. Jan. 1839 Toldforvalter i Elmshorn, † 8. Juli 1846 smst.; g. 15. Juni 1827 i Odense (St. Knud) m.

ELISABETH HEDEVIG BENDZ, f. 11. Dec. 1798 smst. (St. Knud), † 19. Maj 1844 i Elmshorn (D. af Etatsraad, Landsdommer Lauritz Martin Bendz og Regine Christence Bang). Børn: Fjerde Slægtled IV, Nr. 46-48.

24. 1. CHRISTIANE CLAUSINE HANSEN, f. 15. Aug. 1792 i København, dbt. 9. Sept. (Helligg.), † 6. Marts 1859 paa Frederiksberg, begr. i København (B); g. 10. April 1814 i Kristiansand m. ULRICH ANTON SCHÖNHEYDER, f. 22. Juni 1775 i København (Trin.), 1783 Kadet, 15. Marts 1793 Sekondløjtnant, 29. Juni 1798 Premierløjtnant, 25. Nov. 1799 til 25. Okt. 1802 subaltern Sø-Indrulleringsofficer i Kristiansund, 25. Nov. 1802 Medlem af Solieutenant-Selskabet, 27. Juni 1808 Kaptajnløjtnant, 28. Jan. 1809 R*, 5. Febr. 1811 til 24. Febr. 1812 Kommandant paa Fæstningen Christiansø, 28. Jan. 1812 Kaptajns Karakter, 24. Sept. 1815 virkelig Kaptajn og Kompagnichef, fratraadte 24. Jan. 1816 Kompagniet, 28. Okt. 1817 Kommandørkaptajns Karakter, 19. Juli til 17. Okt. 1822 Medlem af Direktionen for „Bombebøssen“, 17. Okt. 1822 til 7. Marts 1825 Interims-Guvernør i Trankebar, 11. Juni 1824 Kmd. af Dbg., 6. Febr. 1825 virkelig Kommandørkaptajn, 25. Maj 1826 D.M., 6. Sept. 1829 3. Militærdeputeret i Admiralitets- og Kommissariatskollegiet, 11. Maj 1833 1. Medlem af Direktionen for Sø-Statens Hospital, 1834 Chef for Lineskibet „Dronning Maria“, der skulde bringe Prins Frederik (VII) til Island, 6. Maj Kl. 4 Eftmd. gik Prinsen ombord ved Humlebæk, 31. s. M. fandt Ankomsten til Reykjavik Sted, hvor Prinsen landsattes, hans Afrejse fandt Sted om Morgenen 2. Sept. fra Reykjavik ombord i Korvetten „Najaden“ under Kommando af Kaptajn A. C. Cederfeld de Simonsen, 14. s. M. landsattes Prinsen i Fredericia; 20. Juli s. A. 2. Militærdeputeret samt Kommandør, 25. Dec. 1835 Chef for 1. Division, 28. Okt. 1836 Kontreadmirals Karakter, 13. Febr. 1841 fratraadt som Chef for 1. Division, s. D. virkelig Kontreadmiral, 10. Juni s. A. Stk., 18. Nov. 1846 efter Ansøgning fratraadt som Deputeret og af Kongen bevidnet sin Tilfredshed med den Iver, hvormed han havde opfyldt sin Tjeneste, 1. April 1848 Viceadmirals Karakter, 17. April 1849 tillagt Viceadmirals Gage, 22. Jan. 1850 beordret af Marineministeriet til Præses i Generalkrigsretten, der 13. April s. A. dømte Eskadrechef, Kommandør Hans Georg Garde, Chefen for Lineskibet „Christian VIII“,

Kommandørkaptajn Frederik August Paludan, og Chefen for Fregatten „Gefion“, Kaptajn Johan Anton Meyer for deres ved Expeditionen til Eckernförde Fjord den 5. April f. A. udviste Forhold, 3. Aug. 1851 meddelt Afsked i Naade med Pension med Karakter af Admiral, † 21. April 1858 i København (B) (S. af Biskop over Trondhjems Stift, Dr. theol. Johan Christian Schönheyder og Charlotta Reinholdina v. Jessen).

25. m. THEODORUS HANSEN, f. 15. Sept. 1794 i København, dbt. 7. Okt. (Helligg.), 9. Nov. 1813 Sekondløjtnant i det holstenske Infanteri-Regiments annek. Batl., 15. Febr. 1819 afskediget, 24. April s. A. ansat som Sekondløjtnant á la suite ved bemeldte Infanteri-Regiments Linie-Batl. med extraordinær Gage, dog uden Anciennitet, indtil han havde taget den befalede Officerexamen, 17. Dec. 1820 forsat i lige Egenskab til det 1. jyske Infanteri-Regiment, 11. Sept. 1821 meddelt efter Ansøgning Afsked i Naade af Krigstjenesten, stod 1834 i østrigsk Tjeneste og opholdt sig da i Neu Titschein i Mähren. Ugift.

III.

Konferensraad, Overbygningsdirektør CHRISTIAN FREDERIK HANSENS BØRN med ANNA MARGRETHE RAHBEK (se Nr. 7):

26. a. ANNETTE HANSEN, f. 20. Marts 1795 i Altona, † 21. Nov. 1827 i København (V. Frue); g. 23. Aug. 1823 smst. (Fr. t.) m. GUSTAV FRIEDRICH HETSCH, f. 28. Sept. 1788 i Stuttgart, havde studeret Matematik, Fysik og lignende reale Fag ved Universitetet i Tübingen, uddannet sig til Arkitekt i Paris, arbejdede en kort Tid som Konduktør i Stuttgart, opholdt sig tre Aar i Italien, hvor han havde sluttet Venskab med Arkitekt Peder Malling, inden han i Okt. 1815 ankom til København sammen med denne, der indførte ham hos C. F. Hansen, hvis første Medarbejder han snart blev, s. A. Lærer i arkitektonisk Tegning ved det kgl. Akademi for de skønne Kunster, 1822 Professor i Perspektiv, Stereotomi og Skyggelære, 1826 Meddirektør ved de Massmann-Reiersenske Søndagsskoler, 1828–57 kunstnerisk Leder ved den kgl. Porcelainsfabrik, 21. Febr. 1829 Lærer i Tegning ved den polytekniske Lærestalt, 21. Nov. s. A. tilladt at indtræde som overord. (fra 1835 ord.) Professor i Arkitektur ved Akademiet, 28. Okt. 1836 R*, 4. Aug. 1838 efter Ønske fritaget for Tegneundervisningen ved polyteknisk

- Lærestalt og udnævnt til at forestaa det med denne forbundne Institut for Metalarbejdere, samt indtræde som Medlem af Lærestaltens Bestyrelse, forsaavidt vedkom alle saadanne Anliggender, der angik dels Instituttet for Metalarbejdere, dels andre ved Lærestalten forekommende kunstneriske Forhold, s. A. Medlem af Industriforeningens Bestyrelse, 28. Juni 1840 D.M., 3. Febr. 1843 tilladt at anlægge og bære den ham af Kejseren af Østrig tildelte Ridderdekoration af Jernkrone-Ordenens 3. Kl., 16. Aug. 1855 Medlem af Kommissionen angaaende Oprettelsen af en Industriskole, besøgte s. A. med Understøttelse af den Reiersenske Fond Industriudstillingen i Paris, 13. Febr. 1857 tilladt at anlægge og bære den ham af Kongen af Grækenland tildelte Dekoration som Officer af Frelserens Orden, se iøvrigt Dansk biografisk Leksikon og Erslews Forfatter-Lexicon, † 7. Sept. 1864 i København (B) (S. af Professor i Malerkunsten ved „Hohe Karls Schule“ Philipp Friedrich v. Hetsch og Louise Friedericke Wilhelmine Scholl) (g. 2° m. Søsteren CAROLINE AMALIE AUGUSTA HANSEN).
27. b. CAROLINE AMALIE AUGUSTA HANSEN, f. 15. Okt. 1800 i Altona, † 31. Maj 1874 paa Frederiksberg; g. 4. Dec. 1829 i København (S) m. ovennævnte Professor GUSTAV FRIEDRICH HETSCH, begge begravet i Holmens Kirkes Kapel (g. 1° m. Søsteren ANNETTE HANSEN). Deres Sønnensøn, Samfundets mangeaarige Medlem og Revisor, Overretssagfører Stefan Hetsch bringes her en Tak for den store Interesse, han har vist nærværende Stamtavle.
28. c. WILHELMINE JACOBINE HANSEN, f. 29. April 1803 i Altona, † 17. April 1885 i København, begr. i Holmens Kirkes Kapel. Ugift.

Fjerde Slægtled.

I.

Kammerraad, Slotsforvalter ISAAK HANSENS Børn med CHRISTIANA AMALIA KOCH (se Nr. 12):

29. a. CHRISTIAN FREDERIK HANSEN, f. 15. Dec. 1825 i København, Student 1844 fra Borgerdydskolen, stud. med. et chir., Korporal af 3. Linie-Infanteri-Bataillon, 1. Sept. 1848 Sekondløjtnant i Infanteriets Krigsreserve, 26. Aug. 1849 tillagt Anciennitet fra 30. April 1848 i Reserven, falden 25. Juli 1850 ved Isted.

30. b. PAULINE MATHILDE HANSEN, f. 23. Febr. 1829 i København (S), † 10. Sept. 1873 i Maribo; g. 28. Sept. 1852 i København (S) m. MATTHIAS JACOB ADOLPH WILHJELM, f. 26. April 1822 i Maribo, frekventerede en Tid Herlufsholm Skole, 1841 Student pr., 11. April 1849 cand. med., fra 1. Marts s. A. til 11. Marts 1851 kst. Underlæge i Arméén, deltog i Felttoget 1849–50 og var under Vaabenstilstanden ansat ved Lazarettet paa Augustenborg, fra 23. Marts 1851 praktiserende Læge i Maribo, 1869 til 31. Dec. 1881 Medlem af Byraadet, til Minde om Faderen og ifølge et af denne udtalt Ønske oprettede han sammen med sine to Brødre ved Fundats af 21. Marts 1881, kgl. stadfæstet 25. Juli s. A. „Pensioneret Distriktslæge, Justitsraad Jacob Nicolai Wilhjelm's Legat“ med 2.000 Kr., hvis Renter i fire Portioner uddeles til værdige og trængende Enker eller ældre ugifte Kvinder hjemmehørende i Maribo Kommune, og som ikke har nydt offentlig Fattigunderstøttelse, 26. Maj 1892 R*, 20. April 1901 D.M., † 17. Marts 1902 i Maribo (S. af Justitsraad, Distriktslæge Jacob Nicolai Wilhjelm og Lovisa Friderica Koch).
31. c. JULIUS HEINRICH HANSEN, f. 28. Marts 1831 i København (S), Købmand i Copiapó, Provinsen Atacama, Chile, † 17. Juni 1870 i Hamburg.
32. d. CHRISTIANE AMALIA HANSEN, f. 24. Sept. 1836 i København (S), † 9. Marts 1916 i Maribo; g. 5. Nov. 1871 smst. m. JOHANN RUDOLPH KLEIN, f. 5. Juni 1834 i Marienburg, Preussen, Barber i Maribo, i H. t. Lov af 21. Marts 1874 erhvervede han dansk Indfødsret, 5. Sept. s. A. Bevis herfor fra Indenrigsministeriet, † 26. Okt. 1907 i Maribo; de oprettede 7. Juni 1902 et reciproct Testamente med Codicil af 25. Juli s. A., ifølge hvilken stiftedes to Legater, det ene med ca. 3.700 Kr., hvis Renter uddeles til fire ældre, værdige og trængende i Maribo Købstad bosiddende Enker efter Haandværkssvende uden for Fattigvæsenet, Fundats af 25. Juli 1916, kgl. stadfæstet 15. Jan. 1917, det andet med ca. 1.800 Kr., hvis Renter uddeles til værdige og trængende Barbermestre og disses Enker i Lolland-Falsters Stift uden for Fattigvæsenet, Fundats af 25. Juli 1916, kgl. stadfæstet 16. Jan. 1917.

II.

Oberstløjtnant, Postmester PETER CHRISTIAN HANSENS Børn med
BARBARA KIRSTINE BRANDT (se Nr. 16):

33. a. PETER CHRISTIAN HANSEN, f. 27. Aug. 1810 i København (Garn.), Student 1829 fra København, 16. April 1834 cand. teol., h., 30. Jan. 1841 pers. Kapellan i Sennels, 20. April 1843 pers. Kapellan i Støvring og Mellerup samt ved Støvringgaard's Klosters Kapel, 9. Marts 1846 Sognepræst til Helligsø og Gettrup, 13. Juni 1856 til Ry, 1. Maj 1862 til Haverslev og Bejstrup, 1. Aug. 1868 paa Ansøgning i Naade og med Pension entlediget, † 26. Marts 1888 i København (St. Johs.); g. 1° 29. Maj 1842 m. ELINE KRISTENCE TJØRNELUND, f. 15. Nov. 1813 i København, † 2. Marts 1887 smst. (St. Stefan) (D. af Urtekræmmer Hans Tjørnelund og Anna Toldberg), Ægteskabet opløst 22. Juni 1864; 2° 30. Sept. 1874 i Frederiksberg Kirke m. BARTHOLINE AURORA HOLST, f. 30. April 1824 i Frederikshavn, † 24. Dec. 1892 i København (St. Johs.) (D. af Toldassistent Peter Christian Holst og Anna Margrethe Ejland Brøndlund Smith). I Ry Sogns Embedsbog har Sognepræst Th. J. A. Elmquist indført følgende: „Den 13. Juni 1856 kaldedes Sognepræsten til Helligsø og Gjettrup i Thy, Peter Christian Hansen, 46 Aar gammel, til Sognepræst i Ry. Ligesom Kjærumgaard (Fr. Vilh. Aug. Kjerrumgaard, 1828–45 Sognepræst til Ry) levede ogsaa Hansen separeret fra sin Kone, der opholdt sig i Kjøbenhavn, medens deres to Sønner var hos Faderen, der bestandig sad i trange Kaar. Den ene Søn fik ved Biskoppens Bistand Friplads i Aarhus Latinskole, var meget flittig, men døde tidlig af Brystsyge; den anden er ved Landvæsenet. Faderen konfirmerede dem begge samtidig (den ene blev dog konf. 1859, den anden 1860) i Ry Kirke. Ogsaa Pastor Hansen drev selv Avlingen; men medens hans Formand i mange Maader kunde kaldes Embedets Velgjører, erhvervede Hansen sig næsten en herostratisk Berømmelse her i Præstegaarden. Han lod de smukke Blomsterpartier foran Stuehuset helt forfalde, ligesaa Lysthuset, som Schjerning (Ludv. J. N. Schjerning, 1846–56 Sognepræst til Ry) havde anlagt i „Dalen“; han tilkastede en Brønd i Gaardens sydøstre Hjørne, fordi den om Sommeren ofte var tør, og blev saaledes Aarsag til den meget besværlige Vandhentning fra Brønden

250 Alen herfra. Præstegaardens Stuehus omtaler han selv i et Brev som saa daarligt, saa det „næsten maatte blues over sig selv“. Som Præst var Hansen ikke meget afholdt paa Grund af sin Hidsighed og sin forunderlige Vægelsindethed. Han blev ofte aldeles forbitret, naar Nogen vilde hente ham ud til Hjemmedaab eller Sygeberettelse. Som Bevis paa H.s Vægelsind kan anføres, at, da han efter sit inderlige Ønske endelig blev befordret i Aaret 1862 til Haverslev og Bejstrup i Aalborg Stift, rejste han til Kjøbenhavn og søgte af alle Kræfter om at blive fri for dette Embede, men Minister Monrad vilde ikke give efter, formodentlig fordi H. nu saa længe og vedholdende havde villet forflyttes. I Haverslev blev H. dog ikke længe, men tog 1867 (1868) sin Afsked og bosatte sig i Skanderborg, hvor han efter sin fraseparerede Hustrus Død (det var dog før og ikke i Skanderborg) giftede sig med sin mangeaarige Husholderske, Frøken Holst, hvem han endnu som sin Kone for det meste kaldte „lille Holst“. Børn: Femte Slægtled I, Nr. 49-54.

34. b. ABELINE MARIE HANSEN, hjdbt. 29. Dec. 1812 i Furreby, † 19. Nov. 1814 i København (Garn.).
35. c. JULIANE ELISE FREDERIKKE HANSEN, f. 29. Nov. 1814 i København (Garn.), † 13. Sept. 1905 i Vejle. Ugift.
36. d. CARL HEGGELUND HANSEN, f. 11. Sept. 1816 i København (Garn.), fik 1. Juni 1851 kgl. Bestalling som Toldassistent i Stenbjerg, Nørhaa Sogn, under Thisted Toldsted, † 22. Maj 1857 i Stenbjerg; g. 4. Juni 1851 i Bregnet m. POULINE SCHIØDT, f. 10. Sept. 1825 smst., † 5. Juni 1877 i Vejle (D. af Krofæster i Rønde, Bregnet Sogn, Johannes Schiødt og Ane Kirstine Jacobsen). Børn: Femte Slægtled II, Nr. 55-57.
37. e. HEDVIG ELISABETH HANSEN, f. 30. Marts 1818 i København (Garn.), † 25. Maj 1892 paa Frederiksberg; g. 26. Aug. 1847 i Vejle m. CARL CHRISTIAN OLSEN, f. 5. Juni 1813 i Fredericia (Mich.), Postfuldmægtig, 19. April 1846 adjungeret Postmester i Vejle, 13. Marts 1861 af Finansministeriet indstillet til det ledige Postmesterembede i Fredericia, hvortil der var 39 Ansøgere, overvejende Fagmænd, men fik det ikke, idet fhv. Premierløjtnant, Branddirektør for Flensborg Amt, Krigsraad J. H. V. Ichtershausen udnævntes, 28. April fra 1. Maj 1862 Postmester i Skanderborg, 21. Juli fra 28. s. M. 1869 Kammerraad (VII. 2), 25. Sept. fra 1. Okt. 1876 Postmester i Randers,

28. Juli fra 1. Okt. 1884 efter Ansøgning paa Grund af Alder afskediget i Naade og med Pension, † 21.–22. Maj 1894 paa Frederiksberg (S. af Artillerist Christen Olesen og Kirstine Hansdatter).
38. f. EMILIE HENRIETTE HANSEN, f. 2. Aug. 1821 i København (Garn.), † 5. Jan. 1907 smst.; g. 9. Marts 1848 i Vejle m. MARTIN ANCHERSEN, f. 12. Maj 1802 smst., frekventerede 1809–16 Vejle Borgerskole, Maj 1816 til Maj 1821 paa Kjær og Hvetbo Herreders Kontor, derefter til Sept. 1825 paa Amtskontoret i Vejle, 20. April 1826 exam. jur., bekvem vel, 9. Aug. s. A. Prøveprokurator i Vejle Amt, 14. Nov. 1828 Prokurator ved Underretterne i Ribe Stift, 28. Jan. 1829 tillige ved Bjerge og Hatting Herreders Ting, var i en lang Aarrække en stærkt benyttet Sagfører i Vejle, 28. Juni 1840 Kancelliraad (VII. 1), 1840–43 Medlem af Borgerrepræsentationen, 4. Aug. 1876 Justitsraad (V. 3), efter at have fejret sit 50 Aars Sagfører-jubilæum flyttede han 1877 til København, † 24. Juni 1881 smst. (S. af Bendrejermester Jes Anchersen og Christiane Møller) (g. 1° 30. Juli 1836 i Engum m. Ane Kirstine Bolette Sophie Thomsen, f. 20. Sept. 1816 paa Julianebjærg, Engum Sogn, † 3. Jan. 1844 i Vejle).
39. g. CHRISTIANE FREDERIKKE HANSEN, f. 16. Jan. 1823 i København (Garn.), † 21. Juni 1847 i Vejle. Ugift.

III.

Major, Told- og Konsumtionskasserer JOHAN FREDERIK HANSENS
Børn (se Nr. 22):

Af 1. Ægteskab med SERENE JOHANNE PFEIFFER:

40. a. LUDVIG AUGUST HANSEN, f. 2. Sept. 1819 i Stege, udvandrede til U.S.A., faldt i Krigen 1861–65 mod de konfödererede Stater; g. m. en Englænderinde FLORA . . . . .
41. b. CAROLINE AMALIE HANSEN, f. 22. Marts 1821 i Holnæs, Munkbrarup Sogn; g. m. DANIEL CHRISTIAN PETERSEN, f. 30. Dec. 1812 i Aabenraa, fik 29. Maj 1838 Bevilling til at drive Løveapoteket smst., som han solgte 7. Marts 1846 (S. af Apoteker Ingwer Petersen og Anna Maria Friderica Wittig).
42. c. ANNA SERENA HANSEN, f. 12. Jan. 1824 i Holnæs; g. m. Landmand i Wrist i Holsten PETERS.

Af 2. Ægteskab med CHARLOTTE MARIE CHRISTINE SCHOW:

43. d. JENNY AUGUSTA HENRIETTE HANSEN, f. 8. Juni 1832 i Aabenraa; g. m. Grosserer i Hamburg BIESTERFELD.
44. e. LUDVIG CARL MATTHIAS HANSEN, f. 9. Juli 1834 i Aabenraa, † 30. April 1835 smst.
45. f. FRANZ GEORG CHRISTIAN HANSEN, f. 22. Nov. 1838 i Aabenraa.

IV.

Overkrigskommissær, Toldforvalter CARL LUDVIG HANSENS Børn med
ELISABETH HEDEVIG BENDZ (se Nr. 23):

46. a. CAROLINE AMALIA HANSEN, f. 20. Maj 1828 i Holnæs, Munkbrarup Sogn, † 16. Jan. 1846 i Elmshorn.
47. b. JULIANE REGINE HANSEN, f. 7. Febr. 1830 i Holnæs (Tvilling), † 16. Nov. 1875 i Vindinge; g. 28. Juni 1854 i Holbæk m. PETER FREDERIK HAGEN, f. 10. Dec. 1823 smst., løste 27. Jan. 1851 Borgerskab som Bagemester smst., 26. Okt. 1859 averterer Bagemester Schumann, at han nu fortsætter Hagens Bageri, hvorefter Hagen nedsatte sig som Bager i Himmelev, senere i Vindinge, Tune Herred, flyttede i 1876 til København, hvor han etablerede sig som Biscuit- og Sukkervarefabrikant, † 8. Juni 1900 smst. (St. Johs.) (S. af Bager Hans Wilhelm Hagen og Karen Cathrine Rasmusdatter) (g. 2° 4. Aug. 1882 smst. (St. Stefan) m. Sofie Kirstine Louise Bock, f. 26. Aug. 1823 smst. (Helligg.), † 21. Juli 1912 smst. (Blaagaard).
48. c. PETER LAURITZ CARL FREDERIK HANSEN, f. 7. Febr. 1830 i Holnæs (Tvilling), Aspirant, 30. Okt. fra 1. Nov. 1848 Kadet uden Gage ved Landkadetkorpset, 3. Juni fra 1. April 1850 ansat indtil videre i virkeligt Kadetnummer, 29. Okt. fra 1. Nov. 1851 Sekondløjtnant med Anciennitet fra 1. Nov. 1850 og ansat ved 4. Linie-Infanteri-Bataillon, senere ved 9. Linie-Infanteri-Bataillon, 30. April 1858 oprykket paa ældst Sekondløjtnantsgage, 11. Juni 1863 Premierløjtnants Karakter, 18. April 1864 saaret ved Dybbøl, 28. s. M. Premierløjtnant, † 7. Maj s. A. i København. Ugift.

Femte Slægtled.

I.

Sognepræst PETER CHRISTIAN HANSENS Børn med ELINE KRISTENCE
TJØRNELUND (se Nr. 33):

49. a. HANS PETER CHRISTIAN HANSEN, f. 16. Juni 1844 i Støvring, Discipel i Aarhus Katedralskole, † 27. Dec. 1863 i Aarhus, begr. smst.
50. b. ANDREAS HEGGELUND HANSEN, f. 31. Okt. 1845 i Støvring, var 1874 Forvalter paa Engelsholm ved Vejle, i 1878 paa Krastrup ved Løgstør, i 1879 Forpagter af Kjærs Mølle ved Aalborg, i 1884 Bestyrer af Gøding Mølle, † 12. Dec. 1931 i København; g. 12. Okt. 1878 smst. (St. Johs.) m. LAURA CONCORDIA ØIGAARD, f. 2. Sept. 1842 smst., † 26. Nov. 1916 smst. (D. af Billedskærer Christian Andersen Øigaard og Martine Philippine Bruun). Børn: Sjette Slægtled, Nr. 58-60.
51. c. ANE CHRISTINE HANSEN, f. 27. April 1847 i Helligsø, † 14. Sept. 1856.
52. d. CARL CHRISTIAN HANSEN, f. 2. April 1850 i Helligsø, † 4. Juni 1853 smst.
53. e. JOHANNES LUDVIG FREDERIK MATTHIESEN HANSEN, f. 22. Maj 1852 i Helligsø (Tvilling), † 15. Maj 1853 smst.
54. f. JOHAN IMMANUEL HANSEN, f. 22. Maj 1852 i Helligsø (Tvilling), † 29. Maj 1853 smst.

II.

Toldassistent CARL HEGGELUND HANSENS Børn med POULINE SCHIØDT
(se Nr. 36):

55. a. CARL CHRISTIAN JOHANNES HANSEN, f. 11. April 1852 i Stenbjerg, Nørhaa Sogn, udvandrede til U.S.A., Landmand.
56. b. PETER EMIL FREDERIK HANSEN, f. 20. Juli 1854 i Stenbjerg, Underkorporal af 2. Bataillon, 29. Juli fra 1. Okt. 1873 Elev i Officersskolens yngste Klasse, 23. Juli fra 30. s. M. 1874 Sekondløjtnant af Fodfolket, samt tilladt at forrette Tjeneste paa 1 Aar fra 30. s. M. at regne ved 1. Bataillon, 8. April fra 29. Juli 1875 tilladt fremdeles at forblive til Tjeneste paa 1 Aar, og 10. April fra 1. Maj s. A. at indtræde som Elev i Officersskolens næstnyngste Klasse, 20. Nov. 1889 Intendant af Forstærkningen ved Gendarmerikorpset, 20. Okt. 1890 Intendant

- indtil videre ved samme Korps, 31. Aug. 1904 Overintendant ved 1. Generalkommando, 24. Febr. 1905 forsat til Generalstaben, fra 1. April 1907 tillige ved Lægekorpsets Stab, † 19. Marts 1909 paa Frederiksberg; g. 28. Sept. 1883 i København (Garn.) m. THOMINE KIRSTINE LAURETTE NIELSEN, f. 8. Okt. 1856 i Randers, † 15. Maj 1921 i København (D. af Købmand Ludvig Nielsen og Jacobine Behrend) (g. 2° m. afsk. Kaptajn af Fodfolket og Stabschef ved fynske Brigade Heinrich Carl Meinig Hviding, f. 22. Maj 1853 i Slesvig, † 8. Aug. 1921 i København). Ingen Børn.
57. c. BARBARA ANNA KIRSTINE HANSEN, f. 1. Febr. 1856 i Stenbjerg, † 16. Febr. 1908 i København; g. 2. Nov. 1877 i Vejle m. Købmand smst., senere Handelsagent i København, derefter Kontorassistent ved det militære Sygehus i Rigensgade JOHAN GOTTFRED SEIDEL, f. 18. Dec. 1849 i Vejle, † 7. April 1917 i København (S. af Skrædermester, senere Økonom ved Sygehuset i Vejle Johannes Seidel og Johanne Marie Lund).

Sjette Slægtled.

Møllebestyrer ANDREAS HEGGELUND HANSENS Børn med LAURA
CONCORDIA ØIGAARD (se Nr. 50):

58. a. MARTHA CHRISTENCE HANSEN, f. 31. Juli 1879 paa Kjærs Mølle ved Aalborg, pens. Forstanderinde ved Københavns Telefon Aktieselskab. Ugift.
59. b. PETER VALDEMAR HANSEN, f. 9. Sept. 1881 paa Kjærs Mølle, Assistent i Vejle Bank, † 24. Maj 1903 i Vejle.
60. c. ELISABETH JULIANE KIRSTINE HANSEN, f. 6. Nov. 1884 paa Gøding Mølle, Nørup Sogn, † 19. Aug. 1904 i København.

VILHELM MARSTRAND

4. OKTOBER 1884-29. JUNI 1955

VILHELM MARSTRANDS slægt er en af de mange oprindeligt norske familier, som i den danske del af fællesmonarkiet fandt udløsning for deres virketrang og foretagsomhed. Slægten, der føres tilbage til hytte- og proviantskriver ved Inset kobberværk NIELS MARSTRAND (d. 1741) kom til Danmark med sønnesønnen, den driftige bager JACOB MARSTRAND (1770-1829), kendt for sit mekaniske snille og sine kunstneriske, især musikalske, interesser; hans søn maleren VILHELM MARSTRAND (1810-73) var fader til direktør for akts. Titan POUL FREDERIK MARSTRAND (1851-1902) - civilingeniørens fader.

Vilhelm Marstrand var i udpræget grad barn af sin slægt - de tekniske og historiske kundskaber, de vidt spredte interesser og den artistiske undertone var slægtens særpræg. Han blev student 1901 og gik den normale studievej, 1907 dimitteredes han som bygningsingeniør og fik i de følgende aar en rig virksomhed, især ved jernbaneanlæg; hans og H. HAMMERICHS forslag angaaende banegaardsforholdene i Aarhus blev i det store og hele grundlaget for den ved lovene i 1916 og 1918 gennemførte ordning. Marstrands virksomhed som raadgivende ingeniør og hans indsats paa mangfoldige tekniske og trafikale omraader, der gjorde hans valg i 1937 til sekretær for

det nystiftede Akademi for de tekniske videnskaber naturligt, skal ikke bedømmes her. Nævnes skal blot hans interesse for byplanlægningen, hvor han drog nytte af sin forenede tekniske og historiske viden. I forbindelse hermed staar hans studier over gamle danske byer, udførligst i Aabenraa (1933), hvis resultater dog i hvert fald for stednavnenes vedkommende næppe har bærekraft.

Hans genealogisk-personhistoriske produktion var vel ikke særlig stor – han var mere systematiker og samler, og hans rige samlinger kan formodes at blive offentligt tilgængelige – men det lidt han lod trykke var til gengæld af høj kvalitet; i første række maa nævnes stamtavlen over hans egen familie i „Slægten Marstrand. Til Minde om Onkel Troels“ (1915), hvor hans systematiske sans udfoldede sig i fuld blomstring – ikke alene forkastede han det hævdvundne indrykningsprincip til fordel for en tabellarisk opstilling, der ligger nær op ad den svenske, men i selve den typografiske tilrettelæggelse boltrede han sig i en lapidarisk fin-systematik, der understregede hans egen karakteristisk af stamtavlen som „fornem, men ikke morsom“. Hans ypperste værk er utvivlsomt afhandlingen om Ætten Tersmedens oprindelse (Svensk Personhistorisk Tidskrift XXVII, 1926, 79–129) – et mønstergyldigt stykke genealogi, hvor fantasi og omhyggelighed parret med kombinationsevne og kildekritik indgaar en smuk forening. De samme gode egenskaber prægede hans afhandling om slægten Walter (Ph. T. 9, I, 1928, 14–26), der giver en fortræffelig oversigt over de oprindelig i grevskabet Rantzaus tjeneste staaende familier WALTER og MÜLLER (rentemester HENRIK MÜLLER). Ogsaa artiklen „Stille Holm“ og hans Slægt (Ph. T. 10, I, 1934, 266–73) er et vel udført stykke arbejde, om end ikke paa langt nær af samme rækkevidde som de nysnævnte. To momenter kan antages at have været bestemmende for, at Marstrand lod dette lille arbejde befordre til trykken – begge lige karakteristiske for ham. Det ene var den (aktuelt interesseløse) paavisning af, at sindssygeværnen endnu i 1909 ikke interesserede sig for slægtskabsforholdene ved bedømmelsen af patienterne – det andet var ønsket om at fremhæve den af lidt ældre arkivgæster velkendte cand. phil. D. E. RUGAARD (1877–1931) – som Holm en af de stille eksistenser. Rugaard havde ved flere lejligheder assisteret Marstrand i hans arbejde, og Marstrands trofasthed og loyalitet var usvigelig som iøvrigt ogsaa hans hjælpsomhed; undertegnede mindes med stor taknemmelighed Marstrands vejledning i genealogiens systematik nær ved 30 aar tilbage.

I 1936 deltog Marstrand – mirabile dictu – i konkurrencen om

det historiske professorat. Der kan ikke være tvivl om, at dette var et fejlgreb, som universitetet havde et medansvar for; hans faglige viden og kunnen stod ifølge sagens natur ikke paa højde med ambitionerne, og han maatte med smerte notere den kendsgerning, at genealogien er for lidt til at bære et professorat. Hans konkurrenceforelæsninger, der blev trykt i Ph. T. (10. V, 1938, 1-52), var, trods mange selvfølgelige og rigtige bemærkninger, vel hans svageste arbejde paa dette omraade.

Marstrands force var selve den genealogiske undersøgelse, som han beherskede suverænt; kunne hans systematiske sans undertiden forekomme noget overeksponeret, saa var det dog gennem den strenge systematik han naaede sine resultater, og paa disse felter havde han alligevel tilstrækkelig skoling og respekt til at ave den fantasi, som han paa andre omraader synes at have haft svært ved at tæmme. Altid vel oplagt, men hyppigt med digressioner og præget af tankens hurtige, springvise flugt, deltog han i debatten; kun lidt af alt dette er bevaret for eftertiden, men et eksempel haves dog i et lille afsnit Forskelligt fra Genealogiens og Personalhistoriens Verden (Ph. T. 7. II, 1917, 97-109), hvor han som udløber af en forbitret diskussion om navnesagen fremsatte en række bemærkninger, der vidner højt om hans praktiske bon sens og hans overblik over genealogiens muligheder.

Fra 1921-28 havde Marstrand sæde i bestyrelsen for Samfundet for dansk-norsk Genealogi og Personalhistorie, fra 1924 tillige som medlem af skriftudvalget.

Med VILHELM MARSTRAND har dansk personhistorisk og genealogisk forskning mistet en af sine mest markante skikkelser. Hans meninger kunne ofte være outrerede og hyppigt hæmmedes hans overstrømmende fantasirigdom ikke i tilstrækkelig grad af den modnende overvejelses kritik – men der blev lyttet, naar Marstrand lod sin stemme høre i debatten, og stod der end oftest en strid vind imod ham, skal det nok vise sig, at han har saaet levedygtige frø.

ALBERT FABRITIUS.

SMÅ MEDDELELSER

BIRGITTE BODENHOFFS SKIFTE

Ved landsarkivar Hatts venlige mellemkomst er skiftet efter BIRGITTE BODENHOFF atter blevet fremdraget. Landsarkivaren oplyser, at meddelelsen om, at det var forsvundet, beror paa en fejlekspedition, idet boet, der oprindelig er forseglet af skifteretten, er behandlet af eksekutorer. Bilagene findes derfor blandt eksekutorskifterne (design. 10, nr. 3). Ved gennemgangen af den voluminøse aktpakke er der ikke fundet lægeregninger eller recepter; det kan saaledes ikke fastslaas, hvem der har behandlet hende, eller hvad der er blevet ordineret. Derimod findes blandt bilagene ad nr. 99 en regning fra den bekendte arkitekt og muremester PHILIP LANGE (1756-1805), hvoraf det fremgaar, hvornaar hvælvingen er udført. Det hedder her: „1798. Ved at udvide Fundamentet under omtalte Epitaphium fra 30te Julij til 11te Aug. . . . “. Birgitte Bodenhoffs kiste har saaledes staaet oven jorde i tiden fra bisættelsesdagen 23. juli og i det mindste til 11.-12. august.

A. F.

SKATTEMANDTAL

over borgerne i Storehedinge 27.3.1716 findes som indlæg til Sjællandske Tegnelse 1716, nr. 391. (Rigsarkivet).

ALFRED LARSEN

INGENIØR P. R. SOLLIED

der var redaktør af Norsk slektshistorisk Tidsskrift 1937-46 og korresponderende medlem af Samfundet fra 1939, er afgået ved døden 11. september 1955, 86 år gammel.

LÖWENSPARRE-BRENNER

På foranledning af flere forespørgsler angående *Arkiv för svensk släktforskning*, Malmö, kan det oplyses, at indehaverens fulde navn er SIXTEN OTTO BRENNER LÖWENSPARRE, der nu almindeligvis skriver under navnet SIXTEN LÖWENSPARRE, medens han her i landet er bedre kendt under sit døbenavn SIEGFRIED OTTO BRENNER.

RETTELSE

Den i 13. R. III, s. 144 omtalte JEAN P10 er på grund af en læderet type fejlagtigt opført i registeret som JEAN PIC.

ANMELDELSER

Et dansk-norsk hjem belyst ved brev fra den Bull-Ørstedske familiekrets. Ved TH. BULL. Oslo, Gyldendal, 1954. 248 S.

BERNHARD DUNKER: *Breve til Julie Winther.* Ved SOLVEIG TUNOLD. Oslo, J.W. Cappelens forlag, 1954. 232 S.

I Løbet af det sidste Aar er der i Norge udkommet to Brevsamlinger, der begge har kultur- og personalhistorisk Tilknytning til Danmark, og som rent periodemæssigt saa at sige rækker hinanden Haanden. Den første: „Et dansk-norsk hjem belyst ved brev fra den Bull-Ørstedske familiekrets“ (1954) spænder over Tidsrummet 1804–59 og indeholder vigtige Bidrag til vor Guldalders Historie, – den anden: „Bernhard Dunker. Breve til Julie Winther“ (1955) strækker sig fra 1854–69, et kortere Aaremaal, men rigt paa Begivenheder i Norges og Danmarks politiske Liv. Som det var at vente, naar det drejer sig om Familie- og Vennebreve, indeholder begge Samlinger foruden en Del Stof af almenhistorisk Interesse værdifulde privatpersonlige Oplysninger. Med skiftende Strejf af Lys og Skygge staar Brevskriverne levende og nuancerede, og der er Grund til at glæde sig over, at det her fremdragne Materiale har føjet nye Træk til Billedet af velkendte Skikkelser i Norges og Danmarks Historie.

Bogen om den Bull-Ørstedske Kreds er udgivet af vort Æresmedlem Th. Bull, der selv tilhører Slægten og ejer de fleste af Brevene. Han er maaske derfor paa særlig Maade kongenial med sit Stof og har kunnet kommentere baade paa Grundlag af historiske Kilder og Familietraditionen. Teksten er ledsaget af en Række ypperlige Portrætter, der ogsaa for Størstedelen tilhører Udgifveren. Den kronologiske Rækkefølge, hvori Brevene er fremlagte, kun sammenkædede af de nødvendigeste Oplysninger, lader dem fremtræde som en fængslende Slægtsroman, der følger en hel Generation fra Vuggen til Graven. Denne engelske life-and-letter Metode begrænser i nogen Grad Kommentarens Omfang. Naar Noterne skal indlemmes som Led i selve Teksten uden at tynde for meget, maa de indskrænkes til det mindst mulige. Et udmærket Register giver dog supplerende Oplysninger om de omtalte Personer, men det havde været ønskeligt, om der ogsaa havde været meddelt en Fortegnelse over Brevskriverne, – nu er det f. Eks. nødvendigt at slaa efter paa 47 Henvisningssteder for at finde de faa Breve fra H. C. Ørsted.

Bogens norske Hovedpersoner er Juristen Georg Jacob Bull, den senere Højesteretsjustitiarius, og hans Hustru Barbara Albertine, Søster til Hans

Christian og Anders Sandøe Ørsted. Forbindelsen mellem Slægterne Bull og Ørsted var blevet knyttet under G. J. Bulls Studieaar i København 1802-05, hvor han boede hos den kendte Farverenke, Madam Møller, Ørsted'ernes Faster. Her blev han Oehlenschlägers Kontubernal og daglig Omgangsven af Brødrene Ørsted og deres Søster. Før sin Hjemrejse til Norge 1805 forlovede han sig med den kønne og kvikke Albertine, og efter deres Bryllup 1808 maatte Kontakten mellem de danske og norske Venner hovedsagelig opretholdes ad skriftlig Vej.

Fra de første Aar fængsles man især af Sophie Ørsteds Breve til Albertine. Oehlenschlägers Søster, der var gift med Anders Sandøe Ørsted, følte sig nært knyttet til sin Svigerinde, i hvis sunde, muntre Sind hun fandt en gavnlig Modvægt mod sin egen Uro og Melankoli. Tillidsfuldt udtaler hun sig om alt, hvad der ligger hende paa Hjerte, – Smerten over Baggensens Troloshed, Glæden over den beundrede Broder Adam og den lidenskabelige Harme over Tabet af Norge. Alle Brevene genspejler hendes vibrerende Sjæl, der trods stor indre Rigdom aldrig var lykkelig.

Af de danske Brevskrivere var Anders Sandøe Ørsted den flittigste, og han har i Brevene til sin norske Svoger udtalt sig meget aabent om de nationalpolitiske Problemer, der optog ham. Snart giver han en Redegørelse for sit Standpunkt i den slesvig-holstenske Sag, snart omtales Forhandlingerne i Stænderforsamlingerne, og under Krigen 1848-50 kommenteres Inden- og Udenrigspolitikken udførligt. Nye Synspunkter udover de hidtil kendte fremkommer vel ikke, men Farve og Tone er stærkere i Privatbreve end i officielle Udtalelser, og man faar et smukt Billede af den Alvor, hvormed Ørsted søgte at tjene sit Land. Samtidig møder man gennem smaa kejtede Udtryk det ensomme Menneske bag den myndige Statsmand.

Fra Oehlenschläger er kun bevaret et enkelt Brev til „min gode gamle Bull“, men samme J. G. Bull har i talrige Breve tegnet et godt Portræt af sig selv. Munter og temperamentsfuld, ikke fri for Forfængelighed, men ubestridelig dygtig og en trofast Ven af „det velsignede Danmark“, – netop saaledes som F. C. Sibbern skildrer ham i det vemodige Brev, han skrev til sin Ungdomsveninde Albertine ved hendes Mands Død.

H. C. Ørsted overlod i det væsentlige Korrespondancen til sin Kone Birgitte, og hun og Albertine varetog Meddelelsen af de mange Familiebegivenheder, der synes smaa, men betyder saa meget mellem Mennesker, der holder af hinanden. Man vilde ikke undvære disse kvindelige Brevpassiarer, som fører ind til Hjemmenes Hjerte, hvor det egentlige Liv blev levet, og hvor Datidens Kultur satte sin fineste Blomst.

Det har ikke været nogen let Opgave for Udgifveren at sammenstykke saa forskelligartet Stof til en Helhed, men det er gjort med sikker og let Haand. Af mange smaa Sten har han dannet en Mosaik, et karakterfuldt Billede af de Bull'er og Ørsted'er, deres Slægt og Venner, et umisteligt Eje i Norges og Danmarks Fællesbo. –

Breve fra Bernhard Dunker til Julie Winther er udgivet af Bibliotekar

ved Oslo Universitetsbibliotek Solveig Tunold, som har benyttet de der opbevarede Originaler. Da der kun er Tale om een Brevskriver, har det været naturligt at vælge en anden Udgivelsesform end Bulls, og Brevene følger lige efter hinanden i kronologisk Rækkefølge, medens hele Kommentaren er samlet tilsidst. En Række velvalgte Billeder illustrerer Bogen, og en kort, orienterende Indledning gør Læseren fortrolig med Hovedpersonerne og deres Forhold.

Det var i Sommeren 1854, at den norske Højesteretsadvokat Bernhard Dunker under et Besøg i Danmark fornyede sit Bekendtskab med Christian Winther og lærte hans Hustru Julie f. Lütthans at kende. Et Venskab blev sluttet, som varede til Dunkers Død 1870, men som næppe betød saa meget for hende som for ham. Dunker var paa dette Tidspunkt anerkendt som Norges skarpsindigste Jurist og mest veltalende Advokat. Hans Selvtændighed og Uafhængighed af de politiske Partier skaffede ham almindelig Agtelse, men i sit personlige Liv var han ikke lykkelig. Et disharmonisk Ægteskab gjorde ham ensom hjemme, et svagt Helbred stækkede hans Livsmod, og et yderst vanskeligt Sind, saarbart og haardt paa samme Tid, isolerede ham fra Vennerne. Hans eneste Fortrolige var gennem mange Aar hans Moder, Forfatterinden Conradine Dunker, og først Fru Winther evnede at løse det bundne i hans Væsen og give ham Tillid. At hun ogsaa bedaaede ham med sin erotiske Charme, gjorde ikke Følelserne mindre varme.

Det er et Savn, at kun Brevene fra Dunker er bevarede, saa at man ikke hører den anden Parts Stemme, men det er ikke derfor blevet en specielt norsk orienteret Brevsamling. Portrætterne af saa berømte Personligheder som Camilla Collett, Welhaven, Ole Bull og Bjørnson har Interesse langt ud over Norges Grænser, og de rammende Karakteristiker er ofte givet indirekte gennem livfulde Referater af de paagældendes egne Ord og Handlinger. Om danske Personer og Forhold findes ogsaa fyndige Udtalelser, saaledes om A. S. Ørsted, D. G. Monrad, Caspar Paludan-Müller og Fru Heiberg. Da den sidste besøgte Norge 1866, skrev Dunker begejstret, at det ikke var Skuespillerinden, men „det danske menneske“, som var kommet til Landet, og han deltog i den almindelige Hyldest ved at gøre en Fest for hende paa sit Landsted. Fru Julie blev aabenbart lidt skinsyg over denne „tilbeden af fru Heiberg“, saa at Dunker maatte trække i Land i sit næste Brev.

Det er ret morsomt at høre, hvorledes Fru Heiberg paa sin Side saa paa sin norske Beundrer, som hun gentagne Gange omtaler i sine Breve til Krieger (I-II, 1914-15), og det havde været ønskeligt, om Udgiveren i Noterne havde henvist til dette interessante supplerende Kildestof. Fru Heiberg mener, at Dunker er „en dæmonisk Natur“, der „paa meer end een Maade er farlig for os Qvinder“, og nogen egentlig Sympati for ham mærker man ikke. Allerede et Par Aar tidligere havde hun fældet en haard Dom over hans Retorik i Anledning af den Tale, han holdt paa 17de Maj-Dagen 1864. Dunker var dengang opfyldt af Harmen over Sverrig-Norges Holdning over for Danmark i Kriegen med Preussen, og han vilde, som han skrev til Fru Winther, benytte Norges Fstedag til at tale for Danmark, „saa det skal synges gennem vore

usselrygge.“ Men hans Ord behagede ikke Fru Heiberg; hun fandt, at der var „altfor megen opkiltret Begeistring; det Hele altfor meget anlagt paa at gjøre Effect“. Dunkers Veltalenhed kunde efter hendes Skøn let føre til Virtuoseri. – I samme Brev taler hun om en anonym Artikel i det norske Aftenblad, som hun afgjort ikke vil tilskrive Dunker: „han har ikke denne knusende Besindighed, denne mandige Alvor.“ De her udgivne Breve viser dog med Sikkerhed, at den anonyme Forfatter netop var Dunker, som saaledes ogsaa paa denne Maade havde talt Danmarks Sag.

Det var dristigt gjort af en Regeringsadvokat saa heftigt at skrive og tale mod sin Regering, men Dunkers Smerte over Skandinavismens Sammenbrud maatte have Luft. Ogsaa i Krigsaarene 1848–50 havde han følt en „afmægtig Forbittrelse“ og været virksom i Ord og Gerning for at hjælpe vort Land. Hans ungdommelig voldsomme Følelser fra den Tid finder man i Brevene til Vennen Chr. Agerskov (trykte i Tilskueren 1893 og desværre heller ikke benyttede af Udgiveren).

Vanskelighederne ved Danmarks og Norges gensidige Forstaaelse berøres ofte. Spøgende taler Dunker om sin „norske norskhed“ og den norske Størsthed i alle Ting, men han prøver ogsaa alvorligt at finde en psykologisk Forklaring paa Nordmændenes undertiden vel store Selvfølelse, som han anser for et Udslag af Mindreværdskomplekser. Hans nationale Beskedenhed gaar her næsten for vidt, men det maa ikke glemmes, at den er fremkaldt af Ønsket om at formilde den vrede danske Veninde, der havde bebrejdet ham, at han bestandig kastede „nedadseende ord og tanker til de danske“. Efter sin Dommegsprædiken over Landsmænds og egne Fejl ender han dog med smilende at formode, at den danske Nærtagenhed og norske Hovmodighed maaske er hinandens Søkende, og at begge bunder i samme Angst for at blive overset.

Brevene fra de første Aar former sig næsten som hele Dagbøger; der var desuden hyppige, gensidige Sommerbesøg, men efter 1860 blev baade den brevlige og direkte Forbindelse sjældnere. Hertil bidrog Julie Winthers nye sværmeriske Venskab for den unge svenske Digter Snoilsky. Dunker følte hurtigt, at hendes Breve blev anderledes, og dybt saaret trak han sig atter ind i sin Skal. Fru Julies Breve til Snoilsky er bevarede, saa at man i dem kan lære hende at kende som Brevskriver, selv om hun sikkert har haft en varmere Tone overfor den svenske end overfor den norske Ven. Forøvrigt kan bemærkes, at Brevene til Snoilsky ikke bør læses i N. Bøghs meget beskaarne Gengivelse i Bogen om Christian Winther, men derimod i R. G. Berg, „Snoilsky och hans vänner, I“ (1917). Der foreligger her et eklatant Bevis paa det urigtige i at udgive Breve saa tidligt, at man af Diskretionshensyn maa foretage Udeladelser, der fuldstændig forvansker Helhedsindtrykket. Det stærkt erotiske Indslag i Fru Julies moderlige Følelser for Snoilsky kommer slet ikke frem hos Bøgh, medens det klart giver sig til Kende i den senere Udgave.

Dunkers sidste Brev er fra 1869, en gribende Afskedshilsen, hvori han takker for „Deres trofaste crindring af en gammel ven, som dør.“ Næste

Aar blev han endelig udfriet fra sine Lidelser. Men i Brevene til Julie Winther lever det bedste og dybeste af hans Væsen. Solveig Tunold siger med Rette, at den berømte Advokat, der havde ført saa mange Forsvar, her har leveret sit eget Defensorat.

ELSE MARIA KORNERUP

JUL. MARGOLINSKY: *Gravpladserne på Mosaisk nordre Kirkegård i Møllegade 1693-1953*. Kbh. 1954. 201 s. (maskinskrevet).

JUL. MARGOLINSKY: *Gravpladserne på Mosaisk vestre Kirkegård, januar 1886-maj 1955*. Kbh. 1955. 204 s. (duplikeret).

JUL. MARGOLINSKY, der i 1949 udsendte „*Stamtavlen Henriques 1725-1948*“, har efterfulgt dansk jødisk genealogis nestor, nu afdøde JOSEF FISCHER, i embedet som bibliotekar ved Det mosaiske Trossamfund og desuden fortsat Fischers genealogiske virksomhed med udarbejdelsen af de to ovennævnte fortegnelser over personer, som ligger begravede på den gamle jødiske kirkegård i Møllegade og på Mosaisk vestre Kirkegård. Af disse to arbejder er „*Gravpladserne på Mosaisk vestre Kirkegård*“ udsendt i dupliserede eksemplarer, medens det efter mit skøn vigtigste af værkerne, nemlig fortegnelsen over gravpladserne på kirkegården i Møllegade, endnu kun findes tilgængelig i nogle få maskinskrevne eksemplarer (på Trossamfundets kontor, kirkegårdens kontor, Landsarkivet for Sjælland samt Frederiksberg Kommunebiblioteker). Forhåbentlig kan dette arbejde, som vil være til stor hjælp for den, der frem i tiden vil komme til at beskæftige sig med dansk-jødiske slægters historie, påregne så megen interesse, at det kan udgives dupliseret. Med de nuværende høje priser på papir og tryk tør man næppe tro, at Margolinsky vil kunne få mulighed til på grundlag af sit materiale at udsende et smukt og illustreret værk om den gamle kirkegård i Møllegade i lighed med bogen om de gamle jødiske gravpladser i Stockholm, Aronsberg og Kronoberg (*Gamla judiska gravplatser i Stockholm*, Stockholm 1927) eller WACHSTEINS forbilledlige „*Die Inschriften des alten Judenfriedhofes in Wien*.“

Den 29. august 1694 købte jøderne AXEL CANTOR, ABRAHAM CANTOR, MEYER GOLDSCHMIDT og RUBEN FÜRST for 200 rdl. et areal på 2500 kv.alen uden for Nørreport, som den jødiske menighed i København skulle anvende til begravelsesplads „*så længe Hans Kongl. Majst. allernaadigst tillader dennem her at maa bygge og bo*.“ Allerede året før – den 8. sept. 1693 – havde man på denne grund bisat en ung mand ved navn DAVID ISRAEL, og stenen over hans grav er endnu velholdt. Den er det ældste jødiske gravminde i Danmark. Denne kirkegård måtte flere gange udvides ved køb af tilstødende marker, indtil den nåede sin nuværende størrelse og idag ligger som en fredlyst plet på det tæt befolkede Nørrebro, klemt inde mellem beboelsejendomme og fabrikker. Ifølge jødisk tradition er graven den dødes evige eje og må aldrig sløjfes, og på kirkegårdene står derfor sten ved sten som tavse vidnesbyrd om de svundne slægter. De hebraiske indskrifter på disse gravsten er meget værdifulde kilder for den genealogiske forskning. De beretter ofte i poetiske vendin-

ger om den afdøde; nævner navn og dødsdag; for mændenes vedkommende tillige faderens navn, for kvindernes som regel både faderens og ægtefællens. Desuden findes ofte oplysninger om fødested, alder og dødsårsag. Selvfølgelig er dette kildemateriale vanskeligt at udnytte for den, der ikke er kyndig i hebraisk. Desuden er mange sten så medtaget af vejr og vind, at de knapt kan tydes. Som regel er det også besværligt at finde frem til de grave, man søger. Ifølge Margolinskys undersøgelser rummer kirkegården i Møllegade c. 5500 grave, hvoraf gravstenene på c. 1800 grave mangler. Over børnegravene har man næppe rejst nogen sten. Indtil Mosaisk vestre Kirkegård blev taget i brug i januar 1886, var Møllegade den eneste jødiske begravelsesplads i København. Efter 1886 har der kun fundet 316 bisættelser sted i Møllegade. Først fra 1771 findes en hebraisk begravelsesprotokol (i Det mosaiske Trossamfunds arkiv), som registrerer 4972 bisættelser, og som Margolinsky har benyttet ved udarbejdelsen af listerne, der angiver navnene og dødsdagene – omregnet fra jødisk til almindelig tidsregning – på de personer, som ligger begravet på kirkegården. Tillige meddeles det, hvor på kirkegården graven findes. Desuden har han udarbejdet et kortkartotek, der opbevares i Det mosaiske Trossamfunds arkiv, og som giver yderligere oplysninger om de afdøde. Her anføres deres hebraiske navn eller det navn, de gik under inden for menigheden, og som det vil ses kan dette have betydning for det genealogiske arbejde. Tillige anføres – om muligt – fødested, fødselsdag eller alder ved dødsfaldets indtræffen, suppleret med oplysninger fra folketællingslisterne 1787 og 1801 og fra den ret omfattende litteratur angående dansk-jødiske familier.

En særlig vanskelighed, som møder den, der beskæftiger sig med dansk-jødisk slægtsforskning, består i, at jøderne i tidligere tid ofte anvendte et andet navn inden for menigheden end det, de ellers var kendt under. Som eksempel kan nævnes, at en mand, der på folketællingslister og andre borgerlige arkivalier kaldes NATHAN JACOBSEN (f. c. 1761, d. 1787) i de jødiske kilder findes opført under navnet NATHAN HAMBURGER. Hofsignetstikker AHRON JACOBSEN (fader til medailløren SALOMON AHRON JACOBSON) gik i menigheden under navnet AHRON PACH (en sammentrækning af det hebr. ord for signetstikker, pittuach chauthom). Dette forhold gør det ofte svært at identificere de forskellige personer. Derfor har Margolinsky også udarbejdet en fortegnelse over disse kaldenavne og vedføjet personens eller familiens borgerlige navn.

Mange dansk-jødiske familiers efternavn er patronymer. Eksempler: ABRAHAM (ABRAHAMS eller ABRAHAMSEN), JACOB (JACOBI eller JACOBSEN), MEYER, LEVIN, SALOMON o. s. v. Herunder hører også navne som WULFF, HIRSCH (eller HERTZ) og LØB (LEIB eller LØV), der har relation til de bibelske navne BENJAMIN, NAFTALI og JUDA, med hvilke de ofte anvendes i flæng i henhold til 1. Mosebog 49. kap., hvor BENJAMIN kaldes „den rovlystne ulv“, NAFTALI „en løssluppen hind“ og JUDA „en løveunge“. Slægtsnavnet kan også være taget efter den by, hvorfra familien stammer, eller fra stamfaderens erhverv. Eksempler: FRIDERICIA, MARIBOE, HANNOVER, GOLDSCHMIDT, KAUF-

MANN. Derimod er de kaldenavne, som anvendtes inden for menigheden, som regel bynavne eller erhvervsbetegnelser. En vidtforegret slægt MEYER, hvortil hofråd DAVID AMSEL MEYER hørte, kaldtes for HAUSEN efter en lille by ved Frankfurt am Main, hvorfra stamfaderen var udvandret. En kendt slægt SALOMON, hvortil rådhusbibliotekar JUL. SALOMON hørte, gik under navnet MOISLING, en lille by i nærheden af Lübeck, medens slægterne HENRIQUES og PHILIPSEN hed NASCHE (= Nakskov). Grosserer M. L. NATHANSONS familie var bedst kendt under navnet LEIDESDORF. Kender man disse kaldenavne, der i flere generationer følger en families medlemmer i den gamle begravelsesprotokol, skifteretsprotokollen og på gravstenens indskrift, er det let at fastslå, til hvilken slægt en person hører, selvom familiens medlemmer ikke bærer et fast efternavn, men anvender faderens fornavn som sidste navn.

Nogle medlemmer af de slægter, der under inkquisitionens forfølgelser flygtede fra Spanien og Portugal, har også fundet den sidste hvile på kirkegården i Møllegade. Herom vidner navne som ABARBANEL, ABENZUR, D'ANDRADE, FONSECA, FRANCO, GRANADA, ITALIAENDER, DE LEMOS, DE MATTOS, DE MEZA, MELDOLA og MORESCO etc.

Den stærke assimilation, som har fundet sted inden for de gamle dansk-jødiske slægter, har medført, at mange familier her i landet har jødiske aner. For forskere, som arbejder med udredningen af sådanne slægter og ikke er fortrolige med den jødiske genealogis specielle kilder og problemer, vil Margolinsky arbejde være af uvurderlig betydning.

Med sit andet værk „*Gravpladserne på Mosaisk vestre Kirkegård, januar 1886-maj 1955*“ har Margolinsky ønsket at fortsætte sit arbejde, således at der foreligger en fuldstændig fortegnelse over de personer, der er begravet på de 2 jødiske kirkegårde i København. Indtil maj 1955 har der på Mosaisk vestre Kirkegård fundet 4616 begravelses steder – herunder 510 urnenedsættelser og 559 børnebegravelser. Disse bisættelser registreres alfabetisk med angivelse af de afdødes navne, stillinger samt datoen for begravelsen og gravens beliggenhed på kirkegården. For gifte kvinders vedkommende tilføjes pigenavnet og ægtefællens – også tidligere eller fraskilt – fornavn. Hertil er ligeledes udarbejdet et kortkartotek med yderligere oplysninger, der opbevares i Det mosaiske Trossamfunds arkiv.

„*Gravpladserne på Mosaisk vestre Kirkegård*“ bringer også en liste over 54 dødsfald blandt de til Theresienstadt deporterede og 103 dødsfald blandt de dansk-jødiske flygtninge i Sverige fra oktober 1943 til juni 1945. Endelig bringes navnene på 17 personer, der omkom under flugtforsøget til Sverige.

Der er ingen tvivl om, at Margolinsky med sit arbejde har skabt et værk, som mange genealoger vil kunne drage nytte af. Tilbage bliver blot at ønske, at han med tiden også vil give os lister over navnene på de afdøde, som hviler på de forskellige små jødiske kirkegårde i provinsen – særlig Fredericia, Nakskov og Randers.

MICHAEL HARTVIG.

København fra Absalon til i dag. Kraks tidstavler. 5. udg. Kbh. Kraks Legat, 1953. 239 s. ill.

Hovedstadens monumenter, mindesmærker, mindetavler. En vejviser. Kbh. Kraks Legat, 1955. 64 s. ill.

Kraks tidstavler har gennemgaaet en forbløffende Udvikling fra den første Udgave, der beskedent var optaget i *Vejviseren* 1901, til den femte, der som en omfattende, selvstændig og illustreret Bog er udsendt under en ændret Titel. I kronologisk Rækkefølge opføres her de vigtigste Begivenheder i Københavns (og Landets) Historie fra 1025, hvor København omtales første Gang (af Saxo) indtil 1953. Ikke blot de store Begivenheder medtages, men ogsaa et Utal af mindre Tildragelser, der tilsammen giver et Billede af Byens Liv gennem Tiderne, saasom Opførelser af Bygninger, Stiftelse af Institutioner og Foreninger, Ændringer af Færdselsaarer, Indførelse af nye Mønter og Pengesedler, Modens Svingninger, nye Opfindelser o. s. v. Stoffet er som nævnt ordnet kronologisk, men et fyldigt Register gør det let at finde rundt i Bogen. Udover dette Hovedafsnit indeholder Bogen den danske Kongerække, en fuldstændig Fortegnelse over Ministeriernes Medlemmer fra 1848 og københavnske Overpræsidenter, Overborgmestre og Borgmestre fra 1858.

Der er endvidere Grund til at gøre opmærksom paa den nye Udgave af *Hovedstadens monumenter* . . ., som giver en fuldstændig Fortegnelse over alle Mindesmærker (uden for Kirkegaardene) i Hovedstaden med Omegnskommuner. Stoffet er ordnet topografisk (efter Gader), og der bringes korte og koncise Oplysninger om Anledning, Kunstner, Giver og Tidspunkt for Opstilling. Fortegnelsen er forsynet med Register over Emner, hædrede Personer samt Kunstnere.

Ligesom Kraks øvrige Publikationer er disse præget af Præcision og Grundighed. Et Par ypperlige Hjælpemidler for saavel historisk som personalhistorisk interesserede.

SVEN HOUMØLLER.

FINN H. BLÆDEL: *Slægten Blædel.* Paulus Blædels efterkommere. Kbh. 1954. 83 s. ill.

Fuldægtig Blædel har ved Udarbejdelsen af denne Stamtavle som Grundlag haft L. Niensens noget summariske Arbejde fra 1901. I fuld Forstaaelse af dettes Mangler er denne nye Udgave udarbejdet i Henhold til vor Tids Krav til genealogiske Arbejder – selvom Forfatteren konsekvent udelader Dato for Daab og Begravelse.

Slægten Blædel stammer fra PAULUS BLÆDEL (1749–1803), der i 1766 indvandrede til Danmark fra Nürnberg og nedsatte sig som Skræddermester i København. Efter at Stamtavlens Udarbejdelse var afsluttet, men lykkeligtvis inden Trykningen, fandt Forfatteren endnu et Led tilbage, idet det lykkedes at opspore Oplysninger om Paulus Blædels Forældre, Skomagermester JOHANN GEORG BLÖDEL (1720–96) og Hustfu MARIA MAGDALENA KLEMM (1723–97) og Ægteparrets øvrige 10 Børn. Disse Oplysninger bringes i en Efterskrift.

Stamtavlen, der er opstillet generationsvis, omfatter Paulus Blædels agnatiske Efterkommere samt Kvindeliniens 1. Generation, ialt 300 Personer. Ogsaa Efterkommerne af den i 1886 til Argentina udvandrede Poul Dons Blædel, der kalder sig Bledel, er medtaget. Blandt Slægtens mest kendte Mænd er Sognepræst, Dr. theol. NICOLAI GOTTLIEB BLÆDEL (1816–79) og hans Sønneson, Redaktøren af samme Navn (1882–1943), og blandt de indgiftede Slægter mærker man sig Navne som DONS, GOTTLIEB, HORNEMAN, KRARUP, PLUM og WESTERGAARD.

Endvidere er Stamtavlen forsynet med en interessant statistisk Behandling af det indsamlede Materiale samt Oversigtstavler til Belysning af Indgiftet med de forskellige Slægter. Endelig er der en fælles Anetavle for Børnene i Brødrene NICOLAI GOTTLIEB BLÆDELS og RUDOLPH BAY BLÆDELS Ægteskaber med Søstrene HENRIETTE og MARIE ACTON DONS.

Forfatteren har Ære af sit solide og grundige Arbejde. Med Hensyn til Bogens Udstyr staar Billederne skarpt og tydeligt, og Typografien er nydelig, omend den fede Type, der er anvendt til Personnavne, springer vel brutalt i Øjnene.

SVEN HOUMØLLER.

Sophie Brahes regnskabsbog 1627–40. Udgivet af Jysk selskab for historie, sprog og litteratur ved HENNING PAULSEN under tilsyn af JOHAN HVIDTFELDT. Viborg. 1955. XV + 256 s. ill.

Det er et længe næret ønske hos historikere med det 17. aarhundrede som hovedomraade og ikke mindst hos person- og kulturhistorikere, der nu er blevet opfyldt ved Jysk selskabs og landsarkivar Hvidtfeldts initiativ. Sophie Brahes regnskabsbog har vel af og til været benyttet, men aldrig udnyttet af forskningen og meget er her at hente især til periodens økonomiske og kulturelle liv – den er med al sin begrænsning et vigtigt bidrag til belysning af den gamle adels nedgang før 1660. Af personhistorikerne er det vel især adelsgenealoger, udgivelsen vil komme til nytte, men ogsaa for alle andre, der beskæftiger sig med personforskningen, er der dog detaljer, som kan have betydelig interesse.

SOPHIE BRAHE (1578–1646) ægtede 20 aar gammel HOLGER ROSENKRANTZ til Rosenholm; hun synes at have arvet sin slægts gode forstand og har utvivlsomt været en stor støtte for sin lærde ægtefælle. Regnskabsbogen vidner om, at fru Sophie har været den, hvem varetagelsen af husets økonomi paahvilede, baade i det smaa og i det store, og noget ringe arbejde har det ikke været. Trods den store godsrigdom – foruden Rosenholm ejede Holger Rosenkrantz Skaføgaard og 1622–30 Ravnholt, part i Vester Vallø og Løgismose, samt et stort strøgods – synes familiens økonomi at have været anstrengt; dels har krigsbegivenhederne fra 1625 utvivlsomt betydet en alvorlig belastning, dels har husholdningen, trods de store indtægter, givetvis været over evne, men Rosenholm var jo ogsaa i dette ægtepars tid at betragte som et jysk univer-

sitet, som maa have kostet betydelige summer. Dertil kom saa de store laan, hvis forrentning var kostbar og bidrog til en yderligere forværring af situationen.

Som den eneste bevarede private regnskabsbog fra tiden kunne den nok fortjene en dyberegaaende analyse, som bl. a. kunne bidrage til spørgsmaalet om den holstenske adels økonomiske indtrængen i Christian IV's og Frederik III's tid. Grundlaget for en saadan behandling foreligger nu i en saavidt stikprøver viser, solid udgave. Adjunkt Henning Paulsen har ære af dette arbejde, der er ledsaget af et fyldigt navnerregister og et fortræffeligt sagregister, som ikke mindst kulturhistorikerne vil vide at værdsætte.

ALBERT FABRITIUS.

N. V. DUE: *En Due Række med Hustruer*. Kbh. 1954. 191 + 11 upag. s. ill.

Den her omhandlede slægt Due, der i fem generationer beklædte degneembedet i Emmerlev sogn paa Sønderjyllands vestkyst, føres tilbage til NIELS JØRGENSEN DUE, der 1674 fik kollats paa embedet, og som døde 1709, ifølge kirkebogen i en alder af 79 aar. Saafremt denne angivelse er rigtig, turde det være tvivlsomt, om man, som H. H. Schou i sit register til Universitetsmatriklen (RA) i modsætning til H. Friis-Petersen i det tilsvarende register i Kgl. Bibliotek har gjort det, kan identificere ham med den NICOLAUS DUE, der 1671 blev dimitteret fra Ribe skole; han skulle da være blevet student i en alder af 41 aar, hvilket i hvert fald vil være et særsyn. Desværre anfører universitetsmatriklen hverken patronymikon eller alder; at muligheden for en fejlskrift i kirkebogen med hensyn til alderen er nærliggende, behøver ikke at understreges, men sagen er dog højst tvivlsom.

Det her foreliggende arbejde er ikke nogen egentlig stamtavle, idet kun descentoriet behandles i form af en række dobbeltbiografier af mand og hustru. Biografierne er forsynede dels med fascimiler af edsaflæggelser, folketællinger og andre kilder, dels med kirkebogsuddrag og saaledes i enhver henseende vel underbygget. Samlet giver de et godt billede af degne- og skoleforhold paa vestkysten. For enkelte af de i nyere tid indgiftede bringes oplysninger om deres forfædre, saaledes bidrag til en anetavle for JOHANNE NISSEN (1825-1904) og i mere fortællende form meddelelser om den fra Skaane kommende pianosnedker OLAUS HOLMGREN CEDERHOLM (1842-81), hvis fader snedkeren JOHN LARSEN HOLMGREN (1783-1855) var fra Nordsjælland og selv havde antaget sit svenske efternavn, endvidere om den svenske slægt EKBERG, en anetavle for HANNA PERSDOTTER (1813-97), og de vestslesvigske slægter BOSSEN og HARK, ligeledes med anetavler.

ALBERT FABRITIUS.

ADAMINE GERBER: *Frederiksberg By med Sideveje til Porten*. Med Forord og Noter af NIELS MAARE. Udgivet af Historisk-topografisk Selskab for Frederiksberg. Kbh. Gyldendal, 1955. 121 s.

Historisk-topografisk Selskab for Frederiksberg udsender ikke blot sit værdifulde Aarskrift, men har ogsaa en Skriftserie løbende med Udgaver af

ældre topografiske Arbejder om Staden. Tidligere er baade W. M. Henriques' „Frederiksborgske Tilstande“ og Jacob Davidsen: „Gamle Minder fra Frederiksberg og Vesterbro“ saaledes blevet gjort tilgængelige for Læserne i vore Dage. Nu har Selskabet fremdraget et Manuskript i Københavns Raadhusbibliotek, forfattet af Fru ADAMINE GERBER i 1902, men omhandlende hendes Barndom i Frederik VI.s sidste Tid. Fru Gerber var født 1825, Datter af Tilsynshavende i Frederiksberg Have og Kontrollør ved Det kgl. Teater Heinrich Engel. Hun tilbragte sin Barndom i Bredegade Nr. 16, flyttede ved sit Giftermaal 1857 til Falkoneralle Nr. 12, boede 1865-99 paa Gasværksvej paa Vesterbro, men vendte sidstnævnte Aar tilbage til Frederiksberg og tilbragte Aarene inden sin Død 1906 i Madvigs Alle Nr. 14. Udgiveren har formaet Teaterhistorikeren ROBERT NEHENDAM, der personlig har kendt den gamle Dame, til at give en Karakteristik af hende i Indledningen. Det er noget nær det bedste i Bogen.

Fru Gerber havde en fantastisk Hukommelse for Navne og Mennesker, men hun var ingen god Fortæller. Sjældent mindes jeg at have læst en saa konfus og kedelig Bog. Ligervis som den Ungersvend i Eventyret „Klodshans“, der kunde det latinske Leksikon udenad, vidste hun Besked med saa at sige hvilke Familier, der boede i hvert eneste Hus paa Frederiksberg (og adskillige paa Vesterbro) i hendes Ungdom, men da det mest er en Opregning af Navne, er det historiske Udbytte for Læseren, der hurtigt taber Taalmodigheden, temmeligt ringe. Nyt af Interesse er der næsten intet af; fremhæves kan maaske en snurrig Skildring af en Ildløs i Frederiksberg Præstegaard og et Par Sider om et Bondebryllup i Valby. Hendes egne Ræsonnementer over Nutidens Fordærvelse er aldeles parodiske.

Udgiveren, Oberst NIELS MAARE, har foruden Indledningen forsynet Bogen med et fyldigt Register og med 18 Sider Noter. Opgaven har været aldeles overvældende, og der maa tiltaas en bred Margin til den, der bogstavelig talt skal skrive Kommentar til Vejviseren. Alligevel viser et Par tilfældige Stikprøver i Noterne Fejl, der nok kunde være undgaaet, og af dem er der formentlig adskilligt flere at finde.

Naar Fru Gerber S. 50 mener, at det var 1847, Jenny Lind fik bragt en Serenade under sit Besøg hos N. P. og Anna Nielsen i Frederiksberg Alle, er det galt, men Maares korrigerende Note: 1841 er ligesaa forkert. Begivenheden foregik 19. September 1843.

Til Omtalen af AUGUSTA SCHOU, gift Lützens Debut paa Det kgl. Teater knytter Fru Gerber følgende Bemærkning: „Der debuterede 2 Schouer paa en Gang, og gamle Schram, der nok kunde være satirisk, og som jagede efter at være morsom, kaldte Augusta Overskov og den 2den Underskov, hun var forresten Datter af Birkedommer Schou her i nordre Birk. Hun sang saamænd godt, indtil hun fik Konkurrenten, hun havde ikke Gnisten, og var ingen Stjerne. Gift i Amerika“. Hertil føjes af Kommentator følgende forbløffende Note: „Augusta S. V. Lütken (1855-1910) var født Iversen, men kaldtes Schou, idet hendes Moder, M. Fr. Iversen 1844 ægtede Garvermester

A. Chr. Schou, men Augusta Lützens Fader var Garvermester J. A. Hammerich, ikke som af Fru Gerber senere angivet Birkedommer Schow“. At Fru Gerber naturligvis ikke kunde vide, hvad det formodentlig har været forbeholdt en Robert Neiiendams Detektivtalent at afsløre, at Madam Schou havde faaet en Datter syv Aar efter Mandens Død, skal da ikke bebrejdes hende, men hun har ingen Steder i Teksten givet Hr. Maare Anledning til at antage, at hun skulde have paastaaet, at den udmærkede Kammersangerinde var Datter af Birkedommer Schow. Der er nemlig i Bogen Tale om to helt forskellige Operasangerinder, som begge let kan findes i Bd. II af Neiiendams Teaterhistorie: 3. Oktober 1875 debuterer Julie Schow, f. 24. August 1852, senere gift Rothe. Og 24. Maj 1876, samme Sæson, havde hendes heldigere Konkurrent, Augusta Schou, f. 4. Oktober 1855, sin Debut som Vilhelmine i *Ungdom og Galskab*.

S. 81 nævnes Gehejmerraad EMIL ROSENØRN, om hvem Fru Gerber siger: „Han var gift med en Brinck-Seidelin, Datter af en Embedsmand i Hjørring, Amtsforvalter“. Hermed menes LUDVIG CHRISTIAN BRINCK-SEIDELIN (1787–1865), Amtsforvalter i Hjørring 1815–1845, død som pens. Chef for Revisionsdepartementet og Konferensraad. Baade Emil Rosenørn og han staar i Dansk Biografisk Leksikon, saa Noten skriver sig selv. Ikke destomindre læser vi i Kommentaren S. 107: „Herredsfoged, Dr. jur. D. N. BRINCK-SEIDELIN. (1779–1843).“ Om ham skal jeg derfor oplyse, at han 1) ikke hed Brinck-Seidelin, men David Niels Dorph Seidelin. 2) aldrig har været Herredsfoged (eller overhovedet ansat) i Hjørring, men døde som Herredsfoged i Hasle m. fl. Herreder under Aarhus Amt. 3) ikke var Far til Fru Mariane Magdalene Clausine Rosenørn, f. Brinck-Seidelin, hvis Aarstal mærkværdig nok er rigtige i Noterne.

H. TOPSØE-JENSEN.

C. TH. HOLBØLL: *Tre generationer af slægten Holbøll 1717–1856*. Kbh. Frost Hansen, 1955. 165 s. ill.

Om slægten Holbølls oprindelse har der tidligere hersket nogen usikkerhed. J. W. HORNEMANN beretter i sin nekrolog over F. L. HOLBØLL, at hans fader slotsforvalter og gartner paa Frydenlund PETER RASMUSSEN HOLBØLL var bondesøn fra Vraa i Ribe stift, medens generalmajor HARALD HOLBØLL i sine oplysninger om familien i nærværende tidsskrift (7. IV. 1920, 247) meddelte, at han hed Jürgen Peter Rasmussen H., var født i landsbyen Holbøl nord for Flensborg (altsaa i Slesvig stift) og søn af kaadner RASMUS JÜRGENSEN. Disse oplysninger, der er gaaet videre, ogsaa i slægtsartiklen, i Dansk biografisk Leksikon, viser sig nu at være fejlagtige. P. R. Holbøll har aldrig ført fornavnet Jürgen, og den 1717 i Holbøl fødte søn af kaadneren er ikke døbt Peter. Spørgsmaalet er taget op til fornyet undersøgelse af generalmajorens sønnesøn, kontorchef i landbrugsministeriet C. Th. Holbøll, der med udgangspunkt i Hornemanns paa familiemeddelelser byggede angivelse af „Vraa i Ribe Stift“ og den kendsgerning, at den fortræffelige Frydenlund-gartner

havde faaet sin uddannelse paa Koldinghus, har kunnet fastslaa, at han er født i Vraa i Lejrskov sogn (Anst hrd.) som søn af fæsteren RASMUS HANSEN og hustru MAREN JENSDATTER. Navnet har han taget efter den i sognet liggende Hvolbølgaard, der formentlig beboedes af en fætter til hans fader fæsteren HANS RASMUSSEN og vel i et par generationer har været slægtens bosted.

For denne smukt gennemførte undersøgelse er der gjort rede i indledningen til den foreliggende slægtsbog, hvis egentlige korpus udgøres af biografier af den nævnte gartner PETER RASMUSSEN HOLBØLL (1717-88) og hans søn FREDERIK LUDVIG HOLBØLL (1765-1829), der efter grundige havebrugsstudier i Holland (Leiden og Amsterdam) og England (London og Kew Gardens) blev gartner ved Botanisk Have, hvor hans kundskaber og organisationstalent har sat sig blivende spor; hans meteorologiske iagttagelser danner en hovedkilde for J. F. Schouws: Skildringer af Vejrligets Tilstand i Danmark (1826); hans samarbejde med P. LINDEGAARD i Rosenborg have og P. PETERSEN i Frederiksberg have satte frugt i den i 1811 indførte gartnereksamen. Gennem CARL HEGER kom F. L. Holbøll i forbindelse med Bakkehuskredsen og i interessen for blomster og sjældne vækster mødtes han med KAMMA RAHBEK.

Det følgende kapitel bringer en levnedsskildring af CARL PETER HOLBØLL (1795-1856), der var inspektør i Grønland, ornitolog og og højt fortjent ved sine grønlandske bidrag til Zoologisk Museums samlinger. Efter et besøg i København omkom han sammen med sin ældste søn løjtnant LUDVIG HOLBØLL ved briggen Baldurs forlis i Nordatlanten i sommeren 1856. – Endelig bringes i det afsluttende kapital korte oplysninger om C. P. Holbølls otte børn, blandt hvilke den nævnte generalmajor HARALD HOLBØLL (1837-1919), der var fader til departementschef VALDEMAR HOLBØLL (1871-1954), og kommandør CARLHEGER HOLBØLL (1828-1911), hvis søn var filantropen EINAR HOLBØLL (1865-1927).

De tre levnedsskildringer er bygget op dels paa officielle aktstykker, dels paa breve og familieoptegnelser. Bogen er velgørende fri for præntioner – sobert og nøgternt skrevet giver den et smukt udtryk for en sund og naturlig familiefølelse. Det er en virkelig fornøjelse at læse den, og man lægger den fra sig med den behagelige følelse at have tilbragt en aften i et hyggeligt og interessant selskab.

ALBERT FABRITIUS.

Holck. Familiehistoriske Arbejder af HARALD HOLCK.

Kontorchef Harald Holck har som bekendt i en Aarrække beskæftiget sig med sin Slægts Historie, jvf. P. T. 13. Rk. II, S. 213-14. I den mellem-liggende Tid har Kontorchef Holck publiceret en Række Arbejder om Slægten i Form af Biografier af sin Tipoldefader Carl Philip Holcks Brødre: Kaptajn IACOB ELIAS HOLCK (1726-67) (i Norsk slekthistorisk Tidsskrift, XIV), Kaptajn FRIDERICH CHRISTIAN HOLCK (1714-77) og Hustru ANNA DORTHEA

BARCLAY DE TOLLY (1736–1806), Brygger ANDREAS SEVALD HØVELSE HOLCK (1725–1803) og Hustru ANNE MARGRETHE KRAG (1745–1831), Kaptajn HANS HENRICH HORNEMANN HOLCK (1735–1809) og Hustru MARTHA MARGARETHA MIDDELFART TOSTRUP (1748–1838) samt Prokurator IENS ISAAC HOLCK (1716–76) og Hustru MARTHE ROGGEN (1719–95); disse 4 Arbejder er udsendt i duplikeret Form 1955. Sidstnævnte Biografi indeholder desuden en Bibliografi over Forfatterens omfattende slægtshistoriske Produktion (med Rettelser og Tilføjelser hertil) samt over øvrige Arbejder om Slægten. Det kan desuden oplyses, at der til Optagelse i dette Tidsskrift er antaget endnu 3 Arbejder vedrørende Slægten, og med denne lange Række af Monografier har Kontorchefen leveret et fortjenstfuldt Bidrag til Belysning af sin Slægt.

SVEN HOUMØLLER.

Biskop H. Martensens Breve. Udgivet af Selskabet for Danmarks Kirkehistorie ved BJØRN KORNERUP. I. *Breve til L. Gude 1848–1859.* Kbh. G. E. C. Gads Forlag, 1955. 277 s.

Hvis det 19. Aarhundredes Danmark rummer Begrebet Kirkefyrster, maa det være Mynster og Martensen, der tænkes paa. Vidt forskellige i Anlæg og Virkemaade ragede de begge højt op over det jævne Niveau, og de har hver for sig sat deres Præg paa skiftende Tidsaldre. Der kan ikke være Tvivl om, hvem der spændte videst som Menneske og som Aand. Mynster var en langt mere inderlig og overlegen Psyke end Martensen, og hans Værd for de Titusinder i den danske Kirke langt større. Givet er det imidlertid, at de begge er værd at studere. De var Midtpunkter i det danske officielle Kirkeliv, og deres Forbindelser rakte vidt. Derfor vil ogsaa deres Breve kunne give rige Bidrag til Tidens Belysning, og det er en overordentlig fortjenstfuld Bedrift af Selskabet for Danmarks Kirkehistorie, at det med Bistand af G. E. C. Gads Forlag og to videnskabelige Fonds har markeret sit hundredears Jubilæum ved at paabegynde en større Udgave af Martensens Breve. Tidligere er trykt Breve fra ham til Biskop Laub, den tyske Teolog Dörner og enkelte andre. Den nu paabegyndte Samling, der skal omfatte endnu to Bind, indeholder Breve til den senere Domprovst L. Gude i Roskilde. Gude, hvis Breve til Martensen ikke er bevarede, taaler som Kirkemand ikke Sammenligning med Mynster og Martensen, men han hørte til deres Skole, og han var Martensens Elev og nære Ven. Brevene til ham faar herved deres særlige Værdi. Martensen udtaler sig med fuld Aabenhed over for Vennen, baade i godt og ondt. Man fristes til at sige, mest i det sidste. Hvad der falder en Ikke-Teolog i Øjnene i denne Brevsamling, er den ædende Skarphed, hvormed Martensen udtaler sig om de ledende nationalliberale Politikere. Han var det gamle Regimes Mand og glæder sig April 1853 af Hjertet over Ørsteds Udnævnelse til Premierminister, Kultusminister og Indenrigsminister (S. 82), men har Aaret efter faaet Øje for hans „Kraftløshed og Mangel af dybere Selvfølelse“, hans „Langsomhed, Vidtløftighed og Mangel paa Resolution“ (S. 110). Disse Anker er dog kun beskedne i Forhold til, hvad „Partiet fra 1848“ maa høre.

Hall er den „fordærveligste af alle Cultusministre“ (S. 141), han stemples for „Underfundighed, Jammerlighed og Samvittighedsløshed“ (S. 205), han er en „daarlig og skadelig og jammerlig Potens“ (S. 115), og hans „Halvheder og falske Mediationer . . . ere langt skadeligere end den rene Eiderpolitik“ (smst.). Værst gaar det ud over Monrad. „Han lever i en Tilstand, der for en Biskop maa betegnes som Skidenhed“ (S. 71). „Han er vistnok jesuitisk, men jeg har i hele denne Samtale tillige et nyt Beviis paa hans Ufiihed eller rettere sagt Plumshed“ (S. 232). „Det er med Rette sagt om ham, at han i Eet er Jesuiterne aldeles ulig, nemlig i *Elegancen*“ (smst.). Ikke blot Politikere faar af denne Martensen'ske Grovfil. Søren Kierkegaard og Rasmus Nielsen gaar ikke Ram forbi. „At han [o: Rasmus Nielsen] er en Slubbert, er jo rigtignok vist“ (S. 70). Grundtvig, som Martensen var og blev i aandelig Gæld til, behandles med relativ Hensynsfuldhed, men uden Forstaaelse. At Martensen var mistænksom over for en liberal Kirkepolitiker som C. T. Engelstoft, ligger lige for (S. 115 og 230). Tiltalende virker derimod hans Dom over Baggesen: „Uagtet al hans Charakteerløshed og – man maa desværre sige det – Usandhed var han dog et sjældent begavet Menneske, med en Fiihed i Dannelsen, som maaskee ingen dansk eller dog meget Faa have besiddet“ (S. 63).

En lidenskabelig Natur og i det gamle fast forankrede Sympatier taler ud af de mange voldsomme Vendinger. Som Biskop er Martensen den stive Kirkemand, hvis Respekt for Lægfolk er saare ringe. „Der opkommer nu mere og mere en uforskammet Lægmandstone i kirkelige Anliggender. Naar saadanne Folk have faaet det Grundtvigske Kirkebegreb og dertil nogle Frihedsideer fra Rigsdagen, mene de sig istand til at dømme Alt, skjøndt de selv ikke ville dømmes af Nogen“ (S. 146). Han er Modstander af Synode og Menighedsraad, men mener, at „et kirkeligt Organ behøves dog for at kunne hævde de conservative Interesser ligeoverfor Rigsdagen“ (S. 155 f.). Hans Folkekirkebegreb er meget stramt, hvad f. Eks. viser sig i hans Dom over den Blædel'ske Vækkelse (S. 177).

Men der er andet og mere i denne Brevsamling end Voldsomhed. Martensens Redegørelse for sine Motiver, da han 1852 afslog Embedet som slesvigsk Biskop, er Ord af en klog og redelig Mand, der vejer ondt mod godt, Pligt mod Lyst (S. 37 ff.). Hans Brev om Moderens Død (S. 76 ff.) er ikke alene baaret af dyb og inderlig Følelse, men giver ogsaa Bidrag til hans egen Udviklingshistorie. I det hele skal det stærkt fremhæves, hvor værdifuldt et Karakter- og Tidsbillede der, naar Værket engang er fuldendt og naturligvis forsynet med Register, her er skænket alle læsende. Udgiveren har ud fra sin store Lærdom forsynet Bindet med ypperlige Noter. Desværre synes han ikke selv at regne med noget langt Liv. S. 248 skriver han om Josepha Martensen, født 1852, at hun „døde først 23. Juni 1924“. Ja, men da var hun jo en ung Dame paa 72! Jeg har det bedste Haab om, at den af dansk Kirke- og Personalhistorie saa højt fortjente Udgiver maa blive meget ældre og skænke os endnu mange, mange Beviser paa sin metodiske Sikkerhed og menneskelige Forstaaelse.

CARL LINDBERG NIELSEN: *Familien Estrup gennem 250 år. 1705-1955*. Rytterbonde i Estrup, Ø. Hornum sogn, Christen Poulsens mandlige descendens. Odense 1955. 83 s.

For familien Estrup har der ikke hidtil foreligget nogen stamtavle – nærmere oplysninger har kun været at finde i Vilh. Bangs bog om konseilspræsidenten og i oversigtsværker; det er derfor meget tilfredsstillende, at der nu fremkommer en genealogisk oversigt, tilmed naar den helt igennem bærer vidne om forfatterens soliditet, kyndighed og grundighed. Slægten føres tilbage til rytterbonden CHRISTEN POULSEN i Estrup, hvis Fader det ikke er lykkes at finde paa trods af, at han vides at have boet i Volstrup i Ø. Hornum sogn. Stamtavlen, der indskrænker sig til agnaterne, er opstillet generationsvis og indeholder udførlige – og udførligt dokumenterede – biografiske oplysninger om hver enkelt. Det maa indrømmes, at den valgte typografiske opstilling med de enkelte biografiske notitser i kronologisk rækkefølge, og hver gang begyndende med ny linje, gør det overordentlig let at finde sig til rette og muliggør den hurtige orientering, som altid er en fordel, men dels rummer selv en lettere systematisering af den slags oplysninger andre fordele, dels opnaas der afgjort et bedre, mere ensartet og mindre flagrende satsbillede.

En enkelt detaille: man havde gerne i oversigten over godsejer IACOB ESTRUPS produktion (side 54) set medtaget hans bidrag til Lehnsbaron Hans Berner Schilden Holsten's Slægttebog (1. del, 1. bind s. 225-35) „Optegnelser om Familien Holsten“, saa meget mere som dette fornøjelige stykke dels er erindringer om forfatterens morfader baron ADAM CHRISTOPHER HOLSTEN-CHARISIUS og dennes broder baron FRITZ HOLSTEN-LEHN-CHARISIUS, dels i sig selv er betydningsfuldt til forfatterens karakteristik og til belysning af hans mødrene slægtsarv.

Landsarkivar Lindberg Nielsen har indlagt sig megen fortjeneste ved dette dygtige arbejde.

ALBERT FABRITIUS.

ERIK RASMUSSEN og ROAR SKOVMAND: *Det radikale Venstre 1905-1955. 50 års folkeligt og politisk virke*. Kbh. Det danske Forlag. 1955. 350 s.

Det er ikke nogen taknemmelig Opgave for en Historiker at skrive et Partis Historie. For en Politiker plejer det at gaa betydeligt lettere. Skønt der ærlig talt ikke er nogen Grund til at raabe Hurra for de Partihistorier, vi havde i Forvejen. Den her foreliggende Bog er i hvert Fald skrevet af to Historikere. De er formentlig radikale eller radikale Sympatisører, eller de har i hvert Fald en solid Kontravægt af radikale Kontrollanter. Det vilde være for meget forlangt af et Parti, at det skulde vælge en Modstander eller blot en neutral til at forevige sig. Da der i sin Tid var Tale om, at jeg skulde skrive om Ove Rode i „Dansk biografisk Leksikon“, gav Professor Aage Friis Udtryk for Betænkelighed. „De er jo sur over for de radikale“, sagde han. Nu har jeg aldrig tilhørt noget Parti, men jeg har næret overmaade kordiale Følelser over for de radikale. Jeg vil blot som Historiker have Ret til at vur-

dere baade dem og andre Partier set fra *alle* Sider. Resultatet blev, at jeg overlod Vald. Koppel Artiklen. Mit lille exposé om Rode i „Christian X.s Danmark“ II, S. 49–56, turde i øvrigt vise, at Friis' Betæneligheder var overflødige.

De to Historikere, der har skrevet Bogen her, er som sagt formentlig radikale, men de er ikke sure. Ellers var de ikke blevet engageret. Men det skal siges klart, at de ikke alene har forstaaet deres Kram, men at de ogsaa har gjort et ærligt Forsøg paa at vurdere inden for de snævre Rammer, som Opgaven nu en Gang har givet dem. Der er ikke meget af højstemt Ros – til Gengæld mange Steder heller ikke fornøden Dadel. De smaa Karakteristikker, der er givet af radikale og andre Politikere, er meget ofte rammende. Det var næsten paa Forhaand givet, at J. C. Christensen vilde blive Stifbarn. Partiets Genesis var jo i første Linie bestemt af Modsætningen mellem hans Samlingspolitik og de radikales Programpolitik. Der lever ikke den Mand eller Kvinde, der kan skifte Sol og Vind lige mellem disse to Former for Politik. Og skulde en Historiker forsøge at gøre det i en Bog som denne, maatte han i hvert Fald have ulige mere Plads og friere Tøjler. Det maa vel komme engang, – blot Forfatteren saa maa være tilstrækkelig sur.

Som Opgaven var stillet, har de to Forfattere skilt sig særdeles godt fra den. De har faaet Adgang til en hel Del hidtil ubenyttede eller lidet benyttede Privatarkiver, bortset fra Neergaards dog kun af radikal Oprindelse, og saa vidt man kan skønne, har de brugt dem forstandigt. De citeres flittigt i Kildehenvisningerne bag i Bogen; hvad den trykte Litteratur angaar, kunde der godt have været nævnt adskilligt mere.

Mange Episoder i vor nyere politiske Historie foreligger efter denne Bogs Fremkomst bedre belyste end før. Det er dens Fortjeneste, at den ikke blot vil være et Æresminde, men ogsaa et Dokument. At Sandheden marcherer og vil blive ved at marchere, er jo kun godt. Da Ove Rode kort før sin Død havde testamenteret mig Artiklen om Edvard Brandes i „Dansk biografisk Leksikon“, kolliderede jeg med Medlemmer af Ministeriet Zahle, fordi jeg havde skrevet, at Brandes mente, Ministeriet sad for længe. Dette Faktum blev kort og godt benægtet. Nu er det Historie (S. 210). Dengang, i 1933, kapitulerede jeg og overlod Artiklen til Hassing-Jørgensen. Han bebrejdede mig, at jeg havde lært „ikke lidt af Brandes' Modstandere“. Ja, jeg har Gud ske Lov lært en hel Del baade af ham og af dem.

Der vil jo ogsaa nok blive Partier af denne Bog, som Fremtidens Forskning vil dementere. Og naturligvis vil der kunne siges adskilligt mere om de enkelte Personers Del i Udviklingen. Men det er en Tilfredsstillelse at kunne fastslaa, at her foreligger virkelig en Partihistorie, som er godt fagligt Arbejde.

POVL ENGELSTOFT.

J. SMITH: *Slesvigske Amtsforvaltere*. Personalhistoriske Oplysninger om Amtskrivere, Amtsforvaltere, Landskrivere, Landfogder og andre Oppebørselsbetjente i Hertugdømmet Slesvig indtil 1864. Kbh. 1954. II + 360 s. (dupl.).

Efter mange aars grundige studier saavel i Rigsarkivet som i de sønderjyske arkiver har fh. amtsassessor Jonathan Smith i duplikeret skikkelse udsendt sine samlinger vedrørende de slesvigske oppebørselsbetjente ordnet efter embeder og ledsaget af et fyldigt navneregister. En dyberegaaende anmeldelse vil næppe være paakrævet, men der er god grund til her at gøre opmærksom paa, at vor fortræffelige haandbogslitteratur med dette værk har faaet en værdifuld forøgelse. De tjenstlige saavel som de personelle oplysninger er fyldige og, hvad der er overordentlig vigtigt, bilagt med henvisninger til et meget stort og vidtspredt trykt og utrykt kildemateriale.

Til megen nytte er ogsaa de kortfattede oversigtsartikler, hvori der gøres rede dels for embederne, dels for de, som vi jo alle ved, overordentlig indviklede tilhørsforhold. En opgørelse af embedsmændenes nationalitet har betydelig interesse; som det var at vente er flertallet hjemmehørende i landsdelen – 341 af de 557 personer, hvis nationalitet kan fastslaas, er slesvigere, 104 er fra Holsten, medens 69 er fra Tyskland og kun 39 fra Danmark, de sidste endda helt overvejende fra det sidste hundredeaar før adskillelsen. 92 kan ikke nationalitetsfæstes.

ALBERT FABRITIUS.

Danmarks Adels Aarbog 1955 indeholder – foruden den sædvanlige Præsensliste – Stamtavler over den uddøde Slægt *Flindt* (ved Genealogen ALFRED LARSEN), Slægten *Rosenvinge* og de uddøde Slægter *Kolderup-Rosenvinge* og *Lilliefeld* (ved Redaktøren, Dr. FABRITIUS) samt en Afhandling *Om de saakaldte Kongstedlund-Bruner* (ved cand. mag. TROELS DAHLERUP).

Sveriges ridderskap och adels kalender 1956 bringer Farvereproduktioner af Vaabnerne for den friherrelige Slægt WREDE AF ELIMÄ samt de adelige Slægter BERGENGREN, ROSENMÜLLER, SCHEDVIN og TERSMEDEN.

Kontorchef A. FALK-JENSEN og Museumsinspektør H. HJORTH-NIELSEN har udsendt 2. Bind af Stovværket *Candidati og examinati juris etc.*, omfattende Bogstaverne G–K. Med beundringsværdig Præcision er Værket nu halvt færdigt.

Havearkitekt JOHANNES THOLLE har paa en af Slægtens Mindedage udgivet *Slægten Tholle 1955*, en Fortegnelse over Slægtens 34 Medlemmer, ordnet alfabetisk efter Fornavn.

S. H.

SAMFUNDETS ANLIGGENDER

Medlemstallet: Følgende har indmeldt sig i Samfundet: Arkitekt KAY BILLE, museumsinspektør, mag. art. LARS ROSTRUP BØYESEN, sekretær TORBEN HOLCK COLDING, kontorassistent LEIF ESBJØRN, Hørsholm, bankassistent FLEMMING FALK-HANSEN, lærer HANS JØRGENSEN, dr. MAURICE LANG, Malmedy, Belgien, fru KIRSTEN LÜTCHEN-LEHN, Lyngby, direktør ALFRED MØLLER, ODENSE BYS MUSEER, lærer TH. RASMUSSEN, Horsens, REITZELS BOGHANDEL, disponent G. THAANING STEFFENSEN, Saksøbing, UNIVERSITY LIBRARY OF WISCONSIN samt fra 1. januar 1956: revisor PER GIELSTRUP, rektor CHR. NIELSEN, Slagelse, SLAGELSE BIBLIOTEK, og fhv. dommer OLAF G. C. WELDING, Stade/Elbe, Tyskland.

Foruden æresmedlemmer og korresponderende medlemmer har Samfundet således pr. 1. januar 1956 370 medlemmer, hvoraf 306 i Danmark, 39 i Norge og 25 i det øvrige udland. En nettonedgang på 1 medlem.

Mødevirksomheden har også i det forløbne år haft god tilslutning. Der har været afholdt følgende 6 møder:

- 18. januar: Overinspektør ved Nationalmuseet, mag. art. NIELS BREITENSTEIN: Hans West. Fra vore kunstsamlingers barndom.
- 24. februar: Administrator, dr. phil. ALBERT FABRITIUS: Anetavlen.
- 22. marts: Museumsinspektør, mag. art. LARS ROSTRUP BØYESEN: Epitafier – en overset kilde til personalhistorisk forskning.
- 13. oktober: Pastor BØRGE ØRSTED: J. P. Mynster og Bakkehuset.
- 17. november: Museumsinspektør, cand. mag. GUDMUND BOESEN: Omkring de danske dronningers guldtoilette.
- 8. december: Redaktør T. VOGEL-JØRGENSEN: Skal vi tale om noget andet?

Oplysningstjenesten har besvaret 38 spørgsmål.

Samfundets bestyrelse.

Højesteretspræsident A. DRACHMANN BENTZON.	Kontorchef* i Finansministeriet ARILD FALK-JENSEN.
Kammerherre, hofjægermester, lensbaron H. BERNER SCHILDEN HOLSTEN.	Afdelingsbibliotekar SVEN HOUMØLLER, sekretær og redaktør.
Kontorchef* i Danmarks Nationalbank O. H. CLEMENTSEN, kasserer.	Professor ved Universitetet, dr. jur. STIG IUUL.
Redaktør, cand. mag. POVL ENGELSTOFT.	Kgl. ordenshistoriograf, overarkivar i Rigsarkivet, dr. theol. BJØRN KORNERP, formand.
Administrator, dr. phil. ALBERT FABRITIUS, næstformand.	Overbibliotekar, dr. phil. H. G. TOPSØE-JENSEN.
	Redaktør T. VOGEL-JØRGENSEN.

Skriftudvalget.

Dr. phil. ALBERT FABRITIUS, dr. theol. BJØRN KØRNERUP, dr. phil. H. G. TOP-SØE-JENSEN.

Arbejdsudvalget.

O. H. CLEMENTSEN, SVEN HOUMØLLER, T. VOGEL-JØRGENSEN.

Æresmedlemmer.

Professor, dr. theol. J. OSKAR ANDERSEN.
Riksarkivarie, fil. dr. BERTIL BOËTHIUS, Stockholm.
Grosserer TH. BULL, Oslo.
Överbibliotekarie, fil. et teol. dr. GUNNAR CARLQUIST, Lund.
Riddarhusgenealog, fil. dr. h. c. TOR friherre CARPELAN, Helsingfors.
Kansliråd OSO DURCHMAN, Helsingfors.
Museumsinspektør H. HJORTH-NIELSEN.
Postmester C. KLITGAARD.
Professor, dr. phil. HALVDAN KOHT, Oslo.
Overbibliotekar, fil. et jur. dr. h. c. WILHELM MUNTHE, Oslo.
Arkivar S. NYGÅRD.

Korresponderende medlemmer.

Dr. phil. THOMAS ACHELIS, Rendsburg.
Professor fil. dr. BENGT HILDEBRAND, Stockholm.
Oberarchivar, professor, dr. phil. HANS KELLINGHUSEN, Hamburg.
Genealog, Frau HILDEGARD VON MARCHTALER, Hamburg.

EN SØNDERJYDSK PRÆSTEGAARD I 1864

DAGBOGSOPTEGNELSER AF PASTORINDE IDA GAD

VED

BJØRN KORNERUP

1864 danner et saa dybt Skel i Danmarks nyere Historie, at det er naturligt, at den historiske Betragtning atter og atter vender tilbage til dette Skæbneaar. I Tidens Løb er der fremdraget adskilligt værdifuldt Kildestof til Belysning af Stemninger og Tilstande i 1864, men endnu findes der sikkert meget, som ikke er almindelig bekendt. En særlig Gruppe af Kildematerialet bestaar af Optegnelser og Breve fra sønderjydske Præstegaarde¹. I det følgende skal der meddeles et Bidrag af denne Art.

Den 26. Juni 1862 var den 37aarige Kateket ved den frie danske Menighed i Flensborg HENRIK GEORG CLAUSEN GAD blevet udnævnt til Sognepræst i Adsbøl og Graasten i Sønderborg Provsti, men allerede halvandet Aar senere kom Krigen, som paa afgørende Maade forandrede Forholdene i hans Tilværelse. Hans fredelige Hjem i Adsbøl maatte bl. a. opleve en Række Besættelser af fremmede Tropper, der huserede slemt og voldte ham store Tab.

Pastor Gads Hustru, AUGUSTA IDA f. TVERMOES (1835–1908), aabenbart en vaagen og handlekraftig Kvinde, maatte under disse Besværligheder i høj Grad bære Dagens Byrde og Hede, men hun havde dog Aandsstyrke nok til at besinde sig paa, hvad hun oplevede, og Dag efter Dag at nedskrive en Beretning om Tildragelserne i sit Hjem. Dette skete i en Række Breve i Dagbogsform, rettede

---

¹ Se saaledes *Simonia Rørdams Erindringer fra Satrup (Sønderjylland 1864–1919, udg. af Erling Rørdam, S. 31–35)*. N. L. Feilbergs Breve fra Ullerup (*Museum I, 1890*). J. P. Bekkers Breve fra Treja (*Historisk Archiv II, 1877, S. 401–23*). C. M. J. Poulsen, *Oplevelser i en sønderjydske Præstegaard [Ensted] fra Februar til Oktober 1864, 1902*. M. Mørk Hansen, *Slesvigske Tilstande og Stemninger under den tyske Besættelse 1864 [i Felsted], 1865*. Vigtig er ogsaa H. F. Rørdams *Statistiske Oplysninger om den østerrigsk-preussiske Civiløvrigheds Fremfærd mod den slesvigske Geistlighed (Evangelisk Ugeskrift 2. R. XII, 358–65)*.

til hendes Moder, CLAUDINE FREDERIKKE TVERMOES (1807-1887), der som Enke efter Grosserer Andreas Tvermoes († 1857) havde sin Bopæl i København¹. Originalerne til disse Breve tilhører nu hendes Sønnesøn, Rektor Carl Gad², der med elskværdig Imødekommenhed har stillet dem til min Raadighed.

Pastorinde Gads Breve, der omfatter Tiden mellem den 9. Februar og den 26. Juli 1864, giver gode Bidrag til Belysning af en sørgelig Periode i vor nationale Historie, alt medens de indirekte tegner et smukt Billede af den arbejdsglade, varmhjertede, patriotisk sindede Præstekone, utrættelig i sin virksomme Næstekærlighed. Som adskillige af sine Medsøstre i Datiden kan hun betegnes som en af Hverdagslivets Heltinder. Skønt hendes Skildring er baaret af varm Følelse, undertiden af stærk Harme³, er den uden ethvert Præg af Sentimentalitet, ægte, ærlig, naturlig i Tonen. I al sin Ukunstlethed giver den et gribende Indtryk af, hvor tung en Byrde der i Krigens Dage kunde komme til at hvile paa et sønderjydske Præstehjem.

Det originale Forlæg er tydeligt nok skrevet *calamo currente* af en maaske næppe meget litterært skolet Dame. Tidens Uro har forøvrigt forstaaeligt nok ikke tilladt hende at ofre megen Omhu paa det formelle. Haandskriften er ikke særlig tydelig, og en Del vitterlige Fejlskrivninger o. l. har indsneget sig. Disse er stiltiende blevet rettede i Udgaven, ligesom den inkonsekvente Tegnsætning, som den hastige Nedskrivning just ikke har gjort bedre, er blevet normaliseret. Derimod er det blevet anset for rigtigst at lade forskellige Ejendommeligheder i Retskrivningen blive staaende urørte for ikke helt at udslette det originale Præg. Teksten, der i Forlægget udgør næsten en sammenhængende Helhed, er af Udgifveren opløst i mindre Afsnit.

En nødtørftig Kommentar er vedføjet i Noterne. Trods al anvendt Umage har det dog ikke været muligt at identificere alle de i Teksten nævnte Personer, navnlig ikke de tyske Officerer, der var indkvarteret i Præstegaarden i Adsbøl. Vanskelighederne ved Identificeringen forøges ved, at det synes, som om Brevskriverinden ikke altid har evnet helt korrekt at opfatte eller gengive de fremmede Navne. Det er dog ikke anset for paakrævet, i hvert enkelt Tilfælde, hvor Undersøgelsen har været negativ, udtrykkelig at bemærke dette. —

¹ Da det ikke har været muligt at faa Brevene afsendt til deres Bestemmelsessted, har de naturligt nok snart antaget Karakteren af Dagbogsoptegnelser.

² Carl Gad har henledt Opmærksomheden paa sin Farmoders Optegnelser i Præstegaardsliv, udg. af Ernst Fr. Hansen, I, 92-95.

³ Eksempelvis kan der henvises til S. 74, 77, 80, 98.

Ons. Morg. d. 9 Februar 1864.

Min kjære Moder, naar du faaer dette Brev, veed jeg ikke, men i ethvert Tilfælde vil jeg skrive, thi saa er det parat, naar der er Leilighed, og disse Breve vilde jeg gjerne bede dig gjemme til mig igjen.

Løverdag Eftermiddag d. 6 Februar begyndte vor besværlige og sørgelige Tid, da vi fik sikker Underretning om, at vore Krigere havde forladt Skandserne¹ og var paa Veien til Sønderborg. I det Minut da brød Taarerne frem af Sorg over, at vor lille tappre Hær saa hurtig og for os uventet havde opgivet Dannevirke, hvortil vi knyttede saa overordentlige Forhaabninger, men til at sørge var der jo ikke Tid, Henrik² gik ind til Graasteen, og jeg maatte rømme det nederste Gjæsteværelse, hvor vi sov, og faae 2 Senge sat der, taget Lægget af Spisestuen, og flyttet Sovesophaen derind, saa havde jeg Plads til 3 Officere, og paa Loftet, hvor Moder sov i Sommer, til Een endnu. Anna og Marie med Viggo³ kom ind i den lille Stue, og Forældrene med 3 smaae Senge i det større Børnekammer.

Derpaa gik jeg over i Henriks gamle Stue, og der fik jeg redt godt op til 4 Menige ved Hjælp af Halm, Hømadrats, Lagener og Tæpper; da Alt det var ordnet, kunde jeg jo næsten ikke staae paa mine Been deels af legemlig Anstrengelse og deels af Sindsbevægelse, og seent kom vi til Sengs for at blive banket op henved Kl. 2. Henrik var i et Nu ude af Sengen og lukkede op for en enkelt Mand, Underlæge Lütken⁴, som i Mørke havde lidt meget ved at finde Vei til Præstegaarden og var gruelig forkommen, han meldte en Dyrslæge Petersen⁵, 4 Menige og 10 Heste. Vi skaffede dem hurtig god stærk Kaffe, deres Værelse varmt, Dunke i Sengene, og glad var jeg over, at vi havde Plads iorden til dem, og at jeg strax havde sørget for at være forsynet med brændt Kaffe og Brød.

Disse Mennesker havde ikke været af Klæderne i 6 Dage og vare medtagne, de kunde sove nu fra 4 til 9, og ligesaa de Meenige, som

---

¹ Den 5. Februar om Aftenen paabegyndtes Tilbagoet fra Dannevirkestillingen.

² Brevskriverindens Mand Henrik Georg Clausen Gad (1825-86), Søn af Biskop, Dr. theol. Peter Christian Stenersen Gad († 1851), Student 1845, cand. theol. 1851, Kateket i Flensborg 1855, Sognepræst i Adsbøl-Graasten 1862, i Lösning-Korning 1866, i Tranekær-Tullebølle 1876 (Ulf Gad, Præsteslægten Gad 1930, 1930, S. 32).

³ Anna og Marie er aabenbart Tjenestepiger i Præstegaarden. Viggo Gad (1863-1929), siden Farmer i Amerika (Ulf Gad, anf. Skrift S. 57).

⁴ Underlæge Peter Vilhelm Lütken, siden praktiserende Læge i Aalborg.

⁵ Maaske enten Peter Christian Petersen eller Johan Henrik Christian Sophus Petersen (H. Krabbe, Fortegnelse over Dyrslæger, 1883, S. 40, 42).

imidlertid kom klattende een for een, og Henrik maatte endog op i Kroen, da Alt var hvidt af Snee, saa de ikke kunde finde Vei. I Vognskuret blev der rømmet til Hestene. Om Morgenen fik jeg da endelig efter et godt Morgen Maaltid mine Gjæster paa Benene igjen, og H. kjørte ind til Graasteen for at døbe 2 Børn, men i Kirkerne lod han Degnene læse. Anna kjørte med ind for at skaffe mig Kjød; imidlertid drog nu Militair forbi bestandig, Veien var kulsort, saa kom en Dragon og 3 Mand ridende ind i Gaarden, hvor jeg gik ud i den $\frac{1}{2}$ [Alen] høie Snee for at høre Beskeed, og det var blot en *Bøn* om at maatte komme under Tag, medens de forede Heste, de vare saa forkomne af det grulige Veir, saa gik jeg omkring for at see, hvor der var Plads, i Stalden var der fuldt, i Vognskuret ogsaa, men saa fik jeg dem ind i Tærskeloen og sagde, at saa kunde Folkene komme ind i Kjøkkenet. Der bleve de bespiste og varmede, og Een af dem takkede mig saa inderlig, at jeg maatte vide, hvor han var fra, og da jeg hørte, at det var en Sjællænder, saa tænkte jeg, at det havde jeg heller aldrig kunnet vente af en Slesviger.

Nu kom Poul¹ hjem med Vognen, Præsten og Anna vare staaede af, da Vognen ikke kunde komme igjennem. Anna kom først hjem dyng vaad og aldeles forkuet af at blive skubbet i Grøften og ved at være Vidne til al den Nød og Jammer, i Graasteen var der forlænge siden udspist, Folkene kunne Intet faae, de kunne næsten ikke slæbe dem afsted, og een havde bedt hende dog at være saa barmhjertig at bære hans Gevær, og Anna rysted endnu, da hun kom hjem over at have gaaet med det ladte Gevær, da det tilmed var saa grulig glat, at Heste og Mennesker styrtede over hinanden. Nu lavede vi i en Fart store Spande med varmt Øl og Caffepunsch, sort Kaffe med Sukker og Brændevin og store Kurve med Smørbrød, og dermed gik Anna og jeg op ved Veien, og skjøndt det jo kun var en Draabe i Havet, saa vederkvægede vi dog Mange og fik saa mange „Tak, tusind Tak“, af de dødtrætte Mennesker, og vi agtede ikke paa Storm, Sneefog eller vaade Been, men bleve saalænge, vi havde noget i Huset, til Slutningen bar Poul en af vore store Malkespande op, men saa kunde vi ikke mere og skyndte os bort med vore tomme Kurve og Spande, da det ikke var mulig at udholde de længselsfulde Blikke, naar vi Intet mere havde at give. Jeg havde jo strax, da jeg hørte om Tilbagetoget, sat Malkepigen til at brygge en Tønde Øl, men lidt maatte jeg jo gjemme til den Indqvartering, som maatte [komme] den næste Nat.

Henrik var kommet os til Undsætning ved Udskjænkningen, da

¹ Nævnes oftere nedenfor, aabenbart Præstegaardens Kudsk.

det skulde gaae saa hastig for ikke at sinke dem i Toget. Men det var et sørgeligt Tog at see disse forkomne, dødtrætte Mennesker gaae fremad til videre Anstrengelser, og gale i Hovederne vare de, thi de meente Alle, at de kunne have slaaes længere, og nu maatte de gaae bort og lade Fjenden gaae dem i Hælene, og ofte tilsætte Kanoner og Bagage, da Hestene styrtede.

Kl. var nu 1, saa fik vi os en Mundfuld Mad, og træt var jeg, og vilde lige lægge mig et Øieblik paa Sophaen, saa sagde H., at nu kom en Officeer og en Dragon ridende ind; det var Carl¹, som vilde staae af Hesten og lade Dragonen ride med den ind til Sønderborg, hvis han kunde faae en Vogn at kjøre derind lidt senere. Han saae saa vaad, træt og angreben ud, at vi blot bad ham staae af, thi vi tænkte: kommer Tid, kommer Raad, thi skjøndt vi kun i yderste Tilfælde vilde lade vore egne Heste gaae, saa maatte vi dog have gjort det, hvis ikke Tilfældet havde hjulpet os.

Carl kunde næsten ikke hænge sammen af Anstrengelse, og i mange Timer havde han siddet til Hest. Han fik tørre Strømper paa, blev vadsket og kom saa ind i Dagligstuen, hvor jeg havde Karbonade og Kartoffler til ham og Kaffe. Det hjalp paa ham, men han var saa søvnig, at han næsten ikke kunde holde sine Øine oppe, men sove turde han ikke, han skulde jo til Sønderborg. Nu kom der 3 unge Officere med Oppassere ind i Forstuen og bad om, at de her maatte vente, til de fik en Vogn fat, de kunde ikke gaae mere, de haltede, og humpede, og kom jo ind [i] vor varme Spisestue, med samt en deilig stor Hund, som smed [sig] lige som Herren, hvor den først fandt et Sted. Nu kunde jo Carl kjøre med dem. Nu atter skjænkede jeg paa Kaffekanden, og hvad Huset formaade, i det Øieblik Ost, en tyk Spegepølse, Speilæg, Brød og Smør, det fik de, og Hother² havde hørt, hvor glade de vare over det lille Maaltid. Nu kjørte disse 4 og Hunden afsted Kl. 4, og saa begyndte vi at rydde lidt op og pakke Sølvtoi og nogle fine Duge ind, som jeg i en stor Kuffert fik ind i vort Sovekammer. Saa kom Henrik med Dct. Mueffelmann³. 21 Bataillon⁴ skulde ligge over her, og hos os skulde ligge i Qvarteer

¹ Vistnok Fru Gads Fætter Kaptajn, senere Generalløjtnant, Carl Madsenius Wilhelm Tvermoes (1830-98). (Velvillig Meddelelse fra Rektor Carl Gad).

² Sonnen Hother Clausen Gad (1857-86), siden Grosserer i København (Ulf Gad, anf. Skrift S. 56).

³ Formentlig Overlæge Emil Frederik Müffelmann (1820-69), siden Overlæge i Helsingør.

⁴ Skal være 21. Regiment. Ved dette nævnes Oberstløjtnant G. J. W. Nielsen, Major O. C. F. Saabye og Premierløjtnant N. M. C. Roving (Den dansk-tydske Krig I, Tillæg S. 89).

Møuf. med Underlæge, Oberstlieutenant Nielsen, Major Saaby, Lieutenant Roving og en Stabshornblæser, disses Ordonnantser og 36 Menige tilligemed med Rygtet om Tydskerne i Miil herfra. Til 4 Mennesker veed Du jo, hvorledes jeg havde Plads, og til Ostl. Nielsen fik jeg Hothers Seng sat ind i H.s Stue, Alt gjort saa net som mulig med Vadskertøi og godt Sengetøi. Vi toge jo af vore egne Senge og i Strygestuen til Stabshornblæseren paa Gulvet men med Madratser. Saa var de der i samme Øieblik, vaade, trætte, sultne, søvnige, ærgerlige, og bade om Kaffe, som de slugte, navnlig Nielsen 2 store Kopper ud i eet Drag, og saa bade Roving og Nielsen, om de strax maatte gaae tilsengs. N. klædte sig heelt af og bad saa om at faae lidt Mad ind om Aftenen. Men, kjære Moder, tænk dig 36 sultne Mænd, som blot længtes efter Mad og saa hen at sove. En Side Flæsk blev stegt, 8 store Gryder Kartoffler og Brød bleve de bespiste med, 12 ad Gangen og saa iseng, det vil sige hele H.s Stue fyldt med Halm og Kapper over dem.

Nu til Officerenes Aftensbord. Jeg havde netop en plukket Gaas hængende, som jeg strax havde sat Kokkepigen til at tage ud¹, og stege, og den med varme Kartoffler og vor gode Rødviin bragte Gemyt i Alle, og Roving havde Henrik endelig faaet vækket, thi jeg havde underrettet ham om Gaasens Ankomst, og [da] jeg vidste, at han laae med Klæderne paa, var jeg gaaet ind til ham, men alle mine Kaldelser formaade Intet. Det smagte dem, og man kunde sige, at de nød Øieblikket, vare varme og glædede dem saa ubeskrivelig til deres Senge, thi naar de i mange Nætter ikke have haft Ro, saa kan de nok glæde dem til afklædte at gaae tilsengs. Flere havde faaet deres vaade lange Støvler af, saa kommer der Ordre, at nu skal de afsted strax. Forposterne kan ikke holde sig, og Tydskerne nærmede sig meer og meer.

Hvor bleve de dog fortvivlede, de arme Mennesker. De Gamle inde i Sengene bandte og skjændte, og Alle hylede de over deres Senge. Saa blev jo alt det stakkels Mandskab blæst ud, og i den meest flygende Snee maatte vi sige dem Farvel, og dog var det blandede Følelser, hvormed vi saae dem drage bort, thi det gjorde os jo inderlig ondt for dem, men paa den anden Side bleve vi saa fri for Kamp her, og det var jo en stor Beroligelse for os.

Bestemmelsen var, at Anna skulde have bragt Drengene over i Mandags fra Sønderborg, da vi havde faaet Underretning om Dampskibets

¹ 3: tage Indmaden ud (Ordbog over det danske Sprog XXIII, 612).

Afgang, men nu var det jo forhindret, og Hother laae i Timer og sang for Ellen¹ den første Nat, vi vare oppe, og de ere jo strax gode Venner med Alle, saa med Guds Bistand skal det nok gaae godt med os Alle.

Da nu de sidste Folk vare borte, saa begyndte vi at laase, Skabe og Alt, af og pakkede en Deel Flæsk ned i en Kasse, fik ryddet nogenlunde op, thi der var jo tilsjadsket overalt, for at der ikke skulde see alt for galt ud til Tydskernes Ankomst. Kl. 12 gik [vi] tilsengs for at tage, hvad Søvn vi kunde faae, og takkede Gud for den rolige Nat og Hvile, vi havde faaet, og Alt var roligt. Nu fik vi gjort bedre i Orden rundt om, og ventede Preuserne hvert Øieblik. Henrik gik ind til Graasteen og hørte der, at der kun havde været en tydsk Patroullie i Ringenæs, saa der kom vist ingen i Nat; Poul var borte med Havre til Sønderborg, commanderet dertil, og vi vare uden Brød, uden Smør, og Intet var at faae i Byen.

Altsaa, jo længere de vente, desto bedre for os, men idag komme de dog vist. Poul kom til vor store Glæde hjem i Nat, mange komme ikke hjem, de beholde dem til Pligtkjørsler, og Poul fortalte, at alle Dübbelbys Beboere ere borte, og Byen fyldt med Militair, og i Sønderborg og rundt om aldeles udspist. Mueffelmann gav mig en Krukke Smør, da han var her, som han havde med fra Flensborg, men da de skulde bort igjen, beholdt jeg kun, hvad der var paa Assietten, og gav ham det igjen, og al vor Fløde til Kjærning blev jo taget. Derfor er det en stor Gevinst for [os], at det varer lidt.

Onsdag.

Alt endnu roligt, de forskjellige Forposter sees at ride omkring, vi gik rigtig rolige iseng, da det fygede saa stærkt, at vi ansaae det for umulig, at Tydskerne vilde vove dem fra Ringenæs; men Kl. 3 sprang H. op, og jeg bad ham høre, hvem det var, thi jeg kunne godt blive liggende, hvis det var 1 eller 2 Officere, thi saa kunne Anna godt give dem Kaffe, men da jeg fik Bud, at 4 Officere og 160 Mand, Preussere, skulde indqvarteres her, var jeg naturlig ikke seen, og med klapprende Tænder og rystende Haand fik jeg Lys tændt, thi det var jo første Gang, at jeg saae Fjenden, og idet jeg aabnede Dagligstuedøren, vrimlede der af Militair, og kun med megen Møie lykkedes det mig at komme ind i Spisekammeret, thi Kjøkkenet var uigjennemtrængeligt. Imidlertid fik jeg Anna, min tro Støtte, fat, og i

---

¹ Datteren Ellen Gad (1862-1925), siden gift med Overlæge Frands Halberg (Ulf Gad, anf. Skrift S. 57).

Spisekammeret raadsloge vi da sammen, thi Mette Marie¹ gik aldeles fra Alt og var daanefærdig, og op ad Dagen gik hun ogsaa tilsens. Oppe i Bagerhuset havde vi lagt Brød, der skulde bages, saa der kunde vi ikke lade Soldaterne koge, der maatte altsaa blive i Kjøkkenet, saamange som der kunde være ad Gangen, og hver løb med sine Kasseroler med Kaffebonner, som de først havde malt paa vor Kaffemølle eller stødt i Mortere, den blev kogt i en Smule Mælk i Grumset, og saaledes blev den kogt og drukket. Officerene forlangte Kaffe og Brød og Ild og Lys, kort – Alt.

Det gjaldt at samle sig, tale tydsk, saa de kunde [forstaae] os, være høflige og befale sig i Guds Haand. De høiere Officere vare meget høflige og spurgte, om jeg var en Fräulein her, og hilste meget galant, og til dem henvendte vi os, naar det blev altfor broget; de bleve hele Dagen og spiste og forlangte uophørlig, men da det var 2 Baroner (zweimal aus Adel, sagde Tjeneren), og de lode saa overordentlig flotte, saa tænkte jeg, at saa betaler de naturligviis ordentlig, hvad de faar, og gjorde mig Umage for, at Alt var rigtig godt. De bade Henrik lade Poul tage Adskilligt med fra Flensborg, han var nemlig kjørt ind med saarede Preussere, da Forposterne stadig kjæmpede, og endnu have vi ikke faaet ham hjem, blot han snart kommer, og de ikke beholde ham til Kjørsel; saasom 100 Østers, 4 [Pund] fineste Chocolate, Haarolie og meget mere, men det faldt os ikke ind at være mistroiske, men da vi nu idag faaer at vide, at de reise Kl. 5, saa spurgte H. Hauptmanden, om hvor han skulde sende disse Ting hen, men fik det Svar, at det kunde jo hans Efterfølgere faae, og saa gav han os udendvidre den halve Betaling af, hvad vi havde isinde efter vor Beregning at forlange. Nu havde de spiiist udi Et, og havde Intet medbragt selv, saa det var jo ærgerlig, men det var dog ikke det Værste.

De Menige husere jo forfærdelig hele Onsdagen hos os; da Bagningen var overstaaet, kom nogle op at koge der og nogle i Gaarden ved et stort Baal, og da jeg skulde lave Middag til Officerene, saa fik jeg ved Hauptmandens Hjælp lidt Luft i Kjøkkenet. Soldaterne havde selv Kjød, og det blev behandlet med megen Svinerie. Da det blev Aften, blev det nu reent galt, Folkene laae i 9 forskjellige Rum, tog, hvad de kunde faae, og hvert Sted et Lys, og først seent fik vi dem til Ro. Det er et underlig Syn med alle de opstillede Geværer i Gaarden og grulig oprørende at høre dem tale om, hvorledes die Dänen laufen, saasart de see dem; forresten ere det høie smukke

---

¹ Aabenbart en af Gaardens Piger.

Folk og fint klædt. Henad den Tid, da de skulde bort, vare de saa lystige og kaade ude i Gaarden, og da de havde fundet en Madpose fra de Danske, saa hissede de den op paa vor Flagstang, men H. gik øieblikkelig ud og imponerede dem ved aldeles rolig at tage den ned med Snoren ved og sagde: ja, at han nok selv skulde sørge for, hvad der skulde hisses paa *hans* Flagstang. Nu begyndte der at marschere andre Folk oppe paa *Chausséen*, som vor Indqvartering hilsende med Hurra og Jubelsang, vi længtes jo kun efter det Øieblik, da de skulde afmarschere for at gjøre istand til de Næste, men vore gik ikke, førend Afløsningen var kommen, og i det sidste Øieblik, da de stillede i Gaarden, opdagede vi, at de vare brudte ind i Kjælderne og der taget 4½ god Ost, 20 Flasker Kornbrændeviin og 10 Flasker Rødviiin, men heldigviis ikke haft Tid til at undersøge de 2 Kasser, der stode tilslaede.

Heraf vare de altsaa saa glade. H. meldte det strax til Obersten, og idag har der været en Officeer for at forespørge om, hvormeget der var borte, og betale de Ting fra Flensborg, saa vi havde dog maaskee det for vor gode Behandling af dem, at de synes, de ikke kunne opføre dem saa schoffelt. Der skulde nu indledes Undersøgelse imod dem. I saadan Stemning at modtage den næste Indqvartering var ingenlunde behagelig, den lød paa 7 Officerer, 60 Mand, det var Commandanten Graf Hacke¹, en hvidhaaret Mand med sorte Øine, som øiebliklig tilsagde mig sin Beskyttelse og fulgte mig overalt i Hælene med Forsikringer, i Kjøkken, Spisekammer, overalt. Disse havde selv Bispising og bad blot høflig om min Assistance med deres Aftensmads Kogning, og Smør, Sukker og Fløde, og ligesaa om Morgen. Greven stillede Vagt i Kjøkkenet hos os, 1 Underofficer og 2 Menige, som skulde være os behjælpelige, jeg var ganske tryk ved denne Fremgangsmaade og blev heel kjed af det, da jeg hørte, at de skulde bort, thi vi vidste jo ikke, hvor slemt det maaskee kunde blive. Vi sov ellers ganske godt og vaagnede Kl. 1 ved, at en Underofficer stod med en Lampe i Haanden og meddelte os, at de skulde reise Kl. 6 om Morgen. Denne lille Begivenhed var os lidt uforklarlig. Henrik havde været et Løb inde i Graasteen, hvor der skulde være grulig. De vilde trække Heste ind i Md. Stilhoffs² Stue, Orgelet i

¹ Om den Øverstkommanderende for Eksekutionskomiteen, den sachsiske General v. Hake se N. Neergaard, Under Junigrundloven II, 987, 1024, 1089, 1427. Der Deutsch-Dänische Krieg 1864, herausg. von dem Grossen Generalstabe, 1-2, 1886-7.

² Anna Brigitta Stilhoff, f. Hansen, Gæstgiverinde, har Høkeri og Postekspedition (Folketællingsliste 1860).

Kirken lød nok saa lystig, og Herredsfogden var rasende. Der blev H. underrettet om en Proclamation, som vistnok havde Deel i al den Galde, han kastede op i Morges.

Der var dog dennegang nogle Minutters Mellemlum, saa vi styrtede Alle ud, rundt om for at finde nogle af vore Fade, Kopper og meget Andet, thi Alt i Kjøkkenet var borte. Du kan tænke dig, en Soldat kom med en Assiet af mit fine Porcelain og bad om Mælk i.

Det Svinerie, som vi ere omgivne af, er ubeskrivelig. Det er i Sandhed overmodige Fjender.

Torsdag. [11. Februar].

Vor nye Indquartering er atter Staben, men kun 4 Officerer og 30 Mand og 18 Heste, saa det er en stor Lettelse idag, men Officerene give Anna og mig megen Ærgrelse, og navnlig nu i dette Øieblik, da de forlangte en fiin Ost, thi i saadant et fiint Huus var der nok Andet.

Her er saadan Uro over dem iaften, og de forberede dem til Opbrud i Nat; der skal være kjæmpet noget idag, men det er jo grulig her at leve uden Aviser og Underretning, om dog vi ikke faae Hjælp, eller om Slesvig skal saaledes falde fra. Idag fik vi Fingre i en tydsk Avis, som begynder saaledes „der Sieg ist unser“. Gaarden er atter fuld af store Krudtvogne og Bagagevogne, og vi befale os hver Nat i Guds Haand.

Løvedag. [13. Februar].

Idag er her roligt, endnu er her de samme Folk. Officerene ere de største Svin, man kan tænke sig, sidde med raat Kjød paa Bordet, mit gode Spisebord uden Dug paa, og vise dem i enhver Henseende saaledes, at jeg ærgrer mig ganske forfærdelig. Her gaar i dette Øieblik Sedler rundt, at Ingen af Byens Beboere maae nærme sig Stranden, jeg rystede af Glæde ved det Haab, at nu maaskee faaar vi Hjælp, maaskee er det Englænderne, og nu frygte vel disse Røvere for, at man skal gjøre Signaler. Ja, kunde man see dem flygte! kunde man see dem kuede, jeg troer, jeg skulde see disse Assener ligge blødende uden at række dem en Haand, man kjender sig ikke selv, førend Lidenskaberne ere i Bevægelse, thi et saadant Had tiltroede jeg mig ikke selv. Der kom nylig en Opvarter ud i Kjøkkenet og fortalte os, at her i Sognet hos en stor Bonde laae et Compagnie, og Folkene i Huset skulde have kommet Gift i Preussernes Mad og vare nu bundne bragte til Byen.

Jeg kan ikke troe, at det er sandt, skjøndt Fristelsen i Sandhed kunde være der, derimod troer jeg, at de selv have gjort det af Ondskab. H. er ikke hjemme, saa jeg har ikke hørt hans Mening. Af hvad vi kunne forstaae, skal Tydskerne ligge stille, det vil sige blot Forposterne kjæmpe lidt, og de andre skifte Qvarterer, indtil 400 Kanoner kunne komme herop til dem.

Børnene have det godt, men dog ikke saaledes, som hvis de havde været i Kjøbenhavn. Viggo kun mærker Intet; blot Ellen ikke faaer Kighoste. Tiden sniger sig, ved Alt, hvad man oplever, saa langsomt; jeg synes, at det er Maaneder, siden det danske Militair var her. Man siger, at Preussernes Geværer ere noget bedre end Vore, og at de kunne lade bagfra og dobbelt saa hurtigt.

Poul kom da hjem den næste Morgen, han havde kjørt Captain Braderup, der var saaret, ind til Flensborg, men han sagde, at han dog blev saa net behandlet. Ved Hjemkjørslen var han væltet, [havde] brækket Vognstangen og mistet flere Pakker. Nu er han atter afsted. Her har været flere stakkels Kudske, som de have taget ned i Holsteen, de vare saa forknytte.

Eftermiddag.

H. er kommet fra Graasteen, hvor Tilstanden er grulig. Herredsfoged[en]¹ er sengeliggende, og Huusfogden² reent ude af sig selv. Flere Præster ere transporterede bort, saasom Mørk Hansen, og Rotte³ mødte H. paa Hjemveien med en Soldat, men da de vilde tale sammen, sagde Soldaten: „vorwärts!“ Vi ere ikke hyggelige tilmode. H. har viist mig, hvor han gjemte vort lille Pengeforraad, i Tilfælde af, at han skulde blive afhentet, men i dette Øieblik har en Office[r] nu sagt, at han blev i Ro, nu faae vi see. Det vil unegtelig være haardt at see ham drage bort, men jeg har sagt ham, at for min Skyld maatte han ikke være forknyt, thi jeg vilde bestandig vende mig til den Øverste af vor Indqvartering og bede om Beskyttelse, og jeg har jo den prægtige Anna, som vi altid have holdt af, og nu, endnu mere, ved sin hele Væren. De andre Piger derimod due ikke.

¹ Under 8. Januar 1864 blev Kancellist Frederik Carl Krag konstitueret som Herredsfoged i Lundtoft Herred og Birkedommer i Varnæs Birk (Slesvigske Ministerium, 1. Dept., A 532/1863).

² Husfoged i Lundtoft Herred (med Bolig i Graasten) Christian Wegge.

³ Sognepræst i Felsted Mourits Mørk Hansen (1815–95), siden i Vonsild-Dalby, Stiftsprovst; Sognepræst i Varnæs Henrik Roth (1812–86), siden i Vigerslev. Jvfr. hertil Museum 1890 S. 91, 309.

Jeg driver en lille Mælkehandel med Soldaterne, for i ß Mælk bliver der solgt mange Gange. Jeg har faaet Døren fra Vadskehuset til Folkestuen tilnaglet, saa der ingen Gjennemgang er, saa stormes der aldrig saa fuldt hos os i Kjøkkenet. Officerene have faaet en Hare fat, som de have leveret ud i Kjøkkenet til Aftensmad for dem, igaar Aftes drak de dem ganske fulde for at samle Mod til den natlige Kamp, som de dog bleve fri for.

Nu iaften gjør de vel det Samme, da Anna siger os, at de have et grulig stort Viinforraad, og navnlig Arrak. Soldaterne skal ogsaa holde Gilde iaften, da der fra Kiels Damer er kommet 1000 Stykker belagt Fiintbrød til dem. I Formiddag kom 2 store Læs med de deiligste Skindpelse, hvide Faareskind med sorte Kraver, men nogle kjørte videre igjen.

Vi have hørt Rygtet om Oprør i Kjøbenhavn, Kongens Flugt til England, og vort Land givet til den svenske Kronprinds¹, mon det er sandt?

Søndag 14 Februar.

Alt stille, man fatter ikke, at det er Søndag, vi have kun hørt om en Proclamation, at enhver, der bliver mistænkt for Spionerie, bliver stillet for Krigsret og skudt. Derfor gaaer H. ei til Graasteen mere, og den største Forsigtighed iagttager han i enhver Retning, men vi ere at betragte som Fanger i vort eget Huus.

Det gaaer stadig godt med de Menige, de komme kun ind og købe Mælk til deres Kaffe, og bringe, hvad de laane, [tilbage]. Major von Hyners² Tjener hjælper os i Kjøkkenet, jeg faaer hver Morgen leveret en Bid Kjød for hver Officeer og nogle Kaffe bønner samt Riis, og saa koger jeg for dem.

Mandag d. 15.

Ved Middagstid gik det som en Løbeild, at de danske Soldater vilde angribe ved Nybøl³, og Kufferter og Kasser bleve udslæbte, men det var blind Alarm, „die Dänen sind schon wieder gelaufen“.

¹ Om Stemningen i København efter Rømningen af Dannevirke se N. Neergaard, anf. Skrift II, 1067 ff.

² Den preussiske Major Hüner v. Wostrowski (Der Deutsch-Dänische Krieg II, 664, 677 ff., 681, 687).

³ Kun ubetydelige Sammenstød forekom her (Den dansk-tydske Krig 1864, udg. af Generalstaben, II, 126 f.).

Imorgen skal vi bytte Folk; i dette Øieblik havde vi en lille Glæde, thi man maae benytte Alt til sin Opmuntring, hvad man kan faae.

Ved Fægtningen ved Nybøl have Tydskerne en Død, som de Danske beholdt, og nu befalede Majoren sin Adjudant at kjøre derover med Poul med et hvidt Parlementair Flag i Haanden, som jeg maatte skaffe dem i en Fart, og den storpralende Lieut. Siegler vilde saa nødvendig afsted og var aabenbar saa bange, men han maatte trods alle sine Udflugter. Majoren var herinde nylig og var saa galant og skrabede ud, saa det var en Lyst; de vil blot befrie os for de Danske, sige de.

Mandag. [15. Februar].

Igaar skrev jeg ikke, jeg kunde ikke faae min Haand saa rolig et Øieblik, da den nye Indqvartering foraarsager endnu flere Ærgrelser. Det er 5 Officere, henved 40 Mand og fuldt med Heste. Jeg havde ingen Smør og Fiinbrød i Huset, saa jeg maatte selv sige det til de 2 Første og bad [dem] selv sørge for deres Fornødenheder, vi vilde gjerne koge og gjøre det istand for dem, men Huset var tomt. De troede det ikke engang. De have lige logeret midt i Graasteen hos nogle Tydskere, som vistnok have stemt dem ondt imod os, men det er nogle grulig simple uopdragne Mennesker. I den store Stue ligger der Brændeviins Ankere, Flæsk, Viin, Alt imellem hverandre, der er en grulig Stank derinde. Skjøndt jeg har sørget for 4 Senge og Sovesopha, saa sende de dog Bud ind efter Hovedpuder med Betræk og Andet, jeg har intet reent Tøi i Linnedskabet mere, vi kan ikke faae vadsket, saa jeg veed ikke, hvordan dette skal gaae i Længden. Hvor er det dog tungt at see sit hele Indbo blive skaanselsløst ødelagt! De store 4spænnige Bagagevogne kjøre de midt ud i Hveden. Hestene staae paa utærsket Straae, ja hvad skal Enden blive derpaa? Intet høre vi om, hvordan det gaer i Verden, deres Aviser skjule de for os, og Henrik vilde idag have gaaet til Graasteen, men jeg troer dog ikke, han kan beqvemme sig til at bede disse raae Mennesker om Til-ladelse dertil.

Paa Bøgeskov¹ skal der være grulig, 100 Køer gaaer paa Marken, Mælken [bliver] drukket lige ud af Spandene, og i det hele er der Dyretid overalt, saa vi ere forberedte paa selv at undvære hellere end forære det til disse storagtige Pralhans.

¹ Bøgeskov (Bojskov), en Herregaard i Ullerup Sogn.

Tirsdag. [16. Februar].

Ærgrelserne begynde om Morgenens. Dette er nu ovenikjøbet en daarlig Major; da han havde givet Ordre til at vækkes Kl. 5 for at see til Forposterne, men da det kom til Stykket, saa vendte han sig om og sov. Kunde vi dog faae Hjælp og faae dem ud af Landet. Der kom igaar 2 Saarede fra Forposterne herind, den Ene saae ud, som han ikke havde længe tilbage, og saa gav vi ham lidt varm Kaffe, som han drak begjærlig, men jeg troer dog ikke, jeg gjør det igjen. Herrerne derinde havde sendt os en Hilsen med Anna, men hun havde skjældt dem saadan ud og sagt, at hun var den Sidste, der bragte sit Herskab den Beskeed, men hun vil ikke ud med, hvad det er, da vi have det ondt nok.

De troe meget at kunne imponere i første Øieblik, men naar de blot møde Fasthed og Bestemthed, blot ikke Frygt, saa bliver de gjerne bedre mod Slutningen. Henrik, kan man i Sandhed sige, bøier sig med christelig Fromhed og finder sig med Ro og Fatning i, hvad der ikke kan ændres af os. Det var trist at see, da Henrik og Degnen kom slæbende med Altertavlen, Malerier og Altertæppet fra vor lille hyggelige Adsbøl Kirke; der er hugget Skydehuller rundt omkring i den, og i Kromandens Mark vilde de anlægge Forskandsninger. H. kom dog ind til Graasteen, og med Angst venter jeg altid hans Tilbagekomst. Han havde ikke talt med Mange derinde, kun med Farver Jürgensen¹, som sagde, at de havde det saa grulig, han og Kjøbmand Ditlefsen², 2 rigtig danske Slesvigere, maatte døie saameget af Tydskerne; imidlertid kunne H. ei engang staae længe og tale med ham. Herredsfogden³ har Stuearrest, og naar han vil ud, skal han have en Soldat med sig. Huusfogden maae kun gaee mellem sit eget Huus og Slottet, der siges Prinds Carl Frederik⁴ at boe.

Apothekeren⁵ er sengeliggende. Man sagde ogsaa derinde, at forhenværende Skovridder Grotrian⁶ skal være Herredsfogd derinde, og at Hertugen er proclameret i Haderslev og Apenrade.

¹ Farver, Fabrikant og Dannebrogsmænd Marius Adolph Jürgensen, A. D. Jørgensens Fader (Folketællingsliste 1860. A. D. Jørgensen, En Redegørelse for min Udvikling og mit Forfatterskab, 1901, S. 10 ff.).

² Købmand Jes Ditlefsen (Folketællingsliste 1860).

³ Jvfr. S. 75.

⁴ Prins Friederich Carl, preussisk General i Kavalleriet.

⁵ Formentlig Apoteker, kgl. svensk og norsk Vicekonsul Lorenz Henningsen (Folketællingsliste 1860).

⁶ Skovridder, Forstraad Jacob Friederich Detlef Grotrian (Folketællingsliste 1860).

Torsdag d. 18 Februar.

Imorges kjørte Poul til Flensborg for Majoren, thi H. har faaet den udmærkede Maneer, saasnart at den nye Major eller Oberst kommer, saa stiller han galant Heste og Vogn til hans Disposition, hvilket han betragter som en Artighed, og naar saa, som igaar, kommer Bud efter hans Heste, Vogn og Kudsk i 8 Dage, saa svarer han, at Staben har hans Vogn.

Her er i denne Morgenstund gaaet meget Militair forbi med Canoner, og vor Indquartering er ogsaa rykket ud paa nogle Tjenere nær. Kl. 2 kom det tydske Militair hjem, og vi trøe at kunne mærke, at de have faaet paa Hovedet, men desværre have vi seet endeel danske Fanger komme her forbi. De have været paa Sandbjerg¹ idag, og derfra have de ført Pastor Bülow² og Inspecteur Taysen³, der siges den Sidste i Morgensko, og man siger, at de sætte deres Fanger i Kraghs Kjælder⁴. Fra Broager skal de have ført Pastor Schleppegrell⁵ og Flere, men de Danske have skudt deres Bro isænk ved Egersund. Nu ere de Dübel saa nær paa alle Kanter, som de vel kunne komme, og saa gjælder det, om vor Armée kan hævde sit gode gamle Navn.

I Strygestuen have de sat en Mængde Spader og Hakker, som vel er hentet paa Sandbjerg. De talte ogsaa om 300 Tæpper, som de havde erobret, men endnu have vi da ikke seet dem. I Morges havde vi Besøg af den forrige Majors Tjener, en ung munter Knøs, August, som havde længtes efter de venlige Ansigter her og gjerne vilde sige os Farvel, inden han rykkede ud. Tjenerne i Kjøkkenet ere vi altid lidt gode imod og spøge med dem, naar det er nette Mennesker.

I Formiddag, da der var saa rolig i Huset, vilde H. gaae ned i Kjælderen og see, hvordan der saae ud, men da han kom nær, [var] Hængelaasen atter oppe, og ved nærmere Undersøgelse den ene Kasse med Viin aldeles tømt, men Straaet pakket ned, og Laaget slaet paa, og den anden Kasse var der vel en 20 Flasker borte af. I dette

¹ Sandbjerg i Sottrup Sogn, Hovedsædet i Lensgrevskabet Reventlow.

² Sognepræst i Dybbøl Frederik Rubek Christian Bülow (1821–1905), siden i Sorterup-Ottestrup, Folketingsmand. Om Bülow og nedennævnte Pastor Schleppegrell se M. Mørk Hansen, anf. Skrift S. 25. Museum I, 1890 S. 23, 25, 102. Sorø Amtstidende 7. Novbr. 1905.

³ Godsinspektøren paa Sandbjerg Hans Jørgen Thoysen, der døde 1. Juli 1864 som Følge af gennemgaaede Lidelser. Jvfr. M. Mørk Hansen, anf. Skrift S. 25. Museum I, 1890 S. 23, 25, 362.

⁴ Herredsfoged Krag's Fængsel.

⁵ Diakon i Broager Julius Carl Gerhard Schleppegrell (1811–72), siden Kommunelærer i København og Folketingsmand.

gamle Huus holder Dørene heller ikke ordentlig, ved et ordentlig Tryk brydes de op. Nu løb vi jo i Hast med de stakkels Flasker, som vare tilovers, og tænkte med Sørgmodighed paa den delige Viin, som vi saadan sparede paa. Nu kan vi godt lade dem rumstere i Kjælderen, thi mine Urtepotter kan vel næppe gotte det Røverpak.

Alt det Brænde, som vi skulde have til næste Vinter, det brændes nu, og naar det saa er forbi, saa gaar Plankeværker og Bænke, een af vore store Havebænke have de ganske skilt ad.

Degnens¹ Huus er forvandlet til en Fæstning, idet Tydskerne have stablet Favnebrænde op rundt om og i alle Vinduerne og befalet ham at rømme Huset; han har faaet noget Linned bort, og vi tilbudt dem at sætte nogle Meubler paa vort Loft paa deres eget Ansvar, thi hvor meget sikkrere det er her, vil [være] et svært Spørgsmaal, og ligeledes have vi tilbudt Familien at komme til os, naar de ere i Forlegenhed.

H. modtog i Dag en Bekjendtgørelse fra Amtshuset, om han vilde afgive sin Erklæring paa Tydsk, om han vilde bøie sig for Magten i den Tid, Slesvig var besat. Han havde jo intet andet Valg end at svare ja, og vente, til bedre Tider maatte komme, thi ellers slæbte de ham jo bort fra os, og vor hele Velfærd var ødelagt.

Løverdags Morgen d. 20. [Februar].

Igaar tildrog sig Intet vor Opmærksomhed udenfor, enhver Soldat holdt sig hjemme, vi hørte kun om 100 Fangne og, at „et stort Panterskib [var] „ganz durchschossen“, det sidste var ikke sandt, det veed vi. Doctor Brieger² kommer engang imellem saa venlig og seer til os og fortæller os, hvad der staaer i de tydske Blade, han har seet, men føier selv til, at man jo maae ikke altid troe, hvad de berette. Idag have vi den Fryd, at vor Indqvartering skal vexle, thi noget værre kan vi vist neppe faae; der er navnlig en Leutnant Simon³ og Doctor Strich, som udmærke dem ved Grovhed og Raahed. Den Sidste gaar selv i Kjøkkenet og laver al Maden, han maser Ærter ud med Hænderne, og vi kan godt være bekjendte, at vi ikke kunne lave Mad paa hans Maneer. Disse Djævle gaae altid med Skindpelse paa i den grulig varme Stue.

¹ Formentlig Hans August Wilhelm Hansen, f. i Augustenborg, Skolelærer i Adsbøl (Folketællingsliste 1860).

² Praktiserende Læge i Graasten, Dr. med. et chir. August Vilhelm Brieger (Folketællingsliste 1860).

³ Læsningen usikker.

Major Cramer¹ lader til at være en Peer Tot, som tillader Alt i sin Nærværelse, og sover, naar han skal ride ud.

Søndag d. 21. [Februar].

Det var en stormende Dag igaar, da den nye Indqvartering kom. Der blev meldt 2 Stabe til os med Mandskab, og der er gjerne 6-7 Officerer ved hver Stab. Vi kunde kun oppebie, hvad Øieblikket bragte os, og heldigviis slap vi da med den Ene, og der saae vi Bekjendte, idet det var den gamle Grev Hake med sine Officerer².

Han gaar nu til den modsatte Yderlighed, idet han er saa propper, at han ikke taaler et Støvgran.

Tirsdag d. 23. [Februar].

Greven sagde den første Aften til Anna, at Kl. 11, naar Officerene vare gaaede til Ro, saa kunde vi gjerne vadske Gulv, det kunde sandelig nok trænge dertil, men vi bleve dog enige om, at i disse anstrengende Dage vilde vi ikke vadske Gulv om Natten, men Pigerne stode saa tidlig op om Morgenen og gjorde [reent]; men nu var der Oliepletter, som ikke vare gaaede af, og saa sagde han, at han vilde nok have Pibeleer derpaa, men vi have andet at bestille, saa han maa selv sørge for Pibeleer. Søndag og Mandag var Kokkepigen sengeliggende, saa jeg havde meget at gjøre. Der var Sammenstød igaar i Nærheden af os³, de hørte hvert Skud næsten, men vi saae kun en Mængde danske Fanger eller Overløbere, ingen tyske Saarede, men de have ogsaa Lazareth i Nybøl.

Mandag Middag kørte H. til Flensborg, hvor han blandt andre Besøg aflagde Et hos Friherre v. Zedlitz⁴ for at tale om den store Mangel paa Straa her var i Sognet; han var meget høflig. Derimod hørte H., at Onkel Emil⁵ sad i et Tyvehul og blev saa lumpent behandlet, og Pastor Bülow var ogsaa i Arrest, idag er han imidlertid blevet seet, hvad, saa er han vel fri igjen. Hvor det var deilig at faae Brev fra Emil, 3 paa eengang bragte H. mig og en Masse til hele Adsbøl

¹ Den preussiske Major Cramer (Der Deutsch-Dänische Krieg II, 677 f.).

² Jvfr. S. 73.

³ Om det voldsomme Angreb paa den danske Forpostlinie den 22. Februar se Den dansk-tyske Krig II, 132 ff.

⁴ Den preussiske Civilkommissær i Slesvig Ottavio Athanis Baron v. Zedlitz.

⁵ Formentlig By- og Herredsfoged i Haderslev, Etatsraad Emil Hammerich (1801-77), der var gift med Fru Gads Fæster Louise Charlotte Amalie Tvermoes († 1890). (Velvillig Meddelelse fra Rektor Carl Gad).

By, tillige med Aviser, som vi slugte med Begjærighed, men desværre var der ingen Trøst og Haab om snarlig Befrielse. Preusserne tale altid om, at de fare saa lemfædig frem, og bebyrder ikke Landet med Udgifter, men desværre kan vi ikke mærke noget til den Anskuelse. Rigtignok har vi faaet Løfte om noget Straa, og idag have vi faaet $\frac{1}{2}$ Favn Brænde ind i Gaarden, som omtrent kan vare i 2 Dage, da der fyres i 10 Steder Dag og Nat, og omtrent 7 Favne have de brændt af vort Forraad foruden Bænke og Andet, hvad de faae Fingre i.

Nu er der kommet en rigtig Herredsfogd Petersen¹ i Graasteen, som er tydsk naturligviis. Vi vide ikke, om Kragh² er reist. Birds³ have været saa venlige at tilbyde os at tage Hother og Aage⁴ ind til dem, hvad der er meget fristende for mig at tage imod, men H. synes, at det er for megen Uleilighed for Fremmede, da det jo kan vare længe.

Imorgen skal vi atter skifte, jeg har foresat mig at bide Hovedet af al Skam og sende en Regning ind til al det Kram for Smør, Sukker, Fløde, The og A[lt], hvad de have faaet hos mig, thi ellers reise de uden videre. Nu faae vi see, hvordan det gaaer, thi jeg har dog henvendt 10 rd. Udlæg hver Uge foruden mangfoldige Ting, og det er dog rasende ærgerlig, da de Mennesker jo have høie Gager.

Torsdag 25. [Februar].

Jeg blev da sparet min Uleilighed ved, at Tjenerne kom ind og spurgte, hvormeget de vare skyldige, og den næste Indkvartering var Major Hühner med Tilbehør, som foer os imøde og udtrykte sin mageløse Glæde over atter at være kommen tilbage til os, trykkede mig i begge Hænder og klappede os, kort sagt, var henrykt, hvilket blev udtrykt med tydsk Veltalenhed.

Jeg kunde jo ikke bare mig for at lee, hvad han vel antog for Glæde hos mig med, og saa bad han meget høflig, om jeg vilde skrive op, hvad jeg lagde ud for dem, thi de generede sig for at forlange, naar de ikke kunde betale det. Denne Erfaring har jeg nu imidlertid

¹ Christian Petersen fra Augustenborg, „en skikkelig og uskadelig Slesvigholstener, der ikke gjør andet Ondt, end hvad han bliver tvungen til“ (M. Mørk Hansen, anf. Skrift S. 97).

² Jvfr. S. 75.

³ Formentlig den engelske Konsul, Købmand F. C. Bird, Marienstrasse 71, Flensborg (Jørgen Nielsen, Adressbuch der Stadt Flensburg für 1861, 1861, S. 8).

⁴ Sonnen Aage Gad (1859-1932), siden Sognepræst i Karlebo (Ulf Gad, anf. Skrift S. 56. Paul Nedergaard, Dansk Præste og Sognehistorie I, 430). Om Hother S. 69.

ikke gjort i denne Tid. Dog er det mig meget kjært, at det kom fra ham selv, thi da H. ikke har den mindste Indtægt, og hans kongelige Gage udebliver, saa er det jo dobbelt besværlig at have større Udgifter, end det er høist nødvendigt. Forresten gaaer vi da ikke altid med alvorlige Ansigter, thi der er jo ofte nette Mennesker iblandt, som vi ere rigtig venlige imod, de ønske da gjerne at være hjemme igjen. Igaar fik vi Underretning om den stakkels Bülow og Inspecteuren endnu ere i Fangenskab inde [i] Graasteen, de boe paa Loftet hos en Jøde, skal have det saa usselt, og der staaer bestandig 2 Soldater udenfor deres Dør. De maae ikke komme hjem, førend Skandserne ere tagne, saa det kan jo vare længe. Hvor er det dog trist, at man ikke kan hjælpe, hvor man saa inderlig gjerne vil.

Igaar kom her een af vore D. Soldater, som strax havde strakt Gevær og var blevet fanget, og der hørte jeg selv, hvorledes han blev frigivet og fik Lov til strax at reise hjem. Hvor er det dog en Ulykke for vor Armée, at den ikke kan stole paa alle de Holstenere og Slesvigere, og navnlig naar de vide, at de blot behøve at give dem tilfange for derved at blive fri. Saa sige Preusserne: „die armen Menschen“.

Her er ellers roligt i disse Dage, naar mon der dog skal gjøres et ordentlig Udfald? Jeg er da fuld af Haab om, at de kan faae ordentlig paa Hovedet, men Prinds Friederik skal have yttret, at før han har mistet 50,000, betænker han sig ikke.

Søndag d. 29 Februar.

Det er rigtig gaaet godt med disse Mennesker, som nu forlod os idag, de have daglig udtrykt deres Tilfredshed i alle Retninger, men meest holdt de dog af den russiske Maskine til Grog og den store „dänische“ Lampe, jeg har nemlig faaet min Moderateurlampe omgjort til Petroleum, og den lyser saa udmærket.

Afløsningen var desværre Major Cramer og den grove Doctor Strich og de uopdragne Leutenanter, men rimeligviis er det kommet dem for Øre, at vi have beklaget os til Andre over dem, thi Majoren har gjort Forsøg paa at skaffe et andet Qvarteer, men det var forgjæves. Nu er det Aften, og jeg har slet ikke seet dem endnu, deres Tjenere koger og steger hver til sin Herre.

Vi vil ogsaa forsøge at lade deres Opvartere gjøre reent hos dem for ikke at udsætte Anna og derved os selv for deres Raahed og Grovhed. De Menige ere akkurat som Herrerne, de storme Kjøkkenet, ere uartige til det Yderste, men de have ogsaa gjort dem almindelig

bekjendte ved deres Opførsel, og Preusserne sagde om dem, at det Hele var et slet Chor. Jeg havde den Glæde ved disse Sidstes Ankomst at hilse paa min Bismar, der var som saameget Andet bortført som brugelig, og jeg har nu godt Haab om at faae den til mig igjen. Det er de utroligste Ting, som de bemægtige sig.

Idag fik jeg atter Brev fra Emil¹, han skriver saa kjærligt, men er dog vist meget urolig for os, det er ret kjedelig, at ingen Breve ere komne til Kjøbenhavn. Jeg arbejder meget i denne Tid, men jeg er saa rask, endog naar Aftenen kommer, og vi have drukket Thee, saa er jeg saa træt, men saa gaaer jeg ogsaa iseng Kl. 9 for at begynde tidlig igjen næste Morgen. I denne Tid faae vi rigelig Aviser; det er meget rart for os. Hvor dog Intendanturen bliver medtaget! De tyske Soldater blive udmærket forpleiede!

7 Marts.

Det er længe siden, at jeg har haft mit Papir fremme, men deels har jeg haft endnu mere at bestille, da Kokkepigen har forladt os, vred over, at jeg vilde have, at hun og Malkepigen skulde sove oppe i Strygestuen, de vilde blive liggende i den lille Børnestue, hvor vi i de første Nætter havde lagt dem paa Gulvet, men nu, da det drager i Længden, ansaae jeg det for skadelig for Wiggo at ligge i det beklumrede Værelse; og deels blive vi saaledes ærgrede, fra vi staae op, til vi gaae iseng, at det er umulig at samle det skriftlig, men undertiden² synes jeg dog, at det er al det usleste, er lutter uopdragne Mennesker, vi træffe, thi jeg synes dog, at man kan ikke skrive Alt paa Fjendens Kappe.

Vi have igjen haft 3 Partier, som have været her før, kun med Undtagelse af en Major Krohn³, som nok fortjener en lille Beskrivelse. Han er Holstener og kan Dansk; vi mene, at han er en Forræder fra 1848, han er en høi bredskuldret Mand, men saa uforskammet mod enhver Dansk, at man ikke kan gjøre sig Begreb derom, og saa var der ikke 1 Qvarteer paa Dagen, hvor han ikke skulde have noget lavet i Kjøkkenet. Han endte idag med at commandere os ud af Dagligstuen, der skulde ligge 50 Mand foruden de 50, vi ellers fik, men han fik dog ikke den Glæde at faae sin Villie igjennem. Vor stakkels Wiernervogn commanderede han ud paa Møddingen, den generede

¹ Jvfr. S. 81.

² Dette Sted synes forskrevet og Læsningen usikker (ustandselig?).

³ Den preussiske Major Krohn af 24. Infanteriregiment (Der Deutsch-Dänische Krieg I, 139, 143; II, 536).

ham i Gaarden, og da jeg havde været i Flensborg igaar, og det var en øsende Regn og bælmørkt, da jeg kom hjem, saa blev Vognen holdende i Gaarden i Nat, men saa imorges kom der Bud, „at han (Majoren) befalede, at Vognen øiebliklig skulde ud af Gaarden“. Kan du ikke forstaae, kjære Moder, hvorledes det koger og bruser i Blodet ved saaledes at blive behandlet i sit eget Huus, og nu kan vi godt vente denne Major engang igjen i Qvarteer. Jeg bragte Hother igaar ind til Birds og bad dem melde ham i Skole. De toge saa kjærligt imod mig, og det gjorde saa godt at sætte sig ned og spise, uden at Maden er forgiftet af Haan og Ydmygelser.

Da jeg kjørte ind med Drengene, svigtede Modet mig, og jeg græd saa bitterlig; det gjorde godt at faae lidt Luft, jeg skulde kjøbe saa mange Ting ind, da Graasteens Kjøbmænd ere saa uforskammet dyre i denne Tid, saa jeg havde ikke megen Tid at opholde mig hos de venlige Mennesker. Hother lovede mig, „at han vilde være saa artig, som det var ham mulig“, og jeg veed intet Huus, jeg hellere seer ham i end hos Birds, og Fru Bird lovede ganske at ville betragte ham som sit Barn, og hvis de kom til at reise til Kjøbenhavn, da at tage ham med og aflevere ham paa Kultorvet¹. Jeg hastede med at komme hjem, hvor jeg da ogsaa blev modtaget af Henriks aabne Arme, og var glad ved atter at være hjemme, thi skjøndt her er mange Gjenvordigheder at kjæmpe mod, saa har jeg dog ingen Ro til at være borte.

14 Marts.

Ugen er gaaet ganske som den foregaaende Tid, de forhen omtalte Officere ere næsten Alle komne igjen, og Ærgrelserne ere heller ikke udeblevne. Det er deilig for mig at vide, at Hody har det saa godt hos Birds og gaaer i Skole, de smaae Børn kan bedre lege allene. Det lader til, at vi skulde faae en lille Hvile med Indqvartering. Grev Hacke med sin Troup brød op i al Hast igaaraftes for at drage videre frem, saa Stabene skulde nu ligge i Nybøl og Stenderup, i hvilken Anledning Tydskerne maatte rykke deres Forposter videre frem, hvorved de ere stødte paa Vore, og adskillige Vogne med Saarede ere kjørte skridtviis forbi.

Afløsningen bestod af 30 forsultne Mand fra Cöln, som vi maatte bespise med Smørbrød og Kaffe baade Aften og Morgen, men det skeete i al mulig Ro og Orden 10 ad Gangen. Der kom en meget net

¹ Enkefru C. F. Tvermoes boede i Frederiksborggade 1 (Hjørnehuset af Kultorvet Nr. 17).

Underofficer og spurgte meget høflig, om vi ikke kunde gjøre det, da Folkene kom gaaende fra Flensborg og Intet fik udleveret før den næste Dag. De vilde naturligviis betale, hvad det kostede os; jeg gjorde det om Aftenen for 8 R , om Morgenens, da de havde mere Appetit, for 9 R 8 S . Det lod dog til, at de fandt, det var en maneerlig Betaling. Vi drive en simpel Kro, sælger en Kop Kaffe med Smørbrød til for 6 S , men Mælkehandlen er den bedste Handelsar[tikel?], saa det er Skade, at vi ikke [have] saameget, men før i April kan vi ikke vente mere.

Her kom kun 3 Officerer, hvad de hedde, veed vi ikke; naar de flytte hver 2 Dage, saa glemmer man næsten at faae det at vide. Alle de store Vogne ere nu borte, og ingen Ordonnantser komme sprængende herind, Gaarden er tom, men alle Cavalleristernes Heste have vi. Her har været en mærkværdig Ro idag, da Mandskabet rykkede ud paa Arbeide Kl. 7 i Morges, og Officerene nu først Kl. 8 kom hjem til deres Middagsmad, som de havde bestilt færdig til Kl. 1. Majoren siger, at han skal bort imorgen, saa slippe vi vel ikke saa godt igjen. Her er begyndt at komme Straaleleveringer, men Soldaterne faae ikke saa let fat paa det, som da de toge det hos os, medens vi havde noget.

Mit stakkels Linned lider grulig under al dette Leben, naar Officerene mangle Baand, genere de dem ikke for at skjære Baandene af Pudevaarene, og overstænke Dugene med Blæk.

Alle Lærerne ved Latinskolen i Flensborg have jo nu faaet deres Afsked¹, man kan jo ikke andet end tænke: naar kommer Touren for til os?

15 Marts.

Hvilken mageløs Dag vi have haft idag! Imorges reiste Officerene med nogle Menige, saa vi beholdt kun 13 Soldater, som have god Plads at koge i Vadskerkamret paa Trefoden, saa vi have næsten ikke mærket dem. Jeg skylder min gode Conduite imorges, at jeg fik 8 R , som jeg havde leveret i Smør og Sukker. Den ene Officer, en Hauptmann, var nemlig taget væk igaar Aftes uden at spørge, om han skyldte noget, og uden „Farvel“, og imorges gik Tjeneren og pakkede ind for sin Major, og da vi spurgte om, hvor han var, svarede han, at hans Herre kom snart igjen; det blev Anna og mig lidt mistænkelig, da Kufferterne kom paa en Vogn, og saa sagde ogsaa en Under-

---

¹ Den 1. Marts blev Rektoren og 15 Lærere ved Flensborg lærde og Realskole afskedigede (Meddelelser om Begivenhederne i Slesvig siden den preussisk-østerrigsk Invasion, 1864, S. 95).

officeer, at Major Henderwirk¹ kom ikke tilbage mere. Gal paa ham var jeg i Forveien, da det var ham, som havde skaaret Baandene af Pudevaarene den foregaaende Nat og været uforskammet over, at vi ingen Æg havde i Huset, saa da Tjeneren kom for at hente 2 Ø Oxekjød, Kaffebonner og andet, som Majoren og Adjudant skulde have haft, hvis de vare blevne her, saa nægtede jeg at udlevere det, idet jeg sagde, at Majoren havde ikke betalt, hvad han havde forlangt, saa jeg beholdt disse Fødemidler. Soldaten blev forbløffet og gik og hentede sin Underofficeer, som da høflig bad mig skrive en Regning for Major og Adjudant, hvilket jeg saa gjorde, qviterede og fik saa mine 8 Ø , hvorpaa jeg udleverede Sagerne.

Man bliver vant til Forholdene, og du seer, at jeg ikke er saa forknyt af mig. Samme Mand havde paa sin Vogn en hvid Vandkande, som han vistnok ligesom de danske Soldater „har reddet et Sted“, og den brugte han [ved] Bordet til at drikke Øl af, nu er den blevet her tilbage, saa jeg erklærede netop Henrik, at nu havde jeg „reddet den“. Begreberne kan i Sandhed blive lidt forvirrede om, hvad der er Mit og Dit, thi vi løbe undertiden og stjæle vore egne Ting rundt om, thi naar vi bede om dem, faae vi dem ikke.

Denne gode Dag er rigtig blevet benyttet; vi have faaet Tæppet af Dagligstuegulvet og ere glade over at være blevne fri for al det Støv, som det Hamptæppe samler, og have rumsteret rundt om, thi denne Herlighed varer jo ikke længe.

Henrik har haft et par Begravelser og Barnedaabe i denne Tid, men Kirkerne kan han ikke komme til. Der er nu samlet en uhyre stor Styrke ved Nybøl og deromkring, og man siger, at der atter idag skal have været kjæmpet lidt, men vi have ingen Skud hørt. En Underofficeer sagde idag, at Preusserne havde lidt saameget igaar, da de vare gaaede lige af Chausséen, saa Danskerne havde fyret med Kanonerne paa dem. .

D. 18 Marts.

Endnu have vi det godt, hvor er det deilig atter at kunne trække sit Veir, ganske fri for Indkvartering ere vi ikke, da vi have henvend 30 Mand, men det er Menige, som koge og brase i Vadskerkamret og ere ganske maneerlige i deres Fordringer, saa de genere ikke saameget, hvorimod vi ingen Officere have, og det er en mageløs Lettelse; det kan jo ikke blive ved, saa vi maae nyde Øieblikket.

¹ Den preussiske Major Hendewerk (Der Deutsch-Dänische Krieg II, 385, 398, 478, 480, 501).

Vi forstaae ikke, hvor alle de Mennesker kan faae Plads saa nær ved vore Skandser, de slaaes daglig, og mange Fanger og Saarede gaae og kjøre her forbi, men Hovedangrebet skal efter de Meniges Udsagn være Søndag, Mandag eller Tirsdag, da Kongen af Preussen skal have Alt i Fødselsdagspresent¹. Gud give vor lille tapre Hær Styrke og Udholdenhed, men den maae dog døie meget ondt ved at ligge under aaben Himmel paa denne Aarstid. Man fortæller her, at Tydskerne kjøre deres Saarede bort om Natten, da de ikke vilde være ved, hvor stort Tab de lide.

D. 19 Marts.

See saa, nu er det forbi, nu have vi det samme Leben igjen, med Officere og 42 Menige og Heste, de kom idag og skal allerede imorgen afløses af Andre. Vi ere ikke at misunde i nogen Henseende, thi vore egne Tjenestefolk ere, som de ere besatte, naar jeg undtager Anna, som er prægtig og utrættelig i enhver Henseende, saa ere Karle og Udpige ganske utaalelige og mene, at i Krigstiden kan de gjøre Fordringer og drive, saameget de vilde. Ved den mindste Modstand vil de reise af, saa Enden bliver maaskee, at vi sidde her allene med Anna.

Jeg har idag haft den Opmuntring at høre fra Fru Bird, at Hother havde det saa godt og var en elskværdig Dreng. Jeg længes jo stundom lidt efter ham, men er Birds overordentlig taknemlig, fordi han er der.

21 Marts.

Nu er Antallet voxet over 100 Personer, ikke et Hul haves, hvor der ikke er belagt. Det er 4 Partier, Polakker, Preussere, Whestphalere og Brandenburgere. Polakkerne blive ringeagtede af de Andre og udskjeldte for Tyve, deres Tungemaal kan jeg slet ikke forstaae.

Her er blandt Underofficerene Een, som er fiin paa det og skal have det bedre end de Andre. Det gaaer efter Omstændighederne ganske ordentlig til, Vanen gjør jo ogsaa meget, og Henrik har en udmærket Maade at omgaaes Folkene paa, og derved udrettes meget mere, end [ved] at gjøre sig modsætsig. Det gode Veir hjælper jo lidt i disse [Dage], Folkene ligge rundt om i de 3 store Møddinger, der efterhaanden har dannet sig i Gaarden, og slikke Solskin. Nogle gaae om Formiddagen paa Skandsearbeide. Endelig [faae] vi igjen

¹ Om Kampene ved Dybbølstillingen 18. Marts og følgende Dage se Den dansk-tydske Krig II, 262 ff.

nogle Blade fra 16 og 17de, vi have nu hver Dag hørt det dundre, men vidste kun, at Tydskerne havde Dybbøl By i deres Magt. Mon det er mulig, at vi kunne holde Skandserne? Jeg er saa bange for, at vi ikke kan holde ud i Længden; vi have hørt fortælle idag, at de havde taget Fredericia¹.

D. 22 Marts.

Uh ha! Det har været en ubehagelig Dag, her er saa overfyldt, og Kjøkkenet har været propfuldt hele Eftermiddagen, og er der Mælk, stjæle de den; er det Huusgeraad, løbe de med det; her er ingen Officere, og jeg maae næsten sige desværre, thi saa havde jeg dog maaskee ikke maattet udlevere 3 Senge. Der kom nemlig en Officeer i Eftermiddag og bad Hr. Prediger, om han ikke vilde være saa god at lade ham faae 3 Bettstellen und Kleidern. Hr. Prediger gjorde naturligviis saamange Omstændigheder, som var tænkelig, og anførte, at maaskee i Morgen kom her Officere, som vilde fordre det hos os selv, og naar vi da Intet havde at byde dem, saa bleve de ubehagelige. Saa bukkede han og sagde, at han vilde hellere bede om dem end requirere dem, han havde Folk med sig; saa hjalp der ingen Indvendinger mere, men vi slap dog med Sengeklæder til een Seng, men 3 Senge Lagener forlangte han med, og jeg svarede, at jeg kun havde smudsige, da man ikke kunde vadske i denne Tid. Saa reiste hans Folk af med vor Eiendom, og han bukkede og skrabede ud for mig og takkede for den Freundligkeit o. s. v., og jeg kjæmpede et Øieblik, men Klogskaben bød mig at tie og bide i mig.

De bare dem over til Degnens, hvor han laae i Qvarter, vi vare endog saa høflige at foreslaae ham at ligge her hos os, men forgjæves; vi ere temmelig forvissede om, at det er det Asen af tydsk Degn, som har givet ham Anviisning paa os, da han vidste, her ikke var Officere. Men lad ham komme til at føle, hvad det er [at] holde saamange Senge med rene Lagener hver 2-3 Dage, saa kunde han dog maaskee komme til at fortryde sin Hjælpsomhed, og nu tage de, vil jeg haabe, hans Sengeklæder og lægge i de tomme Senge, thi han har nok paa Kistebunden.

Skjærtorsdag d. 24 Marts.

Foruden den igaar omtalte Indqvartering er idag ankommet 7 Officere med 7 Burscher, Underofficerer og en Mængde Mandskab

¹ Dette var dog ikke rigtigt, men den 20. Marts fandt et heftigt Bombardement af Byen Sted.

og Heste, og tilsidst kom et ældre Fruentimmer, som spurgte, hvor hun skulde være. Man kan kun ved at være midt i denne Vrimmel gjøre sig en Idé om, hvad det vil sige. De sidst Ankomne ere af Garde-Cawaleriet, høie, smukke Folk, og ved Siden af dem seer Polakkerne endnu grimmere ud. I Formiddag var en Polak rasende uartig og høitalende mod H. Han vilde melde ham hos Prindsen, han kjendte hans Sindelag, og han havde sine Instruxer, og vi turde ikke tale Dansk indbyrdes, ligesaa lidt som Confirmanderne maatte undervises paa Dansk o. s. v. i en ubeskrivelig Fart. Henrik svarede ham aldeles rolig, saa han havde ikke engang den Fornoieelse at ængste os, thi vi loe ad ham. Vi have Haab at blive Nogle qvit i Morgens, thi dette er jo for galt.

Qvindemennesket var en Marketenderske, der altid fulgte med disse Folk og vadskede og kogte for Officererne. Hun blev velfornøiet med at faae Vadskerkamret anvist, men imorgen har vi hende vistnok i Kjøkkenet med hendes hele Menage, saa vi lukke endnu mere, naar det er mulig. Polakkerne stjæle grulig, og i Morgens havde Anna den Sorg, at de havde brækket Mælkeskabet op og taget Mælk og Mælkepenge, ja Kaffe af Skorstenen. Alt løbe de med, jeg forudseer, at hvad de ansee for brugeligt, det marscherer af med dem.

Langfredag eller Stillfreitag, som Tydskerne kalde den, have vi just ikke tilbragt saa meget stille. Kjøkkenet har hele Dagen været propfuldt, og jeg var glad over at faae kogt en lille Gryde med Sago-suppe, som vi saa [for]tærede til Middag. Det er det Samme næsten, hvad man spiser i denne Tid, thi alt det udenoms Bryderie, som kommer paa Maden, fordærver den dog, – vor Eftermiddagskaffe er vort bedste Maaltid. Her er ryddet op endnu mere hos os, idet der kom en Officeer og forlangte Nøglen til det Loft, hvor vi havde Tørv over Kjælderen. Han fik den, og øiebliklig „heraus“ med Alt, hvad der var. De stakkels Tørv, der vare tilbage, var vor Tilflugt, naar det kneb, thi det er jo besværligt at brænde vaadt Træ altid. Lidt fik vi saa op paa det andet Loft, men mange gik tabt, saa var jo Kjælderen stoppet fuld af Bøtter og Kar, som vi hidentil havde befriet for Luerne, men nu, Døren var aaben, var det jo altfor udsat, saa maatte det ogsaa flyttes, og saa forlangtes der endogsaa Æblekammeret, thi Strygestuen og Moders lille Værelse og et Lukaf ind under Taget er opfyldt, men det blev vi jo i Øieblikket fritaget for at udlevere, og jeg veed ikke, hvor vi skulde stoppe Alt det hen, som det er fuldt med. Polakkerne kom ikke bort idag, de have skjændtes dygtig med Garderne, men imorgen er det nok vist, at de reise, men saa

kommer det Gardere istedet, derfor er der vel skaffet saameget mere Plads.

Madammen har kogt og brasert i Kjøkkenet, men dog opført sig høflig og maneerlig, men saadan en Hunsption er dog en forbistret Tingest at have i Huset. Hun staaer meget hoit hos Officererne – der er 8 –, da hun laver dem god Mad og har Lov til at udvælge det Bedste af al Kjødet. Officererne genere os ellers ikke, da de have Alt med, Tintallerkener, Knive o. s. v., og deres Tjenere opvarte dem, de 5 ligge paa Straa. Det var saadant et yndigt Veir idag, saa de bare et Spillebord hen under Æbletræet og drak Kaffe der. Jeg havde ikke tænkt, at Fjender skulde indvie den nye Siddeplads.

Tirsdag [29. Marts].

Beständig det Samme. Polakkerne rykkede ud, men i samme Øieblik var Gaarden fuld af Gardere, og idag er der kommet 100 Mand til, saa Antallet er omtrent 170–180 foruden 9 Officerer. – Qvinden har Udsalg i Kjøkkenet, saa vi trænge os frem for at faae det Mindste, det er jo næsten en Umulighed at faae kogt lidt Middagsmad, endsige at faae kogt Vand. De stjæle det, naar blot Anna viger fra Kjedlen, ja, havde vi ikke hende, saae det galt ud, hun er mageløs flink. Konen tager Knive og Kopper og Alt, men vi sige dog, at hun kunde være værre, end hun er, thi hun er dog ganske høflig. I Formiddag var det Skjænds- og Slagsmaal i Kjøkkenet mellem de nye Folk og Gardisterne, og det var hendes Skyld. Nu iaften er der kommet kjørende en Marketendervogn med 2 Hamburgerjøder paa, som blive her; de høre til de sidstankomne, de sidde inde i deres oplyste Vogn og taler uafbrudt ud til Soldaterne, som iforveien ere fulde, saa her synges og skraales overalt. De Nye have tilbragt 16 Dage i Broager Skandser uden synderlig Levemaade og ført ret et Hundeliv, nu kom de her efter 2 Miles Marsch og fik strax Brændeviin uddeelt, og da de havde tomme Maver, drak de det ud strax. Nu siges her i al Hemmelighed, at de skal op i Nat, da Skandserne nu skal stormes¹. Der er Adskilligt, som tyder paa, at det er Tilfældet, saa Gud give, at de Danske nu ikke blive overrumplede, men kan holde ud. Vi vide jo Intet med Vished om, hvorledes det er gaaet os i disse Dage. Kun det er vist, at Tydskerne have lidt grumme meget, og mange Vogne ere kjørt her forbi med Saarede. Her er tilsagt at møde i Adsbøl 98 Vogne idag.

¹ Den 7. April paabegyndtes den heftigere Beskydning af Skanserne (Den dansk-tydske Krig II, 326 f.).

Hvor er dog Krig en rædsom Uting, hvor er det mulig, at den kan finde Sted mellem civiliserede Mennesker! Børnene ere raske, Ellen rigtig sød, og Aage blot altfor meget i Berøring med Soldaterne, men vi kan ikke holde ham inde, nu Veiret er godt. Gud velsigne Fru Bird, at hun tog Hother!

Jeg tjener godt paa Mælk i disse Dage, blot vi havde noget mere, vi sælge for 8–10 ℔ om Dagen, men Smør have vi ikke meget af. Dog har jeg solgt disse Officere 3 ℔ til 3 ℔ ℔ 'et.

1ste April.

Ingen Forandring. Det seer broget ud hos os; der er stjaalet 2 Ænder, 3 Høns og Æg hos mig, men det er dog ikke saa galt som hos Wogelsangs¹, hvor de have slagtet 2 Faar med store Lam i. – Der blev da Intet af den omtalte Udrykning. Jeg synes, at de har Folk nok, [og] saa i Eftermiddag fik vi endnu Flere. I Graasteen ere alle danske Mænd arresterede, jeg kan ikke forstaae, at Henrik er fri², og han selv heller ikke, thi det saae galt [ud] her, hvis han var borte. Han mener, at det hjælper ham, at han ikke boer i Graasteen.

D. 6te April.

Igaar fik vi da endelig Brev fra Emil³, men det var rigtignok gammelt, fra den 18de, hans Fødselsdag. – Vi have den samme Indquartering med Qvinden, men det er en Fryd for os, at Preusserne ingen Vegne kan komme med deres Bro. De sige, at „det Bæst „Rolf Krake“ ligger altfor galt paa Luur efter dem“⁴. Igaar vare [vi] i en Fart i Flensborg, da det pludselig blev bestemt, at vi kunde komme hjemmefra, og jeg jo gjerne vilde see til Hody, som da havde det rigtig godt. Der hørte vi megen Glæde over, at de Danske saaledes kunde holde ud i Længden, og der fortæltes, at i Søndags var der bestilt Klokkringning og andre Festligheder, naar de kom som Seir-

¹ Formentlig Gaardejer Thomas Vogelsang i Adsbøl (Holbæk) (Folketællingsliste 1860).

² Den 2. Marts 1864 skriver N. L. Feilberg om Pastor Gad: „Min Præste-Nabo i Adsbøl nyder Beskyttelse af de mægtige Slesvigholstenere i Graasten; han kan derfor være kort for Hovedet mod de Militære, og er det“ (Museum I 1890. S. 36).

³ Jvfr. S. 81.

⁴ Om Planerne om en Samvirken mellem Artilleriet og Panserbatteriet „Rolf Krake“ se Den dansk-tydske Krig II, 330 f.

herrer, og Wrangel¹ havde bestilt sit Tøi sendt efter sig, men heldigviis behøvedes hverken det ene eller det Andet.

D. 16 April.

Det gaaer næsten istaae med mit lange Brev, men Lysten til Fortsættelsen er borte, da det er meget trykkende i Længden at leve i disse Forhold, og Haabet om en snarlig Afslutning trækker sig mere og mere i Baggrunden; vi see siden 1ste April ingen danske Aviser, og skjøndt vi nu og da faae Fingre i en Tydsch Zeitung, saa bliver man saa kjed af det tydske Praleric. Saaledes altid kun at høre om Fjendens Meriter og Tapper- og Drabelighed er i Længden utaaelig, undertiden kan man jo lee, men naar saa vi see alle de mange Fanger gaae herforbi, saa kan vi jo dog vide, at det ikke er altid Løgn.

I Huset har vi det ganske maneerlig, 50 Mand af det samme Hold som sidst og de samme Officere. Qvinden jog de væk for en 8te Dage siden med hendes haabefulde Søn, en rædsom Dreng paa 14-15 Aar, der stjal *All*, hvad han saae, og da Moderen snød Office-rene for grovt, saa kom de og bad, om vi vilde koge for dem. Det var en stor Gevinst at blive af med det Fruentimmer, men vi fik jo endel mere at bestille, da disse Herrer spise til Middag Kl. 3 og varm Aftensmad, gjerne 2 Retter igjen. Dog er dette at foretrække, hvis blot ikke den ene Tjener var saa utaaelig med at forlange rene Støveklude o. s. v.! Ellers ere disse Gardister nogle nette Mennesker, belevne i en sjelden Grad for simple Soldater. De tillade ikke, at jeg løfter en Thekjedel, og Anna hjælpe de med at feie og skure Kjøkkenbord. Jeg glæder mig til 1ste Mai, da vi saa faae nye Folk, og skjøndt Anna koger fortræffelig nu, saa er jeg dog bange for, at hun tilsidst bliver opslidt, thi hun er lige ufortrøden nu som først og staaer mig overalt [bi], og jeg trænger nu desværre ogsaa dertil; fra 1ste Mai er Anna fæstet som Jomfru, hvilket jeg lover mig meget godt af, hun har jo egentlig været det længe, men i de andre Folks Øine er Titlen nødvendig for at respecteres. Udpigen² viser sig bestandig mere og mere skarnsagtig og er jo rasende over, at Anna, lige siden hun i Efteraaret fik Mælken under sig, har bragt et langt større Resultat. I den senere Tid er Mælkehandlen meget ringere, dog er jeg meget tilfreds ved at sælge for henved 4 $\frac{1}{2}$. Æg bliver mageløs betalt, men den

¹ Den preussiske Generalfeltmarskal Friedrich Heinrich Ernst Greve af Wrangel (1784-1877).

² : en Pige, der paa Landet skal tage Del i udendørs Arbejde (Ordbog over det danske Sprog XXV, 374). Jvfr. S. 88.

Dreng stjal jo 5 Æglæggende Dyr fra mig, og 4 har jeg solgt, saa jeg har kun 10 Høns tilbage.

Det er jo kjedelig for mig, naar jeg ikke selv kan udrette, hvad jeg gjerne vil, men de mange Børn have taget mine gamle Kræfter, saa jeg maae lade mig nøie med at være den Øverstbefalende. Det er jo grulig besværlig med vor Vadsk, nu kan jeg ikke hjælpe mig længere, men maae have en ordentlig Lagenvask, men god kan den ikke blive i Kjøkkenet i det grusomme Vrøvlerie.

Henrik arbejder i Haven, men det er jo tvivlsomt, om han faaer godt deraf, men lade Alt ligge, kan [han] jo dog heller ikke. Igaar fik han Tilmeldelse fra Amtmanden, at Pastor Gott¹ skulde indsættes som Provst, og saa begynder han vel at rydde op her. Alle Mennesker her omkring sige, at H. bliver her, da han lige fra første Øieblik er optraadt som en forstandig og besindig Mand, hvis første Opgave var at være Præst og aldrig har stødt Tydskerne ved at vise et taabeligt dansk Overmod². Men, nu faae vi see, hvad Enden bliver, det gjælder jo om at trække hen, thi hvad kan det hjælpe, at Kjøbenhavn bliver overfyldt med de mange Embedsmænd, og Menigheden beder ham bestandig dog endelig blive hos dem.

Onsdag d. 20 April.

Meget have vi oplevet i disse Dage. I Søndags Eftermiddag saae vi atter Brotrainet kjøre herforbi, og hele Natten herpaa var her Uro i Huset og paa Landeveiene. Vore Folk droge ud Kl. 4, og fra den Tid vrimlede Veien af vore Fjender. Der var en Hob, og naar man saa tænkte paa vor lille Hær, og saa saae disse utallige Skarer drage herforbi, saa vare vi jo ikke saa aldeles uforberedte paa Udfaldet³, da vi vidste, hvorledes de første Skandser vare skudte sammen. Det dundrede den hele Dag, og henimod Middag kom nogle Burscher jublende hjem og fortalte, at Skandserne vare tagne, og 10000 Mand stode allerede paa Als. Vi have jo oftere hørt løgnagtige Beretninger, saa vi haabede, at det dog maaskee kun var 1 eller 2 Skandser, de havde taget, men da vi saa kort efter saae Fanger i 100viis komme herforbi, da vidste vi, at det var sandt. Hvor var det dog usigelig

¹ Formentlig Bertel Petersen Godt (1814–85), der 1864 blev Generalsuperintendent for Hertugdømmet Slesvig. Jvfr. C. M. J. Poulsen, anf. Skrift S. 38 f. M. Mørk Hansen, anf. Skrift S. 66, 82 ff., 113 ff., 137 ff. Museum I, 1890 S. 184, 248, 251, 253, 291 f.

² Pastor Gad blev dog afskediget fra tysk Side 17. November 1864.

³ Der sigtes til de bekendte Kampe den 18. April.

bittert og see vore Landsmænd komme afvæbnede; mellem de røde Husarer gik der bestandig 4 Mand og saa Husarerne tilsidst, det fik aldrig Ende, 12-1400 troe vi næsten. Saa senere kom vor hele Indquartering hjem, og da jublede og sang de, saa man næsten ikke vidste, hvor man skulde gaae hen. Hvor er det dog bittre tunge Tider, naar saaledes det ene Haab glipper efter det Andet, saa veed man ikke, hvad der skal blive af vort lille Danmark.

Saa kom Beskrivelserne af al den Jammer og Nød og saa de Fod for Fod kjørende Vogne med vore saarede Landsmænd, thi deres Egne seilede de bort. De Taarer, der randt den Dag, ere de bittreste, jeg har kjendt. Om Eftermiddagen kjørte H. ud paa Valdpladsen med en Officeer, som har deeltaget i forrige Krig og der mistet sit ene Been, og som er saa opfyldt af de Danskes Tapperhed, og han vilde gjerne kjøre derud. Henrik tog saa 6 Flasker Viin og en Krukke med en 12-14 Potter tynd sød Suppe, som kunde lædske de Saarede, og den hældte Ambulancesoldaterne i deres Blikdaaser og gave de Saarede at drikke, idet de bare dem bort.

Henrik sagde, han kunde ikke kjende Skandserne igjen, de dybe Grave vare ved den bestandige Skydning blevne til Grøfter, og hele Terrainet var Hul paa Hul i Jorden. Han talte ikke om, hvorledes der laae Been et Sted og Hoved, Arme og Fingre andre Steder, thi han mener vist, at jeg ikke kan taale at høre tale om disse Rædsler, men Soldaterne havde kun altfor tydelig udmalet det, medens jeg gik i Kjøkkenet og var tvungen til at sørge for Mad til de forsultne Seierherrer. De Saarede bleve forbundne i et Telt paa Marken, da Lazareterne forlængst vare fulde, og ved Henriks Ankomst vare alle deres Egne forbundne. Det var kun Danske, som laae tilsidst. Tirsdag d. 21 gik H. til Graasteen for hos høie Vedkommende at faae Tilladelse til som Præst, ikke som dansk Mand, at besøge Lazaretherne i Stenderup og Broager. Den blev [efter] endeel Vanskeligheder givet under den Betingelse ikke at drive Politik, og strax om Eftermiddagen begyndte han saa sit sørgelige Hverv. I Stenderup laae 24 Danske, som Alle vare ham inderlig taknemlige for, at [han] vilde skrive til deres Hjem, og om Natten sad han saa og skrev 24 Beretninger til deres Slægtninge.

Næste Dag, det var igaar d. 20, begav han sig tilfods til Broager, hvor der var omtrent det samme Antal Danske. Der traf han Monrad fra Flensborg¹, der bragte os en Hilsen fra Hody, som han sagde var

¹ Kollaborator i Flensborg Christian Ferdinand Monrad (1815-89), siden Redaktør af „Nordslesvigsk Søndagsblad“.

en lille, flink, godt begavet Dreng, men desværre noget døv. Det er et sørgeligt Arvegods, som saaledes gaaer i Arv fra Forældre til Børn, men det gaaer dog med Hody som med mig, at ved Forkjølelse er det meget værre end ellers.

Prinds Frederick Carl kom paa det sidste Lazareth, medens H. var der, og talte til hver enkelt Tydsker, og da han kom til Leutenant v. Kroghs¹ Seng, spurgte han, om han talte tydsch, og L. v. K. svarede „ja“. Prindsen spurgte ham, om han var tilfreds, hvortil han svarede „ja“. De øvrige Danske saae han ikke til, men befalede, at de skulde skilles fra Tydskerne, hvilket de gjerne vil.

De have det ellers saa godt, som det under Omstændighederne er muligt. Kun vil nu H. see, hvorledes det bliver ham muligt at skaffe dem lidt Forfriskninger. Han fik Løfte om, at disses Breve maatte blive sendt med en Parlemtair til Sønderborg, for at de ikke skulde blive for gamle.

Torsdag. [21. April.]

Meget træt kom min kjære Henrik hjem igaar Aftes, det var og 2 Miil, og satte sig atter til Brevene, idag bliver han hjemme, men imorgen og paa Løverdag gaaer han saa igjen. Herhjemme gaaer det jo, som det kan, her [er] over 100 Mand og mange Officere. Jeg vil da ikke glemme at omtale, at de fremmede Officere gav H. 8rd. til de danske Saarede.

Her tales nu om, at Østerrigerne skal herved og prøve denne Overgang, som dog heldigviis igjen er mislykket, Tiden vil jo vise det. – Her vises os flere Ting, som Soldaterne have taget paa Skandserne, og de fortælle meget om alle de Levnetsmidler og fulde kogende Gryder, som tyde paa, at de Danske vare blevne overraskede.

D. 28 April.

Igaar bleve [vi] da fri for nogen og 50 Mand, men vi ere ikke fornøiede dermed, thi der staaer nu saamange Qvarterer tomme, da en Masse er gaaet til Jylland, saa vi synes, at det sidste halve 100 gjerne kunde flytte med de mange Officere. De have nu været her saalænge; imidlertid er det heldig, at det er gode Folk, saa det gaaer dog ganske ordentlig. Den 24 April gik saamæn efter Omstændighederne ret net. Det var et deiligt Veir, og da Henrik skulde kjøre hen

---

¹ Formentlig Sekondløjtnant (ved 6. Kompagni) J. C. C. Krogh (Den dansk-tydske Krig II, 396).

at døbe et Barn, toge Aage og Ella og jeg med og nøde ret den deilige Kjøretour, som jo er noget ganske Nyt. Tirsdag Morgen kjørte Henrik til Flensborg med 3 Officerer i sin lukkede Vogn for at bringe den hen et Sted, da den er blevet saa ødelagt af altid at staae ude, og nu, da den brændende Sol kom, blev det reent galt. Saa vilde Officerene lade deres Kjøretøi (en Fohrmand) hente dem. Jeg vilde ikke med, da de sagde en Bræddevogn uden Fhedre. Men da Klokken var 1, saae jeg vor egen aabne Vogn blive forspændt, og saa kjørte jeg ind med en preussisk Soldat som Kudsk, thi jeg længtes saameget efter Hody, som havde været lidt forknytt, da vi sidst var derinde, og Breve komme os slet ikke mere i Hænde.

D. 30 Mai.

Længe er det siden, at jeg har haft mit store Brev foran mig, og egentlig maae jeg vel søge Grunden i lidt Forsagthed og Modløshed, thi selv under sædvanlige rolige Forhold bliver mit Sind saa usigelig tungt ved saadan en forestaaende Begivenhed¹, og hvormeget mere ikke nu? Vi følte ingen Glæde over Vaabenhvilen², uden forsaavidt, at saa myrdede Folk dog ikke hinanden saalænge, men ellers vilde det jo kun drage Sagen i Langdrag, og Fortsættelsen rimeligviis³ følge.

Den store Lettelse med en lille Indqvartering føle vi heller ikke, thi de 10 Mand, som vi have, skulde nu rigtig gotte og pleie dem i denne Tid, saa der er stadig Kogen og Brasen. Mine Sengklæder har jeg maattet give dem med Lagener til, da de skulde ligge uden Klæder, og man kan jo næsten ikke andet end unde dem efter 3 Maaneders Forløb at komme af Klæderne. – Indvendig have vi en ung Læge.

D. 24 Juni.

Det bliver nu reent glemt at skrive, og dog vil det fortryde mig senere, naar jeg ikke saa godt som mulig udfylder Tiden. Jeg slap ved Doctor Bhenin, som levede med os som Søn i Huset. Han havde allerede flere Gange inden Vaabenhvilen været inde hos os at spille paa Claveer og see til Børnene, som vare begyndte at skrante, thi han havde tilbragt 7 Uger her iforveien sammen med sin Hauptmand og øvrige

¹ En forestaaende Fødsel, jvfr. S. 98.

² Londoner-Konferencen fik gennemført en Vaabenhvile fra den 12. Maj at regne.

³ Ordet er paabegyndt som „sandsynligviis“, men fortsat paa den i Teksten angivne Maade.

Officere, men da kjendte vi ham ikke. Nu synes vi, at det var saa besynderlig at tage og opvarte ham allene, saa hvor meget det end generede mig i Begyndelsen, saa tog vi ham ind til os til alle Maaltider med Undtagelse af Morgenen. Det hjalp jo, at han var Læge, og snart fik vi desværre Brug for ham til alle 4 Børn, som fik Mæslinger, og derved kom han os rigtig nær, saa vi kom til at holde rigtig meget af ham. Han var nu meget livlig og havde mange Interesser, kun ikke Militairvæsen, det hadede han, og det piinte ham at leve sammen med Officerene, saa han var saa taknemlig over at leve i saadan en elskværdig Families Kreds. Han spillede hver Aften for os, phantaserede i Timer, i Berlin var han Director for en Musikforening, og han var henrykt over en Skat, som han bragte hjem med sig, som vi havde skaffet ham, og den bestod i nordiske Folkemelodier. Saa holdt han ogsaa rigtig meget af at faae sig en Passiar med mig, saa satte han sig ligeoverfor mit Sybord og begyndte næsten altid med at takke for vor store Godhed imod sig, som han ikke vilde glemme sit hele Liv, og vi vare os egentlig ingen Godhed bevidst. Det var ham, som var saa usædvanlig paaskjøn som og taknemlig. – Saa maatte jeg jo altid tale tydsk, og saa kunde jeg altid see paa hans Ansigt, naar jeg sagde noget rigtig desparat, thi lære at tale correct tydsk er mig umuligt; saalænge jeg hader det tydske Uvæsen saa stærkt, saa skader det ikke, at Sproget bliver radbrækket.

Han hjalp at passe Børnene og holdt saameget af dem, og ved enhver Leilighed viste han sin Taknemlighed. Den sidste Uge af hans Ophold her, saae jeg ham ikke, da jeg fik min lille Pige¹ og kom først op den Morgen, da han sagde Farvel. Taarene stode ham i Øinene ved at forlade det Huus, hvor han havde været over et Fjerdingaar, og hvor han nu følte sig saa hjemlig. Han bragte mig et Brev fra hans Mathilde, som takke[de] mig ligesaameget, saa jeg næsten blev ganske undseelig.

Dette Par havde været forlovet i 3 Aar og skulde om et par Maaneder have haft Bryllup, da han blev udcommanderet. Han havde en levende Medfølelse for Alt, hvad vi havde gennemgaaet, og kunde ikke fatte den Ro, hvormed vi bare Alt.

Saa havde vi et par Dage heelt fri for Indqvartering, men saa kom Freiherr Baron von Goltz² med Adjudant og 20 Menige. Saa

¹ Den 17. Juni 1864 fødte Fru Gad i Adsbøl en lille Pige, der fik Navnet Inger Gad; hun døde allerede den 7. Juli s. A. (Ulf Gad, anf. Skrift S. 57).

² Ikke identificeret. En Række preussiske Officerer af den friherrelige Slægt von der Goltz nævnes i Gothaisches Genealogisches Taschenbuch der Freiherrlichen Häuser 1877 S. 265 ff.

begyndte det gamle Liv fuldt af Plagerier. Børnene vare stadig syge, Friherren var bestandig saa uforskammet og overfusede Henrik med Grovheder, men viiste sig saa uopdragen, at Henrik ikke engang vilde ærgre sig derover, men det var jo umuligt alligevel. Han vilde leve saa fiint i alle Retninger, og jeg maatte med megen Anstrængelse skaffe ham, hvad han ønskede, og tænkte jo, at han maatte betale, hvad han fik, men ved sin Afreise erlagde han 1 $\frac{1}{2}$ daglig for sit Underhold, og heldigviis for min Pengepung var han her kun i 8 Dage. Han blev afløst af noget andet adeligt Stads, som imidlertid vare høflige og saa overordentlig tilfredse, de vare her i 6 Dage.

D. 26 Juli.

En heel ubeskrivelig deilig Uge have vi haft uden Tydskere, men i Aften er der meldt en Hauptmand og 8 Mand med Bespisning.

Da Henrik Gad 1862 blev udnævnt til Sognepræst i Adsbøl, modtog han et meget gunstigt Vidnesbyrd af Kirkevisitatoriet. Man fremhævede den Nidkærhed, han havde lagt for Dagen som Kateket i Flensborg, idet han havde erhvervet sig væsentlige Fortjenester af den danske Menighed. Man bevidnede hans gode Gaver som Ordets Forkynder og fandt det naturligt, at han nu ønskede en selvstændig gejstlig Virksomhed, hvortil han besad aandelig Fylde og Modenhed¹.

Ogsaa i Adsbøl synes han at have gjort god Fyldest. Hans tidligere Provst Kristen Karstensen udtalte saaledes 1865 om ham, „at Pastor Gad med sjælden Troskab, Dygtighed og Iver har forvaltet dette Embede [o: i Adsbøl]. Han er en velbegavet Ordets Forkynder og har været velanseet og afholdt af sine Sognefolk, ligesom han ogsaa af sine Foresatte har været anseet som en af de værdigste og dygtigste Præster der i Egnen“².

Det var da ikke uforstaaeligt, at Henrik Gad selv efter Krigen kunde tænke sig at forblive i sit hidtilværende Embede, men de nationale Modsætninger gjorde det ikke muligt. Allerede den 6. Oktober 1864 søgte han derfor om at blive Præst i Brønshøj-Rødovre. I sin

¹ Slesvigske Ministerium, 3. Dept., Journalsager, 1862 Nr. 224.

² Paategning paa en Ansøgning af 21. August 1865 (og oftere) fra H. Gad (Kultusministeriets Arkiv, Ansøgninger om Præstekald). Provst Kristen Karstensen (1809–82) var Præst i Broager fra 1857, siden i Gelsted-Rørup. Om denne se Niels Lassen, Erindringer, I, 1918, S. 56 f., 106 f. (Portræt S. 56).

Ansøgning gjorde han paa interessant Maade Rede for Forholdene. Det hedder her:

„I dette Embede (o: Adsbøl) har jeg nu virket i noget over to Aar under temmelig vanskelige Forhold, idet Tydske og Danske navnlig i Graasten staae saa skarpt imod hinanden¹, at det næsten er mig selv en Gaade, at det har kunnet lykkes mig at vinde mine Menigheders Hengivenhed. Men at jeg besidder denne, derpaa har jeg navnlig under det sidste halve Aars Trængsler havt mangfoldige og utvetydige Beviser. Hvis jeg kunde vente at udrette nogen Gavn og forvalte mit Embede med den Troskab, som jeg har tilsvoret min Konge, og som ingen Forhold kunde bringe mig til at svigte, da vilde jeg betænke mig paa at søge Forflyttelse, men det er desværre ikke længer Tilfældet. I Graasten har det slesvigholsteenske Parti ved Bestikkelser, Trusler og allehaande Rænker her faaet de fleste Beboere til at stemme paa, at der hveranden Søndag skal holdes tydsk Prædiken, Noget, som jeg ikke kan indlade mig paa med en god Samvittighed, da det er det Samme, som at lukke Kirkens Dør for den største Halvdeel af Sognebeboerne. Jeg har derfor erklæret mine Foresatte, at jeg hverken kunde eller vilde prædike Tydsk i Graasten, og det er derfor blevet betydet mig, at jeg vilde faae min Afsked, og for Øieblikket dreier Spørgsmaalet sig, saavidt jeg veed, kun om at opdrive en Eftermand“.

Som forudset, blev Gad afskediget af den preussiske Civilregering for Slesvig under den 17. November 1864. En Række Ansøgninger fra den nærmest følgende Tid vidner om, hvor trykkede hans Kaar var. Særlig uheldigt var det for ham, at han var blevet afskediget efter Fredsslutningen, hvorfor der af principielle Grunde ikke kunde tilstaaes ham nogen Pension fra dansk Side, men blot en mindre Understøttelse (557 Rdlr. aarligt). Ikke uden Grund kunde Gad jævnlig udtrykke Haabet om, at der maatte tages særligt Hensyn til ham paa Grund af de Byrder, der havde hvilet paa ham. Saaledes skriver han i en Ansøgning af 27. November 1865 (om Bredsten), at hans ulykkelige Stilling i høj Grad skyldes „den daværende danske Regjerings Opfordring til mig om at holde ud derovre saalænge som muligt“ (derved gik hans Pensionsret tabt). Han følger til:

---

¹ Om Sprogforholdene i Adsbøl og Graasten se Holger Hjelholt, Den danske Sprogordning og det danske Sprogstyre i Slesvig mellem Krigene (1850-1864), 1923, S. 27 f.

„... næppe nogen slesvigsk Præst har lidt saa meget ved Krigen som jeg; da jeg nemlig var Præst en Miil fra Dybbel, hvor den preussiske Armees Hovedkvarter var, har min Part af Krigens Byrde været uforholdsmæssig stor, og efterat jeg midt i Vinterens Hjerte maatte drage fra mit Hjem, har jeg kunnet detaille[re] mit Tab til c. 3000 Rd. uden Haab om at erholde nogensomhelst anden Godtgjørelse, end den snart atter at blive befordret“¹.

Omsider slog Befrielsens Time, idet Gad under 14. April 1866 blev udnævnt til Sognepræst i det forholdsvis store Embede Løsning og Korning ved Horsens (Reguleringssum 1016 Rdlr.). I Ministeriets Forestilling blev der gjort opmærksom paa, at der ved Forslaget til denne Udnævnelse var blevet taget særligt Hensyn til Pastor Gads „exceptionelt uheldige Vilkaar“. Ogsaa en anden Betragtning havde spillet ind. Stiftets Biskop, G. P. Brammer, havde fremhævet, at der i det paagældende Pastorat fandtes en religiøs Vækkelsesbevægelse (de stærke Jyder), hvorfor det gjaldt om at beskikke en saadan Præst, at han kunde tænkes at tilfredsstille Menighederne, idet han hverken henhørte til den rationalistiske eller saakaldte nykirkelige Retning. Hertil maatte man anse Henrik Gad for særlig egnet².

For Gads Vedkommende blev Tiden i Løsning og Korning sikkert snart ikke saa lidt af en Skuffelse, og forholdsvis hurtigt begyndte han igen (fra 1872) at søge om Forflyttelse. Allerede 1873 ansøgte han saaledes om Skuldelev-Selsø i Sjællands Stift. Utvivlsomt meget betegnende siger han her:

„Naar jeg Allerunderdanigst beder om Forflyttelse, da er Grunden fornemmeligen den, at jeg nu er Præst for Menigheder, med hvis aandelige Retning jeg ikke kan samstemme, idet en stor Deel af mine Sognefolk høre til de saakaldte „stærke Jyder“ med en udpræget mørk pietistisk Livsanskuelse. Vel staaer jeg i et venligt Forhold til dem, og de høre gjerne min Forkyndelse af Guds Ord, men de paalægge mig et Aag, som i Tidens Længde bliver mig for tungt og utaaeligt. Min hele Virksomhed imellem dem faaer altfor meget Præget af Passivitet, da Livet imellem dem er kommet i en stereotyp Form, og de ikke kunne forstaae eller tillade nogen friere Livsrørelse, medens jeg netop efter min Udvikling og Charakter føler mig kaldet

¹ Præstekaldsansøgninger nævnte Sted.

² Kultusministeriet, 1. Dept., Forestillinger, 1866 Nr. 50.

til bevægelige Forhold, hvor der er en aktiv og praktisk Gjærning at øve“¹.

Skønt Biskop Brammer bestandig anerkendte Gads Duelighed, Embedsflid og hæderlige Vandel, maatte han oftere føle sig opfordret til at protestere imod, at Gad igen skulde opnaa en Forflyttelse, hvortil hans Anciennitet ikke syntes at berettigede ham². Den 10. Marts 1876 blev han dog kaldet til Sognepræst i det anseelige Tranekær-Tullebølle Kald paa Langeland³. Efter ti Aars Virksomhed endte Henrik Gad sine Dage her den 20. Juni 1886. Hans tapre Hustru, der maatte friste den haarde Skæbne inden for et Tidsrum af et Aar at miste sin Mand, en voksen Søn og sin Moder, overlevede ham til den 12. April 1908.

¹ Præstekaldsansøgninger anførte Sted.

² Paa en Ansøgning af 30. Januar 1872 (om Horsens), hvortil Brammer ikke vilde anbefale ham, havde Biskoppen skrevet: „Ved min i Aaret 1867 afholdte Visitats i Løsning-Korning Pastorat holdt Supplikanten en bibelsk Prædiken med Varme og Fyrighed. Da fandt jeg, at han behandlede „de Opvakte“ i Pastoratet paa en venlig, taktfuld Maade og at hans Forhold til dem saavel som til de øvrige Menighedsmedlemmer var godt og ønskeligt. Heller ikke har jeg fra disses Side erfaret Noget om, at der nu var opstaaet eller forestod et Misforhold“.

³ Kultusministeriet, 1. Dept., Forestillinger, 1876, Nr. 43. Ministeriet benyttede Lejligheden til at beklippe det store Embede dels ved at ansætte en Kapellan pro loco, dels ved at paalægge Sognepræsten aarligt at udrede Kr. 2000 til Stiftsmidlerne. Jvfr. Kirkehistoriske Samlinger 6. R. III, 42, 48, 52.

NAVNGIVNE HUMLEMESTRE,
GARTNERE, URTEGÅRDSMÆND OG VOLD-
MESTRE I DANMARK FØR ÅRET 1662

AF

JOHANNES THOLLE

Når der i det følgende ristes nogle runer for humlemestre, urte-
gårdsmænd og voldmestre, er dette ikke, fordi disse navngivne mænd
er nået højt op på rangstigen i de samfund de levede i. Man kan sige,
at tværtimod gjorde kun de aller, allerfærreste dette. Men de udførte
et nyttigt dagligt arbejde som led i det kulturliv, der levedes, og har
deres antal procentvis heller ikke været stort, så kan vi dog vanskeligt
tænke os nogle perioder, hvor der ikke har været brug for deres fredel-
lige syssel. Mange af dem blev også knyttet meget nær til kongemagten
og blev på en vis måde kongers eller dronningers fortrolige, i hvert
fald hvad angår den interessesfære, som har været knyttet til slottet
og dets omgivelser, hvor haver og volde blev en del af hjemmet.
Her har urtegårdsmændene haft deres store mission, fagligt og men-
neskeligt.

Det er ud fra disse betragtninger, at efterfølgende linjer er skrevet,
og lad mig tilføje, at et skrift, som udkom på norsk for få år siden,
gjorde det rimeligt, at der også på dansk kom til at foreligge noget
herom, udover hvad der var bragt i min bog: *Danske Gartnere* (1927).
Dette norske skrift er forfattet af bibliotekar, cand. hort TORFINN SKARD
(1947), og bærer titlen: „Urtegårdsmenn, podemestre og gartnere i
Norge“. Skønt det medtog personer, som var født til og med år 1800,
kunne man på grund af, at gartneriet og dets sidegrene i ældre tid
ikke har betydet nær så meget i Norge som hos os, ikke mønstre mere
end godt 200 personer. Skulle man i Danmark følge spørgsmålet op
til et lignende tidsrum, måtte det blive et mangedoblet tal, det ville
dreje sig om. Derfor har jeg i det følgende måtte begrænse stoffet
kraftigt både tidsmæssigt og på anden måde.

Om begrænsningen i tid og fag skal anføres følgende.

Tidspunktet 1662 er valgt, for det første fordi et senere tidspunkt (blot nogle få år) ville forøge antallet af navne på gartneriske personer så væsentligt, at det forekom mig at måtte blive mere, end der ville kunne finde plads i en artikel som nærværende. For det andet giver årene omkr. 1650–61 gennem de krigshandlinger, som Danmark var ude for (og som ligesom krige i de følgende århundreder væsentligt berørte de jordbrugende, især nær ved og i byerne værende gartneriske virksomheder (haver m. v.)), så mange værdifulde oplysninger, at de måtte med, – foruden at årene i mange andre henseender satte dybe skel (tabet af Skåne bl. a.). Erstatningerne til gartnerne godtgjordes i 1661 ved jord – i hvert fald for Københavns vedkommende.

Fagbegrænsningen er gjort udfra det synspunkt, at de i titlen nævnte på een eller anden måde var i gartneriets eller havebrugets tjeneste. Humlemestrene var gartnerens forgængere, og voldmestrene hjalp til med eller forestod planering af jord for omfattende haveanlæg, i hvilke voldene var en nødvendig del. Hvad overskriften *ikke* siger, er, at jeg også har medtaget de såkaldte huggersker, æblekvinder, humlekræmmere etc., som forhandlede haveprodukterne, mens jeg derimod har fundet det rigtigt *ikke* at medtage apothekerne, der dels (ved J. LIND) andetsteds har fået deres biografier, dels mere må siges at tilhøre botanikernes end havebrugets område.

Hvad *personerne* angår har jeg i visse tilfælde medtaget nogle, der er benævnt som havemænd o. l., uden at det har været helt klart, om det drejede sig om en stillings- (erhvervs-) betegnelse eller er et slægtsnavn, og det pågældende må derfor tages med et vist forbehold. Der eksisterede i det omhandlede tidsrum adskillige personer med slægtsnavne, som kunde tyde på, at de hørte hjemme i gartnerfaget; men ofte var dette dog alligevel ikke tilfældet. Således var Trægaard (1638 m. v.) et slægtsnavn, og Valentin Gartner (1689) var snedker, mens Henrich, der af Chr. IV sagdes at arbejde i haven (Rosenborg), var en slags sanitetsarbejder eller gibser, og Henrik Gardener (1630) en skoleholder. Spørgsmålet rummer således betydelige faldgruber, – jeg mener at have undgået at falde i dem.

Stavemåden er den, jeg efter sammenlignende undersøgelser har ment måtte være den rette, idet der dog i talrige tilfælde er anført flere. De danske myndigheder har desværre (som altfor velkendt) ofte ganske systematisk (men også altfor tit ganske tilfældigt) germaniseret stavemåderne, og nogen konsekvens i brugen af det ene eller det

andet har der i de tider aldrig været tale om. En meget skrivende kongelig person som Chr. IV har godt kunnet stave et navn på 5 bogstaver (som David) på 6–7 forskellige måder, f. ex. ved at anvende u eller v, t eller d, e eller i og i slutningen af navnet at skrive enten d, dt eller dth, – enhver kombination af vokaler eller konsonanter har i datiden syntes mulig! Af disse og andre årsager har jeg bl. a. ikke af navnene forsøgt at finde ud af, fra hvilket land de pågældende personer stammede.

Omfanget af oplysningerne har jeg begrænset til det, der ses i det efterfølgende, idet jeg navnlig ikke har gentaget de mange ret enslydende instrukser og opremninger af de naturalier, der supplerede de beskedne lønninger o. a. m. For hvem der kunne ønske at sætte sig nøjere ind i levevilkår o. l. for de behandlede personer henvises til min artikel i Nord. ill. Havebrugsleksikons 5te udg. (personalhistorie) hvor også findes anden litteratur opført eller til min bog: Danske Gartnere, 1927. Som nogen komplet fortegnelse af mine navngivne gartneriske fagfæller fra den omhandlede periode må det efterfølgende ikke betragtes, – der kan i så fald kun ydes den negative garanti, at flere naturligvis vil kunne findes og før eller senere vil kunne komme frem i dagens lys. Jeg modtager med glæde supplerende oplysninger.

Kildematerialet er meget omfattende, og det vil være urimeligt her at anføre dem alle; een enkelt linie i en omtale af en person kan være udfundet ved undersøgelser i adskillige kilder. Som de vigtigste skal nævnes af utrykte:

I Rigsarkivet bl. a. protokoller over embedsudnævnelser, Roedes Register, Lensregnskaber m. fl.

Af trykte bl. a. Kancelliets Brevbøger, Københavns Diplomatarium, Chr. IIIs og Fr. Vs Kammerregnskaber, Kronborg Have (Laur. Pedersen) o. fl. a.

Af hensyn til eftersporing af yderligere oplysninger og for avkontrollering af det anførte er der i teksten angivet de data, hvor den pågældende er omtalt og det anførte er foregået.

Sproglige forkortelser er anvendt på en sådan måde, at de er let gennemskuelige (gt. for gartner, ugsm. for urtegårdsmand, Chr. IV for Kong Christian den Fjerde o. s. v., v. for ved, s. å. for samme år.

Liv og levned fra vugge til grav kan der af ganske naturlige årsager overhovedet ikke gives nogen skildring af for nogen af de personer, som her er omtalt; registreringer deraf er vel sjældent eller aldrig samlet, og eventuelle registre har ild og vand forlængst gjort

en ende på. Det er og må blive glimt af og kig ind i de pågældendes liv og virke, – de døde til ære, os eventuelt til gavn.

1. ALBRET. Kaldes (13/2 1553) A. URTEGAARDSMAND; men det er af forbindelsen ikke givet, at dette var hans profession.
2. ALBRITSEN, JOHAN. Ugsm.; sættes 1633 i skat (13 skl.) af en udenbys have v. Peblingsøen i Kbh.
3. ANCHERSEN (el. ANKERSEN), NIELS. Var til 28/4 1638 ugsm. v. Kongens gård Nyegaard v. Haderslev; det befaledes u. ovenn. dato, at ugsm. v. Koldinghus tillige skulde passe haven v. Nyegaard for den løn, han havde v. Koldinghus; da denne ordning gjorde, at de to haver ikke kunne holdes tilbørligt, ansattes (5/1 1639) N. A. atter ved Nyegaard, dog til en lavere løn end forhen. Der toges syn på haven, da han afleverede den og de samme mænd skulle atter tage syn på den, da han igen overtog den.
4. ANDERS. Humlemester, boende i Hatting herred; hans jord var (22/5 1529) ansat til en avgift af 3 örtug korn og 1 fjdk. smør.
5. ANDERS. Ugsm., Kbh., 18/2 1559.
6. ANDERS. Gardener, ansat v. Kronborg 1620–21.
7. ANDERS. Ugsm., Kbh.; boede 1645 i kanslerens have med en husstand på 3 personer og svarede 4 $\frac{1}{2}$ mark i hovedskat; havde 1668 et hus til gaden og et i haven i Åbenrå, stds.; svarede af dette 150 rdlr. i grundtaxt.
8. ANDERS, ANNA. Huggerske (d. v. s. sælgekone, der sidder på hug) i Helsingør, som solgte frugt og småkreaturer og betalte avgift til byen herfor (1577–80).
9. ANDREAS. Gt.; da enkedronningen agtede at indrette en have v. Nykøbing slot (F.) og ikke der på stedet havde eller kunne få de nødvendigste væxter, sendtes A. (13/3 1597) til 3 forskellige lensmænd med brev om, at de godhedsfuldt ville overlade ham ikke blot alle slags urter, men også hvad han ellers beder om af de tilstedeværende væxter fra den kongelige have hos adres-saten, – dog kun så meget som ske kan uden skade for kongens have.
- 9a. ANKERSEN, se ANCHERSEN, nr. 3.
10. APPELMEND, EGGERT. Kongens gt. (11/12 1576); var i Emden, hvortil toderen i Helsingør fik ordre at overvise ham 200 rdlr.
11. BLOCK, HANS RASMUSSEN. Var før 1647 ansat v. Kronborg have og havde før han s. å. udgav sin Horticultura Danica tjent i

- gartnerfaget hos adskillige mestre, i Kongens, flere rigsrådets og adelsmænds haver. Senere bosat i Kbh.
12. BROCHMAN, ESAIAS. Gt. eller humlemænd i Haderslev før 1632; kaldes i et brev fra Chr. IV hoppener (af det tyske ord for humle) og skulle skaffes nogle humlerødder fra Tyrstrup herred, så mange han havde brug for.
  13. BUSSIER (el. BUYSSER), PAUL (el. PAULUS). Ingeniør, rimeligvis fransk; fra 1622 voldmester i Kbh.; 1624 i Nakskov.
  14. CASPAR, se ÜBELACHER, nr. 133.
  15. CHRISTEN. Ugsm.; boede 1645 s. m. sin hustru udenf. Vesterport, Kbh., og betalte 3 skill. i hovedskat.
  16. CHRISTENSEN, NIELS. Ugsm., der 1661 betalte 150 rdlr. i grundtaxt af jord i Pilestræde, Kbh.
  17. CLODIUS, JOHAN(N). Var under hertug Fr. III ansat som gt. v. slotshaven v. Gottorp, og havde her 1623 bragt den såkaldte gl. have til fuldkommenhed, hvorefter hertugen 1640 lod ham anlægge også den nye have der; forestod i hened 40 år slotshaverne og erklæredes i samtiden at være en vidt berømt og forfaren gt., der havde indført mange nye italienske og franske køkkenvæxter. Under et ophold på Gottorp var Chr. IV blevet bekendt med den derværende økonomiordning vedr. havernes drift, hvorefter samme ordning 1646 indførtes v. Rosenborg, og J. C. var 1668–69 selv engageret her. Døde (muligvis 1670) og bisattes i domkirken (Slesvig?).
  18. CORNELIUSSEN, CORNELIUS. Voldmester, Kbh.; opsatte 1614 vold omkr. Rosenborg.
  19. CORNELLIS. Ugsm., boede (1645) i Laur. Hammers boder s. m. 2 tjenestefolk og betalte $\frac{1}{2}$ rdl. 1 ort i hovedskat, Kbh.
  20. CREPS, CLAUS, se KREPS, nr. 75.
  21. DALACKE, JACOB (Fr.borg), se TALLACHER, nr. 118.
  22. DAVID, se KÖNIG, nr. 77.
  23. DEHNE (el. DÄHNEN), HENRIK (el. HEINRICH). Antoges u. 21/4 1657 til at være gt. i Kongens køkkenhave, Kbh. (Rosenborg) for samme løn som sin forgænger (CLAUS SCHER, se nr. 114); fik 1663 s. m. ÜBELACHER (se nr. 133) kontrakt om havens dyrkning efter den gottorpske ordning (jevnt. nr. 17); hans bestalling konfirmeredes 13/2 m. virkning fra 1/1 1671; kaldtes 1668 hofgt. og fik da (16/5) tilladelse til at blive kopuleret m. Dorothea Hansen, der senere som enke blev gift med gt. J. S. KRARUP. D. døde 1686 og begravedes 25/1.

24. DELAHAY, ABRAHAM. Voldmester, Kbh. (før 1639).
25. EBBISCH (el. EHBISCH el. EBBISK el. IBISCH), HANS. Var fra 1659 Dronningens ugsm. (el. gt.) og fik efter Ulr. Chr. Gyldenløves død ordre til i dennes have at hente nogle urter, som forhen var bragt dertil fra Kongens. Betalte 1668 50 rdlr. i grundtaxt for jord i Vognmagerg., og 1689 160 rdl. af 7 våninger i Borbergaden, Kbh. Var (formentlig fra 1668) gt. v. „Bjerre Lysthaven“ til 1692. Gift m. kommerjomfru Ännchen (Anna) Nundorf; en søn: Hofbilledhugger Joh. Fr. E.
26. ERNST. Gt. v. Kronborg, 1577.
27. FOLMAR, HENRICK. Ugsm.; havde udenf. Kbh., Nørreport en have tværs overfor kirkegården, som blev ødelagt under Kbh.s belejring, og i stedet for hvilken han (1661) fik grund i Nyboder. Benævnes senere gt. og betalte 1668 40 rdlr. i grundtaxt for jord v. Østerport; havde denne endnu i 1689.
28. GERT. Ankom i en skude m. kone og børn 5/12 1577 fra Sønderborg til Kronborg, hvor han var gt. til c. 1583.
29. GIERTRUD. Æblekvinde (frugtsælgerske), enke m. 2 voxne døtre; betalte 1645 1/2 rdlr. 1 ort i hovedskat i Kbh.
30. GOLBECH, HANS. Voldmester, Kbh.; ejede 1585–1624 mtr. nr. 130 i øster-kvarter.
- 30a. VON GRIBSWALLET, se WEIS, nr. 127.
31. HANDELMAND, JUST. Gt. på Skanderborg slot; fik 26/7 1620 skøde og gavebrev på hus m. grund; skulde holde staldrum til 8 heste.
32. HANS. Dronningens ugsm., se EBBISCH, nr. 25.
33. HANS. Kongens ugsm., se KÖNIG, nr. 78.
34. HANS (el. HANNS). Kaldes HOMMELMESTER og ejede en bod i Farvergade, Kbh., der 1584 s. m. 6 andre udlagdes til Kongen. Ikke ubetinget givet, at hans erhverv var humlemesterens.
35. HANS. Kaldes Haugemand, men uvist om det er profession eller efternavn. Ejede 1645 flere boder i Kbh., hvori boede adskillige personer samt boede i Højbrostræde tilligemed Lisbet Hauemandz, Niels Hauemandz og Catrina Hauemandz m. fl.
36. HANSEN, JACOB. Ugsm., 1661 ejende 2 boliger i Gl. Mønt, Kbh.
37. HANSEN, JØRGEN, Voldmester, se JANSEN, nr. 56.
38. HANSEN (el. HANSØN), LAURITZ (el. LAURIDTZ el. LAURIDS). Ugsm., som ejede en have udenf. Vesterport, Kbh., næst ved Dronningens have, der blev ødelagt under Kbh. belejring; fik 1661 have i Nyboder; boede endnu 1680 i Kbh.
39. HANSEN, THOMAS (el. TOMMIS). Voldmester, Kbh.; hjalp 1623

- med ved anl. af Rosenborg have; boede 1645 s. m. sin hustru og 1 pige i Herm. Wøstis boder og betalte $\frac{1}{2}$ rdlr. 1 ort i hovedskat.
40. HARTMANN, CHRISTOFFER. Hofgt. på Nykøbing slot 25/8 1660; bestall. konfirmeret 1670; blev rådmand i Nykøb. 28/10 1670 og er nævnt som sådan endnu 1682; gift m. Magd. Sibylle Herforth (død 20/8 1679).
  41. HAWEMESTER, HENRIK. Ejede 1402 grund i Kbh.; om han er „havemester“ af profession, eller dette er et slægtsnavn, vides ikke.
  42. HEYNE, HILARIUS. Var i hvert fald fra 1640 gt. v. Nykøbing slot og havde desuden indseende med haven ved Bønned, hvorfor han havde sin egen hest og vogn til at befordre sig mel. de 2 gårde. Forestod store indkøb af planter og frø. Var i hvert fald 1661 avløst af ARENT KOLLING, se nr. 73. Fik 25/8 1669 bestalling på på gartnerjenten på Kongsdal (fra 1/5), og denne konfirmeredes 1/5 1684.
  43. HENDRICHSEN (el. HENRIKSEN, el. HENRICHSEN), JACOB (el. JAKOB). Benævnes 1659 som fattig gardener, boende Købmagergade, Kbh.; havde en have mell. Vesterport og en af skanserne, og den blev ødelagt under belejringen; fik i stedet 1661 jord i Nyboder; havde 1668 hus og have i Gammel Mønt og betalte årlig 125 rdlr. i grundtaxt.
  44. HENRIK. Ugsm. v. Kronborg 1581; tillige kromand; muligvis den samme som nr. 45.
  45. HERMANDSEN (el. HERMANSEN el. HERMESEN), HENDRIK (el. HENRIK). Fik 10/10 1601 bestalling som ugsm. v. Frederiksborg slots-have; måtte om sommeren holde 2 og om vinteren 1 svend; fik 1631 skøde på jord ved Sparepenge og slotssøen og i marts s. å. s. m. 3 andre personer bevilling på kroen v. Frederiksborg slot. Hans kone, Johanne Jensdatter, fik 14/2 1633 lov på livstid til at bo på kroen efter mandens død på grund af hans flittige tjeneste, og uden at hun skulle besværes med skat el. anden borgerlig tyngte; en søn fik lov at komme i Sorø adelige akademi (30/10 1621).
  46. HILPERT, HANS. Var i hvert fald 1655–56 gt. v. Dronningens have, Kbh.
  47. HOLST (el. HOLDST), KARSTEN. Passede (som mester el. svend) Lundehaven (v. Kronborg) og avtakkedes (31/8 1593), da urte-gårdsmanden godt kunne have tilsyn også med denne.
  48. HÜBEN, HEINRICH. Antoges 16/1 1590 som ugsm. v. begge Kon-

- gens haver i Kbh. (slottet og holmen); når noget særligt arbejde forefaldt, skulle han have tildelt det fornødne mandskab.
49. IBISCH, se nr. 25.
  50. IHEER, se SCHEER, nr. 114.
  51. ISSENHUDDT, FREDERIK. Gt. v. Kronborg 1630-31 og 1634-35.
  52. IVERSEN, PETER. Ugsm. v. Koldinghus omkr. 1610; holdt s. m. sine 3 svende haven i orden og foretog indkøb af frø og planter, som han ikke selv kunne samle og optage.
  53. JACOB. Ugsm. v. Skanderborg slot, hvis have han i 1569 tilplantede.
  54. JACOB. Gt. v. Frederiksborg slot, se TALLACHER, nr. 118.
  55. JACOB, Humlevrager, J. QUIRINSEN DE KOCH, se nr. 72.
  56. JANSEN (el. JANSØN), JØRGEN. Voldmester v. Frederiksborg omkr. 1618-20; kaldes af Chr. IV fejlagtig JØRGEN HANSEN.
  57. JENS. Ugsm. på Koldinghus, 1633; sender bl. a. havevæxter til Kongen andre steder i landet.
  58. JENS (JENSEN). Ugsm. på Kronborg 1643-44, 45-46, 51-52 og 56-57.
  59. JENSEN (el. JENSØN), MORTEN. Ugsm., Kbh., 1652; havde 2 haver udenf. Østerport mel. Vartov og Nørreport, der ødelages under belejringen; fik 1661 grund i Nyboder.
  60. JERNSCHUTT (el. EJSENHUT), BARTHOLOMÆUS. Fra mortensdag 1636 ugsm. på Koldinghus m. samme løn som sin forgænger.
  61. JES (el. JENS). Nævnes i Lund (Skåne) 1532 som homblemester; er dog muligvis en bonde.
  62. JOCHUM. Gt. v. Kronborg 1638-39.
  63. JOHAN(N) (el. JOHANNIS). I c. 30 år gt. v. Haderslevhus før 1595.
  64. JOHAN. Ugsm. v. Frederiksborg 1604 og 1612.
  65. JUELL, MAGDALENE. Huggerske i Helsingør 1577-80 (jevnf. nr. 8).
  66. KADENS, ULRIK. Ugsm., Fyn. Havde truffet en vognmand på ulovlige veje i sin husbonds have, skønt vognmanden ofte var advaret imod at holde sine heste der. U. K. slog da vognm. med en knippel i hovedet, så at han døde; blev af 16 mænd svoret fredløs, eftersom han var grebet på fersk fod og gerning; Kongen eftergav ham (30/7 1630) denne sag og udstedte oprejsningsbrev, imod at han tilfredsstillede den dodes slægt og venner.
  67. KAREN. Æblekvinde, boende syd for volden, Kbh., og betalte 1645 1 ort i hovedskat (jevnf. nr. 29).
  68. KARL, MORTEN. Ugsm. v. Sparepenge, Frederiksborg, 1641.
  69. KIEMBS, PEDER PEDERSEN. Gt., der 1639 avstod tredjeparten af

- sin jord v. den senere Vesterbrogade, Kbh., til sin stedsøn Jens Jochumsen; var gift med en enke efter JOCHUM Weis (se nr. 127).
70. KIM (el. KNU(D)), OLUF (el. OLLUF). Ugsm., der havde sin jord liggende ved Esaias Fleischers have udenf. Nørreport i Kbh., og som fik den ødelagt under belejringen; fik anvist grund i Nyboder (1661).
71. KNUD. Ugsm., Kbh. 1660-erne, se KIM nr. 70.
72. (DE) KOCH, JACOB QUIRINSEN. Købmand, boende i Snarens Kvarter, Kbh. Ansattes 19/5 1622 som Humlevrager og Kaaremester for Sjælland, Malmø og Landskrona, fordi Kongen havde bragt i erfaring, at den der indførte humle i adskillig måde var forfalsket. Ansættelsen lød på 8 år, og han skulle derfor nyde 10 skill. danske af hver skipp. humle, han vrager, hvadenten humlen er god eller ond, at betale af den, som har den til salg. 23/5 s. å. udstedte Kongen derefter et åbent brev og befalede fogder, embedsmænd, borgmestre og rådmænd at lade bestallingen forkynde. Humlevrageren skulle have fri vogn, når han kørte til og fra Kongens humlehaver, som han altså også skulle kigge efter, og han skulle af Kongens foged ved humlegårdene tage bevis for, når han kom og atter rejste. 29/7 1624 beordres anlagt sag over ham, fordi han har forholdt sig utilbørligt. 19/12 1628 har han en gældssag, og 13/8 1630 får han skøde på jord nord for Peblingsøen. 22/11 1630 fornyes hans bestalling, og 7/11 1635 forhøjes hans andel af vraget humle til en femtedel, på det at han des flittigere og bedre kan opvarte og betjene stillingen.
73. KOLLING (el. Kohling), ARENT. I 1640-ernes slutning gt. v. Nykøbing slot; bestall. konfirmeret 1661 til 1/5 1670; derefter (28/2 1671) fra 1/5 1670 hos Enkedronningen også v. Corselitze, Skjørtinge og Stadager (samme sted 1672). Gift m. Anna Terncke, der var enke 1680.
74. KONG, DAVID, formentlig DAVID KÖNIG, se nr. 77.
75. KREBS (el. CREBS), CLAUS. Gt. v. Kronborg 1600, 1610-11 og 1614-15.
77. KÖNIG, DAVID. Benævnes af Chr. IV ofte mester DAVID(T). Var i 1632 gt. v. Rosenborg have og fik særligt overdraget lysthaven, mens HENRIK PAULSEN (se nr. 108) havde køkkenhaven. Under 24/3 1633 fastsattes nærmere regler for D. K.s forhold til sine 4 svende, renteskriveren og apothekeren, hvilken sidste skulde have urter fra haven og renteskriveren skulle hver morgen mønstre såvel mesteren som hans folk. D. K. skulle (1633) sende en svend

- til Holbæk efter asparges; i instruks for slotsforvalteren (27/3 1638) strammes arbejdsforholdene. Ved indførelse af den gottorpske ordning for havernes drift (jevnf. nr. 17) udfærdigedes ny bestalling for ham (14/4 1646), og han skulle nu holde haven for 700 rdlr. årl., – en ordning, som atter ophørte ved Fr. IIIs tronbestigelse. Apothekeren klagede ofte over D. K., og 7/6 1638 ansattes Dr. Otto Sperling som forstander ved haven; også han klagede over en uduelig gt. og en forsømt have, men turde ikke jage D. K. bort fordi gt. var i familie med Vibeke Kruse; dette sidste er muligvis også forklaringen på, at Kongen begunstigede Kønig med det ene grundstykke efter det andet (25/2 1632, 25/5 1639, 11/5 1646), der bl. a. resulterede i borgerklager (Aug. 1646, 8/12 1647), men tilsyneladende uden at det forårsagede nogen forandring.
78. KØNIG (el. KØNNIG), HANS. Fik 18/5 1602 bestalling som ugs. v. begge Kongens haver i Kbh. (slottet og holmen); blev allerede 1608 forflyttet til Rosenborg, hvor han fik anvist bolig i et gartnerhus, og forestod i de flg. år frø- og planteindkøb til denne have og til Kronborg og Frederiksborg, ligesom han sendtes til Brunsvig efter urter. Fik 13/12 1619 ved åbent brev privilegium som (urte)-frøhandler i alle købstæder på Sjælland og Amager; skulle som sådan yde $\frac{1}{2}$ års kredit og lade kundgøre forud, når ham agtede sig til en by. Ulovlige konkurrenter skulle straffes (22/2 1620); ved denne tid havde han en bod i Købmagergade, af hvilken der svaredes 8 skl. i skat, samt en anden udenfor Østerport, øst for adelvejen. Han oppebar endnu i 1642 over 100 rd. i lønning som ugs. og var endnu i 1646 frøhandler.
79. LAKUDER, MORTEN DE. Fra c. 1620 gt. v. Rosenborg for en løn af c. 100 rdlr.
80. LAMBRECHT. Voldmester i Kbh. (24/1 1559).
81. LAURITZEN, KNUD. Gt. v. Antvorskov slot fra 1/1 1661; bestall. konfirmeret 1671.
82. LEHNERT (el. LEHNHARD el. LEONHARDT), JØRGEN. Var en af de ugs., der fik deres have ødelagt v. Kbh.s belejring, hvorfor han 1661 fik anvist skøde på grund i Nyboder; hans have havde ligget østen for kirkegården udenf. Nørreport, havde 1668 2 våninger og 1 plads i Prinsensg., hvorfor han ydede 100 rdl. i grundtaxt. – Var 1658 medunderskriver på et andragende fra beboerne udenf. Nørreport om tilladelse til at genopbygge deres huse.
83. LEDSCHWIIN (el. LEISCHEVIHN), ISAAC. Fik 30/7 1627 bestalling

- som ugsm. v. Vordingborg slotshave, Jungshoved, Lekkende og Beldringe for 50 kurantdaler årl. plus naturalier.
84. LEONHARDT, se LEHNERT, nr. 82.
  85. LOCKHAMMER (VON SPEYER), SEBASTIAN. Antoges fra april 1606 som kongens gt. i den nye have (Rosenborg), hvor han bl. a. foretog visse indkøb.
  86. LUCE (el. LUCIE). År 1375 kålkone (sælgerske) i Kbh.; var ejer af en grund.
  87. MICHELSEN (el. MIKKELSEN), LAURITS. Benævnes 30/12 1635 Kongens ugsm. og var i hvert fald 11/8 1640 ansat i Kongens køkkenhave v. Rosenborg, hvor han også var 1642; havde lidt mindre i løn end sin samtidige, DAVID KØNIG; ejede 1633 2 haver, hvoraf der svarede grundtaxt og 1661 1 i Gl. Mønt, hvoraf der betales 60 rdlr. årl. Fik 30/12 1635 tilsagt Kongens beskyttelse i en arvesag.
  88. MICHELSEN, RASMUS. Humlemester i Nim herred, 1537; måtte i retten fordi hans armbrøst var stjålet og kastet i en mødding.
  89. MIKKELSEN, LAURITS, se nr. 87.
  90. MOLTHAN, HANS. Fik 16/3 1581 bestalling som ugsm. på Vamdrup og hvor Kongen ellers behøvede ham til en løn af 40 rdlr. årlig plus kostpenge; var (17/1 1588) anbragt ved Nyegaard og fik tilladelse til som andre mindre kgl. bestillingsmænd at være fri for skat, hold, vagt og anden borgerlig tyngde; havde gjort haven ved Nyegaard færdig og fik (26/6 1589) befaling af Enkedronningen til at udvælge plads for en have v. Nykøbing slot, men skulle dog forblive på Koldinghus i efteråret og om vinteren. Fik 4/6 1590 bestalling som ugsm. v. Nykøbing slot eller andetsteds, hvor Enkedronningen behøvede ham.
  91. MORTEN. Ugssvend, 1645 boede i Michel Wibes Gade, Kbh.; ansat hos kgl. Majestæt og derfor fri for at betale skat.
  92. MØLLER, PEDER. Gt. v. Gyldenløves palæ, Kbh.; fik her af Kongen 10 rdlr. i faddergave (3/8 1671).
  93. N., CLAUS (efternavn kendes kun som bogstavet N.). Har sandsynligvis af Kongen været sendt efter planter til Amsterdam, til hvilken by tolderne (6/5 1601) skal oversende 350 dlr.
  94. NIELS. Ugsm. på Koldinghus (31/12 1633).
  95. NIELSEN, JENS. Ugsm. i Odense. Fik 11/12 1633 udstedt kgl. beskærmelsesbrev for sig; byfogden havde rejst tiltale mod ham for i drukkenskab at have frataget en fremmed kvinde noget frø, som han dog tilbageleverede; fik dom derover, men måtte appellere.

96. NIELSEN, THUE. Ugssvend på Koldinghus; foretog 1616–17 flere rejser med vindruer m. m. fra haven til Kongen i Skanderborg.
97. NANCKE (el. NÄNCKE). Ugsm. v. Haderslevhus 1595–96 for en halvårlig løn af 12 dlr.
98. OELGAARD, ANDERS, se ØLDGAARD, nr. 134.
99. OLPMAN, FREDERIK. Søn af nr. 100; i gt.-lære på Frederiksborg slot 1656.
100. OLPMAN, HENRIK. Dronningens gt. 1652; fik 40 rdl. til en rejse til „det gamle land“; synes at være afgået ved døden kort efter; en søn (se nr. 99) sattes i gt.-lære, og Kongen betalte 30 rdlr. årlig for hans kostpenge; han havde efterladt sig 2 sønner.
101. PAUL el. POUL, se BUSSIER, nr. 13.
102. PEDERSEN, MORTEN. Ugsm. på Kronborg 1625–28.
103. PELTSE, PETER. Humlemager; 5/4 1633 fængslet i Roskilde fordi der er fundet nogle falske rigsdaler på ham.
104. PETERSSEN, HENRIK. Gt. på Frederiksborg slot 1656.
105. POLLE, MORTEN. Humlegårdsmand, der (10/7 1578) har lovet Kongen at passe Kongens humlehave v. Koldinghus og derfor årl. skal have 14 gl. dlr. plus klæder og kostpenge.
106. POUL. Voldmester, se nr. 13.
107. POVL. Humlemænd på Antvorskov slot (10/8 1580).
108. POULSEN (el. PAULSEN), HENRIK. Ansattes 10/10 1632 som gt. v. Rosenborg, samtidigt med nr. 77, men til lidt lavere løn. Havde ordre til af havens produkter at sælge, hvad der ikke behøvedes i hofholdningen og skulle ugentlig indbetale beløbet til slotsforvalteren.
- 108a. RASMUS. Humlemester, se MICHELSEN, nr. 88.
109. RASMUSSEN, PEDER. Kronens møller; fik 13/9 1584 overdraget at føre tilsyn med kronens abildhave ved Sophieholm (senere Vennerslund, tidligere Stadager), hvor han ikke alene skulle røgte de gamle træer, men også pode og ympe med unge træer; fik 2/9 1589 pålæg om også at forbedre nævnte have, – og lensmanden skulle lade ham være fri for en vis melavgift.
110. REGNOLLZ, LUDTZE. Huggerske i Helsingør 1577–80 (jevnf. nr. 8).
111. RUBBERT (el. RUPPERT), MELCHIOR. Var 1617 ugsm. i lysthaven v. Rosenborg; tog sin afsked 7/12 1629 og var da muligvis gt. på Glyksborg.
112. SALZBURG, GERHARD VON. Gt. på Kronborg 1605.
113. SANDHØJ, PETER CHRISTENSEN. Født 1629; gt. på Østrupgaard;

- får 23/3 1695 sønnen Christen Petersen S. antaget, men beholder sin tjeneste; bestall. konfirmeret 16/12 1699.
114. SCHEER (el. SKIER el. IHIER), CLAUS. Fra 7/2 1649 ugsm. v. Kongens køkkenhave (i Rosenborg); afskedigedes herfra 17/4 1657; fortsatte som handelsgt. og hørte til dem, der fik deres have ødelagt ved belejringen; han havde 3 haver, de 2 udenf. Nørre- og den tredie udenf. Øster-Port; fik i stedet jord i Nyboder (1661).
115. SCHENEBERG, BENEDIX. Humlefører; udlænding, der 12/12 1595 handlede med humle i Kbh.
116. SKOTTE, HANS. Havde en tid tjent som ugsm. på Koldinghus og hidtil haft underholdning på slottet; da han var blevet gift bevilgedes der ham (9/7 1578) en genant; han skulde holde 3 karle om sommeren og 2 om vinteren; hans løn regulerede 17/6 1580, og under 11/7 1587 fik han gavebrev fra Kongen på en kålgård i Kolding, ligesom han som værende i Kongens tjeneste fritoges for skat, hold og anden borgerlig tyng.
117. SØRENSEN (el. SØFFRENSEN), PETER. Bestall. af 14/5 1643 som ugsm. på Koldinghus; der dyrkedes mange røde roser, hvoraf bl. a. 1653 sendtes 3 tønder til Kongens medicus i Kbh. Der afholdtes 24/7 1661 syn på haven, – et år hvor der var misvæxt. 1665 avgik P. S. ved døden og med hans enke Maren Hansdatter og hendes børn ved lavværge som vidner holdtes der atter syn på haven (og huset), inden efterfølgeren (TOMNIS RABE) tiltrådte.
118. TALLACHER (eller DALACHE), JACOB. Ugsm. (1580?) på Frederiksborg slot m. bestalling fra mikkelsdag 1596; må formodes at være den Jacob, som også nævnes sammest., 22/4 1604 og 22/4 1612.
119. TATTER, MICHAEL GABRIEL. Kunsterfaren gt., der dygtigt forbedrede den ny have v. Gottorp (1656, 1681).
120. THOMAS. Voldmester, se nr. 39.
121. THOMAS. Ugsm., Frederiksborg, 22/4 1612.
122. THUESZEN, HANS. Ugsm. Malmø 1541, hvor han tog orm af træerne i slottets abildhave.
123. THØNNES. Gt. v. Kronborg have 1635–36 (jevnf. nr. 125).
124. TORSTEN. Humlemester v. Skovkloster (senere Herlufsholm) 1467–71.
125. TØNNIS. Ugsm. v. Frederiksborg slot (22/4 1604); muligvis identisk m. nr. 123.
126. ÜBELACHER, se ÜBELACHER, nr. 133.

127. WEIS, JOCHUM. Formentlig af tysk avstamning og kaldtes VON GRIPSWALLET; købte 1623 et stykke jord af reberbanen, Kbh., og 1632 jorden syd for dette, der dyrkedes som gartneri. Hans enke, Dorthe Jensdatter, ægtede PEDER PEDERSEN KIEMBS, se nr. 69.
128. WILLUMSEN, HANS. Gt. på Kronborg 3/4 1577.
129. VODTMANN (el. VOTHMANN el. VOETMANN), EVERT. Født i Westphalen; blev 1630 kunstgt. v. Rumohrsgård, der da var i her-tugeligt eje. Havde 6 børn og blev stamfader til slægten V., der i 5 generationer blev planteskolefolk og pionerer for denne sag.
130. VODTMANN, HANS EVERTSEN. Søn af nr. 129; gt. og arbebe-sidder af Padholm på Als; gift 1606; efterlod sig 7 børn.
131. VOEGT, ANDERS. Ugsm., der 1661 får skøde på grund i Nyboder, Kbh.
132. VOLTER. Kongens ugsm., der 18/11 1559 skal anvises bolig i Kbh. og som der skal have samme løn og underhold, som han hidtil havde haft i Kolding; skal til foråret til Kongens urtegård skaffe frugttræer, dobb. nelliker m. m.
133. ÜBELACHER (el. UBELACHER, el. EBELACHER), CASPER. Antoges 16/3 1649 som Kongens gt. til lysthaven Rosenborg for en årlig løn af 60 rdl. plus 50 i kostpenge; hans ansættelsesforhold ændredes flere gange (21/2 1654 og 1663), og han omtales 1668 som forhenværende, – er dog først fratrædt v. avsked 13/2 1671. Han ejede hus m. 2 våninger og have i Ny Kongensg., Kbh. (1689); var gift m. Anna Margrethe, der var enke efter barber Hempel, og som døde februar 1708. C. Ü. døde antagelig i samme år.
134. ØLDGAARD (el. OELGAARD), ANDERS. Bestall. 20/5 1651 som voldmester i Kbh. og arbejdede som sådan en årrække. Skulle fra 3/11 1659 have 1 rigsort i dagløn.

EFTERSKRIFT

Siden ovenstående for nogle år siden blev samlet, er bl. a. „fundet“ nedennævnte, som naturligt hører med i nærværende udredning.

135. CHRISTIAN, gardener, Frederiksborg (18/5 1656).
136. ELIAS, humlemand, forh. Haderslev, siden 2/8 1621 Frederiksborg.
137. JACOB, gardener, bor 1645 Østergade, Kbh., s. m. hustru m. fl.
138. JACOBSEN, RASMUS, 9/10 1641 antaget til Fr.borg have.
139. KLITZINGK, GOTFRIED, 22/3 1640 bestall. som ugsm. i kongens have i Glykstad.
140. VALENTIN, gt., 9/10 1641 antaget v. Fr.borg have.

SUPPLEMENT
TIL
MEDAILLON-PORTRÆTSTIK AF
DANSKE OG NORSKE

(13. Række, 1. Bind, 1952)

AF

O. H. CLEMENTSEN

Nedennævnte Stik er yderligere identificeret og findes i Det kgl. Biblioteks Billedsamling enten i Original eller i fotografisk Gengivelse.

Medaillon-Portrætstik stukket af Chrétien.

ANKER, BERNT, født 22. November 1746, død 22. April 1805, Konferensraad, Ejer af Moss og Hakedals Jernværker m. m., iflg. Danmarks Adels Aarvog. Pag. 31. 1952.

BROWN, GEORGE, født 20. April 1773, død 15. Oktober 1818, Overkrigskommissær, Prokurator, Byfoged, Skifteforvalter og Planter paa Skt. Thomas, iflg. „Af Slægten Brown's Historie“ v/Th. Hauch-Fausbøll. Kbhvn. 1918.

WEST, HANS, født 6. Juli 1758, død 6. Juli 1811, Etatsraad, Konsul, Kunstsamler. (Portrættet er tidligere antaget at forestille Biskop i Viborg Jens Bloch. 1760–1830), se Niels Breitensteins Afhandling om Hans West i „Kultur minder“. 1955.

BLOCH, JENS, født 27. Juni 1760, død 4. Juli 1830, Biskop i Viborg, udgaar af Fortegnelsen, da det er konstateret, at Portrættet forestiller Etatsraad Hans West, se foranstaaende.

Medaillon-Portrætstik stukket af Andreas Flint.

DUURLOO, JOHANNES, født 5. Maj 1783, død 11. December 1840, Planter i Vestindien, senere Ejer af „Lille Egede“ ved Korsør, iflg. Stamtavle over Familien Dahlerup og dens Sidelinier. 4. Udg. Pag. 39. Kbhvn. 1913.

GØRVELL, JOHAN, født 1. November 1771 i Sverige, død 18. November 1836, Købmand i Molde, iflg. Slekten Koren, I. Pag. 227. Oslo 1941.

SMITH, MICHAEL, født 16. Marts 1775, død 25. November 1849, kar. dansk Major, forblev i Norge efter Adskillelsen, Medlem af 2. ordentlige Storting 1818–1821, Sø- og Landkrigskommissær i Kristianssand, iflg. J. C. W. Hirsch: Fortegnelse over danske og norske Officerer.

TOPP, INGER DOROTHEA, født Nyholm, født 10. Marts 1765, død 20. Januar 1828, ~ Garver Harald T. (1753–1815), iflg. C. K. V. Nyholm: Optegnelser over Familien Nyholm. Kbhvn. 1897.

Medaillon-Portrætstik stukket af Quenedey.

RAHBEK, OTTO HOLGER, født 28. Marts, døbt 19. April 1785, iflg. Nikolaj Kirkes Daabsbog, død 11. November 1851, iflg. Frederiksberg Kirkebog, kgl. dansk Generalkonsul i Christiania.

I Forbindelse med ovenstaaende Fortegnelse kan jeg meddele, at fhv. Kontorchef i Statsministeriet Harald Holck, der har samlet et fyldigt Materiale om sine Oldeforældre Kommandør Carl Christian von Holck (1758–1816) og Hustru Bolette Henriette Margrethe, født Lund (1776–1846) har i sit Eje mange Erindringer om disse, blandt andet en Kop med Portræt af Geheimelegationsraad Michael Classen (1758–1835), der er en nøjagtig Kopi af Chrétiens Stik. Koppen er lavet paa Porcelænsfabrikken i Sèvres 1803, er cylindrisk og maaler 6,3 cm i Højde og Bredde. Portrættet, der er malt i Guld, er ovalt og maaler 5,8 cm i Højde og Bredde. Underkoppen maaler 13,4 cm i Diameter.

Paa Kunstindustrimuseet findes tre Par Kopper, alle lavet paa den kgl. Porcelainsfabrik ca. 1800, heraf er de to Portrætter udført i Profil, medens det tredie er en face, alle malt graat i graat. Portrætte

---

forestiller Professor i Botanik ved Københavns Universitet Martin Vahl (en ganske tilsvarende Kop findes paa Det vestlandske Kunstindustrimuseum i Bergen), malt efter Chrétiens Stik, Kammerherre, Amtmand Peter Ulrich Frederik von Benzon til Christiansdal, som formodes at være malt efter et ukendt Stik af Chrétien, og Hustru Juliane Vilhelmine, født Comtesse Wedel-Jarlsberg.

Helt ualmindeligt var det ikke at anbringe Portrætter paa Kopper i den Periode; men de er sjældne at støde paa i vore Dage.

ANMELDELSER

GUNNAR CARLQUIST: *Lunds Stifts Herdaminne. Ser. II, 5.* Lund, C. W. K. Gleerup, 1954. VIII + 613 S.

Med beundringsværdig Energi fortsætter Overbibliotekar, Dr. GUNNAR CARLQUIST sit monumentale Værk „Lunds stifts herdaminne från reformationen till nyaste tid“. Værket er nærmere omtalt her i Tidsskriftet (13. R. II, 208–11), og det senest (1954) udgivne 5. Bind, omfattende Bara, Ljunits og Herrestads Kontrakt, præges helt igennem af de samme fortræffelige Egenskaber, som karakteriserede de tidligere udsendte Dele.

Danske Personalhistorikere vil heri kunne finde adskillige Enkeltoplysninger af Værdi. Eksempelvis kan nævnes, at der S. 112 meddeles den hidtil ukendte Efterretning, at den 16. Oktober 1642 hørte Holger Rosenkrantz den Lærde paa Malmøhus den sidste Prædiken, han fik at høre her i Verden. Af større Betydning er dog, hvad Forf. sst. mener at kunne oplyse med Hensyn til de Studenter, der blev indskrevet ved Københavns Universitet „1640?“, som Universitetsmatriklens Udgiver S. Birket-Smith (I, 155) angiver Aarstallet. Baade efter indre og ydre Kriterier tror Dr. Carlquist at kunne fastslaa, at Aaret bør sættes til 1639. Særlig vigtigt i denne Henseende er det, at en paalidelig Selvbibliografi af Præsten i Skabersjö Jørgen Jensen Faxe († 1681) udtrykkeligt angiver, at han blev immatrikuleret 1639, og hans Navn findes netop i Matriklen blandt de ca. 100 Studenter, som opføres under „1640?“ Denne Rettelse vilde saaledes kunne faa Betydning i adskillige andre Tilfælde. Imidlertid maa jeg indtil videre betvivle den fremsatte Hypotese. I den samtidige Kommunitetsmatrikel findes nemlig under Betegnelsen „Depositum anno 1640“ opført en lang Række Navne paa Studenter, som efter Universitetsmatriklen blev indskrevet „1640?“ (d. v. s. efter Carlquist 1639). Blandt disse forekommer ogsaa Carlquists Kronvidne Jørgen Jensen Faxe (Georgius Joannis Faxov.). Det er da rimeligere, forekommer det mig, at tænke sig, at Hukommelsen et Øjeblik har slaaet fejl hos Forfatteren af det omtalte Vita, end at lade hele Listen over Studenter henføre til et andet Aar, og det saa meget mere, som der i det antagne Tilfælde næsten ingen Studenter vilde være blevet immatrikulerede 1640.

BJØRN KORNERUP.

OTTO VON SPRECKELSEN: *Viborg Bys Borgerbog 1713-1860*. (Viborg byhistoriske Arkiv. Publikation Nr. 3). Viborg 1955. VIII + 469 s.

Det er frugten af en menneskealders flittige personhistoriske granskninger, revisor Otto von Spreckelsen her har fremlagt med støtte fra Viborg byhistoriske arkiv og Viborg byraad. Paa grundlag af Viborg bys justitsprotokoller og raadstueprotokoller har udgiveren i kronologisk følge opstillet en liste over de 1876 mænd, som i den omhandlede periode har løst borgerskab i den gamle stiftsby; han har dog ikke ladet sig nøje hermed, men har systematisk udnyttet en række andre arkivalier og som stikprøver viser ogsaa trykt litteratur til supplerings. Det er meget beklageligt, at materialet kun dækker over en udpræget nedgangsperiode i byens historie, men brandene, der er jo gaaet haardt ud over netop denne købstad, har ødelagt det ældre materiale. Hvor fristende det end har været, har udgiveren klogeligt givet afkald paa ethvert forsøg paa at rekonstruere listerne fra ældre tid.

Der er grund til at være taknemmelig for dette grundige og meget nyttige arbejde, som er forsynet med de behørigte sted- og personregistre. Værket er trykt i Viborg og er klart og overskueligt opstillet; nægtes kan det dog ikke, at den stærke veksel mellem skriftgrader – hvorved det angives hvilke kilder der ligger til grund for oplysningen – ligesom den rigelige anvendelse af store spatier giver et overordentlig uroligt og lidet smukt satsbillede.

ALBERT FABRITIUS.

ANDERS SIMONSEN PEDERSEN: *Gennem 400 Aar*. En Slægtsbog om Anders Simonsen og Mette Jensdatter. Deres Forfædre og Efterslægt. Kolding, Konrad Jørgensens Forlag, 1955. 149 S. ill.

H. K. KRISTENSEN: *En Slægt fra Kjelst*. Slægtsregister med forskellige historiske Oplysninger. Udg. af en Kreds af Slægten. Ringkjøbing, 1954. 259 S. ill.

Landboernes bekendte Pietetsfølelse over for Slægten har atter fundet Udtryk i et Par interessante Bøger. Saaledes har den ansete Kolding-Gartner ANDERS SIMONSEN PEDERSEN i en Alder af 87 Aar udgivet sin mødrene Slægts Historie. Morfaderen var Landstingsmand ANDERS SIMONSEN (1817-1905), Ejer af Ravnholt i Gjesten Sogn, som han fik med sin Hustru MAREN JENSDATTER (1816-99). Der gøres i Bogen Rede for saavel begge disse Ægtefællers Forfædre som Efterslægt, ligesom Maren Jensdatters Slægt gennem Familierne Nordby, Sandberg og Rosenkrantz føres tilbage til Valdemar den Store.

Endvidere har Sydvestjyllands kendte Lokalhistoriker, Førstelærer H. K. KRISTENSEN, Lunde, under Titlen „En Slægt fra Kjelst“ udsendt en omfattende Oversigt over sin Hustrus Slægt. Denne stammer fra HANS ANDERSEN, der 1585 var Fæster af en Gaard i Kjelst. I 6. Generation forekommer THUE BOJSEN (1720-86), der 1748 fik Fæste paa den Gaard, der siden har været i Slægtens Eje, og Bogen indeholder en Fortegnelse over samtlige hans Efterkommere, heriblandt ogsaa de udbredte Slægter Thuesen og Gundesen. Slægt-

tens Medlemmer er i sjælden Grad forblevet paa Fødeegnen, fortrinsvis som Landmænd, og da denne Egn's Historie jo netop er H. K. Kristensens Speciale, maa Opgaven have været ham ligesaa kærkommen som nærliggende. Bogen giver da ogsaa (naturligvis, fristes man til at sige) Indtryk af at være et solidt og grundigt Arbejde, nydeligt udstyret med mange Illustrationer. Ordningen er desværre efter det ikke særligt overskuelige Indrykningssystem.

Begge disse Slægtshistorier indeholder meget vigtigt kulturhistorisk Stof til Belysning af Livet, som det blev levet paa de mellemstore Gaarde. De bringer ogsaa et Væld af genealogiske Oplysninger, men her kan man ikke tilbageholde et lille Hjertesuk over de manglende Stedsangivelser. H. K. Kristensen oplyser ganske vist for sit Vedkommende i Forordet: „Naar intet andet er nævnt, er Kilderne de paagældende Kirkebøger og en Række Skifteprotokoller.“ Man savner derfor meget ofte Stedsangivelser, som muligvis kan findes, men kun efter megen Bladren, naar man ikke sidder inde med Forfatterens grundfæstede Kendskab og Fortrolighed til Egnens Historie og de omhandlede Personer.

SVEN HOUMØLLER.

ROBERT NEIENDAM: *Rivalinder* —. *Johanne Luise Heiberg. Anna Nielsen*. Kbh. Boghallen, 1955. 109 s. ill.

Titlen maa siges at være noget misvisende, da det foreliggende Skrift først og fremmest er en Bog om ANNA NIELSEN. Ikke en egentlig Biografi, men hvad man i gamle Dage kaldte et Portræt. Fru Heiberg er den mørke Baggrund, Billedet er tegnet mod. „Rivalinder“ er et Forsvarsskrift, et dygtigt og vægtigt Indlæg i den i mere end 100 Aar standende Strid mellem Fru Heibergs Tilhængere og hendes Modstandere. Neiendam retter ikke blot sine Anklager mod Fruen, der i sit Memoireværk var sin egen Advokat; han angriber ogsaa Heiberg selv, hos hvem Anna Nielsen i sine sidste Teateraar mødte „kynisme og despoti“ (S. 80). Naar Tscherning ved Meddelelsen om Heibergs Udnævnelse til Teatrets Chef sagde til hans Kone: „Nu har De faaet det vanskeligste Embede i Landet,“ kunde Bemærkningen med langt større Sandhed være sagt til Gemalen. Der stilles næsten umenneskelige Krav til en Direktør, hvis Hustru er Teatrets primadonna assoluta, og disse Krav formaaede selv en J. L. Heiberg ikke at honorere. Neiendams Konklusion er haard, men vistnok Historiens endelige Dom: „Heibergerne gjorde, hvad de formaaede, for at svække Anna Nielsens stilling i hendes senere aar“ (S. 85).

Robert Neiendams trofaste Læsere kender det meste af hans nye Bog i Forvejen. 1931 offentliggjorde han i „Mennesker bag Masker“ sin første større Afhandling om Anna Nielsen og hendes Mand, Skuespiller N. P. Nielsen, de oehlenschlägerske Heltes statelige Fremstillinger. Den hed „Sommerlyst-Kredsen“ og optryktes udvidet 1950 under Titlen „Omkring Anna Nielsen“ i Samlingen „Gennem mange Aar“. Hertil kommer hans Biografi af den store tragiske Skuespillerinde i „Dansk Biografisk Leksikon“ XVII (1939). Disse

Forstudier er nu – i Reglen med ordret Anvendelse af deres oprindelige Tekst – indarbejdede i „Rivalinder“. Derudover har Forfatteren meddelt et Par interessante Prøver paa Anna Niensens lille Selvbiografi (i Teatermusæet); et kosteligt Afsnit om hendes Skoletid er et komplet Sidestykke til „Aprilsnarrene“s Skildring af Fru Bittermandels Institut. Endelig har han haft Adgang til hidtil ukendte Familiebreve fra den Niensenske Kreds og citerer her to Aktstykker af største Interesse. Det ene er en Beretning om et Juleselskab 1850 med en stor Diskussion mellem Høedt og H. C. Andersen om Kærlighedens Væsen. Det andet er Anna Niensens egen udførlige Vurdering af Høedts berømte Debut som Hamlet: „Hans store Ro og Besindighed, hans klart gennemtænkte, sjæfulde Spil, den ædle Stil, lige saa smagfuld som correct og sand, kunde ikke andet end i kort Tid vinde hele Publikum for ham, skønt der dog vistnok ikke fandtes faa modstræbende.“

H. TOPSØE-JENSEN.

HANS BERNER SCHILDEN HOLSTEN og ALBERT FABRITIUS: *Lehnsbaron Hans Berner Schilden Holsten's Slægtbog*. Første Del, Bd. 2. 1942–44. Anden Del, Bd. 1. 1952–55.

Ved Udsendelsen af ovennævnte Værks 1. Bd. bragte Arkivar E. Marquard en udførlig Anmeldelse heraf i nærværende Tidsskrift (11. Rk. III, 251–56). Siden da er der afsluttet endnu 2 Bind samt udsendt flere Hefter af de øvrige planlagte Bind, og der er derfor god Grund til atter at omtale dette vort største genealogiske Værk.

Slægtbogen er planlagt til at omfatte 3 Dele med ialt 8 Bind: 1. Del (3 Bd.) de fædrene Aner, 2. Del (2 Bd.) de mødrene Aner, 3. Del (3 Bd.) Slægtens Ejendomme og Ejendele, Dagbogsoptegnelser og Breve m. m. Del 1–2 indeholder udførlige Biografier af Lensbaronens 128 Aner, suppleret med Efterslægtstavler for de 16 Aners Vedkommende og udgør saaledes baade en Anetavle og en Konsanguinitetstavle.

Det tidligere anmeldte 1. Del, Bd. 1 omfattede den fædrene Del af de 16 Aner. De senere afsluttede er 1. Del, Bd. 2 (fædrene Del af de øvrige 64 Aner) samt 2. Del, Bd. 1 (mødrene Del af de 16 Aner). Lensbaronen har her selv skrevet forskellige Afsnit, væsentlig om Familiebilleder og Løsøregenstande, men desuden er forskellige Specialomraader behandlet af en Række sagkyndige. Saaledes har afdøde Professor AAGE FRIIS skrevet Artiklen om Danmarks Gesandt i Berlin, George Joachim Quaade, TORBEN HOLCK COLDING om Selby-Miniaturer, HENRIK BERNER om Selbyernes Heraldik, BREDO GRANDJEAN om Familierne Selby og Tuites Porcelainskøb og CHRISTIAN ELLING om Langsøs Bygningshistorie. Uden iøvrigt at nære noget Ønske om at korrigere den forrige Anmelder finder undertegnede dog Anledning til at gøre opmærksom paa en tilsyneladende overset Passus i Forordet: at

Dr. FABRITIUS bærer Ansvaret for alle ikke-signerede Artikler. Dette betyder altsaa, at den allerstørste Del af de nu afsluttede Bind, saavel Biografier som Stamtavler, er udarbejdet af ham.

Af Værkets 3. Del (Slægtens Ejendomme m. m.) er der foreløbig ikke afsluttet noget Bind. Af de hidtil udkomne Storhefters Indhold skal dog nævnes Bd. 1, 1. Halvbind (1947), hvor Haveanlæg og Inventar m. m. paa Langesø, Holstenshuus og Clausholm er skildret af en Række af vore fornemste Kunsthistorikere og Museumsfolk, bl. a. ELLEN ANDERSEN, OTTO ANDRUP, EBBE BERNER, VILH. LORENZEN og TOVE CLEMMENSEN. Sidstnævntes Afsnit „Møbler paa Clausholm, Langesø og Holstenshuus“ er forøvrigt udkommet som selvstændig Bog. I 3. Bd. fortsætter Lensbaronen fra 1. Del, Bd. 1 Udgivelsen af Breve og Optegnelser, her omfattende Perioden 1941–51. Man følger herigen-nem Familiens Liv i omhyggelige og minutiøse Beskrivelser, som for den overfladiske Læser maaske nu og da kan synes kun at have Interesse for den nærmeste Familie, men der er ingen Tvivl om, at om blot 50 eller 100 Aar vil Kulturhistorikere med Begejstring og Begærlighed kaste sig over dette Stof. Der er saaledes al mulig Grund til at være Lensbaronen taknemlig ogsaa for denne Del af Værket, hvorved han leverer en vigtig Kilde til en Side af dansk Kulturliv, som er ved at forsvinde.

Værkets Titel er næppe tilfældigt valgt, under alle Omstændigheder er der en nøje Forbindelse med de gamle danske adelige Slægtebøger og denne. Den danske Adels Slægtsinteresse har jo iøvrigt tidligere manifesteret sig i omfattende Værker, idet LOUIS BOBÉ udgav „Slægten Ahlefeldts Historie“ og „Efterladte Papirer fra den Reventlowske Familiekreds“ paa Foranledning af henholdsvis Lensgreve CHRISTIAN AHLEFELDT-LAURVIG og Lensgreve CHRISTIAN EINAR REVENTLOW. Til disse Værker slutter nærværende sig smukt som det tredje i Rækken, og endskønt det endnu næppe er mere end halvt færdigt, har det dog allerede paa indeværende Tidspunkt overgaaet begge de tidligere, saavel hvad Stofmængde som Alsidighed angaar. Ogsaa med Hensyn til Antallet af de i Værket omtalte Personer hævder det sig smukt i vor Litteratur – vel behandler det ikke saa mange som J. Vahls „Slægtebog over Afkommet af Christjern Nielsen“, men til Gengæld er Oplysningerne betydelig udførligere. Man savner allerede nu stærkt det Navneregister, som er uomgængeligt nødvendigt for at drage den fulde Nytte af de Rigdomme, Værket indeholder.

Udgiver og Forfatter har fundet hinanden i et lykkeligt Samarbejde, der er resulteret i Værkets logiske og stringente Opbygning og Udformning, som paa mønstergyldig Maade fuldt ud honorerer moderne Genealogis strengeste Krav. Udstyrmæssigt hæver det sig smukt med sit statelige Format og sin klare Typografi. Man har ikke tidligere set et genealogisk Værk illustreret med en tilsvarende Ødselhed; Illustrationernes Antal er over 3000 og spænder over de mest forskellige Omraader: Portrætter og Ejendomme, Vaabener og Møbler, Pretiosa og Løseegenstande af enhver Art. Værkets kulturhistoriske Værdi forøges derved i betydelig Grad.

Der er saaledes atter Anledning til her at lykønske og takke Udgiver og Forfatter for deres store Indsats og ønske dem fortsat Held til Fuldførelsen af den Bedrift, de udfører.

SVEN HOUMØLLER.

MARIE DINESEN: *Værtinde i Rom*. Kbh. Gyldendal, 1955. 292 s.

En begavet og energisk Gaardmandsdatter fra Skelskørkanten, udgaet fra et traditionsrigt grundtvigsk Hjem, skaber ved sin ukuelige Dygtighed et højt anset skandinavisk Hotel i Rom og udvider det senere med Filialer i Napoli, Firenze og Venezia. Marie Dinesens Selvbiografi, der er fremragende godt skrevet, og som fængsler Læseren fra første til sidste Blad, er i usædvanlig Grad fri for Anekdoter, skønt det laa snublende nær at fortælle om Hotellets mange celebre Gæster i et halvt Aarhundrede. Den skildrer derimod selve Virksomhedens Historie, Besværlighederne med Øvrigheden, økonomiske Sorger; de mange Problemer, der taarner sig op i vanskelige Tider, som kræver Taalmodighed og Snarraadighed for at løses, – og som *bliver* løst. Med særlig Spænding fordyber man sig i Afsnittene om de to Verdenskrige, ikke mindst den sidste, hvor fremmed Militær okkuperede Hotellet: først tyske Flyvere, der aabenbart ikke har opført sig allerværst, dernæst polske Officerer fra General Anders' Arme og endelig Amerikanerne, der forvandler albergo Dinesen til Fruedepot for italienske Soldaterbrude, der efter passende Omskoling skal sendes over til Ægtemændene i U.S.A. Først og sidst er Bogen et Selvportræt, udført med meget Lune, af en betydelig og stærk Personlighed, og et levende Billede af Hverdagens Italien under skiftende Kaar.

H. TOPSØE-JENSEN.

JOHS. FOG-PETERSEN: *Brogede Erindringer*. Kbh. Borgens Forlag, 1955. 279 S.

Det er næsten altid værdifuldt at se en begavet og virksom Mand, der har bevæget sig paa mange forskellige Omraader, kaste et Blik tilbage over „det svundne og det vundne“ i Livskampen. Saaledes ogsaa i det nærværende Bind Memoirer af Redaktøren, Politikeren og Præsten Johs. Fog-Petersen. Med usædvanlig Energi har Forf. levet med i sin Tid og paa en lang Række Virkefelter lagt Haanden paa Ploven. Endelig hører han til de Memoireforfattere, der virkelig formaar at skildre den Udvikling, de har gennemgaaet, i dette Tilfælde en usædvanlig Udvikling fra en udpræget radikal Politiker til en i mange Stykker konservativ, mod det højirkelige stærkt tenderende Stiftsprovst.

Johs. Fog-Petersen er udgaet fra et Præstehjem, idet hans Fader var den bekendte grundtvigske Præst P. N. Petersen, sidst ved Trinitatis Kirke i København. Af sit første Barndomshjem, i Alslev ved Varde, har han tidligere

tegnet et smukt Billede i „Præstegaardsliv“, udg. af Ernst Fr. Hansen, I, 62-78, og i Memoirerne genkendes adskillige Træk herfra. Dette er suppleret med et Rids af Tiden i Aagerup, hvorimod Barndomshjemmet i København og Forfatterens Studieliv er meget sparsomt belyst. Det var naturligt, at Fog-Petersen ved sine Forudsætninger gav sig til at studere Teologi (cand. theol. blev han 1905), men der gik mange Aar, før han selv kom til at øve en Præstegerning. 1905-14 var han Forstander for Handelshøjskolen „Købmandshvile“ (et hertil knyttet Legat har bekostet Udgivelsen af Bogen), 1913 indvalgtes han i Folketinget som Repræsentant for det radikale Venstre, og 1914-21 var han en talentfuld Redaktør af „Lolland-Falsters Venstreblad“.

Drevet af en dyb indre Trang lod Johs. Fog-Petersen sig 1921 udnævne til Sognepræst i det omstridte Vaalse efter N. P. Arboe Rasmussen, 1927 forflyttedes han til Hans Tausens Kirke i København, og endelig var han 1931-49 Sognepræst ved St. Knuds Kirke i Odense og Stiftsprovst for Fyens Stift. I kirkehistorisk Henseende er det mærkeligt at iagttage, hvorledes Fog-Petersen fra et oprindeligt temmelig radikalt grundtvigsk Kirkesyn har bevæget sig mere og mere i Retning af det „folkekirkelige“. Allerede 1925 gav han Udtryk herfor, og Aarenes Gang har kun yderligere uddybet og befæstet denne Opfattelse hos ham.

Som den øvede Journalist Forf. er, fortæller han klart og levende om sin egen Tilværelse set paa Baggrund af Tidens hele Udvikling, som han har fulgt saa nøje. For dem af hans Læsere, der er kommet lidt op i Aarene, er der noget ejendommeligt fængslende ved at faa stillet for Øje en Udvikling – socialt og politisk, økonomisk, kulturelt og kirkeligt –, som vi alle har haft Lejlighed til at følge, om end maaske med forskellig Grad af Lystfølelse. Hvad enten man kan slutte sig til Forf. eller ej, maa sikkert alle anerkende den Selvstændighed og Redelighed, der her kommer til Orde, og som præger hans Skildring af Forhold og Personligheder i et af de mest bevægede Tidsrum af Danmarks nyere Historie.

BJØRN KORNERUP.

Martin A. Hansen til minde. (Redaktion: OLE WIVEL). Kbh. Gyldendal, 1955. 263 S. ill.

Faa Dødsfald har i de sidste Aar gjort saa dybt et Indtryk som MARTIN A. HANSENS Bortgang 27. Juni 1955 efter 10 Ugers haabløs Sygdom. Han var kun 45 Aar og havde i knap et Tiaar hævdet Pladsen som vor Tids betydeligste danske Digter, samtidig en Tænker af sjælden Oprindelighed og Selvstændighed og en lærd Historiker med store og dristige Syner.

At han ogsaa som Menneske har været af usædvanligt Format, derom vidner næsten hver Side af den lødige Mindebog, som Gyldendal har udsendt under hans nære Ven, Digteren Ole Wivels Redaktion. Baade danske og nordiske Kunstfæller kappes om at hædre hans Minde i Karakteristiker, personlige Erindringer, Digte og Noveller. Fra hans egen Pen bringer Bogen to

Digte og en fornem Prøve paa hans Prosakunst. Den indledes med Ole Wivels gribende Skildring af Digterens sidste Sygdom og Død og afsluttes med to af de betydeligste Nekrologer over ham (af Jacob Paludan og Richardt Gandrup), Talerne ved Bisættelsen i Grundtvigskirken og ved Graven.

Flere af Vennernes Bidrag former sig som vægtige Vurderinger af Forfatterskabet og den Livsanskuelse, det er Udtryk for: Palle Laurings Afhandling: „Historikeren i Landskabet“, Aage Krohns Redegørelse for Martin A. Hansens Forhold til Kristendommen og Thorkild Bjørnvigs store Studie over hans Hovedværk „Orm og Tyr“. Men ogsaa hans rige og fornemme Personlighed kommer til sin Ret i Poul la Cours Skildring af den unge Forfatter, „Peter“s Afsnit om hans Indsats i Modstandsbevægelsen, Sally Salminens og Johannes Smiths Billeder af Digteren i sit Hjem og blandt sine egne. Niels Pedersen mindes den folkelige Taler, Tegneren Sven Havsteen-Mikkelsen Rejsekammeraten indenlands og udenlands.

Ogsaa fra et personalhistorisk Synspunkt er Mindeskriftet et Værk af varig Betydning.

H. TOPSØE-JENSEN.

Breve fra og til Johanne Luise Heiberg. Udgivet af JUST RAHBK. Kbh. Gyldendal. 1955. Første Bind 1820–1867. XVIII, 286 S. – Andet Bind 1867–1890. 321 S.

Med den monumentale Udgave af Johanne Luise Heibergs Korrespondance afslutter Lektor JUST RAHBK sine mangeaarige kyndige Studier over den store Skuespillerindes Levned og Forfatterskab. Sammen med AAGE FRIIS, ROBERT NEIENDAM og ELISABETH HUDE har han besørget den definitive, haardt tiltrængte Nyudgave af Erindringerne (1944). Han var Aage Friis' højre Haand ved 4. gennemsete Udgave af hendes Bog om Peter Andreas Heiberg og Thomasine Gyllembourg (1947), udsendte Aarct efter et Bind Afhandlinger om og af Fru Heiberg („Omkring Johanne Luise Heiberg“, 1948) og har nu efter syv Aars Arbejde sat Kronen paa Værket med de to store Bind *Breve fra og til Fru Heiberg*. Initiativet til Brevudgaven var taget af Aage Friis, men hele det store Arbejde er gjort af Rahbek selv. Af det betydelige foreliggende Brevstof er udvalgt 699 Numre, deraf 297 *Breve fra Fru Heiberg* selv. Adskillige har været trykt før, helt eller delvis, paa mere eller mindre fyldestgørende Maade; en samlet Opgørelse havde man gerne set. Rahbeks Udgiverteknik opfylder selvfølgelig de strengeste Krav.

Brevene rækker over ikke mindre end 70 Aar og danner saaledes et uundværligt Supplement til „Et Liv gjenoplevet i Erindringen“, selv om de ikke i litterær Betydningsfuldhed kan maale sig med dette Hovedværk i den danske Memoirelitteratur. Udgiveren har forsynet Brevsamlingen med en velskrevet og koncis Indledning om Fru Heiberg og hendes Korrespondenter. Hertil kommer udførlige Noter, en fortræffelig Repertoirefortegnelse (hvor man

blot grubler over Betydningen af de uoplyste mystiske Tegn † og *) samt Person- og Skuespilregistre.

Brevvekslingen omfatter ikke de tidligere udgivne store Korrespondancer med Johan Ludvig Heiberg og med Krieger, ej heller de „Heibergske Familiebreve“ (1943, ved MORTEN BORUP). Indtrykket er derfor, især i 1. Bind, noget spredt og ujævnt. En Udgave af et Brevarkiv, hvor højest forskellige Korrespondenter er repræsenteret, kan aldrig i Interesse komme paa Siden af et Brevskifte mellem to ligestemte Mennesker, der helt ejer hinandens Fortrolighed. Og for Fru Heiberg som Brevskriver gælder det yderligere, at hun først efter sin Mands Død 1860 fuldt udfolder sig som Personlighed, medens hun allerede forinden havde kulmineret som Skuespillerinde. Hendes Usikkerhed i Ortografien har ogsaa medens Heiberg levede gjort hende mindre ivrig efter at bruge Pennen. Af Samlingens 700 Breve stammer kun 228 fra hendes Ungdoms og Ægteskabs Tid, og af dem er kun et Faatal af virkelig selvstændig Interesse. Udgifveren har endda her taget adskilligt med, som jeg vilde betænke mig paa at indlemme i en Samling Privatbreve: Embedsskrivelser fra og til Teaterdirektionen og Kancelliet, hvoraf Fru Heibergs formentlig har været konciperede af Gemalen, Autografer og Stambogsblade, Digte og Dedikationer til den store Primadonna – heriblandt Plougs Sang til hendes 30 Aars Fødselsdag 1842, som ikke engang blev sunget til Lejligheden, og som hun maaske aldrig har set! Bortskæres dette Udenomsværk, bliver der 179 Breve og Billetter tilbage, mange ganske smaa. Adskillige Breve fra Ungdomsaarene synes ogsaa at være gaet tabt.

Blandt de tidlige Breve mærker man sig de rørende Billetter fra hendes vragede Forlovede, Skuespiller CHRISTOPHER HVID, Hyldestskrivelser fra norske Beundrere og Breve fra Søofficersfamilien Wulff, det første borgerlige Hjem, der aabnede sig for lille Jomfru Pätges. Meget karakteristiske og muntre er den unge FREDERIK PALUDAN-MÜLLERS Epistler. Den stadigste af hendes Korrespondenter er HENRIK HERTZ, men disse smaa Skrivelser om hans forskellige Skuespil har overvejende teaterhistorisk Betydning; som Brevkunstner var Hertz ikke meget værd. Ufrivilligt pudsige virker CHRISTIAN MOLBECHS vidtløftige Udgydelser; det klæder Pedanten forbandet ilde at optræde som galant og spirituel Kavaller. Drevet af sin umættelige Skrivekløe søgte han at hverve Fru Heiberg som Partner i en „litterær“ Brevveksling, men den unge Kunstnerinde var klog nok til at betakke sig for Æren. Et Par Breve vekslede mellem dem om Fru Heibergs Udførelse af Holbergs Lucretia oplyser, at hun har arbejdet hele tre Aar med den Vægelsindedes Rolle.

Ganske rørende er fra Teatertiden Brevene fra og til den gamle Hædersmand JONAS COLLIN, der havde taget sig af den „velsignede Hanne“, fra hun var en lille Pige, og som altid protegerede hende stærkt. Hun kunde bogstavelig talt vikle ham om sin Lillefinger, og hun undlod ikke at benytte sig af sin Magt over den gamle Mand. Hvor højt hun vurderede hans fine menneskelige Egenskaber, viser det Brev hun tilskrev hans Søn Edvard i Sommeren 1861 under Gehejmerraadens sidste Sygdom. Forhandlingerne med

Teatret og med de bevilgende Myndigheder, ofte med Heiberg som Sekretær, viser, hvor begunstiget den straalende Stjerne blev med Gagetillæg, Rejseunderstøttelser og Gratifikationer. Heibergs var slette Økonomer, men de mange Tiggerbreve, der nu virker saa ubehageligt, hørte dengang til Dagens Orden. Til Gengæld møder vi allerede tidligt den Trang til at hjælpe og raade yngre (SOPHIE ABRAHAMSEN f. Eks.), som senere i Livet var et af de allersmukkeste Træk i Fru Heibergs Karakter.

Efter Heibergs Fald blev N. V. DORPH hans Efterfølger som Direktør for Det kgl. Teater. Han gør en lidet imponerende Figur i sine Breve, hvor han bogstavelig talt trygler Fru Heiberg om at vende tilbage; 15.6.1856 tilbyder han endog at træde tilbage som Teatrets Chef, hvis han af hende befindes skyldig i „Intrigue, Cliquevæsen, Chicane, Anmasselse og Herskesyge.“

Enkelte Breve af Interesse kan altsaa nok findes i Aarene før Heibergs Død, men virkelig betydningsfulde Brevskifter træffer vi først fra August 1860. Brevene omkring Heibergs Død 25. August dette Aar er overhovedet et af Samlingens Højdepunkter. Fru Heiberg finder stærke og gribende Udtryk for sin Sorg („jeg har en Fornemmelse, som om jeg var oprykket med Rode, og intet rigtigt Fodfæste var at finde. Ak! Min Barndoms Ven! Min Ungdoms Leder! min Støtte, mit Værn – tabt, tabt“). Her er Trøstebreve fra MARTENSEN, FR. PALUDAN-MÜLLER og MADVIG, fra MATHILDE FIBIGER og CAMILLA COLLETT og Fru Heibergs Svar til HERTZ, JONAS COLLIN og MADVIG. Kønnest er næsten et Brev fra HANNE WIEHE, Michael Wiehes Søster, hvori det om Heiberg hedder: „den overlegne og dog saa beskedne, den fine Mand og dog det naturligste Menneske, den man altid var vis paa at blive forstaaet af“. Som en Erstatning for Tabet af sin Ægtefælle tager Fru Heiberg saa tre Smaapiger fra Vestindien SARA, LELIA og ANNA til sig som sine egne; de giver hendes Liv nyt Indhold, som ogsaa mærkes i Brevene. De ydre større Begivenheder, der siden sætter deres Spor, er Afskeden fra Teatret 1864, som hun søger 6. August, otte Dage før Prøverne skal begynde, og som hun fastholder, skønt baade Kultusminister og Teaterchef gaar Tiggergang hos hende for at ændre hendes Beslutning. Dernæst Aarene som Sceneinstruktør 1867–1874, der følges af Italiensreisen 1874–75. Efter Hjemkomsten kommer den stille Tid i Huset i Gothersgade ud mod Sortedamssøen. Her arbejder Fru Heiberg paa Bogen om P. A. Heiberg og Thomasine Gyllembourg, der ofte omtales i Brevene, saaledes i Fru Heibergs bevægede Ord 28.7.1880 om sin Svigermoders „brændende hede og uforbeholdne Breve . . . Hvad har det lille Menneske dog været for en elskovsfuld Natur. Hvor letsindig i Pengesager, og meget Andet! Men hvor mange Smerter og Sorger har hun ikke ogsaa været hjemsogt af i hendes brogede Liv“. Til allersidst anes Arbejdet med Selvbioграфien, af hvilken hun offentliggør en Prøve i Festskriftet til Krieger.

I disse lange Aar, da Fru Heiberg er ene og har mere Tid til sin Raadighed end før, faar Brevskrivningens Kunst Betydning for hende. Blandt hendes mange Korrespondenter møder vi naturligvis først Fru Heibergs særlige Kreds, Dronningens Garde af faste Beundrere, som nød den Gunst at blive

indbudt til hendes Herremiddage. KRIEGER, Hovedmanden blandt Vennerne, savnes, men her er MARTENSEN, MADVIG, ANDRÆ, MELDAHL, gl. Brygger JACOBSEN og tilsidst A. D. JØRGENSEN. Meldahls Breve virker ret utaaelige med deres evige Klager over Verdens Miskendelse og hans eget daarlige Humør. Jacobsens er lidt farveløse Forretningsskrivelser, tiltalende, men uden litterære Kvaliteter. Martensen er derimod en fremragende Brevskriver, og Fru Heibergs Svar til ham er af ikke mindre høj Kvalitet og af stor menneskelig Interesse. Han fungerede som hendes Sjælesørger i religiøse Spørgsmaal, men havde ogsaa hendes Fortrolighed i rent menneskelige Anliggender. Dette viser hendes store Bekendelsesbrev af 20.7.1861, et af Samlingens vægtigste, hvor Fru Heiberg i gribende Ord giver Udtryk for Savnet af Heiberg, udmaler sit Forhold til Børnene og meddeler en ganske mærkelig Redegørelse for sit endelige Opgør med Hall, der har gjort hende Visit for at opnaa en Forsoning med Hensyn til Teatersagen, men afvises, fordi han havde svigtet Heiberg. Martensens egne myndige Breve skæmmes i nogen Grad af de mange haarde og kategoriske Domme, som han yndede at fælde over sine Samtidige, og som Eftertiden har skyndt sig at omstøde. Hvad mener man om følgende Passus, lige hovmodig i Tone og i Syn (10.4.1875):

„Derimod har det kun været mig til liden Opbyggelse at høre og læse alt det Vrøvl, der er ført i Anledning af Andersens Statue og 70de Fødselsdag. Man gjør sig dog latterlig, naar man vil opskrue ham til en Storhed der skal hædres med det Høieste. Tillige gjør man sig skyldig i Hykleri; da man selv ikke troer derpaa og hemmelig leer derad og finder, at man dog maa søge at forskaffe det gamle Barn en Fornøielse. Jeg for min Deel har ikke givet en Skilling til denne Statue, da jeg ikke vil være med til at forfalske Statuens Maalestok for hvad der er Stort og Beundringsværdigt. Andersen selv har udvist en meget naiv Beskedenhed idet han yttrede, at der jo vare Andre, der havde gjort „ligesaa Meget“ som han, og ingen Statue faaet. Han glemte ganske at tale om dem, der have gjort *meget mere* end han og heller ingen Statue have faaet. —“

Det skal til Fru Heibergs Ære siges, at *hun* for sin Part var Bidragyder til Statuen i Kongens Have. Hun viste ogsaa stor Interesse for L. Hasselriis' Udkast (hans Statue af Andersen staar nu i Odense) og gav ham en Idé til at skabe Variation i Figuren. Da Edvard Collin senere udgav sin Bog „H. C. Andersen og det Collinske Huus“, skrev Fru Heiberg 17.4.1882, idet hun (som rimeligt var) stadig tog sin Ægtefælles Parti i Konflikten mellem de to store Digtere: „jeg holder nu mere af Andersen efter at De har givet mig det rette Syn paa ham, og min tidligere Dom om ham indseer jeg nu bør modificeres, efter at have læst hvad De har skrevet om hans tildeels sygelige Temperament der har skaffet ham saa mange Lidelser, om end indbildte“.

Interessantere end den gamle nationalliberale Kreds er dog de nye Ven-skaber, Fru Heiberg slutter efter 1860. De viser en Perfektibilitet og en Fordomsfrihed hos hende, som er overraskende hos et Menneske, der er passeret de 50. Ikke saadan at forstaa, at hun bryder med Fortiden. Der kan stadig

være noget baade bigot og snærpet over hendes Anskuelse. En forholdsvis uskyldig Komædie som Augier: „Giboyers Søn“ tituleres „et modbydeligt, umoralsk Arbejde“. Under den litterære Nytaarsfejde 1879–80 tager hun i Breve til Topsøe og Ploug heftigt Parti mod de „raa Barbarer“. Som alle ældre Mennesker er hun ogsaa tilbøjelig til at se Fremtiden, specielt Det kongelige Teaters Fremtid, i Katastrofebelysning. Ved Fallesens Tiltrædelse som Chef profeterer hun overfor den tro Berner: „Alt bærer hen mod Opløsning i Løbet af et eller to Aar“ (15.7.1876). Og saa blev dette Chefskifte i Virkeligheden Optakten til en ny Glansperiode i Teatrets bevægede Historie. I alt dette er der intet mærkeligt. Men stærkere end Trangen til at prise det svundne paa Nutidens Bekostning er alligevel hendes levende Interesse for Mennesker og hendes sikre Sans for det værdifulde i det nye, der begge sprænger de snævre Rammer trods Fordomme og trods Forankring i et andet Livssyn. Men hun blev aldrig blind Eftersnakker, forbeholdt sig sin egen Mening om Tingene og sagde den frygtløst lige ud.

Forrest i Rækken af de nye Venner kommer BJØRNSTJERNE BJØRNSEN. Han havde besøgt Heibergs 1856–57, men faaet en kølig Modtagelse af Husets Herre, der som Censor forkastede baade „Mellem Slagene“ og „Halte Hulda“. Men i Forsommeren 1865 knyttedes Forbindelsen mellem ham og Fru Heiberg; hun gennemførte, at Det kgl. Teater spillede hans lille Skuespil „De Nygifte“, som hun selv paa Direktionens Opfordring satte i Scene, og som blev en stor Sukces. Dette blev Indledningen til et mangeaarigt Venskab, som yderligere styrkedes, da Fru Heiberg iscenesatte „Marie Stuart i Skotland“ 1867, og som kulminerede efter hendes Samvær med Bjørnsens i Rom 1875. Fru Heiberg var ingenlunde blind for Bjørnsens Svagheder baade som Digter og som Menneske. Hun gennemskuede ham omtrent fra første Øjeblik, idet hun slog ned paa et herskende Træk i hans Karakter: hans storartede Upaalidelighed, der var saa meget mere pikant, som han frem for nogen anden prætenderede at være „sann“. 14.9.1866 skriver hun til MAGDALENE THORESEN: „der gives [en] Feil, vi ikke kan optage i en af os elsket Personlighed, og det er *Usandhed*, og jeg tilstaaer, at det især er den, der støder mig bort fra Deres Ven. Han siger hvad han ikke mener, han dadler, hvad han i sit stille Sind seer op til, han beundrer, hvad han i Grunden foragter, altsom det convenerer ham ligeoverfor *sig selv*“. Men hun kunde paa den anden Side slet ikke staa for ham. Hans varme, rige Personlighed, der lagde sig for Dagen baade i personligt Samvær og i hans ypperlige Breve, fortryllede hende. Hans store Hjælpssomhed skønnede hun hjerteligt paa under sin Sygdom i Rom. Hun havde aaben Sans for hans Geni og hans magtfulde Fantasi. Men hun kunde ikke være blind for hans Taktløshed og Sladderagtighed, hans Opportunisme; hans anmassende politiske Dilettantisme med dens ærekrænkende Udfald mod hendes Fædreland og protyske Storskryderi faldt ikke i god Jord. Efterhaanden som Bjørnson politisk og religiøst gled længere og længere til venstre, kønedes Venskabet kendeligt. „Leonarda“, som Fru Heiberg aldeles ikke syntes om, gjorde Udslaget, og det endelige Brud, der aldrig helt blev

helet, blev fremkaldt af et personlig uforskammet Brev, som Fru Heiberg straks brændte. Hun synes iøvrigt efter Romavinteren at have foretrukket KAROLINE BJØRNSEN, som hun agtede højt: „Jeg har altid godt kunnet lide hende. Hun er qvik god og forstandig og har Mod som en Løvinde“.

Ogsaa overfor HENRIK IBSEN fik Fru Heiberg Lejlighed til at gøre gammel Uret fra Heibergs Side god igen. Hun gik med hele sin store Autoritet ind for „De Unges Forbund“, som Hauch og Berner vilde have forkastet, og førte Stykket frem til en betydelig Sejr 16.2.1870. En endnu større Triumf blev hendes Iscenesættelse af „Kongs-Emnerne“ 11.1.1871. Ibsen takkede 15.4.1871 med sit berømte Rimbrev, der tegner et uforglemmeligt Billede af *Skuespillerinden* Johanne Luise Heiberg. I sit Svar, der viser, hvor dybt denne Hyldest har bevæget hende, fastslaar Fru Heiberg: „Siden 1807, da Hakon Jarl opførtes første Gang, har intet tragisk Drama grebet Mængden som „Kongs-emnerne“, saa at dets Digter virkelig har Grund til at raabe Victoria“. Ogsaa „Kejser og Galilæer“ betog hende stærkt (24.11.73). Ibsen sendte hende baade „Samfundets Støtter“ og „Et Dukkehjem“, men hendes Svar er ikke bevaret. Hun har dog næppe gouteret den senere Ibsen.

Varigst og fortroligst blev den venskabelige Brevforbindelse med den dansk-norske Forfatterinde MAGDALENE THORESEN. Deres Brevveksling er vist den værdifuldeste i hele Samlingen. Man skulde paa Forhaand tro, at den mærkelige Digterinde og det besværlige Menneske maatte staa den korrekte Fru Heiberg saa fjernt som vel muligt. Fru Thoresen var en vild Fugl, passioneret og komplet uborgerlig i sin Indstilling til Livet. Men tværtimod! En dyb indre Sympati bandt dem sammen, og Venskabet holdt til Fru Heibergs Død. Fru Thoresen beundrede Fru Heiberg og havde grænseløs Tillid til hende; søgte hendes Raad i sine mange store og smaa Sorger, og hendes forbavsende aabenhjærtige Bekendelser blev altid modtaget i den rette Aand. Fru Heiberg, den forbeholdne, røber ogsaa mere af sit Indre end overfor nogen anden af sine Hovedkorrespondenter, Krieger ene undtaget. Her er virkelig Kontakt mellem Brevskriverne, og denne Kontakt skylder vi et saa mærkeligt og ukonventionelt Brev som Fru Thoresens store Bekendelse om sit erotiske Liv 28.4.1867.

Det stadige Emne i Fru Thoresens Breve – den store Oplevelse og det evigt vædskende Saar i hendes Tilværelse – er Bjørnson, hvem hun satte „højest af alle Mænd“, „det rigeste Menneske jeg har kjendt, og som der til min Dødsstund brænder Savn og Længsel efter i mit Hjerte“, og mod hvem hun ustandselig retter de bitreste Anklager for Troløshed; Anklager, som ogsaa gælder Fru Karoline Bjørnson. Fru Heiberg har her været under dobbelt Ild, for Bjørnsom beklagede sig paa sin Side stærkt over Fru Thoresen, som han fandt „usand“.

Foruden Brevene til og fra disse tre Store rummer Bogen ogsaa en lille værdifuld Korrespondance med ZACHARIAS TOPELIUS og en tilsvarende i Fru Heibergs allersidste Leveaar med en svensk Forfatterinde, der ligesom Bjørnsom og Ibsen repræsenterer den nye Tid, Fru CHARLOTTE EDGREN-LEFFLER.

Som Brevene fra Tiden 1860–90 flyder langt rigeligere end fra de forudgaaende 40 Aar, indeholder de ogsaa langt fyldigere Bidrag til Forstaaelse af Fru Heibergs Personlighed. Et stærkt og betydeligt Menneske tegner sig for os. Den røde Traad gennem alle Brevene, Maalestokken i alle Forhold, er hendes urokkelige Trofasthed overfor Heibergs Minde. Den forklarer Uforsonligheden imod Hall, der havde svigtet Heiberg, og Venligheden overfor P. HANSEN, der som hun selv troede paa en Renæssance for Heibergs Digtning, ogsaa Vaudevillerne. Han var den evigt savnede og den aldrig underkendte Autoritet. Denne Trofasthed paavirker ogsaa hendes religiøse Følelse. Naar hendes Meditationer først og fremmest drejer sig om Livet efter Døden, skyldes det, at Troen paa Udødeligheden er knyttet for hende til Haabet om et Gensyn hisset. Derfor kan hun med dyb Alvor drøfte et langt Vrøvledigt om dette Emne med dets Forfatter, Lægen O. L. BANG. Den Tanke er hende ikke fremmed, at Heiberg i sin Himmel kan høre Madvigs Tale ved Universitetsjubilæet 1879. Der er iøvrigt i hendes Religiositet et ejendommeligt Drag af Fatalisme: „Erfaringen viser En bestandig i denne Verden, at hvad man ved første Øiekast anser som en Lykke, inden føie Tid viser sig som et Uheld, og omvendt“.

Fru Heiberg bevarede op i sin høje Alder en aldrig stillet Kundskabstrang; hendes Læsning var omfattende. Rørende er et Brev fra 27.1.1883, altsaa efter at hun er fyldt 70, til Andræ om hans Søn Pouls Bog „Via Appia“ (1882). Hun er fortvivlet over, at han ikke oversætter sine latinske Citater: „Man bliver tilmode ved disse Skuffelser, som naar man er lige ved at aabne en Dør ind til noget Skjønt og Herligt, og man da hører Nøglen i Laasen dreies tre Gange rundt for at forhindre Indgangen. Ved disse Steder har jeg under Læsningen mange Gange udbrudt: Uf! hvor ærgerligt og skammeligt! Har det virkelig været Pouls Mening at Ingen behøvede at læse hans Bog, uden den der kunne Latin?“

Bag den med Livskunst tilkæmpede Harmoni gemte Fru Heiberg et dybt melankolsk Sind, der rummede voldsomme Lidenskaber. Hun værger sig i et Brev til Magdalene Thoresen mod den sædvanlige Beskyldning for Kulde. Den er kun Resultatet af hendes Kamp for at beherske sin Heflighed. Overfor dem hun hadede eller foragtede, havde hun dog ingen Hemninger. I Omtalen af Kritik og Kritikere kan hun lejlighedsvis (til Bjørnson 16.3.1866) lægge en komplet Andersensk Vrede for Dagen. Hendes haarde Domme over Mennesker er vel knapt saa hyppige her som i Brevene til Krieger, hendes sande Fortrolige. Med Høedt er der Krig paa Kniven fra begge Sider. Haarde Ord gælder Teaterchefen: „Bløddyret Linde“, „den blødslettende og dog paa sin Maade listige Linde“ eller Efterfølgeren som Sceneinstruktør: „den sløve halvflatterlige H. P. Holst“, „den gamle Klud H. P. Holst“. Hun taler om „den raa hovmodige Erik Bøgh“ og kalder Camilla Collett „en Myg, der suger Blodet ud af det Bytte, der falder paa hendes Veie“.

Men hun er til Gengæld sine Venners Ven, parat med Støtte og Raad, altid rede til at opmuntre og anerkende. Smukt og fint kan hun glæde den

gamle A. P. BERGGREEN med sine varme Ord om Weyse i Anledning af hans Biografi af Mesteren. En Række Breve, mest til yngre Kunstfæller, viser hendes Evne til at uddele Ros, og den høje Pris, som Modtageren satte paa hendes Ord. Blandt de yngre gælder hendes Interesse først og fremmest EMIL POULSEN og hendes Protegé HOLM HANSEN (der vist maa indrulleres i de mislykkede Geniers triste Brigade), men ogsaa JERNENDORFF og CHR. ZANGENBERG. Af ældre Skuespillere modtager HULTMANN 2.6.1877 ved sin Afgang et varmt og hjerteligt Brev; ogsaa AD. ROSENKILDE, Fru SØDRING og Kr. MANTZIUS staar i Taknemlighedsgæld til hende for venlige Ord, skønt hun med Rette nærede Tvivl om de to sidstnævntes Loyalitet. Udenfor Skuespillernes Kreds viser hun især Teaterintendant GOTTLÖB BERNER stor Velvillie, men han havde ogsaa faaet sin egentlige Uddannelse som Heibergs Sekretær fra 1849.

Den gamle Fru Heiberg virkede som en Dronning paa Samtiden; imponerende forstod hun at holde selv sine Beundrere tre Skridt fra Livet. „Høje Fru“, tiltaler Fru Thoresen hende bestandig i Brevene; hun tilstaar, at hun nærede en uforklarlig Skræk for Fru Heiberg, da hun første Gang sad i hendes Stue. „Uudgrundelige Fru“, skriver Bjørnson i Indledningen til et Brev. Han fandt 1877, at hun var „det klogeste gamle menneske, som jeg har fået lov til at træffe på“. „De er den eneste af den gamle skole, som forstår os af den ny“, hedder det en anden Gang. Efter hendes Død skrev han 22.1.1891 til Fru ANNA POULSEN: „Fru Heiberg hører til de største, jeg har mødt og hun har – hvad ikke altid vil si det samme – glædet og lært mig i forhold“.

Finest fik dog Magdalene Thoresen i et Brev til Fru Heibergs sidste Fødselsdag 22.11.1890 sagt, hvad hun betød for sine Venner:

„Gud velsigne Dem, kjære, skønne Menneske! Gid De maatte faa Helbred og gode hvilende Dage og Glæde! Glæde trænger man i hvad Alder man er, thi det varmer jo Livet. Et stakkels ensomt – forfrossent Hjerter er jo en levende Død – men Hjerter, som Deres kan ikke blive ensomme – kan ikke forfryse, dertil er de for rigge og gode – dertil er de altfor – ligesom gennemvirkede – af skønne Oplevelser“.

„Breve til og fra Johanne Luise Heiberg“ er en dyr Bog – 100 Kr. for de to Bind. Det er et sørgeligt Tidernes Tegn. Men man kunde nok have faaet et lidt mindre trist Udstyr for Pengene. Formatet er det samme uheldige, som anvendtes ved de nye kommenterede Udgaver af Fru Heibergs Erindringer og hendes Bog om Svigerforældrene, men Satsen er endnu mere kompres og Antallet Linier pr. Side gaaet helt op til 47. Man skulde tro, at man stod overfor en kedelig juridisk Lærebog; ingen typografisk Opsætning kan passe daarligere til en Samling Breve af alle Størrelser. Kommentarsiderne er endnu mere ørkenagtige; der er intet gjort for at markere, naar Noterne til et nyt Brev begynder – det havde dog været en simpel Sag at gøre det, blot ved at sætte Brevnumret med fede Typer. Paa Tekstsider, hvor der forekommer fire-fem Smaabreve, maa man besværligt tælle Linierne

igennem for at finde frem til Oplysningerne i Kommentaren til Stedet. Det sinker Benyttelsen og irriterer Læseren i høj Grad.

Noterne er fremragende og skal nævnes med fortjent Anerkendelse. De dokumenterer Kommentators Lærdom og utrættelige Flid; oplyser ikke blot Teksten, men supplerer den meget ofte ved at inddrage hidtil utrykt Stof (Henrik Hertz' Dagbøger f. Eks.). Et og andet bliver der imidlertid altid at tilføje, naar det drejer sig om et Noteapparat til saa uensartede Breve. Her skal meddeles nogle enkelte Bemærkninger, noterede under Gennemlæsningen. I, 11 omtales i Brev 23.5.1830 fra Kommandørkaptajn P. F. WULFF „Andersens Vaudeville“. Noterne oplyser, at det drejer sig om „Kjærlighed paa Nicolai Taarn“, og tilføjer, at Johanne Luise Pätges ikke spillede deri. Men Wulff vil advare mod, at en Skuespillerinde af „Ikke-Forfængelighed“ i for høj Grad giver „Slip paa sin individuelle qvindelige Elskværdighed“, thi i saa Tilfælde fremkommer „et Billede, som det vi saa i den første Forestilling af Andersens Vaudeville“. Der sigtes her til ANNA WEXSCHALL (senere Fru Nielsen), der vakte Mishag i „K. paa Nic.“ ved at parodiere sin egen Fremstilling af oehlenschlägerske Heltinder, og som afgav Rollen efter første Opførelse (H. C. Andersens Levnedsbog S. 147). – I, 34 citerer Paludan-Müller i et muntert Brev: „Hø er Kjød (hvad forresten er Løgn) og Kjød er Hø, Høet skal man høste; Eengang skal vi alle døe, Lad dig dette trøste“. Just Rahbek melder Pas, men der sigtes til Oehlenschlägers bekendte Drikkeviser (til Weyses Melodi) „Vil Du være stærk og fri“ fra Syngestykket „Ludlams Hule“. – Note til I, 105 (S. 259): „en Fuldmægtig Petersen i Flyveposten“ var ikke en virkelig Fuldmægtig, men Pseudonym for Forfatteren JACOB DAVIDSEN. – I, 219: „fængsle andre Tanker Heltens Sind“ er et frit Citat af Oehlenschlägers „Hakon Jarl“, 2. Akt, Scenen mellem Hakon og Thora („Nu fængsler anden Gienstand Heltens Blik“).

Til II, 81, L. 16 findes S. 253 en Note om den fransk-tyske Krigs Udbrud og Slaget ved Wörth. Herom indeholder Teksten i det kommenterede Brev, som er fra 11.4.1872, ikke et Ord. Noten er galt placeret; den hører til S. 61, L. 16 (Brev Nr. 443, ikke Brev Nr. 467). – II, 119. Martensen klager 10.4.1875 over Tandpine, „skjøndt jeg er meget langt fra at være af samme Mening som Heine, der hellere vil have en ond Samvittigheds Lidelser end Tandpine, fordi den sidste Lidelse generer ham langt mere, end den første“. Citatet, som ifølge Kommentaren ikke er fundet, stammer fra „Ueber die französische Bühne, vertraute Briefe an August Lewald. Mai 1837. Erster Brief“. Det har i Danmark en vis aandshistorisk Betydning, idet Mynster (uden dog at nævne Heines Navn) anfører det i sin Polemik mod H. C. Ørsted i „Nyt theologisk Tidsskrift“, II, 1851, S. 73: „En berømt Digter siger selv, det er værre at have Tandpine, end at have en ond Samvittighed“, hvad der kraftigt forargede H. C. Andersen (Breve fra H. C. Andersen, II, S. 256–57 og 519–20). – II, 155. Topelius' „Självbiografiska anteckningar“ kan ikke, som nævnt i Noten S. 266, være udgivet af PAUL NYBERG 1884, da Udgiveren først er født 1889. Det rigtige Aarstal er 1922. – II, 216 (Note S. 279). Kapelmester ved Det kgl.

Teater i Sæsonen 1883-84 var ikke H. S. PAULLI, men JOHAN SVENDSEN. Men det var forøvrigt ikke Kapelmesteren, der ledede Skuespilmusik som Kuhlaus „Elverhøi“. Den blev paa dette Tidspunkt dirigeret af Koncertmesteren CARL HELSTED.

H. TOPSØE-JENSEN.

AGNES HENNINGSEN: *Skygger over vejen*. 1955. Kbh. Gyldendal, 1955. 192 S.

Ottende Bind af AGNES HENNINGSENS Erindringer gaar fra Efteraaret 1916 til et ikke nærmere angivet Tidspunkt kort efter 1930. De handler først og fremmest om hendes Ægteskab med Forfatteren SIMON KOCH, med hvem hun blev gift 1919, og som døde 1935. Fortællingen standser et Par Aar efter hans Afsked 1929 som Direktør for Stadens faste Ejendomme. Man kan ikke andet end beundre, at Forfatteren i sin høje Alderdom – hun fyldte 87 i November – har bevaret sin Hukommelse, sin Evne til at skrive og sin „Frohnatur und Lust zu fabulieren“. Naar dette er sagt, og det er nævnt, at der ogsaa i det nye Bind findes Afsnit af blivende Interesse – et Par smukke Sider om Skuespillerinden Ella Ungermanns sidste Dage og tragiske Død, f. Eks. – kan man maaske med et Suk konstatere, at Læseren denne Gang bliver træt før Tiden. Bogen er for lang, for privat; vedkommer os ikke rigtig. Om sin Forfattervirksomhed (hun fik dog adskillige Bøger fra Haanden i disse Aar) taler Fru Henningsen meget lidt. Et Skuespillerportræt og et Par Sider om en eengang mondæn Forfatter, hvis Navn ikke nævnes, men som er let at identificere, virker direkte ubehageligt.

H. TOPSØE-JENSEN.

Det først udkoinne Bind af *Danmarks Kirker* (Præstø Amt, 1933-35) var i Modsætning til de senere udgivne ikke forsynet med Navneregister. Dette Savn er nu afhjulpet, idet Nationalmuseet i 1955 separat har udsendt et saadant Register, udarbejdet af Administrator, Dr. phil. ALBERT FABRITIUS, som ogsaa har udarbejdet Registerne til de øvrige Bind.

S. H.

HEYM. – HOLCK.
EN DANSK-NORSK FAMILIEKREDS

AF

HARALD HOLCK

D. 15.12.1845 døde Oberstløjtnant OLUF (OLE) CHRISTIAN HEYM i Fredericia, 85 Aar gl., som den sidste af sin Slægt i Danmark; han var ugift.

Han var født d. 25.3.1760 i Æbeltoft som Søn af Kaptajn IOHANN MARTIN HEYM og KIRSTEN (CHRISTINE) CATHARINE HOLCK. D. 7.2.1781 blev han Sekondløjtnant à la suite og 25.7. s. A. virkelig Seklt. i Jydske Inf. Rgt., 23.4.1790 kar. Premierløjtnant og 24.12. s. A. virkelig Prlt. i Regimentet, der nu kaldtes Fynske Inf. Rgt., 22.11.1799 kar. Kaptajn, 19.4.1800 Stabskaptajn, 7.7.1803 Kompagnichef, 12.4.1810 kar. Major og 24.10. s. A. Major i Rgt^{tes} annekterede Batailloner og Kommandør for dets 3. Batl. med Anciennitet fra 23.11. 1809. D. 22.10.1811 blev han afskediget med 600 Rdl.^s Pension, og d. 13.6.1815 blev han kar. Oberstløjtnant.

Ved hans Død fandtes bl. a. en Seddel, hvorefter han havde leveret sit originale Testamente til „den af mig indsatte Arving til mine Efterladenskaber, Kammerjunker og Brigadeauditør HOLCK, en Søn af min forlængst afdøde Fætter og broderlige Ven Commandeur CARL CHRISTIAN HOLCK“. (Af sidstnævntes Dagbogsnotater kan det ses, at han korresponderede med HEYM, og at han paa Tilbagereisen fra Tunis under sit Ophold i Nyborg i 3 Uger i Novbr. 1808, medens engelske Krigsskibe krydsede i Storebælt, næsten daglig var sammen med ham).

Endvidere fandtes der fra HEYMS Haand nedenstaaende Optegnelser, der er karakteristisk baade for den gamle Oberstløjtnant og for hans Tid:

„Til tjenstlig Efterretning for Den eller De, som naar Tilfældet intræffer, viser mig den venskabelige Godhed at paatage Sig Besørgelsen af min Begravelse.

Jeg ønsker at begraves af Garnisonen, saaledes som det efter Reglementet tilkommer en Oberstlieutenant af Infanteriet. Alt øvrigt Begravelsen vedkommende maae være anstændig og passende.

Til Kirken i det Sogn hvor jeg begraves gives 2 hvide Voxlys med Skilter og lange Floor. Til Skilternes Maling, kan Maleren rette sig efter mit Staalsignet. – Der skal betales for Bisættelse i Kirken. – Skoelen skal bruges. Med Klokkerne skal ringes – Præsten, som forretter Jordpaakastelsen med videre, betales med 10 Specier eller 20 Rdl. – Den anden Sognepræst i Byen, saavel som begge Catheketerne, indbydes til at følge, hvorved gives til Sognepræsten 6 Specier og til hver af Catheketerne 4 Specier, naar de kan følge. – Degnen, for Sig og Skoelen 4 Specier, Klokeren 5 Specier. – Alle Kirkebetjenterne maae disse Penge, efter god gammel Skik og Brug tilsendes, i det seeneste Dagen førend Begravelsen finder sted, og ikke som den Nye-modens Uskik har villet indføre, nogle Dage efter Begravelsen, hvilket er højest upassende. – Til Byens Fattige gives til Uddeling Begravelsesdagen 25 Specier eller 50 Rbd. i rede Sølv. – Til hver af Serganterne som skal bruges, gives 1 Specie eller 2 Rbd. – Drengene som bærer Lysene til Kirken, gives hver $\frac{1}{2}$ Specie eller 1 Rbd. – Graverkarlen som kaster Graven, i Drikkepenge 1 Rigsbankdaler. – Til Tienestepigen i Huuset hvor jeg dør gives 5 Specier eller 10 Rigsbdr.

Begravelsesdagen gives den almindelige Beværtning under Følgets Forsamling. – Samtlige Garnisonens Officerer, saavelsom alle Byens Embedsmænd og øvrige Honoratiores, som og de nærmeste Na- og Gienboer indbydes af Marskallerne til at gøre mig den Ære at følge mig til mit Hvilested. – Til at lægges paa Kisten til Adjoutanten findes en gammel Sabel, som og et ægte godt Feldtegn, hvilket sidste findes i den øverste Skuffe under Skatollet, som og i den øverste mitterste Skuffe i Skrivebordet et par sølv Spændesporer.

Ennu haver jeg en Begiering til Vedkommende, nemlig: at jeg ikke bliver begravet før det tydelig kan sees, af Enhver som ikke er Læge, at Forraadnelsen er begyndt, men om Denne endog viser sig, beder jeg, desuagtet, dog ikke at lade mig begrave, før 8 Dage efter Dødsdagen.

Mit Begravelsessted ønsker jeg, hvis det lader sig gjøre, maatte blive i den Krog af Kirkegaarden hvor salig Captain LILLIENSKIOLD ligger.

Til mine Begravelsesudgifter haaber jeg, der skal findes 250 Rbdr. rede Sølv, som findes i mit Skatoll, bag de aabne Rum i Mitten, som ere til at trække samlede ud; der bagved ligge alle de Penge jeg efter-

lader mig, de faae undtagne, som ligger aabenlyst i Skatollet til daglige Udgifter.

Dette er nedskrevet for over tyve Aar siden, men nogle Gange forandret, og nu, formoder jeg, til sidstegang. Denne sidste Forandring er foranlediget ved min gode og mig saa kiære Søsters Død, da mine aarlige Indtægter derved ere blevne formerede.

Fredericia den 16. October 1844.

HEYM.

E.S. Skulde jeg ikke dø i Michaeli Sogn, hvilket jeg dog haaber, da kan jeg ikke vælge Begravelsessted. – Et Par Liglagen samt Pude-vaar ligge i den underste Skatolskuffe.“

– Hans egenhændige Testamente, der er underskrevet af ham i Fredericia d. 18.5.1844 og forseglet med et kronet Skjold med 2 Bjælker, og hvortil der er heftet en kgl. Konfirmation af 11.6. s. A., indledes saaledes:

„Da jeg nu ikke har nogen nærbeslægted Arving efter Loven uden min snart 86 Aar gamle, meget svagelige og affældige, nyligen barnløs blevne Søster ELLEN IDA CHRISTINE, Enke efter Sorenskriver ENGELBRETH HESSELBERG, og der kun vil blive saarelidet til hver af mine Arvinger efter Loven, om mine ubetydelige Efterladenskaber skulde deles imellem dem, fastsætter jeg herved . . . .“

Hans Efterladenskaber, der ikke udgjorde over 500 Rbdl., skulde tilfalde hans Søster, hvis hun overlevede ham, men i modsat Fald „min Morbroder Oberst CARL PHILIP HOLCK'S Sønnesøn Kammerjunker, Brigadeauditeur PETER CARL CHRISTIAN HOLCK i Fredericia“. Men i alle Tilfælde skulde dennes ældste Søn CARL GEORG have „mit større med Inscription forsynede Gulduhr, som er mig foræret af nogle af det første østre jydsk Landeværns Regiments Officerer, samlede til Exercise i Randers 1808, og som jeg ønsker opbevaret som et Familiestykke“, og hans næstældste Søn „FERDINANT EMANUEL mit mindre Gulduhr med en paa Porcelainsskiven anbragt sort emaileret Ring, hvori Tallene befindes“. (P. C. C. HOLCK, f. 1802 d. 1865, blev senere Etatsraad og Herredsfoged i Elbo, Holmans og en Del af Brusk Herred. Om ham henvises til Artiklen „Af Herredsfoged CARL HOLCK'S Papirer“ i Personalhistorisk Tidsskrift 1926 p. 35 ff. og til H. Holck's dupliserede Biografi af Herredsfoged CARL HOLCK og hans Hustru (1956). – CARL GEORG HOLCK er den senere juridiske Professor; FERDINAND EMANUEL HOLCK blev kort før sin Død udnævnt til Over-

førster ved Vallø Stift. – Oblt. HEYMS store Gulduhr og det Gavebrev, hvormed det blev sendt, tilhører nu Fabrikant JØRGEN FLEMMING HOLCK).

Oblt. HEYM havde trofast opbevaret to smaa Breve fra sin Moder. Det ene er nu forsvundet, men en Afskrift var forinden taget. Det lyder saaledes:

„Aller kiereste og bæste Søn

Din skrivelse var mig kier kommen, da Ieg der af seer at kiere Søn lever vel, som ieg af Hierttet ønsker maatte continuere – af samme Erfarer ieg og min bæste Søns, kierlige og ømme hiertte i mod en Svag og skrøbelig moder, som icke kan udvise noget got i mod dig, min kiere Søn, men ieg vil bede at herren vil velsigne og bevare dig paa alle dine veie og i hvad du tager dig for, disse faa linier frem sender ieg for at lade kiere Søn vide at din Fader er kommen sig brav igien, og ieg gud være Evig lovet saa vel at ieg icke kan vente at blive bedre, men kræfterne tager af ver dag i hvor vel Ieg en er, nu vil ieg En nu engang ønske min kiære Søn Et lykksalig og velsignet nyt aar din Tante og din Fader beder at hilsse dig og ieg hilsser fra den lille LUDVIC; ieg hilsser og omfavner kiere Søn med mange kys og velsigelser, og henlever kiære Søns troe moder til min død.

Ebbeltoft

C. C. HEYM.“

d. 30. December 1794.

Paa det andet Brev har han noteret: „Bekōmet Februari 1797“:

„Aller kiereste Søn.

Jeg tacker hierttelig for det nye Aars ønske, saa og for dit vel mente ønske til min fødsels Dag, vær nu velsignet min kiere Søn i dette begyndte Aar med mange paa følgende, ieg kan icke med pennen udføre det som ieg mener. – Ieg har aarsag at tacke herren som i min svaghed har lindret min Smærte med sin sødhed og til lige forunt mig Børn, som har medlidenhed med en svag og skrøbelig moder som ingen hielp kan giøre men behøver hielp. – Vores kiere Sviger Søns og vore børns bønner er bleven bønhørt, som ønsker mig flere Leve aar med taalelig smærter – ieg har aldrig haft saadan svaghed før, thi ieg var altid ved mig selv, havde icke nødig nogen om natten icke heller lys, men blev got forsynet, med hvad ieg behøvet foretog ieg det selv, men endnu tør ieg icke vove mer en klæde mig paa og sætte mig paa sengen en time eller meer saa længe vintter

kulden er for haanden. – Madam Boserup beder at hilse, lev altid vel min kiere Søn, vor gud og frelser velsigne dig baade paa Siæl og legeme, ieg omfavner og kysser dig mange gange og henlever din troe moder til min død

C. C. HEYM.

din Fader beder hiertelig at hilse.“

Endvidere fandtes blandt Oblt. HEYMS Papirer – foruden nogle af hans Bestallinger – Udskrift af et Legitimations-Tingsvidne, optaget d.31.3. og 7.7.1800 ved Æbeltoft Byting, om „hvem der ere den endnu levende og her i Byen boende Capitain IOHANN MARTIN HEYMS Descendentere“, hvorunder Sorenskriveren over Yttre Sogn i Bergens Stift ENGELBRETH HESSELBERG var mødt „paa Capitain OLUF CHRISTIAN HEYM af det Fyenske Infanterie Regiment i Fredericia hans egne Vegne“. Der blev afhørt 5 Borgere i Byen som Vidner, og i Retten fremlagdes Daabsattester for Oblt. HEYM, hans Søster og dennes Søn, tillige med en Udskrift af det af „F. L. GLUD Salig BENTZONS“ paa Estvadgaard oprettede Testamente af 4.3.1745. – Desuden fandtes Ekstraktudskrift af en Kommissionsdom af 23.12.1756 og en Afskrift af Stævningen i Sagen med Kommissoriets Ordlyd – samt et (nu) meget defekt Eksemplar af et meget stort, pragtfuldt Kobberstik, tegnet af P. CRAMER og stukket af G. og O. H. DE LODE med Stamtavler over Slægterne HOFMAN og LASSON (derunder BENZON).

Fra hans Eje stammer sikkert ogsaa en i Poul Ipsens Stil udført farvelagt, oval Blyantstegning af en køn ung Dame med blaa Øjne og et stort pudret, krøllet Haar. Paa Bagsiden af Tegningen er med Blyant skrevet „Oberst^{DE} POGWISCH“. Oberst CHRISTIAN LUDWIG FRIDERICH VON POGWISCH (1746–1806) stod ved samme Rgt. som HEYM og boede i en Aarrække i Fredericia. Tegningen maa sikkert forestille hans 2. Hustru FREDERIKKE MARGRETHE WEYBYE, f. 1758, der døde 1825 i Fredericia. (Hans første Hustru døde allerede 1777, før HEYM kom til Regimentet).

Endelig er der opbevaret flg. Notat:

„Optegnelse paa mine Forfædre!

Min Faders Fader var: IOHAN MARTIN HEYM, Major i Garden til Hæst, og tilsidst Oberst og Commandant i Glückstadt, gift med MARGRETA ELISABETH, som var fød i Tyskland, og døde i Kiøbenhavn hos sin Datter CHRISTINA HEYM, som var gift med General Maior

HÖYSER, der var Bygmester for det Kongelige Slot, Christiansborg, og havde 3 Sønner.

Min Fader MARTIN HENDRICH HEYM var Oberstlieutenant ved det 2de Oplandske Regiment i Norge, fød i Sachsen 1694, døde i Norge paa Toten den 30de Novbr. 1750, og gift med min Moder IDE CHRISTINE fød GLUD.

Min Moders Fader POUL GLUD, var Amtmand og Assessor i Hofretten i Norge – havde tvende Døttre, den ældste var min Moder IDE CHRISTINE GLUD, og den yngste FREDERIKA LOUISE, gift med IOHANN SEVERIN BENTZON, Eyer af Estvadgaard.

Bemeldte min Moders Fader POUL GLUD havde 2de Søstre, den ene CHRISTINE GLUD, var gift med HANS BENTZON, som eyede Schiersøe, og havde 2de Sønner og en Datter; CHRISTIAN BENTZON som fik Schiersøe efter Faderen, døde ugift, og gjorde det til Stamhuus, den anden Søn IOHANN SEVERIN BENTZON, var som ovenmeldt, gift med min Moster, som overlevede ham og gjorde Estvadgaard til et Kloster. Datteren SOPHIE AMALIA BENTZON, gift med ADMIRAL ROSEPALM. –

POUL GLUDS anden Søster var gift i Holsteen med en Justitsraad NISSEN havde 2de Sønner og en Datter – Sønnerne var Amtmand NISSEN og Oberste NISSEN. Datteren var gift med Etatsraad HORST i Holsteen. – Disse NISSENERs Familie er Stamhuus Arvinger.

GLUDERNE stam̄er fra Biskop GLUD, og er kommen fra Glud Præstegaard i Jylland. – Min Moders Moder var en Datter af BORDING som eyede Ryomgaard.

Ieg blev gift med CHRISTINA CATHARINA HOLCK den 2de Ianuarij 1753 i Bergenhuuslehn i Norge. Min Kones Fader OLUF HOLCK var Oberstlieutenant ved det 1te Bergenhuusiske Regiment og hendes Moder var ELLEN ROSENDAHL.

IOHANN MARTIN HEYM
Captein.

Denne min Fader død paa Brechegaard i Sogn i Bergens Stift i Norge, den 17^d Februari 1803.

OLUF CHRISTIAN HEYM,
Oberstlieutenant.“

– Kaptajn IOHANN MARTIN HEYM var født d. 30.10.1724. Han stod som capitaine des armes ved 2. Oplandske Nat. Inf. Rgt., da han i 1744 ansøgte om Dimission med Løjtnants Karakter for at indtræde i en engelsk Afdeling ved Rhinen; d. 20.11.s.A. fik han Rejsepas og Afsked som Løjtnant og Pas til Frankrig. D. 13.8.1747 blev han sat

i Fændriks Nr. ved 1. Bergenhuiske Nat. Inf. Rgt.⁵ Vigske Livkomp., og d. 12.4.1748 blev han Premierløjtnant ved Regimentets Yttre Sognske Komp., hvis Chef var Kaptajn OLE HOLCK.

D. 2. 1. 1753 blev han if. Evindvik Kirkebog gift med KIRSTEN (CHRISTINE) CATHARINA HOLCK, f. 9.2.1723 paa Gaarden Padøen i Hordeland, Datter af Kaptajn (senere Oberstløjtnant) OLUF (OLE) HOLCK (1687-1759) og ELEN ROSENDAHL (1690-1768), om hvem henvises til P.T. 1951 p. 22-69. (Ved Vielsen kaldtes han Løjtnant JOHAN MARTIN HEIN, ligesom han ved sin Begravelse i 1803 indførtes i Kirkebogen med samme Efternavn, hvilket har bevirket, at han urigtigt er blevet henført til Slægten HEIN (VON HEINEN).

Ved en paa OLE HOLCKs Gaard Leervig i Yttre Sogn d. 27.1.1753 afsluttet Accord afstod HEYM sin Premierløjtnants Charge ved Kaptajn HOLCKs Kompagni til den ved samme Kompagni staaende Fændrik reformé, Kommandersergeant IACOB ELIAS HOLCK, der var Broder til hans Hustru og i 11 Aar havde været Underofficer, for et Beløb af 600 Rdl. Dansk Courant, der skulde udbetales „promte“ efter Approbationen af Accorden. Det tilstodes Premierløjtnant HEYM paa disse Vilkaar at sælge sin Charge til Svogeren, der derefter fik Bestalling som Premierløjtnant. HEYM fik efter Ansøgning Afsked som Kaptajn d. 28.3. s.A. Som Begrundelse for sit Ønske om Afsked anførte han: „min meget svage Constitution og Slette Brøst, som forvolder, at Jeg icke formaaer Eders Kongelig Mayestets Krigs tienniste efter min Allerunderdanigste pligt at Kunde forrette“. Regimentschefen, Generalmajor C. LINDEGAARD oplyser, at HEYM har 200 Rdl. aarlig fra Estvad Kloster, og at han vil bruge de fornævnte 600 Rdl. til at „betale Een Liden Gaard hand sig paa Landet haver tilkiøbt for der at boe og af sine aarlig havende 200 Rdl. i Rolighed at henleve“. Endvidere skriver Generalen, at Fændrik HOLCK i nogen Tid har udført HEYMs Tjeneste for ham, og at han, der er den eneste, der har villet entrere i Accorden med HEYM, „til Premier Lieutenant Chargen gandske duelig og habil befindes“, (Krigskancelliets for Kongen refererede Sager 14.3.1753 Nr. 12).

Ved det fornævnte Testamente af 4.3.1745 havde Fru FREDERICA LOWISA GLUD (1702-1745), Enke efter sin Fætter Kancellisekretær IOHAN SEVERIN BENZON (1698-1741), hvis Fader, Kancellisekretær HANS MATHIAS BENZON, gift med Biskop Søren Gluds Datter CHRISTINE, fik Vaabenbrev 1679, stiftet Estvadgaard Kloster (ved Skive) og fastsat, at der af Klostret skulde ydes hendes Søstersøn IOHANN MARTIN HEYM, og derefter hans Descendenter til lige Deling 200 Rdl. aarlig.

Kaptajn HEYM og hans Hustru boede i et Par Aar paa deres Gaard Langeland $1\frac{1}{2}$ Mil fra Bergen, og her blev deres Datter ELLEN CHRISTINE født d. 19.10.1753; hun døde d. 29.1.1757 i Æbeltoft, hvortil de var rejst efter at have solgt Gaarden; de ankom dertil d. 11.6.1755.

En af Grundene til, at de flyttede til Danmark, har nok været, at der var opstaaet Vanskeligheder m. H. t. Ydelsen fra Estvadgaard. Af det foran nævnte kgl. Kommissorium, der er udfærdiget d. 5.3.1756, synes det at fremgaa, at Kapt. HEYM selv har søgt at ordne Sagen; han anfører, at han ikke har kunnet formaa nogen i Nærheden af Klostret og dets Direktør, Amtmand, Kammerherre WERNER ROSENKRANTZ, boende til at „antage Sig denne Sag til paakiendelse“. Af en Betænkning om Klosters Indretning, som Kmhr. ROSENKRANTZ og 2 andre Herrer havde afgivet til Kongen, fremgik det, at Direktionen for den forløbne Tid havde afkortet Kapt. HEYM en anselig Sum, og mente, at han og hans Descendenter for Fremtiden kun burde anses som nydende dobbelt aarlig Pension mod de i Klostret værende Damer og derfor havde burdet og fremtidig burde tage dobbelt Andel mod en af dem i „een og anden Klosteret og Godset paakommende Udgift“. – Ved den af Kommissionsdommerne afsagte Dom af 23.12.1756 fik Kapt. HEYM fuldt Medhold, bl. a. skulde Klostret betale ham det af Legatet paa 200 Rdl. aarlig hidtil indeholdte Beløb af 600 Rdl. med 5 pCt. Renter fra hvert Aars Forfaldstid.

Naar Kapt. HEYM valgte at bosætte sig i Æbeltoft, skyldtes det sikkert Forbindelsen med Besidderne af Stamhuset Schiersøe (Skjærsø) i Draaby Sogn nær ved Æbeltoft. CHRISTIAN BENZON (1696–1730), der var Broder til fornævnte IOHAN SEVERIN BENZON, havde i 1722 oprettet Stamhuset, der fra ham var gaaet over til hans Søster SOPHIA AMALIA (1688–1768), gift med Admiral ANDREAS ROSENPALM (1699–1754), hvis Fader, Højesteretsassessor POUL NIELSEN fik Vaabenbrev med Navnet ROSENPALM i 1679. Ved Admirals Død afstod hun det til sin Fætter, Stiftamtmand i Aarhus ULRICH CHRISTIAN VON NISSEN (der ogsaa var Fætter til Kapt. I. M. HEYMS Moder, idet hans Fader, Generalkrigskommissær, Amtmand HERMANN LORENZ VON NISSEN, adlet 1710, var gift med hendes Faster IDA SOPHIE AMALIE GLUD). Ved Stiftamtmandens Død i 1756 gik Stamhuset over til hans Broder, Generalmajor CHRISTIAN SIEGFRID VON NISSEN-BENZON (1700–1763), hvorefter dennes Datter CHRISTINE SOPHIE (1734–1774) fik Stamhuset. Hun var gift med Oberst IACOB LUDVIG DE WAUVERT (1727–1809), som i 1760 var blevet „indsat til Stamherre“ af Admiralinde ROSEN-

PALM og besad Stamhuset fra 1774 til 1804, da han overdrog det til sin Datter. (Der henvises iøvrigt til „Stamtavle over Familien GLUD gennem 400 Aar“, udgivet af Sognepræst KRISTIAN GLUD KONRADSEN, Randers 1933, hvorfra en Del supplerende Oplysninger er hentet). Efter Meddelelse fra Pastor Konradsen boede Admiralinde ROSEN-PALM, der flyttede meget rundt, i 1764 hos Kapt. HEYMS i Æbeltoft (og 1765-66 hos Oberst WAUVERT paa Schiersøe). Hun døde 1768 i Æbeltoft. Efter et Notat af Herredsfoged CARL HOLCK, øjensynligt nedskrevet efter en Samtale med Oblt. O. C. HEYM, døde hun i Kapt. I. M. HEYMS Hus, og denne arvede hende sammen med fornævnte General VON NISSEN-BENZONS Datter FRIDERICHE GEORGINE AMALIA, gift med Oblt. IOHAN CHRISTOPHER OETKEN (af en 1696 adlet Slægt).

Omkring 1.5.1768 døde Fru HEYMS Moder ELEN HOLCK, f. ROSEN-DAHL, paa Leervig Gaard i Bøe Anneks-Sogn i Evindvik Præstegæld, og i et Brev af 8.7.1768 nævner hendes Søn, Kapt. FRIDERICH CHRISTIAN HOLCK (1714-77), at hans Søster OLAVA MARIA er i Huset hos sin Søsters Mand, Kapt. HEYM, der er hendes Lavværge.

OLAVA MARIA HOLCK, der var født d. 31.1.1731 i Bernes i Tangen paa Hordeland, blev den 2.6.1754 trolovet i Evindvik, Bøe, med Monsieur CHRISTIAN CARLHEIM, og gift med ham 3. S. efter Pinse Denne, der var døbt 4.8.1731 i Kvinnherred Kirke, tog 29.4.1755 Borgerskab i Bergen som Købmand. Han var Søn af BENGT GUSTAV CARLHEIM, der i alt Fald fra 1729 boede i Kvinnherred og i alt Fald fra 1734 til ind i 1741 var capitaine des armes ved 2. Bergenhusiske Rgt. ved Kapt. P. Mouritzens Komp., S. Søndhordlanske Komp., hvorfra han 10.5.1741 blev ansat som Overtoldbetjent i Bergen, hvor han døde 4.2.1750. Han er (iflg. N.S.T. IX. p. 220-31, hvortil i det hele henvises) utvivlsomt identisk med den BENGT GUSTAF CARLHEIM, der if. ELGENSTIERNA var født i Stockholm 1695, blev Student 1711, Volontør i Livgarden 1712, Fændrik 1716, Løjtnant 1718 og adlet 1719 sammen med en Farbroder og en Fætter (fra 1744 kalder Slægten i Sverige sig CARLHEIM-GYLLENSKIÖLD). Han rejste 1719 udenlands og angives i Ridderhusstamtavlen urigtigt at være død ugift i Danzig. Han var gift med BARBARA MARIA MEYER, f. 1700, begr. i Hammer 26.9.1759.

CHRISTIAN CARLHEIM angives i HESSELBERGS Stamtavle at være død paa en Rejse i Udlandet, og dette skete vistnok allerede 1759, idet hans Hustru 19.10.1759 er Fadder i Bøe og vel da allerede har boet hos sin Moder paa Leervig Gaard.

D. 5.11.s.A. omtaler OLAVAS Broder, den senere Oberst CARL

PHILIP HOLCK (1719–98), en uforsørget Datter, der boer hos hans Moder, og Moderen skriver selv 29.6.1760, at hun maa forsørge „een uforsørget Enke Datter samt 2 Sønner“. Efter Moderens Død er hun da rimeligvis straks taget over til Søsteren i Æbeltoft.

Hun havde flg. Børn:

- 1) en dødfødt Pige, begravet i Bergens Domkirkesogn 15.11.1755. (Dette Sogns Daabsbøger mangler fra August 1750 til Januar 1758, og efter den Tid er der ikke fundet døbt nogen CARLHEIM i Bergen).
- 2) BENT GUSTAV CARLHEIM, Sømmand, død som ung paa sin anden Rejse til Kina, ugift.
- 3) OLAVA ELISABETH CARLHEIM, død ugift i København. (Opl. om 2 og 3 skyldes L. HESSELBERGS Stamtavle; Fru Hesselberg havde boet i Hus med Fru Carlheim).
- 4) KNUD CAROLUS HOLCK CARLHEIM siges ved Skiftet d. 20.9.1801 efter Moderen, hvis eneste Arving han var, at være Bogholder hos Handelshuset BELFORT (BELFOUR) i Helsingør. (Senere kaldes han Købmand.) Her var han ogsaa Kommandersergeant ved det borgerlige Artilleri. D. 16.12.1801 blev han i Hirschholm gift med SABINA MARGRETHE SCHMIDT fra København, der overlevede ham. Hun var Datter af „Kongl. Vinkyper og Controlleur SCHMIDT i Kjøbenhavn“. – KNUD CARLHEIM blev d. 28.7.1809 Postmester ved Korsør Hovedpostkontor, efter at han af den tidligere Postmesters Enke HEDEVIG JOHANNE BAGGER, f. LANGELAND, havde købt Gæstgivergaarden i Korsør, hvortil Postmesterembedet ved en Bevilling af 1781 var henlagt (se om hende og Gæstgivergaarden Artiklen „Kongevejens Fortryllelse“ af Christian Elling i Berlingske Tidende 23.3.1952).

Ægteskabet blev barnløst.

Af Fætteren Kommandør C. C. HOLCKS Dagbogsnotater ses det, at han har brevvekslet med CARLHEIM, og at denne oftere har besøgt ham.

D. 17.9.1817 døde CARLHEIM i Korsør, i hvis Kirkebog hans Alder da angives at være 53 Aar, saa at han altsaa skulde være født c. 1764.

Det maa imidlertid være ham, der i Folketællingen 1.2.1801 for Helsingør findes opført under Steengade 431 som „KNUD CARLHAM, Logerende, 44 Aar, ugift, Fuldmægtig“. Herefter skulde han være født ca. 1759–60, hvilket ville passe med Faderens formodede Dødsaar 1759.

– I Folketællingen 1787 for Æbeltoft er under Overgade som Fam. Nr. 18 opført „OLAVE MARIE HOLCK, 56, Hospitalsportion; i Tjenestepige“, og som Fam. Nr. 19 Kapt. I. M. HEYM med Hustru og Datter, samt i Tjenestepige.

I 1801 opføres under 2. Rode „MATHIAS CHR. PREISLER, 52, Snekermeister, og Kone, 60“, samt „OLIVIA MARIA CARLHEIM, 71, Enke, lever af at sy for Folk og Pension“. Hun døde d. 20.9.1801 i sit Logis hos „förrige Hof Snedker“ PREISLER og gik da i sit 71. Aar. (At hendes Navn i Skøde- og Panteprotokoller er skrevet „OLAVE MARIE CARL HEYM“, har fört til, at hun er blevet opfattet som Enke efter en CARL HEYM, der tænktes at være Broder til Kapt. I. M. HEYM).

I Æbeltoft fik Kapt. J. M. HEYM og CHRISTINE HOLCK to Børn, nemlig, foruden den senere Oberstlöjtnant OLE HEYM, Datteren ELLEN IDE CHRISTINE (opkaldt efter sin Mormoder og sin Farmoder), f. 3.7.1758. D. 5.10.1792 blev hun i Æbeltoft gift med ENGELBRETH HESSELBERG, f. 11.9.1755 paa Gaarden Nordre Weysteen i Norderhaug Sogn paa Ringerike. Han var Søn af ERICH HESSELBERG og ELISABETH WEYSTEEN (død 18.4.1793 paa Gaarden Schey (Skei), 72 Aar gl.), blev 1786 exam. jur. og udnævntes 7.5.1790 til By- og Herredsskriver i Æbeltoft. D. 2.7. s.A. blev han tillige Postmester i Æbeltoft og beskikkedes samme Dag til Prokurator for alle Over- og Underretter i Danmark undtagen Højesteret og Hof- og Stadsretten.

– Familien HEYMS nære Forbindelse med Stamhusbesidderne paa Schiersøe ses af en lille løs Seddel, der maa være skrevet af Fru HESSELBERG, f. HEYM:

„Til
OBRISTE DE WAUVERT BENZON
Fødselsdagen den 4de October
1792.

Lad Glassene for Venskab klinge!
Vi det en værdig Skaal vil bringe
Paa vores Værtes Fødselsdag
Han leve og udbrede Glæde
Og længe blandt os tage Sæde
Til sande Venners Velbehag.

dicteret af Kammerherinde ROSENØRN paa *Katholm*, og først fremlagt dagen efter ved vores Bryllup paa Schiersøe den 5te October 1792“.

Kammerherreinde ROSENØRN maa være EDEL BENEDICTE VON PENTZ (1757–1808), gift med daværende Ritmester, Kammerherre MATHIAS PEDER OTTO ROSENØRN (1751–1818), der bl. a. ejede *Katholm* i Nørre Herred paa Djursland.

Efter Proveniensen har Fru ELLEN HESSELBERG fm. ogsaa ejet et

med et enestaaende Haandelag udført Arbejde, et kniplingsfint udskaaret og malet Stykke tyndt Papir paa Størrelse med et Visitkort. I det aflange Midterparti er Papiret delvis bortskaaret, saa at der fremkommer et Bundmønster med Blomster og Ranker i hvid Silhouet. I Bunden er der foroven udsparet en indrammet Oval, hvori der er malet en træbevokset Høj, hvorpaa der hviler et rødt Hjerte med en rød og gul Lue, medens et andet paa lilla Vinger svinger sig bort mod en fjern Bygning. Forneden er der udsparet en graablaa Vase, hvorfra Rankerne udgaar, og som staar paa et Bord, paa hvis Forside der med smukt tegnede Bogstaver er skrevet: „Von dir mein Hertz – scheid ich mit Schmerz“.

Omkring alt dette en Ramme med 8 udskaarne Blomster paa en Bund, der viser et Mønster, som paa en raffineret Maade kun er skaaret lidt ned i Papiret, uden at noget af dette er fjernet. (En senere klodset Haand har trukket Rammens Yderlinier skævt op). Med Rammen er det hele $7\frac{1}{4}$ cm højt og $3\frac{1}{4}$ cm bredt. – Under Rammen staar med store svære Bogstaver skrevet „E: B: v Pentz“; men bag paa Papiret har en anden Haand med fine, smaa Bogstaver skrevet: „Copenhagen d. 19. September. A^o 1722“. – Man kan vist gaa ud fra, at det er Kammerherreinde ROSENØRN, der har sat sit Ejermærke paa Forsiden af Papiret og senere givet det til Fru HESSELBERG, men hvem det tidligere har tilhørt, og hvilken romantisk Begivenhed denne lille skrøbelige Ting, der nu har overlevet 236 Aar, skal minde om, bliver vel aldrig opklaret. (Stamtavlen VON PENTZ i D.A.A. 1925 giver ikke nogen Vejledning).

Der er ogsaa bevaret et lille Brevark, der er prydet med kolorerede Udklip af Kobberstik (en Blomsterguirlande, Musikanter, der udfører en Festmusik, hilsende Herrer og Damer, vandrende Par), og hvorpaa der er skrevet følgende:

„Erindring

I Anledning

Af Fødsels- og Forlovelses Dagen

den 11te September 1795.

Mel. Rundt om os høres Iubel Lyd etc. „

Velsigne dobbelt denne Dag!

O Gud! her tvende Glæder findes
som er for mig en yndig Sag,

ret kiær, ret vigtig jeg Dem mindes
:/: Min Engelbret til Verden kom,
Han og den Dag fik Hiertets Rum. :/:

Mel. Haand i Haand vi vandred om etc. . .
 Hvad min Søde skal jeg Dig
     fra min svage Ævne sige,
 som den Løn kan blive liig
     Du fortæner af Din Pige?
 Glæden Pen og Tunge binde
     Dog jeg aander, ønsker kort:
 :/: alle Sorger flyve bort!
 Dydens Fryd langt Liv dig vinde! :/:

Kiærligst offererret og
     siunget
     af
 Den værdige Mands
     Tro og
     Ømme Kone

ELLEN IDDE CHRISTINA HESSELBERG
 Fød HEYM.“

D. 24.8.1793 fødtes i Æbeltoft deres eneste Barn LUDVIG CHRISTIAN MARTIN ERNST.

– Kapt. HEYMS Hustru, CHRISTINE HOLCK, døde d. 14.4.1799 i Æbeltoft, 76 Aar gl.

– D. 18.10.1799 blev HESSELBERG udnævnt til Sorenskriver i Yttre Sogns Fogderi, men opholdt sig som nævnt i Æbeltoft d. 7. 4. 1800. Der blev afholdt Løsøreauktion hos Kapt. I. M. HEYM og HESSELBERG „i deres iboende Gaard formedelst Flytning til Norge“. Kaptajnen med Datter og Svigersøn og deres Søn rejste saa af Sted.

Nord for Sognefjord paa Oberstlt. OLE HOLCKS Gaard Leervig (i Yttre Sogn) boede da den sidstlevende i Norge af hans Børn, Kaptajn HANS HENRICH HORNEMANN HOLCK, f. 1735, død 1809, 74 Aar gl., der senest havde været Chef for Faderens gamle Kompagni, og hans Hustru MARTHA MARGARETHA MIDDELFART TOSTRUP, f. 1748, død 1838, 90 Aar gl. De blev begge begravet i Breche Kirke bag Koret.

Syd for Fjorden, ligeledes i Yttre Sogn, laa Breche Gaard og Breche Kirke, i hvis „aabne Begravelse“ under Koret Oblt. OLE HOLCKS og hans Hustrus Kister stod sammen med Kisten for deres ugifte Søn, Kaptajn IACOB ELIAS HOLCK, f. 1726, død 1767, 40 Aar gl. paa Lervig Gaard, som han da ejede; efter Ovenstads Militærbiografier var han senest Chef for Vig og Yttre Sognske Komp. Som Gravminde over

ham og Faderen vajede i Kirken, vistnok over Kisterne, en Fane, der paa den ene Side bar hans Portræt, paa den anden Side Faderens (og Moderens) Data, tilligemed Data for alle deres Børn, en hel lille Stamtavle, der er afbildet i D.A.A. 1925, se nærmere P.T. 1951 p. 60-61. En paa et Folioark trykt Beskrivelse af Fanen med dens Indskrifter har ogsaa bidraget til at styrke Familiefølelsen og ansporet adskillige i Slægten til at fortsætte „Stamtavlen“.

Oblt. OLE HOLCK'S Datter SUSANNA GERHARDINA, der var født d. 9.9.1720 paa Vossevangen, var i 1749 blevet gift med Kaptajn KNUD KRAFT, der d. 12.5.1749 indskød 100 Rdl. i den militære Enkekasse for hende som hans tilkommende Hustru. Af en Conduiteliste fremgaar det, at han d. 20.3.1764 var 58 Aar gl., altsaa født ca. 1706, havde tjent i 43 Aar og besad god Conduite, lagde megen Vægt paa Tjenesten, viste meget god Opførsel og havde gode Egenskaber; 1762 var han blevet kommanderet til København. Han angives født ved Arendal og var Søn af kar. Oberst og Kommandant paa Munkholm EVEN PEDERSEN KRAFT (ca. 1674-1747), der 1720-1743 havde været Chef for Vestre Yttre Sognske Komp. og 1726-43 boede i Breche Herred, utvivlsomt paa Breche Gaard, og Præstedatteren MAREN KNUDSDATTER KYLSTRUP († 1766).

KNUD KRAFT var Underofficer i 1. Bergenhuiske Rgt. 1722, blev kar. Fændrik 25.7.1738, Premierløjtnant ved Yttre Sognske Komp. 14.8.1739, midl. forsat til Holstenske gew. Inf. Rgt. 20.9.1743, Kapltl. i 1. Bergenh. nat. Inf. Rgt.^s Livkomp. 17.6.1747, Kapt. og Chef for Tiugumske Komp. i Rgt^{ets} Landeværn 12.4.1748, og Kapt. for et staaende Komp. i Rgt^{et} 25.1.1758. D. 11.3.1761 fik han Vestre Yttre Sognske Komp. Af Krigskanc. ref. Sager af denne Dato Nr. 1 fremgaar det, at han bor „udj dette Comp. Distr. paa sin Egen Gaard og kunde derved fra besværlige Søe-Reyser til det nu havende Comp. blive befriet“. I et Bilag skriver han, at han har købt Gaarden af sin Fader. Han døde d. 12.4.1765 paa Breche Gaard ca. 59 Aar gl.

Hans Enke blev 18.5.1769 (Evindvik) gift med Sorenskriveren i Yttre Sogn, exam. jur. (fra 1767), senere Justitsraad NIELS HEGGELUND (HEGELUND) HOLTZROD, der if. sin egen Meddelelse til den militære Pensionskasse blev født 9.1.1739; han blev døbt i Kors Kirke i Bergen d. 12. s.M. Han var Søn af Overauditor MADTZ NIELSEN HOLTZROD (ca. 1706-1773), der 16.8.1765 var blevet Sorenskriver i Yttre Sogn, hvilket Embede han ved kgl. Res. af 25.10.1767 fik Tilladelse til at overdrage til sin Søn. Moderen var CHRISTIANA HEDEVIG EHLERS (død 1792).

Ved Trolovelsen d. 17.5.1769 gav NIELS HOLTZROD sin tilkommende Hustru en bølgeformet Ring af Guld og Emaillé med en slebet, firkantet Bjergkrystal, hvorunder N.H.H. I Emaillen var i Guld Ordene: „Med Gud og dig forbinder jeg mig“. (Ringen tilhører nu Konsulinde AAGOT DÖSCHER AMELN i Bergen). Han havde iøvrigt sin Svoger, Brygger ANDREAS SEVALD HOLCK'S Søn, Student og exam. jur. OLUF FRIDERICH HOLCK (1767-97) som Fuldmægtig i 4 Aar før 1792, da denne blev Prokurator.

Fru SUSANNA HOLTZROD, f. HOLCK, døde i sit 90. Aar d. 21.1.1800 paa Breche Gaard, hvor ogsaa fhv. Sorenskriver N. H. HOLTZROD, 68 Aar gl., døde d. 21.11.1802 (Dødsfaldet bekendtgøres af hans Søster CLAUDIANE HOLTZROD, salig BYBERGS). SUSANNA HOLCK og hendes Ægtefælle ligger begravet paa Breche Kirkegaard. Hun havde ingen Børn.

Auktionsforretning over Sorenskriver N. H. HOLTZROD og Hustrus Dødsbos faste og løse Ejendomme afholdtes d. 8.-13. Maj 1803. Hovedbygningen paa Breche med tilhørende „brygger, beiter, nøter“ o. s. v., samt Leilændingen Hermund Iversens Brug i Yttre Breche blev købt af Sorenskriver E. HESSELBERG for 1120 Rdl. Dødsboet ejede ogsaa Breche Kirke, der med Tilhørende, Rettigheder og Inventar købtes af Madame CLAUDIANE BYBERG for 1200 Rdl.

- Kapt. I. M. HEYM har efter sin Hustrus Død ganske naturligt ønsket at følge med sin Datter og Svigersøn og deres Søn til Yttre Sogn, og i alt Fald Kaptajnen har sikkert straks taget Ophold paa Breche Gaard. HEYMS Svigerinde SUSANNA var da nylig død, men hendes Mand, den tidligere Sorenskriver, boede endnu paa Gaarden.

Kapt. HEYM døde d. 17.2.1803, 78 Aar gl., paa Breche Gaard og „ligger i det aabne Begravelse“ (under Koret i Breche Kirke).

Et Besøg hos Sorenskriver HESSELBERG og Hustru, vistnok i 1812, skildres i Admiral HANS BIRCH DAHLERUPS „Mit Livs Begivenheder 1790-1814“ (Kbhvn. 1908). HESSELBERG døde, kun 58 Aar gl. paa Breche Gaard d. 12.11.1813, og hans Hustru, der den Gang var 55 Aar, er vistnok ret kort efter taget til København med sin Søn, der ved Faderens Død var 20 Aar gl. Af Dagsbogsnotater for Tiden 15.9.1815 til 2.4.1816 af hendes Fætter i København, Kommandør CARL CHRISTIAN HOLCK (1758-1816), ses det, at hun og hendes Søn i dette Halvaar, første Gang d. 20.9.1815, sammen eller hver for sig, har besøgt ham og hans Hustru ialt 16 Gange. En Optegnelse af hendes Broder, Oblt. OLE HEYM viser, at hun ogsaa i 1823 boede i København, hvor hun utvivlsomt blev til sin Død.

Efter Kommandørens Død blev hans Hustru HENRIETTE, født LUND (1776–1846) boende i København indtil 1832, da hun flyttede til Aalborg, hvor hendes Søn CARL (1803–1865), der samme Aar havde giftet sig, nu var ansat som Auditor; han havde indtil 1829 boet sammen med Moderen.

Fru ELLEN HESSELBERG er sikkert stadig kommet i dette Hjem, hvor hun tidligere maa have truffet Kommandørens ugifte Søster CHARLOTTE (1764–1817), der boede i Kbhvn., og hans Broder FERDINAND (1761–1836), der i 1814 tog Afsked med Obersts Karakter, og som boede paa Conradineslyst ved Slagelse, som han i 1822 solgte til Forpagter AUGUST GRANDJEAN, hvorefter han tog Bopæl i Slagelse og i 1835 i Sorø. Han havde først været gift med WILHELMINE CASTENSCHILD (1777–1813) og ægtede i 1823 CHRISTIANE NICOLINE HUNDRUP (1783–1856). Fru HESSELBERG har vel ogsaa hos Kommandør HOLCK truffet den norskfødte Rentier IOHAN HENRIK MEINCKE (1754–1831), der havde været gift med Kommandørens Søster GEORGINE (1766–92), og deres Søn CARL MEINCKE (1787–1862), der 1816 blev Assessor i Kbhvn.s Politiret og 1818 Byfoged i Stege, senere Etatsraad.

Foruden Kommandørens Fader, Oberst CARL PHILIP HOLCK (1719–98), havde endnu en af Fru ELLEN HESSELBERGS Morbrødre, Brygger ANDREAS HOLCK (1724–1803), boet i København; hans Hustru ANNE MARGRETHE, f. KRAG, f. 1745, døde først 1831. Fru HESSELBERG maa have kendt Familien godt. I Skiftet efter Enken er fremlagt et Tingsvidne, hvori hun giver Oplysninger om nogle af Børnene. Sønnen IACOB ELIAS HOLCK (1776–1842), gift med IACOBINE OSTENFELDT HOLM (1776–1825), var siden 1812 Chef for jydsk Told- og Konsumptionskontor, senere Justitsraad. Han havde været Kurator for CHARLOTTE HOLCK og var efter Kommandør CARL HOLCK'S Død en god Hjelper og Raadgiver for hans Hustru og opbevarede hendes Papirer, ligesom han var Forlover ved hendes Søn CARLS Bryllup. Ogsaa dem maa Fru HESSELBERG have kendt.

Det samme maa gælde hendes, ligeledes i København boende, Fætter, den senere kar. Oberst IACOB ELIAS HOLCK (1790–1871), der var Søn af Oberstlt. OLE HOLCK'S yngste Søn, Kaptajn HANS HENRICH HORNEMANN HOLCK, og 1817 i Bergen blev gift med ELISABETH KRØGER (1797–1865), hvis Moder var Datter af Oblt. OLE HOLCK'S ældste Søn, Kapt. FRIDERICH CHRISTIAN HOLCK. I. E. HOLCK, der i 1842 gik af som Major i Generalstaben, havde udarbejdet en Stamtavle over Familien med adskillige Oplysninger, der maa stamme fra Fru HESSELBERG, og maa have været i Besiddelse af flere af de foran ommeldte

private Papirer angaaende Familierne HEYM og HESSELBERG, idet disse Papirer var nedarvet i hans nu uddøde Efterslægt. Fru HESSELBERG har vist ogsaa kendt en ældre, ugift Broder af Oberst I. E. HOLCK, HANS HORNEMANN HOLCK (1787-1859). Han gjorde ligeledes Tjeneste i Danmark, ved Kronens Rgt. (senere 3. Liv-Rgt.), der 1808-16 laa i Kbhvn., derefter i Helsingør. Efter at han var gaaet af med Majors Karakter i 1842, flyttede han til Norge og døde paa Leervig Gaard, hvor han var født.

Fru HESSELBERG oppebar ligesom Broderen 100 Rdl. aarlig fra Estvadgaard Kloster og havde efter sin Mands Død et aarligt Beløb fra Enkekassen. Breche Gaard maa være solgt efter hendes Mands Død, og herfra har hun haft en mindre Kapital, der dog kan være svundet stærkt ind under Pengekrisen.

Hun havde samlet en hel Del Notitser om Slægten, og paa Foranledning af Kommandørens Søn, daværende Overauditor CARL HOLCK, udarbejdede LUDVIG HESSELBERG i 1841 en Stamtavle over Oblt. OLE HOLCKS Efterkommere paa Grundlag af Moderens Optegnelser med alle de Tilføjelser, som Moderen og han havde kunnet skaffe. Denne Stamtavle der er bygget paa personlige Oplysninger fra de paagl., har i det hele været værdifuld for Familiehistorien, og flere Oplysninger herfra og fra „Notitserne“ er benyttet i nærværende Arbejde. Han skriver heri om sig selv, at han lever i København som „Contourist“. Han var 20.6.1817 blevet exam.jur. Af det Brev af 16.11.1841 hvormed han sender Stamtavlen, ses det, at ogsaa Moderen bor i København. Han skriver: „Med min kjære Moders Sundhed og Velbefindende er det heel maadelig. Den fremskridende Alder, nu næsten 84 Aar, bidrager jo unægtelig noget dertil.“

Da han i sit 51. Aar døde ugift i København d. 16.4.1844, betegnes han i den af Moderen indsendte Begg. om hans Død, som Skriver i Rentekammeret.

Fru ELLEN HESSELBERG døde i København d. 21.5. s.A., næsten 86 Aar gl.

- Kapt. IOHANN MARTIN HEYMS Fader, MARTIN HEINRICH HEYM, var født i Sachsen 1694. Han blev Fændrik i Dronningens Livregiment 29.8.1711, Sekondløjtnant 2.3.1713, Kapt. af Infanteriet 11.3.1718, virkelig Kapt. v. 2. Oplandske nat. Inf. Rgt. og Chef for Ø. Hallingdalske Komp. 15.8.1718, Sekondmajor og Chef for Gran og Jevnakerske Komp. 14.2.1729, men fik Land og Biriske Komp. 25.12.1730, Premiermajor og Chef for Land og Granske Komp. 39.4.1732, Oberstløjtnant og Chef for Totenske Komp. 13.1.1738. Han døde 30.11.1750

paa Gaarden Seierstad paa Toten. I 1721 var han blevet gift med IDE CHRISTINE GLUD, f. 1692, begr. paa Toten 17.4.1744. Hun havde tidligere været gift med CHRISTIAN FRIDERICH RICHELIEU, f. ca. 1689, † 8.7.1720 paa Hovedgaarden Sem paa Aker, (Søn af Oberst IOHAN DANIEL DE RICHELIEU – oprindeligt RICHEL – der efter den meget omfattende Beretning i Hirschs Militærbiografier har ført et yderst eventyrligt Liv). I 1708 og 1709 nævnes han som Fændrik i Brabrand – 1709 ved en Gardebatl. –, blev 3.4.1710 Kapt. i Baartigs gew. Fod-Rgt. og fik ved Rgt^{tes} Opløsning i 1712 Afsked som Major. If. „Familien GLUD“ kom han derefter til Norge, hvorfra han 13.3.1716 sendtes til Danmark for at bringe Kong Frederik IV Underretning om Fjendens Indfald i Norge. Han blev 3.8.1719 Oblt. ved 1. Akershusiske nat. Inf. Rgt. og Chef for Lierske Komp.). – I hans Ægteskab med IDE CHRISTINE GLUD fødtes der i 1717 en Søn IOHAN DANIEL RICHELIEU, der døde 1741 som Seklt. v. Generalmajor Frølichs gew. Inf. Rgt.

– IDE CHRISTINE GLUDS Forældre var Amtmand i Buskerud POUL GLUD, f. 1661 død 1719, (Søn af Biskop i Viborg SØREN GLUD, der 1679 fik Vaabenbrev, og hans 2. Hustru IDA CHRISTINE MOTH, Søster til Grevinde af Samsø SOPHIE AMALIE MOTH) og INGEBOURG MARIE BORDING, død 1706, (Datter af Professor ved Sorø Akademi og Ejer af Ryomgaard LAURITS BORDING og INGEBOURG BROBERG).

– Oberstløjtnant MARTIN HEINRICH HEYMS Fader, IOHANN MARTIN HEYM havde efter Hirschs Militærbiografier, staaet i kursachsisk Krigstjeneste, men blev derefter 26.5.1695 Sekondløjtnant i Livgarden til Hest, ved Reduktionen i 1698 sat i Kornets Nr., 12.12.1702 Premierløjtnant, havde i 1706 Leverancen af Kyrasser og Geværer til forsk. Rgt^{er}. D. 7.6.1709 blev han Underfører i Drabantgarden og 6.11.1713 Stads-Major i Rendsborg med Majors Anciennitet fra 7.6.1709; han døde 10.8.1724. Dette stemmer jo ikke med det, som Kapt. I. M. HEYM i sine, iøvrigt meget korrekte, Optegnelser anfører herom; der maa formentlig her være Tale om en Erindringsforskydning hos ham. – Den ældre I. M. HEYMS Hustru hed efter Optegnelserne MARGRETA ELISABETH og var født i Tyskland; hendes Mand døde i København hos sin Datter CHRISTINA, der var gift med Christiansborg Slots Bygmester, Generalmajor „HØYSER“ og havde 3 Sønner.

Datterens Navn var CHRISTINA SOPHIE, og hun blev ca. 1713 gift med Generalbygmester ELIAS DAVID HÄUSSER, f. i Erfurt 1687, død som Generalmajor og Kommandant i Nyborg 16.3.1745. Selv døde hun 1761.

Som Sønner af Stadsmajor I. M. HEYM nævnes af Hirsch LUDWIG CARL HEYM og HELMUTH WILHELM AUGUSTUS HEYM. Den førstnævnte var (efter de fyldigere Oplysninger i Ovenstads Militærbiografier) født ca. 1701 i Danmark, blev Fændrik ved 1. Trondhjemske nat. Inf. Rgt.^s Yttreøiske Komp. 23.9.1735, Premierlt. ved Inderøiske Komp. 14.10.1740 og Prlt. i Seklt.^s Stilling ved Rgt.^{ets} Namdalske Landværns-komp. 17.2.1751. Landværnets Organisation ophævedes fra 5.7.1764, og han blev senere dimitteret med en Pension paa 60 Rdl. aarlig. Den anden Søn HELMUTH WILHELM AUGUSTUS HEYM omtales af Hirsch kun en passant i Forbindelse med Faderen og angives at være Søkadet og født 1698, men er formentlig identisk med den WILHELM AUGUST HEYM, der blev Seklt. ved 1. Akershusiske nat. Inf. Rgt.^s Ekerske Komp. d. 15.8.1718 og efter Ovenstad reduceret 1.11.1720, medens Hirsch angiver, at han døde 1719 før 29. April.

En Broder til WILHELM AUGUST HEYM er maaske SAMUEL CHRISTOPHER HEYM, der 15.8.1718 blev Seklt. ved 2. Akershusiske nat. Inf. Rgt.^s Solørske Komp. („accomodirt bei der Königin“) og reduceret 1.11.1720. Han blev forsat til Dronningens Livregiment 11.7.1721, blev Premierlt. 27.2.1727, Kaptlt. 3.2.1744, kar. Kaptajn 22.2.1745, virkelig Kapt. og Kompagnichef i Garnisonsregt.^{et} (Citadellet Frederikshavn) 27.2.1757 og kar. Major 3.5.1758. Han døde 4.5.1762 og var gift med AGNETE MARINETTA v. SOHRN.

Som hans Søn opfører Hirsch IOHANN FRIEDERICH HEYM, der blev Fændrik reformé i Dronningens Livrgt. 9.11.1752, virkelig Fændrik 15.9.1756 og Furageskriver 1762. Han forseglar med samme Skjoldmærke som Oblt. OLE HEYM; over Skjoldet har han paa den kronede Hjelm en enkelt Vinge, belagt med en Bjælke. I Krigskancelliets Memorialer 1762 (H.) findes to Skrivelser fra ham, begge dateret København. I den første Skrivelse af 9.3.1762 udtrykker han sin sande Anger over sin højst strafbare „Verbrechen“ og beder Kongen lade Naade gaa for Ret. Han søger en Stilling som Furageskriver eller i alt Fald „Fuhr-Herr“. (Senere i Skrivelsen taler han om sin begaaede *Fejl*). I den anden Skrivelse af 22. s.M. søger han om Afskedspas fra Krigskancelliet og tilstrækkelige Rejsepenge, da han under sine elendige Forhold, der ikke giver ham Mulighed for at subsistere, vil vende tilbage til sit Fædreland, „Worinnen ich ein geböhrener Vasal bin“. – Efter Hirsch var I. F. HEYM, der i nogen Tid havde vist en slet Conduite, den 24.11.1758 deserteret og blev i den Anledning kasseret, men senere benaadet med „simpel Afsked“ fra Rgt.^{et}, idet han dog aldrig maatte søge Ansættelse i Militæretaten.

Til denne Familiegruppe hører vist ogsaa FRIDERICH SIEGMUND HEYM, der 22.9.1727 blev Fændrik i Sjæll. gew. Inf. Rgt., 2.2.1728 Seklt., 23.4.1736 kar. Premierlt., 18.7. s.A. virkelig Prlt. og 27.1.1738 Kapt. ved 1. Vesterlenske nat. Inf. Rgt. og Chef for Ø. Telemarkske Komp.; han døde 15.5.1750 i Solum.

– Mere indgaaende Undersøgelser med Hensyn til Slægten HEYM i Danmark og Norge vilde vel være ønskelige, men dog ganske sprænge Rammen for det her behandlede Emne.

SUPPLEMENT TIL „SLÆGTEN EDINGER“

VED

OVE JUEL-CHRISTENSEN

I dette tidsskrifts 9. række 3. bind har administrator, dr. phil. Albert Fabritius offentliggjort en stamtavle over slægten Edinger. Siden har jeg med mellemrum beskæftiget mig med slægten, og jeg kan nu, med bistand af genealog Alfred Larsen, give forskellige uddybende oplysninger. I det efterfølgende benyttes de samme personnumre som i ovennævnte stamtavle.

Nr. 1. NICOLAI EDINGER: I dette tidsskrifts 9. række 4. bind har dr. phil. Albert Fabritius offentliggjort ligtaalen over Nicolai Edingers 2. hustru ELLEN BALSERDATTER HEISCH. Heri findes adskillige data til supplerings af stamtavlen. Det anføres også, at hun var datter af handelsmand i København BALSER HEISCH og MAREN LORENTSDATTER. I stamtavlen formodes det, at hun var datter af en remmesnider Balsers Heisch. Denne ejede, ifølge H. U. Ramsing, to ejendomme i Snarens kvarter, matriklerne nr. 164 og nr. 167, og ifølge samme kilde var han 1596 gift med en ELLINE NIELSDATTER. Senere sælger han matrikel nr. 167 til sin søn NICOLAI BALSERSEN HEISCH, der var gift med ANNE CATHRINE, og denne afhænder igen ejendommen til MATHIAS WESSEN. Ifølge overformynderiets hovedbog¹ bliver en Nicolai Balsersen Heisch formynder for JOHAN EDINGERS (nr. 2 B) børn, og hans efterfølger som formynder bliver Mathias Wesel, der sikkert er den samme som ovennævnte Mathias Wessen. Fra LORENTZ EDINGERS (nr. 3) bryllup er bevaret en fortegnelse over bryllupsgaverne, med tilføjelse af givernes navne.² Heri forekommer en Nicolai Balsersen Heisch, der angives som „min morbroder“, altså som broder til Ellen Balserdatter Heisch. At det er denne Nicolai Heisch, der som ovenfor nævnt bliver formynder for

Johan Edingers børn, kan vel betragtes som givet, og ud fra de nævnte ejendomsoverdragelser turde det ikke være for dristigt at fastslå, at de to nævnte Balsers Heisch må være identiske. Heraf følger, at Balsers Heisch var gift to gange, og at Ellen Heisch er hans datter af andet ægteskab.

I stamtavlen anføres, at Ellen Heisch 1667 fik tilskødet 2 gårde i Stenlille by. Disse gårde er ifølge matriklen 1688 gårdene nr. 5 og nr. 6.

I skiftet efter hende 1690 nævnes det, at hun tillige ejer en gård i Bonderup by og to gårde i Tjæreby by i Taarnborg sogn ved Korsør, ialt på 37 tdr. $1\frac{1}{3}$ fjk. hartkorn, gl. matrikel. Gården i Bonderup er ifølge matriklen 1688 gård nr. 3, der er på gl. hartkorn 11 tdr. 1 skp. 2 fjk. hartkorn. Den ene gård i Tjæreby er ifølge samme matrikel gård nr. 8, der er på gl. hartkorn 7 tdr. 3 skp. 1 fjk. hartkorn. Den anden gård i Tjæreby må hun have erhvervet efter 1688. Hendes sønnesøn JOHANNES BRODERUS EDINGER (nr. 12) afhænder i 1719 gård nr. 1 i Tjæreby til Kongen³, og det anføres, at denne sammen med en anden gård, som forhen er udlagt til rytterhold, efter gl. matrikel har 14 tdr. 4 skp. 4 fjk. hartkorn. Ifølge matriklen 1688 har gård nr. 1 i Tjæreby gl. hartkorn 18 tdr. 4 skp. 3 fjk. hartkorn, hvilket sammen med gård nr. 8 i Tjæreby og gård nr. 3 i Bonderup giver det i skiftet nævnte hartkorn. Det kan derfor sikkert fastslås, at den i skiftet nævnte anden gård i Tjæreby er matrikel nr. 1.

Nr. 2. JOHAN WILHELM EDINGER: Støttet på en antegnelse i rentemester regnskabet 1650-51 fol. 185, har der længe været rejst tvivl om denne persons forhold. En nærmere undersøgelse har nu vist, at det i virkeligheden drejer sig om to personer, som her vil blive benævnt 2 A og 2 B. Af hensyn til overskueligheden vil deres biografier i helhed blive bragt nedenfor.

Nr. 2 A. JOHAN WILHELM EDINGER † 27. febr. 1651 i Haag.⁴ Han må nødvendigvis være søn af første ægteskab, da han allerede 1640 kan rejse ud som hovmester. Mærkværdigvis nævnes han imidlertid ikke i faderens skifte, der slutes 9. maj 1650. Forklaringen må være, at faderen allerede på et tidligere tidspunkt har udbetalt ham hans fædrene arv.

1640 rejste han som hovmester med den senere oberst

Hans Friis til Clausholm på en treårig rejse til Tyskland, Holland, England, Frankrig og de spanske Nederlande.

I London traf de Corfitz Ulfeldt, og opholdt sig i nogen tid i hans suite.⁵ Edinger var allerede da sekretær i tyske Kancelli, for hvilken stilling han 1642 oppebar 30 rdl.⁶, og blev sekretær ved Corfitz Ulfeldts ambassade til Holland 1647.⁷ Da kong Christian IV blev misfornøjet med Ulfeldts store pengebrug, forsøgte han at få oplysninger herom frem direkte fra Edinger.⁸ Han blev 20. marts 1650 udnævnt til resident i Nederlandene,⁹ og ankom dertil i slutningen af april.¹⁰ Allerede i efteråret samme år blev han syg af en svulst i det venstre lår, hvortil senere stødte koldfeber, og fra 1. november 1650 var han sengeliggende.¹¹

~ ca. 1649–50 BIRGITTE DICHMANN † 21. juli 1668¹². Datter af borgmester i Malmø Ewert Dichmann. Ægteskabet må have fundet sted mellem 1. febr. 1649 og 3. maj 1650. Den førstnævnte dato benævnes hun endnu som „Beret Rejnhold Hansens“,¹³ og den sidstnævnte dato kvitterer hun i rentekammeret som „Birgete Dichman Edings“.¹⁴ Hun benævnes 31. dec. 1659 som „Bergete, sal. Willem Evings“, da hun giver 10 rdl. til garnisonens underhold,¹⁵ og som „Birgete afgangne Wilhelm Edings“ da von Speckhahn 21. jan. 1660 får bevilling til at vies i huset til hende.¹⁶ Hun betegnes som meget smuk, og stod Corfitz Ulfeldt og Leonora Christina meget nær. Således ledsagede hun Ulfeldts på ambassaden til Holland, og det er formentlig gennem dem, at hun lærte Edinger at kende. Hun ~ 1° borgmester i København Reinholdt Hansen, † 1646,¹⁷ og ~ 3° 28. jan. 1660 Frantz Eberhard von Speckhahn † 1698. Major, senere stiftamtmand over Ribe amt.

Nr. 2 B. JOHAN EDINGER * ca. 1630 i København¹⁸ † sst. 1667, bgr. 13. aug. i Nikolaj kirke.¹⁹ Nævnes 1659 som vinhandler på Købmagergade,²⁰ i hvilket år Wigand Michelbecker (senere svigerfader til nr. 8) kom i tjeneste hos ham.²¹ Han betaler 1661 efter grundtaxt af 600 rdl.²²

~ ca. 1657–58 ELISABETH KRIECH † 1704 i København, bgr. 10. marts i Nikolaj kirke.²³ Hun fik ved sin mands død bevilling til at sidde i uskiftet bo med sine børn, men skifter 20. januar 1669 med dem. Sønnerne fik hver 150 sldr. og datteren 110 sldr.¹ Hele boet må altså have været på 1420

sldr. 1669 gifter hun sig med JOHAN FUNCH, der var vinhandler i København, og sikkert søn af vinhandler i København Evert Funch og Margrethe.²⁴

Deres ægteskab forblev barnløst, og 12. november 1672 oprettede de derfor testamente. Ifølge dette skal Funchs arvinger, hvis han dør først, kun have 400 sldr., medens han på sin side lover, hvis han bliver den længstlevende, da at holde ordentligt skifte med hustruens børn af første ægteskab.²⁵ Man kan vel heraf slutte, at det var Elisabeth Kriech, der bragte de fleste penge med i ægteskabet.

Forøvrigt gik det vist så som så med Funchs vinhandel. Ihvertfald ansøgte han 9. november 1678 om at blive 3. borgmester i Næstved. Hans andragende blev bevilget samme dag, men med den clausul, at han ikke måtte oppebære noget vederlag herfor, før en af de to andre borgmestre afgik.²⁶ Man skulle ikke synes, at dette i første omgang kunne betyde en økonomisk vinding, men formentlig har Funch ment at kunne opnå en betydeligere forretning i Næstved, end i København. Kort efter sin ankomst til byen, købte han en anselig ejendom på hjørnet af Hjultorvet. Den blev i skiftet efter ham vurderet til 1670 sldr.²⁷ Desuden ejede han en mindre ejendom i Ringstedgade. Efter inventarielisten i skiftet at dømme, har ejendommen på Hjultorvet været virkelig herskabelig udstyret. At han, i hvert fald en overgang, havde held med sig i Næstved fremgår også af, at han 1. januar 1680 skænker St. Peder kirke en forgyldt kalk og disk på tilsammen 60¹/₂ lod. Af deres indskrift fremgår, at han har givet dem, som en tak fordi hans sår er blevne helbredte. Herved opnåede han tillige at få tilladelse til at indrette sig en muret begravelse ved den søndre kirkedør. Kalken og disken bruges forøvrigt endnu i kirken. Arbejdet på den murede begravelse blev straks påbegyndt, og den stod færdig i august 1681.²⁸ 1683 var han kirkeværge ved St. Pederkirke.

Men det gik hurtigt tilbage for Funch, og i året 1685 må flere af familiens medlemmer træde til, og hjælpe ham med ret betydelige lån. Blandt disse kan nævnes hans „svigermoder“ Ellen Heisch salig Nicolai Edingers, hans stedsøn Nicolai Edinger (nr. 7), og hans „svigersøn“ sognepræst Cornelius Poulsen (nr. 9) i Karrebæk. Familien var dog så forsynlig at sørge for at få pantsikkerhed for hjælpen, og

derved fik de ialtfald hovedparten af deres tilgodehavende i boet. Ellen Heisch fik således, foruden en del løsøre, Funchs murede begravelse i pant. I skiftet efter hende benævnes den som et gravsted i *St. Knuds* kirke i Næstved. Der har været fremsat den formodning, at det mulig skulde være i *St. Knuds* kirke i Odense, men det er altså Funchs begravelse i *St. Peders* kirke.

Johan Funch døde den 26. februar 1687 kl. 3 om eftermiddagen,²⁷ og blev begravet i sin murede begravelse. Hans forretningssager var da i så stor uorden, at hans enke den 14. marts 1687 fragik arv og gæld. Ganske vist så boet på papiret ret anseligt ud; således havde Funch ifølge sine bøger udestående fordringer på ikke mindre end 4250 rdl., men ved bobehandlingen svandt dette tilgodehavende ind til det såre ringe beløb af 41 sldr.! Boet endte iøvrigt med et stort underskud, så enken havde gjort særdeles klogt i straks at fragå arv og gæld.

Efter Funchs død flyttede Elisabeth Kriech vistnok tilbage til sin søn Wilhelm Edinger (nr. 8) i København. Denne fik 2. marts 1704 bevilling til at hendes begravelse måtte udsættes i 14 dage, og at den måtte foregå med ceremonier lige med de kgl. betjente i 9. klasse, samt at sangklokkerne måtte ringe i en time udover den ordinære tid.²⁹ I denne forbindelse kan det anføres, at når Rasmus Nielsen i „Næstved Købstads Historie“ nævner at hun blev begravet i Næstved 18. maj 1716, er dette fejlagtigt. Det var en løjtnant Funchs hustru, der blev begravet denne dato.

- Nr. 3. LORENTZ EDINGER: Vielsen fandt sted i huset i Odense *St. Knuds* sogn nævnte dato.³⁰ Enken Barbara Landorph fik 30. juni 1691 bevilling til at sidde i uskiftet bo med sine 6 børn.³¹ Død 12. nov. 1697³⁰ begr. *St. Knuds Kirkegaard* 25. nov. 1697³¹. Hun ~ 2° 25. okt. 1694 Elias Naur.³¹
- Nr. 7. NICOLAJ EDINGER: Hans fædrene arv var på 150 dlr., som han gav afkald for 9. maj 1681¹. Før han blev tolder i Køge, drev han en tid handel sammen med sin broder Wilhelm, og var sammen med denne og dennes svigermoder Anne Ludwig, sal. Wigandt Michelbeckers, parthaver i flere skibe.³² Den 18. januar 1693 var han på forretningsrejse i udlandet.³² 1694 blev han optaget i Det kgl. københavnske Skydeselskab. 1724 klagede han til kongen over at borgmester Johan

Jensen i Køge ikke vilde aflægge regnskab for kirkens, skolens og de fattiges midler. Han nævnede da, at han havde været rådmand i Køge i 17 år.³³ Fra vicerådmand rykkede han altså 1707 op til at være virkelig rådmand. Den årlige leje af vinkælderen på Køge rådhus var 100 rdl., en halv ame god rhinskvin til hver borgmester, samt et anker af samme vin til hver rådmand juleaften.³⁴ I hans testamente anføres det, at det var ham, der havde bragt midlerne med i ægteskabet, medens hustruens forældre intet havde efterladt sig.

I skiftet efter hans enke CHARLOTTA FRIDERICA FOSS nævnes det, at hun ejede en gård i Køge,³⁵ men det anføres ikke hvor den var beliggende. I skiftet efter Valentin Borchert, der var bager i Køge, står imidlertid anført at „den sal. mands fradøde gård er beliggende her østen torvet, imellem borgmester Willads Pedersens iboende gård på den søndre side, og ædle mad. Charlotte sal. Edingers gård på den nordre side.“³⁶ Ifølge Køge grundtakst 1734 havde Willads Pedersens gård matrikel nr. 276. Edingers gård må følgende enten have været matrikel nr. 274 eller nr. 278. Matrikel nr. 274 var på 5 fag til gaden, 2 lofter høj, og vurderet til 70 rdl., medens matrikel nr. 278 havde 7 fag til gaden og var et loft høj, vurderet til 32 rdl. Desværre har det ikke været muligt at komme spørgsmålet nærmere, men Edingers gård har ihvertfald kun været af beskedent omfang.

Nr. 8. WILHELM EDINGER: Det anføres i stamtavlen at Wilhelm og søsteren Alhed mulig er tvillinger. Dette synes ej at kunne holde stik, for da moderen 16. december 1668 indgav anmodning om skifte, blev Alheds alder opgivet til 9 år, og Wilhelms til 8 år.¹ Hans fædrene arv blev ved skiftet ansat til 150 dlr., for hvilket beløb han gav afkald 29. maj 1685.¹

Edinger var 1687 bogholder hos sin svigerfader Wigandt Michelbecker,³⁷ men han blev snart selvstændig, og kom hurtigt frem i første række blandt Københavns købmænd. Det kan således nævnes, at han allerede 22. december 1691 blev medlem af kommissionen for en børsordinans. Ordningen udstedtes 18. juni 1692, og vedblev at være reglement for børsordenen indtil 1808.³⁸ Sammen med Abraham Kløcher og Hans Jørgen Solberg fremsatte han forslag til fremme af handelen på Middelhavet. Endvidere kan det nævnes, at han var medstifter af det kgl. oktroierede Sø-Assurance

Kompagni,³⁹ og at han 1730 blev medlem af bestyrelsen for det nystiftede kinesiske Societet.⁴⁰

Til en antydning af hans format som skibsreder kan det nævnes, at navnene kendes på 14 skibe, som Edinger enten var ejer eller medejer af. Krigen bragte ham og de øvrige storkøbmænd svære tab, og 26. februar 1703 var han medunderskriver på en ansøgning til Kongen om at lægge pres på Holland og England, så de undlader at opbringe danske skibe, og yder erstatning for den allerede forvoldte skade.⁴¹ I 1705 rejste han på egne og medparticipianterers vegne krav om en erstatning for opbragte skibe på ikke mindre end 80872 rdl.⁴² Da Kongen samme år stillede 100.000 rdl. til rådighed til udlodning for opbragte skibe, fik Edinger som sin part tildelt 4140 rdl.⁴² Handel og søfart kunde på de tider nok antage karakteren af spil om store værdier, og at Edinger også holdt af at tage en chance i almindeligt spil, kan ses af hans testamente, hvori han anførte, at han i det hollandske lotteri havde vundet 20.000 hollandske gylden, og at den ældste datter Ellen Elisabeth havde vundet 3000 rdl. i det kønigbergske lotteri.⁴³

Gentagne gange benyttede udenlandske købmænd ham som tillidsmand, og at regeringen heller ikke var blind for hans dygtighed, kan ses af, at han 1714 blev medlem af den kommission, der skulde overveje hvilke fordele Danmark kunde opnå ved, at Rusland vilde have vareindførslen over Archangelsk henlagt til St. Petersborg.⁴⁴ 1720 blev han indvalgt i den kommission, der skulde overveje hvilke forandringer der burde ske, når den nye handelstraktat med Holland skulde afsluttes.⁴⁵ 1721 blev han medlem af kommissionen der skulde undersøge de fordringer, som danske og hollandske undersåtter havde mod hinanden efter krigen.⁴⁶

Som et kuriosum kan nævnes, at han i 1708 havde en lille strid med Københavns magistrat. Edinger klagede over tolden på ruslæder, og selv om magistraten ikke anså den for høj, tilstod den ham dog en nedsættelse på 10 rdl. på den accise han skyldte, men bad ham venligst til gengæld at sørge for, at han i fremtiden betalte accisen lidt hurtigere, så der ikke hengik et helt år inden den blev afregnet.⁴⁷

For den i stamtavlen nævnte gård ansøgte Edinger i 1708 om forlængelse i 20 år af skattefriheden, hvilket magistraten

anbefalede 29. februar 1708.⁴⁸ Foruden denne ejendom købte han, på auktionen efter sin svigermoder, 14. juni 1725 ejendommen matrikel nr. 269 og 270 i Stormgade for 8510 rdl., og ejendommen matrikel nr. 280 i Ny Vestergade for 1830 rdl. Den førstnævnte ejendom solgte hans arvinger 21. juni 1734 til overhofmester Friderich Rabe for 9000 rdl., og den anden ejendom overtog sønnen Ulrich Friderich (nr. 22) 18. oktober 1734 for 2610 rdl.⁴⁹

Hustruens dødsårsag var en byld på tyndtarmen, der forårsagede koldbrand.⁵⁰

- Nr. 9. ALHED EDINGER: Hendes mand Cornelius Poulsen gav 29. september 1683 afkald for hendes fædrenarv på 110 dlr.¹ Han var født 18. marts 1645 † 27. marts 1711⁹⁵. Hans fader Poul Corneliusen er muligvis identisk med den bekendte regimentskvartermester af samme navn,⁵¹ gift med Margrete Mathiasdatter Foss.
- Nr. 10. NICOLAJ EDINGER: Han fik 4. september 1719 skøde på 5 huse i Raarup by i Vestenskov sogn; matrikler nr. 1-3, 4 og 6, hvilke han havde købt af Lolland-Falsters rytterkommission for ialt 100 rdl.⁵²
- Nr. 12. JOHANNES BRODERUS EDINGER: Baccalaur 1697. Han gav 18. juni 1697 afkald for arven efter farbroderen Balsar Edinger (nr. 5)⁵³. Han nævntes 1711 i Kongsberg som den nye ankomne sekretær Edinger. 29. marts 1714 blev han bergsekretær ved sølvværket, og forordnet at give værkets øverste ledelse bistand. Maj 1714 udnævntes han til assessor og medlem af oberbergamtet. Ved rentekamrets kgl. resolution af 22. juli 1714 tillagdes der alle de assisterende ved oberbergamtet karakter af bergassessorer, og Nikolai Bernhard Køppes bestalling blev dateret een dag før Edingers. 1720 udbrød der en kollegial strid i sølvværkets ledelse. Edinger fik en skarp reprimande, og inspektør Køppe blev forflyttet til bergamtet Nordenfjelds. Edinger udnævntes 5. marts 1721 til oberbergamtsassessor og 10. januar 1733 til oberbergamtsforvalter.⁵⁴
- Edinger tilskødede 3. februar 1719 gård matrikel nr. 1 i Tjæreby by ved Korsør, som han sikkert havde arvet efter farmoderen, til Kongen for 291 rdl. 5 $\frac{1}{2}$ 6β.⁵⁵
- Nr. 13. ELLEN EDINGER: Christen Henningsen Achton ~ 1° 20. sept. 1692 med sin formand Jørgen Svendsens enke.⁵⁶ Hans Sørensen Lemvig † 26. september 1711 i Ørsted.

- Nr. 14. ANNA CATHRINE EDINGER og hendes anden mand Christen Christensen oprettede 12. juli 1715 testamente, da deres ægteskab var barnløst. Testamentet fik kgl. konfirmation 24. juli 1715.⁵⁷
- Nr. 15. JØRGEN VILHELM EDINGER: Student fra Odense Gymnasium 1701, baccalaur 1702. Han opholdt sig 4. oktober 1701 som studiosus i Odense, da han gav afkald for arven efter sin farbroder Balser Edinger (nr. 5)⁵³.
- Nr. 17. ELLEN ELISABETH EDINGER: Hun arvede ejendommen matrikel nr. 280 Vester kvarter, samt en del aktier i Asiatisk Compagni, efter sin fader.
- Nr. 18. VIGANT EDINGER: Det synes som om denne har været krøbling. Ihvertfald skrev faderen i sit testamente: „Og som da min ældste søn Wigand Edinger, formedelst hans Tilfælde i hands ene Been, ikke haver kundet komme til at reise uden Lands . . .“⁴³. Han døde 25. oktober 1729.
- Nr. 19. ANNA MARIA EDINGER: Efter sin fader arvede hun ejendommen matrikel nr. 288 i Vester kvarter og købte senere ejendommen matrikel nr. 154 b. i St. Annæ Vester kvarter. Hun købte 2. april 1749 ejendommen matrikel nr. 332 i Ny Kongensgade for 3000 rdl. af Frants von Hagen.⁵⁸ Gården havde tidligere tilhørt hendes mormoder, og hun solgte den igen 18. december 1752 til etatsråd Henrich Christian Esmark for 7500 rdl.⁵⁹ 1762 boede hun til leje hos brygger Lars Woldsgaard i Farvergaden nr. 17; hun havde da to tjenestepiger.⁶⁰ Lyngby kirkebog noterer at hun døde hos „Xa Dysseld.“, hvad der formentlig vil sige Christina Dysseldorph. Ifølge „Arkiv og Museum“ V, 68 ejedes gæstgivergården „Holland“ i Lyngby af Fredericia Sophia og Sophia Amalia Dysseldorph. Formentlig er disse døtre af Albrecht Dysseldorph og Elisabeth Michelbecher, og altså kusiner til Anna Maria Edinger.
- Nr. 20. ALHED SOPHIA EDINGER: Hun og hendes mand var søskendebørn, og fik 10. nov. 1730 kgl. bevilling til ægteskab.⁶¹
- Nr. 21. JOHAN EDINGER: Blev 13. nov. 1744 kommitteret ved Københavns fattigvæsen.⁶² Fra 16. januar 1737 til 17. januar 1742 var han kommitteret i Det kgl. oktroierede Sø-Assurance Selskab, og blev 1738 optaget som medlem af Det kgl. københavnske Skydeselskab. I Livrentesocietetene af 1747 og 1757 gør han efterhånden 7 indskud à 125 rdl., dels i sit eget navn, dels for børnene Peter Vilhelm og Ingeborg Mar-

grethe. Hans husstand var 1762 på 12 personer.⁶³ Han købte 22. august 1740 af justitsråd Christian Bagger dennes gård på hjørnet af Stormgade og Frederiksholms Kanal, matrikel nr. 286, for 6000 rdl., hvilken gård han beboede til sin død.⁶⁴ Gården blev efter hans død solgt 30. juli 1764 til kaptajn Hans Georg Krog.⁶⁵ Efter sin anden hustrus fader etatsråd Laub, arvede han en part i dennes gård på Nytorv, matrikel nr. 133. Denne gård overtog hans enke 21. juni 1769 fra sine søskende, og solgte den straks samme dag videre til kancelliråd Johan Thomas Neergaard.⁶⁶ Lyststedet Annebjerggård ved Taarbæk kneb det at få solgt. Den averteredes til salg gentagne gange i årene 1770–72. Ifølge Bolle Luxdorps dagbog for 8. juli 1770 begik enken Anna Dorothea Laub selvmord „i vildelse“.

- Nr. 22. ULRICH FRIDERICH EDINGER: Ligesom broderen Johannes havde han rejst i udlandet i syv år som led i sin handelsuddannelse, og gjorde som han indskud for sine børn i Livrentesocietetet af 1747. Han blev 1733 medlem af Det kgl. københavnske Skydeselskab.

Efter sin fader overtog han 18. oktober 1734 gården matrikel nr. 280 i Ny Vestergade for 2610 rdl.⁴⁹ På en del af grunden opbyggede han et grundmuret hus, og fik derfor 1. februar bevilget fritagelse i 12 år for at svare grund- og indkvarterings skat.⁶⁷ Gården solgte han 17. juni 1777 til stadsbygmester Georg Erdman Rosenberg.⁶⁸ Ved auktion købte han 23. juli 1753 hørkræmmer Ebbe Lunds gård, matrikel nr. 210, på Frederiksberggade.⁶⁹ Her boede han i 1762 med en husstand på syv personer, medens han havde udlejet gården i Ny Vestergade til den spanske envoyé.⁷⁰ Gården i Frederiksberggade solgte han 13. juni 1763 til hørkræmmer Jens Bay.⁶⁹ Senere ejede han gården matrikel nr. 118 på hjørnet af Vigantsgade og Volden, hvilken gård han 12. marts 1773 averterede til salg. Han holdt 26. februar 1755 samfrændeskifte med sine børn af første ægteskab med Mette Bering. Boet blev opgjort til 8000 rdl., så børnene fik tilsammen 4000 rdl.⁷¹ Børnene arvede yderligere hver 1500 rdl. efter deres morfaders broder Andreas Mathiesen af København.⁷²

- Nr. 24. CHARLOTTE FRIDERICA EDINGER døde 26. oktober 1747.⁷³ Johan Frederik Friis ejede gården matrikel nr. 326 på hjørnet

- af Ny Kongensgade og Kanalen. Han skænkede et betydeligt beløb til Frederik V's rytterstatue på Amalienborg plads.
- Nr. 25. NICOLAUS EDINGER blev begravet 9. december 1754. Ved dødsindførslen i Petri kirkebog benævnes han „studiosus“, og som død af brystsygge. Han ejede gården matrikel nr. 280 i Vester kvarter.
- Nr. 30. JØRGEN BREMER: Den i noten anførte antagelse er blevet bekræftet ved at løjtnant Jørgen Bremer den 5. juli 1733 får en datter Birthe Sophie døbt i Vejleby kirke på Lolland. Hun blev båret til dåben af provstinde Edinger fra Vestenskov, og en jomfru Edinger (Barbara) var blandt fadderne.
- Nr. 31. ANDREAS BREMER: Ved skiftet efter ham 10. april 1762 var sønnen Ivar Andreasen Bremer 22 år gammel, og var hørkræmmersvend i København. Sønnen Nicolai Edinger Bremer var 17 år gl. Kreditorerne havde pant i boet, der iøvrigt sluttede med et underskud på 19 rdl.⁷⁴
- Nr. 37. FRANTZ KOEFOED: Hustruen Magdalena Augusta Claudius var døbt 27. juli 1751 i Løgumkloster.⁷⁵ Gift i Haderslev 10. januar 1772.⁹²
- Nr. 42. PETER VILHELM EDINGER:* Han var født 7. september 1746 og døde 26. december 1807.⁷⁶ Medens hans forfædre hovedsagelig havde været købmænd, synes Peter Vilhelm ikke at have haft noget egentligt erhverv. Han levede af sine arvemidler, og rejste i en årrække i udlandet. Ved sin hjemkomst fra en sådan rejse i 1772, anmodede magistraten ham om at være formynder for hans søster Ingeborg Margrethe, men 3. april 1772 ansøgte han Kongen om fritagelse herfor, da han „kunne få i sinde endnu nogle år at rejse udenlands“.⁷⁷ Han synes at have været en fugleven, i skiftet ved hans konkurs nævnes blandt hans yderst sparsomme bohave et bur med 16 forskellige fugle, og det anføres at han havde 80 duer på loftet. 30. juni 1778 købte han gården matrikel nr. 140 på Kongens Nytorv af rådmand Søren Jørgensens enke,⁷⁸ og 9. januar 1786 købte han tillige gården Gammel Vartou af kaptajnløjtnant Diderich von Holsteen.⁷⁹

* Ved Zoologisk Museums venlige mellemkomst er det blevet oplyst, at der i British Museum under betegnelsen Add. Ms. 8094, nrr. 74, 151-54, 194-95 findes 7 breve fra P. V. Edinger til sir Joseph Banks, alle dateret København fra årene 1776-80. Brevenes indhold er væsentlig af botanisk art. A. F.

På dette tidspunkt var det dog allerede begyndt at gå tilbage for ham. Det synes som om han har villet forøge sin formue ved at spekulere i aktier. Heldet var dog ikke med ham, og 29. juni 1789 måtte han anmode magistraten om at tage hans bo under konkursbehandling. Han fik bevilget een rdl. ugentlig til sit ophold.⁸⁰ Han boede på denne tid i sin ejendom på Kongens Nytorv, i en lille, yderst sparsomt møbleret lejlighed, medens resten af huset var udlejet til den neapolitanske minister for 800 rdl. i årlig leje. Foruden ejendommene, som han havde belånt kraftigt, var de vigtigste aktiver i boet 59 aktier i Asiatisk Compagni. De var alle pantsatte, men ved realisationen af dem blev der dog et overskud. Endvidere havde han 104 aktier i Frederiksminde kobberværk i Numendalen i Buskerud amt i Norge, på hvilke der forlangtes yderligere indbetaling. Disse viste sig dog at være et meget tvivlsomt aktiv, thi da de søgtes solgte ved to auktioner på børsen, blev der ikke givet eet eneste bud på dem. 1784 var han medlem af direktionen for dette kobberværk.⁸⁸ Ved en foreløbig opgørelse af boet, dateret 11. december 1790, blev den anmeldte gæld opgjort til 22.302 rdl., og boets værdier til 3339 rdl. Underskudet var således på 19.163 rdl. Senere indkom der dog, som nævnt, adskillige penge som overskud på de realiserede asiatiske aktier, ligesom ejendommen på Kongens Nytorv blev solgt med gevinst. Boet blev sluttet 8. april 1794, men desværre findes ingen opgørelse i den omfangsrige pakke dokumenter, som omhandler bobehandlingen, så det endelige resultat kan ikke ses. Edinger forsøgte 1791 at få en ordning med sine kreditorer, men dette mislykkedes, så noget overskud til Edinger er der næppe blevet.⁸¹

- Nr. 43. INGEBOG MARGRETHE EDINGER: Faderen havde sat en sum fast til hende i overformynderiet. „Formedelst opkommen misforstaaelse“ blev hun og hendes mand i marts 1782 enige om at blive separeret. Børnene blev hos moderen, og hun hæftede ikke mere for mandens økonomiske dispositioner. Kontrakten blev konfirmeret af Kongen 21. juni 1782.⁸²
- Nr. 44. ELSE MARGRETHE EDINGER døde 8. april 1773.⁸³ Peter Nissen født 6. maj 1720.⁸⁶ Hendes anden mand Hans Didrik Monrad var hendes fætter. Slægtskabet stammer fra Inger Margrethe Hiort, der var en datter af Henning Hiort og Karen Dysseldorph. Inger Margrethe Hiort var først gift med den

københavnske købmand Hans Diderich Petri († 1711), hvem hun efter hans død fødte datteren Anna Cathrine Petri, død i Birkerød 30. okt. 1781⁸⁷, kaldet Bering efter sin moders anden mand. I sit ægteskab med præsten Frederik Monrad blev hun moder til ovennævnte Hans Didrik Monrad.

Efter Hans Diderich Petris død ægtede Inger Margrethe Hiort købmanden Vitus Bering Mathiesen, og fik i dette ægteskab datteren Mette Bering, der i sit ægteskab med Uldrich Friderich Edinger blev moder til ovennævnte Else Margrethe Edinger.

- Nr. 46. WILHELM EDINGER: Han blev student 1759. 3. april 1774 indberetter V. Scholten, at i den tid regimentet har været betroet ham, har Edinger to gange ligget syg af gigt, hver gang over et halvt år, så han ej har kunnet passet tjenesten. Edinger har ikke kunnet beslutte sig til at gå af med højeste kaptejnspension, da han stadig håber at genvinde sin sundhed.⁸⁴ Hans arvinger var søsterbørnene Ulrich og Johan Nissen, samt Elias Monrad.
- Nr. 59. CHARLOTTA AMALIA FRIIS: Conrad Daniel Wodroff † Slesvig 31. maj 1796.⁹⁶
- Nr. 60. MARIA ANNA JENSEN: Hans Henrich Herfort † 7. september 1778.⁸⁵
- Nr. 70. JOHAN NISSEN: Blev 1786 erklæret umyndig.⁹⁷ Proclama i hans fallitbo i Adresseavisen 28. juli 1794.
- Nr. 73. FREDERIK MONRAD: Ligvers i Adresseavisen 22. febr. 1774.
- Nr. 75. MARGRETHE ELISABETH EDINGER: gift i Viborg.
- Nr. 77. VILHELM EDINGER: * 7. maj 1787 i København, † 10. sept. 1792 på Svenstrupgård ved Aalborg.⁸⁹
- Nr. 79. POUL ABRAHAM LEHN EDINGER * 27. juni 1790.⁹³
- Nr. 91. VITA VILHELMINE MEDING begr. Ass. Kirkegaard København 20. december.⁹⁴
- Nr. 98. VITUS POUL ABRAHAM LEHN EDINGER: Han deltog som officersaspirant i krigen 1864, og blev taget til fange ved tyskerens overgang til Als. Et brev fra ham, skrevet under krigsfangenskab i Neisse, er i min besiddelse.
- Nr. 99. NICOLAJ CANARIIS EDINGER: Hustruens dødsår er ved en trykfejl blevet forkert angivet i stamtavlen. Hun døde i Aalborg 18. juli 1916 og blev begravet der 22. juli.
- Nr. 105. PETRA FREDERIKKE EDINGER: Hun døde 12. december 1939. Hendes mand døde 1947, og blev begravet fra Hylleholt kirke 7. juni.

Foruden de i indledningen til „Stamtavle Edinger nævnte personer, for hvem der ikke har kunnet findes tilknytning til den her behandlede slægt, kan det anføres, at der i „Mitteilung aus Stadtarchiven Kølñ“ 1918 s. 351, 370, nævnes en Joh. de Ediger, som 3. december 1512 var notarius publicus i Kølñ, og 12. marts 1512 nævnes en Joh. Edinger, Clauis' Sohn, der var gået i kloster. Endvidere træffes i Kbh. Skattemandtalt 1762 XV, 481 Carolina Ernestina Edinger, født 7. august 1748, der som „påvørende barn“ er i huset hos kapitajn ved søetaten Jacob Giede. En Kirstine Theresia Edinger blev 23. oktober 1842 gift i Citadelskirken med W. F. C. Brandt.

I Carøe: Kirurger 1738–85 nævnes en barber Peder Joachim Edinger, født i Lüneburg og død i København 1758. I skiftet efter ham, der endte med et underskud, siges at han var ugift, og der nævnes ingen slægtinge.

NOTER

- ¹ Kbh. overformyndendis hovedbog 1668–81 fol. 13 ff. – ² J. C. Bloch: Den fyenske Gejstlighed Historie. – ³ Kronens Skøder III, 733. – ⁴ Tyske Kancelli B. 44. Relationer fra fhv. resident Martin Tanches og resident Peder Charisius 1651. – ⁵ Danske Magazin IV 1750 s. 135. – ⁶ sst. V. 1751 s. 204. – ⁷ Gjessing: Jubellærere III, 412; jfr. Christian IV.s egenhændige breve VI, 325. – ⁸ Christian IV.s egenhændige breve VI, 326–27. – ⁹ Sjæll. Reg. 1648–50 fol. 290. – ¹⁰ Altzema: Saken van Staet en Oorlogh VII, 9. – ¹¹ Tyske Kancelli C. 203 Pk. Holland C.; P. Charisius Acta publica 1650–52 fol. 224. – ¹² Sjæll. Reg. 1668 nr. 231. – ¹³ Hist. Tidsskr. 1, III, 386. – ¹⁴ Rentemester-regnskab 1650–51 fol. 185. – ¹⁵ Hist. Tidsskr. 4, V, 394. – ¹⁶ Sjæll. Reg. 1660 nr. 10. – ¹⁷ Albert Fabritius: Mænd og Slægter i Helliggejst Sogn s. 162. – ¹⁸ At han er søn af 2. ægteskab fremgår af skiftet efter moderen Ellen Heisch 1690. – ¹⁹ Nikolaj kirkes inventarium s. 160 b. – ²⁰ E. Marquard: Kbh. Borgere 1659 s. 121. – ²¹ Gjessing III, 413. – ²² Kbh. Diplomatarium I, 755. – ²³ Nikolaj kirkes inventarium s. 169 jfr. Sjæll. Reg. 1704 nr. 32. – ²⁴ Iblandt inventaret i Johan Funchs dødsbo var contrafeyer af sal. Ewert Funch og sal. hustru. – ²⁵ Sjæll. Reg. 1672 nr. 323. – ²⁶ Sjæll. Reg. 1678 nr. 274. – ²⁷ Næstved skifteprotokol 1687–98 A fol. 90–181. – ²⁸ Rasmus Nielsen: Næstved Købstads Hist. III, 70, 97. – ²⁹ Sjæll. Reg. 1704 nr. 32. – ³⁰ Brandts kirkebogsuddrag (Landsarkivet for Fyen). – ³¹ Fyenske Reg. 1691 nr. 44. – ³² Kbh. Rådstueprotokol 1692–94 fol. 65. – ³³ Indlæg til Sjæll. Tegn. 1724 nr. 60. – ³⁴ A. Petersen: Kjøge Bys Hist. s. 85. – ³⁵ Køge skifteprotokol 1729–33 fol. 19 ff. – ³⁶ sst. fol. 17. – ³⁷ Kbh. Vor Frue kirkebog 15. november 1687. – ³⁸ Kbh. Diplomatarium VII, 372. – ³⁹ O. Nielsen: Københavns Hist. og Beskrivelse VI, 174. – ⁴⁰ Vore gamle Tropekolonier s. 151. – ⁴¹ Resolutioner skrevet på Supplikker, Domme eller andre Documenter i begge Rigerne 1703–04 fol. 55 ff. – ⁴² Tyske Kancelli U. A. England A III nr. 35 og 36. – ⁴³ Sjæll. Reg. 1725 nr. 185. – ⁴⁴ Sjæll. Tegn 1714 nr. 22. – ⁴⁵ Sjæll. Tegn. 1720 nr. 402. – ⁴⁶ Sjæll. Tegn 1721 nr. 385. – ⁴⁷ Magistratens kopibog 1707–12 fol. 170. – ⁴⁸ sst. fol. 66. – ⁴⁹ Kbh. skødeprotokol 1734 fol. 327, 443, 475. – ⁵⁰ Hist. Tidsskr. 2, VI, 318. – ⁵¹ Jfr. Hirsch og Sjæll. Regm. 1690 nr. 206. – ⁵² Kronens

Skøder III, 814. — ⁵³ Kbh. overformyndendis hovedbog 1691–98 fol. 19 ff. — ⁵⁴ Oplysninger fra hr. bergingenior R. Støren, Kongsberg. — ⁵⁵ Kronens Skøder III, 733. — ⁵⁶ Personalhist. Tidsskr. 9, I, 255. — ⁵⁷ Jyske Reg. 1715 nr. 98. — ⁵⁸ Kbh. Skødeprotokol 1749 fol. 322. — ⁵⁹ sst. 1752 fol. 291. — ⁶⁰ Kbh. Skattemandtal 1672 XV, 19. — ⁶¹ Sjæll. Reg. 1730 nr. 25. — ⁶² Sjæll. Tegn. 1744 nr. 541. — ⁶³ Kbh. Skattemandtal 1762 XVI, 127. — ⁶⁴ Kbh. Skødeprotokol 1740 fol. 172. — ⁶⁵ Gl. Matrikelregister, Vester kvarter fol. 288. — ⁶⁶ sst. Snarens kvarter fol. 134. — ⁶⁷ Sjæll. Tegn. 1737 nr. 48. — ⁶⁸ Gl. Matrikelregister Vester kvarter fol. 320. — ⁶⁹ sst. fol. 212. — ⁷⁰ Kbh. Skattemandtal 1762 XV, 481. — ⁷¹ Kbh. Samfrændeskifter 1755 nr. 70. — ⁷² Sjæll. Reg. 1757 nr. 335. — ⁷³ Personalhist. Saml. 1900–06 s. 312. — ⁷⁴ Falster Nørre hdr. provstis skifteprotokol 1758–1823 fol. 86. — ⁷⁵ Personalhist. Tidsskr. 11, IV, 195. — ⁷⁶ Livrentesocietet af 1757, inscriptionsprotokol fol. 95. — ⁷⁷ Sjæll. og Fyenske Reg. 1772 nr. 146. — ⁷⁸ Gl. Matrikelregister Øster kvarter fol. 142. — ⁷⁹ Kbh. Rytterdistrikts skødeprotokol 1786 fol. 277. — ⁸⁰ Sjæll. Reg. 1789 nr. 495. — ⁸¹ Hof- og Stadsrettens forseglingsprotokol 1788–93 fol. 65 m.v. — ⁸² Sjæll. Reg. 1782 nr. 500. — ⁸³ Livrentesocietetet af 1747 inscriptionsprotokol fol. 14. — ⁸⁴ Correspondance Buch von den Hollsteinischen geworb. Infanteri rgmt. an den königl. Generalitets und Cammer Collegium pro Anno 177.–1777. — ⁸⁵ Adresseavisen 1778 nr. 144. — ⁸⁶ Livrentesocietetet 1747. — ⁸⁷ Adresseavisen No. 54. 19-3-1782. — ⁸⁸ Adresseavisen No. 179, 26-9-1785. — ⁸⁹ Adresseavisen nr. 242. 12-10-1792. — ⁹⁰ Personalhist. Tidsskrift 9, II, 166. — ⁹¹ Brandt. — ⁹² Personalhist. Tidsskrift 11, IV, 195, 196. — ⁹³ Jydske Tidende No. 27. 9-7-1790. — ⁹⁴ Berlingske Tidende 17-12-1913. — ⁹⁵ Danmarks Kirker V. 2, 1098. — ⁹⁶ Adresseavisen 6-6-1796. — ⁹⁷ Adresseavisen 28-7-1786.

ANESAMMENFALD INDENFOR SLÆGTEN TUTEIN

AF

H. F. KLÆR

Slægten Tutein, hvis første danske repræsentanter indvandrede her til landet fra Mannheim, viser en udpræget forkærlighed for samgifte med deraf følgende anesammenfald og -forskydning.

I Danske patriciske Slægter, 1891, s. 337 ff., findes en ret ufuldstændig stamtavle over slægten, medens Selskabet for Slægtsforskning i Danmark i 1922 har fremskaffet mere fyldestgørende oplysninger om slægtens herkomst.

Den efterfølgende anetavle viser et af de mest udprægede tilfælde af anesammenfald og aneforskydning indenfor slægten. Probanden PAULINE FRISCH's to bedstemødre, $4/2$ og $4/4$, var søstre, hvorfor de normale 8 oldeforældre reduceres til 6 og heraf var de tre kvinder ($8/2$, $8/4$ og $8/6$) søstre, medens to af de tre mænd ($8/3$ og $8/5$) var brødre. Femte led med sine normalt 16 tipoldeforældre repræsenteres derfor kun af 6 forskellige personer, hvoraf yderligere to var nærbeslægtede, idet $16/3$ var brodersøn af $16/5$. I sjette led er de 32 aner repræsenteret ved 12 personer, og i syvende bliver de 64 aner indskrænket til 24, hvoraf ydermere 8 ($64/9-10$, $25-26$, $41-42$ og $57-58$) ogsaa findes blandt de 32 aner, saaledes at det virkelige antal paa grund af denne aneforskydning bliver 16. Der foreligger saaledes et anesammenfald paa 75 pct.

I den følgende oversigt meddeles i det store og hele kun navne og aarstal; for enkeltes vedkommende er tilføjet sparsomme supplerende oplysninger, idet formaalet blot har været at dokumentere det karakteristiske forhold.

Proband

1/1 PAULINE FRISCH (1866-1945).

Forældre

- 2/1 DIDERICH EMIL FRISCH (1827-91) – født i København 1. april 1827, † sst. 13. december 1891. Han var assistent i Udenrigsministeriet.
- 2/2 PAULINE FREDERIKKE ESTER TUTEIN (1827-66).

Bedsteforældre

- 4/1 THEODOR FRISCH (1787-1836) – født i København 1. november 1787, † 1836. Grosserer i København. Hans ægteskab med Clara Tutein opløstes i 1828, hvorefter hun 1831 ægtede GUSTAVE WILLIAM CAZALIS fra Montpellier.
- 4/2 CLARA E. TUTEIN (1800-54).
- 4/3 CARL DIDERICH TUTEIN (1785-1847) – født i København 31. marts 1785, † sst. 1. august 1847. Grosserer i København. Broder til JULIE TUTEIN (1783-1864), der blev gift med den hollandske købmand VILHELM NOLTHENIUS og er kendt for sin tilknytning til komponisten WEYSES historie.
- 4/4 ELISA F. TUTEIN (1796-1872).

Oldeforældre

- 8/1 HARTVIG MARCUS FRISCH (1754-1816) – født i Helsingør 7. september 1754, † i Ems 22. august 1816. Direktør for Den kgl. grønlandske Handel, etatsraad, ejer af Ørholm og senere af Wodroffgaard. Blandt hans børn var den HENRIETTE FRISCH, hvis skæbne for nogle aar siden blev meget frit behandlet i Weyse-filmen. En af hans agnatiske descendenter var nu afdøde undervisningsminister, professor, dr. phil. HARTVIG MARCUS FRISCH.
- 8/2 PAULINE D. TUTEIN (1764-1814).
- 8/3 DIDERICH TUTEIN (1751-1827) – født i Mannheim 29. september 1751, † København 26. september 1827. Grosserer i København og medlem af Grosserersocietetets komité.
- 8/4 FRIDERICA TUTEIN (1768-1844).
- 8/5 PETER (5) TUTEIN (1752-1828) – født i Mannheim 22. november 1752, † København 11. januar 1828. Grosserer i København.
- 8/6 PAULINE L. TUTEIN (1761-1827).
- 8/7 og 8/8 = 8/3 og 8/4.

Tip-oldeforældre

- 16/1 HARTVIG MARCUS FRISCH (1709–81) – født i Altona 26. oktober 1709, † Helsingør 23. november 1781. Toldinspektør ved Øresunds toldkammer. Fætter til C. E. F. WEYSE.
- 16/2 JACOBINE HENRICI (1725–69).
- 16/3 PETER (4) TUTEIN (1726–99) – født i Mannheim 11. oktober 1726, † København 28. december 1799. Kom 1748 til København og tog borgerskab som grosserer.
- 16/4 PAULINE RATH (1725–99).
- 16/5 JEAN THIERRY TUTEIN (1721–95) – født i Mannheim, hvor han levede hele sit liv. Var broder til Pierre (3) Tutein.
- 16/6 ESTER CORNIL.
- 16/7–16/10 = 16/3–16/6.
- 16/11–16/14 = 16/3–16/6 = 16/7–16/10.
- 16/15–16/16 = 16/3–16/4 = 16/7–16/8 = 16/11–16/12.

Tip-tip-oldeforældre

- 32/1 GEORG DIDERICH FRISCH (1674–1721) – født 26. oktober 1674 i Altona, † 9. juli 1721. Kæmner i Altona, senere amtsforvalter i Trittau og Steinbeck. Kammerraad.
- 32/2 AUGUSTA DAUW.
- 32/3 ... HENRICI.
- 32/4 .... REVEND.
- 32/5 PIERRE (3) TUTEIN (1704–36) – blev 1725 i Mannheim viet til Elisabeth Henri, der efter hans død ægtede en Mannheim-borger FREUDENBERG.
- 32/6 ELISABETH HENRI.
- 32/7 ..... RATH.
- 32/8 .....
- 32/9 PIERRE (2) TUTEIN (1665–1728) – levede i Mannheim.
- 32/10 SARA PETILLON.
- 32/11 .... CORNIL.
- 32/12 .....
- 32/13–32/20 = 32/5–32/12.
- 32/21–32/28 = 32/5–32/12 = 32/13–32/20.
- 32/29–32/32 = 32/5–32/8 = 32/13–32/16 = 32/21–32/24.

Tip-tip-tip-oldeforældre

- 64/1 JOHANNES FRISCH (1636-92) – født 12. marts 1636, † 30. august 1692. Præst ved den evangeliske menighed i Altona. Hans billede var ophængt i den gamle Trefoldighedskirke, men er nu ligesom denne forsvundet. Han var søn af sukkerraffinadør i Hamburg HEINRICH FRISCH († 1641) og ANNA RÜTER, senere gift med HEINRICH VON PETKUM, med hvem hun flyttede til Altona.
- 64/2 MARGRETE KOCH.
- 64/3 MARCUS DAUW.
- 64/4 SOPHIE RIEPER.
- 64/5 .... HENRICI.
- 64/6 .....
- 64/7 .... REVEND.
- 64/8 .....
- 64/9 PIERRE (2) TUTEIN = 32/9.
- 64/10 SARA PETILLON = 32/10.
- 64/11 .... HENRI.
- 64/12 .....
- 64/13 .... RATH.
- 64/14 .....
- 64/15 .....
- 64/16 .....
- 64/17 PIERRE (1) TUTEIN – blev 1663 i Mannheim gift med Anne d'Espringer, men synes at have levet i Leiden.
- 64/18 ANNE D'ESPRINGER.
- 64/19 .... PETILLON.
- 64/20 .....
- 64/21 .... CORNIL.
- 64/22 .....
- 64/23 .....
- 64/24 .....
- 64/25-64/26 = 32/9-32/10 = 64/9-64/10.
- 64/27-64/40 = 64/11-64/24.
- 64/41-64/42 = 32/9-32/10 = 64/9-64/10 = 64/25-64/26.
- 64/43-64/56 = 64/11-64/24 = 64/27-64/40.
- 64/57-64/58 = 32/9-32/10 = 64/9-64/10 = 64/25-64/26 = 64/41-64/42.
- 64/59-64/64 = 64/11-64/16 = 64/27-64/32 = 64/43-64/48.

HANS H. FUSSING

18. MARTS 1897—30. APRIL 1956

For os, der stod Hans Fussing nær i hans forskergerning, og som nød godt af hans inspirerende form, var det et alvorligt tab at erfare hans død den 30. april i år efter en operation, som ingen, heller ikke han selv, regnede for noget væsentligt.

HANS HINRICHSSEN FUSSING, der var søn af arkitekten ANDREAS KERN FUSSING og GUDRUN HINRICHSSEN, blev student fra Østre Borgerdydskole i 1915 og tog 1923 skoleembedseksamen med historie, dansk og engelsk. Efter at have aflagt de pædagogiske prøver blev han samme år adjunkt ved Odense Katedralskole, forflyttedes 1935 til København som lektor ved Vestre Borgerdydskole og blev 1943 faglig medhjælper hos undervisningsinspektøren for gymnasieskolerne og censor ved skoleembedseksamen i historie. Om hans embedsvirksomhed må skolefolk udtale sig. Der er dog for den udenfor stående ingen tvivl om, at han var en fremragende pædagog, som med en rigt udviklet fortællerevne og -kunst og med sin udprægede sans for humor, sit blik for de små tings pudsigheder, har formået at gøre det tunge og frygtede fag levende og tillokkende, og der er heller ikke tvivl om, at han som tilsynsførende med historieundervisningen her i landet vil blive husket for den alvor, hvormed han tog denne vejledende og inspirerende opgave op. Han øvede en betydelig personlig indsats for, at historielærerne ude omkring skulle bevare kontakten med faget, ikke blot holde sig à jour med den fremadskridende forskning, men også selv efter evne dyrke den historiske undersøgelse. Han fastholdt stadig som sin opfattelse, at der ikke blot var en almindelig kulturel værdi i den nære forbindelse mellem skole og videnskab, men at det var af afgørende betydning, at lærerne ikke blot får et forsvarligt kendskab til videnskabelig metode gennem deres

universitetsstudier, „men at der ogsaa i skolen er lærere, der fortsat arbejder videnskabeligt“; han understregede nødvendigheden af, at eleverne mødte folk, der i særlig grad kunne vise dem, hvorledes der arbejdedes, og betydningen af, at lærerne holdt sig friske i forhold til stoffet, „at de ikke blot udstykker de kundskabens barrer, de har faaet paa universitetet, i skillelønt til eleverne, men ogsaa selv søger at vaske en smule guldstøv ud av tidernes flod“ (Vor Ungdom, 1947, nr. 3).

Selv søgte han ud fra sine rige evner at levendegøre denne sin opfattelse. I Odensetiden var han stamgæst på Landsarkivet, efter at han var flyttet til hovedstaden, blev Rigsarkivet hans faste tilholdssted. På embedsrejserne fik han altid en time eller to til overs til et hastigt besøg i landsarkiverne eller en gennemgang af skolebibliotekerne, hvorfra han med den ham egne sporsans fandt mange rariteter frem; eksempelvis må det være mig tilladt at anføre, at de regnskabsstumper vedrørende Trinitatis Kirkes ældste tid, som blev publiceret ved kirkens 300-års jubilæum i år, blev fundet af Fussing godt gemt i en optegnelsesbog fra 1600-tallets sidste halvdel i Ribe Katedralskoles bibliotek. Fussing havde i sjælden grad „næse“ og besad over for sit stof en „umættelig nysgerrighed“. Den kommende udgave af Danmarks Præstehistorie vil formentlig gøre en rig høst i Fussings papirer, som nu beror i Rigsarkivet; prøver herpå har han lejlighedsvis offentliggjort i nærværende tidsskrift (1938-44) og i Kirkehistoriske Samlinger. Til Adels Aarbogens rettelseslister leverede han gennem 30 år et rigt materiale – hans små, hastigt nedkradsede notater havde vel ikke alle lige stor betydning, han nærede heller ikke selv illusioner herom, men forbavsende ofte har de alligevel givet noget væsentligt, fordi han fortrinsvis græssede uden for den slagne landevej og stadig holdt øjnene åbne.

Om hans produktion gælder det samme. Den var stor og vidt spredt, ofte mindre betydelige, men altid kuriøse historier – en del af dette stof er trykt i Personalhistorisk Tidsskrift, hvortil han i 1930 leverede sit første bidrag, en skildring af Odense-rektoren Thomas Aabye. Siden da har han været en flittig bidragyder til vort tidsskrift, for det meste med adelshistoriske emner som de kildekritiske bemærkninger om Eiler Brockenhuus' kalenderoptegnelser (9. V. 1931), Margrethe Ahlefeldt (12. VI. 1951), Drabet paa Otte Emmiksen (10. VI. 1939), et brev fra Thale Ulfstand (10. V. 1937) og den lille jyske væbnerslægt Mus (10. II. 1935); han har givet bidrag til Odense bys personalhistorie (12. VI. 1951) og skolehistorie (13. IV. 1956) og

har behandlet Johan Abraham Truschewskys papirer (10. I. 1934) og rådmænd Lauritz Hansens bo 1627 (13. I. 1952). Hans sidste bidrag fremkommer i nærværende hæfte. Fussings altid gennemarbejdede og pålidelige artikler med deres ikke almindelige og oftest muntre eller tragi-komiske emner vil blive savnet på dette sted.

Det meste af det er biprodukter fra det egentlige studieområde, som han kun lejlighedsvis kunne hellige sig fuldt ud, fordi embedsvirksomheden lagde kraftigt beslag på ham, og fordi hans stemningsliv var labilt og periodevis kunne gøre det svært for ham at samle sig helt om de store opgaver. Og dog har han ydet meget vægtige bidrag til dansk historie, især landbrugets og godsadministrationens historie, og især i de senere år synes det som om en større tryghed og indre kraft, en større tillid til egne evner gav ham muligheder for en mere samlet forskning.

Fremdragelsen af Erik Hardenbergs jordebog i Odense Katedralskoles bibliotek, som han udgav i 1928, førte ham ind på bredere undersøgelser af jordebøgerne fra den danske adels kulminations- og nedgangsperiode 1536-1660. Den første frugt af disse studier var hans fortræffelige afhandlinger om de Rantzau'ske godser i Jylland (H. T. 10. III; Jydske Saml. 5. I-III og Hardsyssels Aarbog 1934); det væsentligste resultat kom med disputatsen „Herremænd og Fæstebonde“ med undertitlen Studier i dansk Landbrugshistorie omkring 1660, hvor han fremlagde et betydeligt materiale, som vil bevare sin uomtvistelige historiske og personalhistoriske værdi. Disputatsen er, som det tidligere er blevet fremhævet (Ph. T. 11. III. 1942) ikke let læst, mest fordi han forfulgte det dobbelte formål dels at ville give en almindelig skildring af udviklingen og diskussion af dens forløb, dels at ville tilvejebringe en håndbog, der på et sted samlede alle disse for den ikke specielt kyndige vanskeligt overskuelige problemer; det er da ikke mindst denne side, hvor han har tilvejebragt en moderne afløser af Arent Berntsen, der for lokalhistorisk og personalhistorisk forskning vil være den væsentligste. I 1951 meddelte han i Videnskaberne Selskabs historisk-filologiske skriftrække sin indgående skildring af det offentlige godsadministration og -politik, eksemplifieret i „Stiernholm Len 1603-61“ og ved sin død havde han just lagt sidste hånd på nogle undersøgelser over bybefolkningens sammensætning og befolkningsvandringerne omkring 1660. Nedgangstiden havde hans store interesse, og han har leveret vigtige bidrag til befolkningens vilkår under den svenske besættelse – sikkert ikke uden sammenhæng med den tid, hvori de blev til.

Gennem hans store arbejder vil hans navn som en kyndig og nøgtern historiker blive bevaret, samtidig med at i hvert fald hans samtidige og lidt yngre fagfæller med dyb taknemmelighed vil erindre hans store flid, hans utrættelige hjælpsomhed efter princippet: at bringe fundene derhen, hvor der var brug for dem, og hvor de kunne komme til gavn, og dertil endnu det frodigt festlige i samværet med ham, hans hurtige og skarpe bidrag til en diskussion – hans evne til at vække og begejstre.

ALBERT FABRITIUS.

SMÅ MEDDELELSER

HR. ANDERS CHRISTENSEN SKOVGAARDS SLÆGTEBOG

I Rostgaards håndskriftsamling på Det kongelige Bibliotek findes som nr. 29b 8° en ganske lille bog – 8 × 10 cm. – der som omslag har haft en stump av et middelalderligt pergamentshåndskrift av religiøst indhold. I Alfr. Krarups katalog over Universitetsbibliotekets håndskrifter står om den første forfatter til den lille bog, at han var præst i „Ovre“, hvorved man vel umiddelbart ville forstå Ore sogn i Skovby herred på Fyn, men det drejer sig om Rødovre i Sokkelund herred lige udenfor København, og her var hr. ANDERS CHRISTENSEN kun præst i ett år, hvorefter han blev kapellan ved St. Nicolai i København og derpå ved St. Olai i Helsingør, hvor han blev til sin død 1615. Slægtbogen forærede han nogle år før sin død til sin svigersøn JENS PEDERSEN, der ved sin død i 1639 efterlod den til et av sine børn, og begge de to sidste ejere har fortsat optegnelserne.

Bogens slægtsoptegnelser spænder over et lille hundrede år, fra 1552 til 1647, og de er opstillet samlet i det følgende. Udover disse familiemeddelelser findes blandt hr. Anders Christensens tilførsler dels nogle meddelelser om begivenheder i hans eget liv, og de er nedenfor anbragt under hans navn, dels fortæller han om den store begivenhed i Helsingør i hans tid: prinsesse Annas bryllup med James VI. av Scotland i 1589, men han meddeler intet nyt herom, lige så lidt som om Christian IV.s kroning i 1596, der også nævnes. Derimod har han datoen for den franske gesandt CHARLES DE DANÇAYS død, nemlig d. 12. oktober 1589,¹ og han kan desuden fortælle, at d. 6. oktober 1593 „syntes solen på himmelen lavendelfarvet blå fra otte slet om morgenen indtil aftenen“.²

I det følgende er bogens reelle oplysninger meddelt, herunder fadderlisterne for hr. Anders Christensens børn, da de fortæller lidt om det helsingørske borgerskab, der kan supplere Hostrup-Schultz' bog,³ men alle religiøse betragtninger og almindelige fraser er udeladt, og oplysningerne om hr. Anders Christensens eget liv er samlet under ett. Enkelte steder er skriften så avbleget eller blækket så udtværet, at teksten ikke kan læses, men det synes heldigvis mest at være gået ud over mindre væsentlige ting. Et blad er udrevet, men noget av dets indhold kan man vistnok rekonstruere.

ANDREAS CHRISTIANI SCHOGARDIUS blev født 1552 som søn av CHRISTEN ANDERSEN, født i Skovgaard i Jylland,⁴ og MAREN LAURITZDATTER, født i Baaringbjerggaard,⁵ der døde ved sønnens fødsel og efter hvem der holdtes skifte i december 1552.⁶ Faderen havde i et tidligere ægteskab en søn CHRISTEN og giftede sig efter sin anden hustrus død igen med ANNE BERTELSDATTER, med hvem han i al fald havde børnene MAREN, ANNE og LAURIDS. Han må være flyttet til Sjælland, vistnok før 1564, idet han, hans tredje hustru og deres tre nævnte børn alle døde i 1576 og blev begravet på Faxe kirkegård.

Anders Christensen blev døbt i Meirup kirke av hr. PEDER,⁷ „hvilken de kaldte den gamle“. I september 1564 kom han i Køge latinskoie, hvor han blev hører i august 1572, og først efter Mortensdag 1574 kom han til København „og lod mig deponere“, og pinsefasten 1575 „blev jeg examineret og overhørt av hæderlige og højlerde mænd⁸ . . . og strax approberet og samtykt til kost iblandt de hundrede studenter i Københavns kommunitet“. Han blev d. 26. marts 1578 i Vor Frue kirke ordineret til præst i Rødovre, hvor han som kapellan skulle betjene det professor Rasmus Lætus tilhørende kald. Han opregner de præster, der var til stede ved ordinationen, men herav er der kun grund til at nævne dem, der ikke findes hos Wiberg nemlig: m. OLUF, uvist ved hvilken kirke, HANS SKONNING, kapellan ved St. Nicolai, JENS MADSEN, kapellan ved Helligaands, PEDER AREGSØN, prædikant ved hospitalet, og CHRISTEN HOFFBRO,⁹ underkapellan ved St. Nicolai. Beskrivelsen av ordinationen er nedskrevet i 1593, da alle de her nævnte præster var døde. Påskedag – d. 30. marts – læste han sin første messe og dagen efter døbte han det første barn i Rødovre kirke, men allerede d. 12 april begyndte han efter sognepræstens og kapellanens anmodning at tage til skrifte i Nicolai kirke. På dette sted i optegnelserne er et blad udrevet, men på det må formentlig have stået om hans forflyttelse som kapellan til Nicolai, og at han ca. 1582 blev gift med METTE CHRISTENS DATTER, om hvis familieforhold de øvrige blade kun oplyser, at hendes mormoder KAREN VILLATZES døde i København d. 3. december 1586 og blev begravet på den nye kirkegård udenfor byen, og at hendes stiftfader CHRISTOFFER VIBORG, ridderkok, døde d. 19. oktober 1589 og blev begravet på Nicolai kirkegård.

Magistraten¹⁰ i Helsingør kaldte ham til øverste kapellan ved St. Olai kirke 1583. Han tog avsked med Nicolai menighed ved højmessens d. 26. maj og kørte i Annike Dambertsdatters vogn med sin hustru til Helsingør d. 28. maj, hvor han d. 10. juni tilsagde borgmestre og råd sin tjeneste. Udover børnenes fødsel noterer han for de følgende år kun to personlige oplevelser: i 1585 „pinsefasten kom jeg hastelig ud på k.m.s skib „Gideon“ og nogle krigsfolk med av Kronborg og sejlede hen i Vestersø og det norske grænser efter sørøvere“, og d. 8. maj 1595 fik han magistergraden.

„Disse efterskrevne dejlige børn har jeg fået i mit ægteskab“

MAREN født 9/9 1583. Hun blev 2. oktober 1603 i Helsingør gift med HANS SMIDT. Hun fik d. 28. oktober 1604 et barn, men den senere tilskrift herom er kun delvis læselig.

Fadderne: lensmanden Johan Due, borgmester Frans Skriver, øverste tolder Frederik Lejel, tolder David Hansen, Anders Hess, Oluf Pedersen. – Birte Henrik Mogensens, Margrete Jørgen Maers, Karen Frans Pedersens, Anne Hans Holsts, Anne Davids, Birte Mortens, Inger Sørens, Bodil Laurids overskærers og Margrete Landinisis, de tre sidstnævnte fra København.

CHRISTEN født 4/12 1584, død 17/8 1592, begravet 18/8.

Fadderne: lensmanden Gert Rantzau, Rasmus Skriver, Morten Jensen, Niels Henriksen, Jørgen Maer, Hans Nielsen, Claus Nielsen. – Bente Frans Skrivers, Kirstine Frederiks, Karen David Hansens, Anna Sacharisis.

ANNE født 3/12 1586 (sml. ndf.).

Faddere: Henrik Dreier, Broder Jensen, Morten Bødker, m. Laust Barsker, Richardus Wedderborn, David Slagter. – Anne Villums, Margrete Niels Henriksens, Maren David Lejels, Anne Anders Saxens, Lisabeth Claus Nielsens, Karen Oluf Pedersens.

CARENE født 11/7 1589, død 28/11 1591.

Faddere: Christoffer Valkendorff, hofprædikant m. Albret Hansen, Jens Holm, Peder Kortzen. – Maren Hans Nielsens, Barbara Arnoldi, Karen Hoffman.

FRANTZ født 17/4 1591, døbt 21/4 og opkaldt efter sal. Frantz skriver.

Faddere: lensmanden Sten Maltesen Sehested, Thomas Tennicher, Hans Meier, Herman Rose. – Bente Frants Skrivers, Janniche Gosens, Alhed Niels Skrivers, Anniche Peiters.

CHRISTEN født 4/10 1593, død 25/7 1602.

Faddere: Frederik Lejel, Jørgen Maer, Coren Hermansen, Henrik Rotmand. – Bente Davids, Dorte Anders Hessis, Margrete Mikkels, Regin (?) m. Lawbs, Margrete m. Henriks.

PEDER født 16/9 1595.

Faddere: lensmanden Ditlev Holck, borgmester Gudman Nielsen, Rubert Brøhenss, Jost Johansen, byfoged Mikkell Snøchell. – Alhed Peder Kræmmers i Køge efter hvis sal. mand Peder Pedersen barnet blev opkaldt, Mette Morten Jensens, Anne Jacob Hansens, Nille Tønnises, Anne Harrkels.

BERTEL født 14/12 1597, døbt 18/12, vistnok død 1602.

Faddere: Mikkell Seidell, Povl Ipsen, Giert Harrkel, Hans Jostsen, Alexander Lejel. – Maren Thomas Roses, Anne Broder Jensens, Margrete Jørgen Skrivers, Kirsten Willum Roses, Lisabeth Hans Dønnikers.

HANS født 25/6 1600, døbt 29/6, død 25/7 1602.

Faddere: Claus Ruhøffuet, Bertel Lollender, foged på Kronborg, Villum Lybersen, Christen Davidsen, Johan Arhuich (?). – Margrete hr. Augustinus', Dorothea Hans Davidsens, Anne Laurids', Hellevich Jens Holms.

Udøbt søn født 10/1 1603.

HANS født 31/3 1604. Fadderlisten ulæselig.

Hr. Anders Christensens sidste daterede optegnelse er fra d. 28. oktober 1604, men han døde vistnok ikke før i 1614,¹¹ og bogen må allerede tidligere være gået over til hans svigersøn Jens Pedersen, der var skriver på Varberg slot, og som indførte de følgende optegnelser om sin familie.

JENS PEDERSEN blev d. 24. april 1612 i Helsingør trolovet med Anders Christensens sexogtyveårige datter ANNE, og d. 22. januar 1613 stod deres bryllup på Varberg slot. Deres børn var:

HELLE født på Varberg slot 28/1 1614.

METTE - - - - -

MAREN - - - - -

PEDER født i Varberg by 18/5 1615.

MAREN født på Gaasevad 27/9 1617.

ANDERS født i Helsingør 17/6 1623.

AXEL - - - 1624, datoen mangler.

Senest 1628 må Anne Andersdatter være død, for Helligtrekongers søndag - 4. januar - 1629 giftede Jens Pedersen sig i Helsingør med DORIDTE MORTENSDATTER ROTH, og samme sted fik de d. 15. juli 1630 en datter, der blev kaldt ANNE efter hans første kone. Jens Pedersen døde 9. oktober 1639 i Helsingør og blev begravet i Olai kirke d. 16. oktober. Denne sidste oplysning er indført av et av hans børn, og et andet av dem skrev som den sidste meddelelse i den lille bog, at d. 30. maj 1647 giftede Dorte Mortensdatter sig med BENDIX MORTENSEN, og brylluppet stod „på min kære broder Peder Jensens sal“.

HANS H. FUSSING. †

NOTER

¹ Indberetninger fra Charles de Dançay. Udg. C. F. Bricka. 1901. Se indledningen. - ² Her og i det følgende er citaterne ord-, men ikke bogstavrette. - ³ V. Hostrup Schultz: Helsingørs Embeds- og Bestillingsmænd. 1906. Hertil henvises een gang for alle om de i slægtbogen nævnte Helsingørborgere. - ⁴ Formentlig Skovgård i Meirup sogn, Hjerm herred, og herfra har hr. Anders taget sit tilnavn. - ⁵ Formentlig i Borbjerg sogn, nabosognet til Meirup. - ⁶ Skiftet anføres urigtigt i teksten som faderens. På skiftet blev hr. Anders sin halvbroder 6¹/₂ mark 4 skilling skyldig. - ⁷ Finde ikke hos Wiberg. - ⁸ Her nævnes universitetslærerne. - ⁹ Formentlig den Christen Mortensen Hobro, der senere blev præst i Brønshøj. - ¹⁰ Den opregnes, men av interesse er kun, at man derved kan fastslå, at borgmester Frantz Skriver da endnu levede og at ANDERS NIELSEN, der ikke nævnes hos Hostrup Schultz, blev rådmand i efteråret 1583. - ¹¹ Skifte 12/1 1615. - I 1604 pålagde byfogeden ham at sørge for, at hans svin ikke kom på kirkegården. Se Mogens Seidelin: Den seidelinske Slægtbog. I. 1943, s. 12.

UTRYKTE GENEALOGISKE ARBEJDER AF CHRISTIAN MAIBØLL

Lærer CHRISTIAN MAIBØLL, Jejsing, der er en af vore bedste kendere af sønderjysk, specielt alsisk slægtshistorie, har i de senere år udfoldet en stor genealogisk virksomhed. Nedenstående fortegnelse omfatter hans utrykte arbejder, som alle findes i Landsarkivet i Åbenrå og Frederiksberg Kommunebiblioteker; H. P. Hanssens mødrene Slægt desuden i Sønderborg Centralbibliotek, og Paulsen-Slægten i Tønder Centralbibliotek.

Degne, skoleholdere og førstelærere i Ulkebøl fra 1642 til 1941. 1949. 9 s.
Sønderborg Skipperlavs Mindebog. Skippere og Søfolk, der omkom til Søs eller døde fjernt fra Hjemmet 1713-1852. 1945. 37 s.

Deputerede Borgere i Sønderborg i Tiden fra 1672 til 1900. 267 Biografier. 274 s.

Anna Marie ANDRESENS Anetavle. H. P. Hanssens mødrene Slægt. 1950. 167 s.

Skipperslægten BRAG i Sønderborg, med Skibskaptajn Peter Brags Anetavle. 1946. 27 s.

Professor Ernest Bernbaums Anetavle. (Et Brudstykke). [CHRISTIANSEN]. 1951. 13 s.

Seminarielærer Christian DETLEFSENS anetavle. 1955. 18 s.

Anetavle for Peter DUUS, gaardejer i Hørup, født 1835, død 1913. (Ørelæge, dr. med. P. Duus' fædrene slægt). 1954. 11 s.

Christian FROST, høker og skipper i Svenstrup, hans forfædre og nogle af hans efterkommere. 1955. 18 s.

Anetavle for bygmester Peter Hansen FROST i Kær, Ulkebøl sogn. 1956. 16 s.

Friedrich GORRISEN, borgmester i Sønderborg og nogle af hans efterkommere. 1955. 35 s.

Ester HAMMERS Anetavle. Et Tillæg til Thomas Otto Achelis: Ahnentafel für Elisabeth Margarete Achelis (Haderslev 1934). 1950. 7 s.

Anetavle for Georg HANSEN, købmand og raadmand i Sønderborg. 1955-56. 20 s.

Anetavle for gaardejer Hans HANSEN i Lille Mommark med en Oversigt over Gaardens Ejere fra 1670 til 1954. 1954. 13 s.

Højesteretsdommer Cato Spang HANSENS anetavle. 1954. 21 s.

Anetavle for Jens Mailund HENNINGSEN fra Klovtoft, Hellevad sogn, et udsnit af museumsinspektør Henning Henningsens anetavle. 1955. 12 s.

Landmand Heinrich JACOBSENS Anetavle. 1953. 13 s.

Anetavle for husmand Jørgen JØRGENSEN i Ulkebøl (Als). 1955. 19 s.

Dybbølpræsten Kristen KARSTENSENS anetavle. 1955. 13 s.

Anetavle for Jes Petersen KLINDT fra Hokkerup, Holbøl sogn. 1956. 19 s.

- Anetavle for Gaardejer Hans Hansen KNØS i Hørup. 1944. 19 s.
 Anetavle for parcellist Jørgen Christensen KOCK i Spang, Ulkebøl sogn. 1955. 16 s.
 Anetavle for Margrethe Cathrine LØWE fra Sønderborg. 1954. 9 s.
 Nogle oplysninger om slægten MOGENSEN fra Vollerup, Ulkebøl sogn. 1954. 9 s.
 Wilhelmine Auguste Amalie MUMSENS Anetavle. Generalsuperintendent Theodor Kaftans mødrene Slægt. 1946. 10 s.
 PAULSEN-Slægten fra Lille Emmerske, Tønder Landsogn. Overretssagfører Peter Paulsen Anetavle. (Med en Oversigt over Tygesen-Slægten). 1950. 121 s.
 Farvermester Hans PETERSENS anetavle, bagermester Thorvald Petersens fædrene slægt. 1954. 10 s.
 Anetavle for gaardejer Peter PETERSEN og søskende. Slægten paa Fiskebækgaard i Ulkebøl sogn. 1954. 23 s.
 Nationalbankdirektør, Etatsraad Jacob THOMSENS Anetavle med et Skiftebrev fra Fødegaarden i Mjang, Hørup Sogn, af 2. Oktober 1818. 1949. 7 s.
 Marie Dorothea Wilhelmine THOMSENS anetavle. Gartnerslægten Vothmann-Thomsen, Sønderborg. 36 s.
 Anetavle for gaardejer i Mjang, Hørup sogn, Hans Thomsen TÆKKER og søskende. 1954. 11 s.
 Anetavle for Kirstine Marie WARBORG fra Tandslet, gift med Skibskaptajn Peter Brag i Sønderborg. 1954. 17 s.
 Jørgen Jark: Andreas Christian Petersen JARKS anetavle. Afskrift med register ved Chr. Maibøll. 5 s.

Stamtavler udarbejdet på grundlag af Christian Knudsens „Samlinger til en Familiehistorie“ med tilføjelser og registre.

- Familierne ADSERSEN, BONDE, FOGED og slægten paa Karlshøj i Asserballe sogn. 1956. 9 s.
 Familien ANDERSEN. Linierne Østerholm og Nordborg. 1956. 24 s.
 Familien BEYERHOLM. Med oplysninger om en familie Beyerholm i Tapsoe og Skrydstrup sogn, samlet af C. M. 1956. 20 s.
 Familien BOCK fra Nordborg med en oversigt over købmand Samuel Brandts familie. 1956. 7 s.
 Familien BRORSEN fra Nordborg. 1956. 14 s.
 Familien FANGEL, en alsisk slægt. 1956. 43 s.
 Familien HANSEN paa Østerholms Mølle, Egen sogn. 1956. 14 s.
 Familien PETERSEN-THOMSEN paa Hartspring, Svenstrup sogn (Als). 1956. 24 s.
 Familien THOMSEN paa Augustenborg. 1954-55. 19 s.
 Nogle oplysninger om de ældste led af familien VOGELSANG paa Als. 9 s.
 Familien VOGELSANG paa Solbjerggaard, Bommerlund og Østerholm med oplysninger om familiens sidelinier. 1956. 18 s.

LIDT OM PALUDANSLÆGTENS OPRINDELSE

Man har ment, at den bekendte slægt PALUDAN (Paludan-Müller), der har betydet så meget for vort folk, på spindesiden stammer ned fra en vestjysk præsteslægt, der i det første århundrede efter reformationen virkede i Ål ved Varde. Dens første kendte mand var hr. THØSTE PHILIPSEN, som synes at have været præst der allerede i den katolske tid. Hans sønnesøn NIELS PHILIPSEN døde i embedet 1632 eller 33.

Man har hævdet, at det er gennem sidstnævntes datter, der blev gift med eftermanden PEDER CLAUSEN FANØE, at Paludanslægten stammer ned fra de gamle Ål præster. Wibergs præstehistorie oplyser således, at Peder Clausen Fanøe af Nordby fik kaldet og 1633 blev gift „med Formandens Datter MAREN NIELSDATTER. Deres Datter var den bekendte ELISABETH PEDERSDATTER HEEBOE.“ Således fremstilles det også af dr. O. Nielsen¹ og ligeledes i Ehrencron-Müllers forfatterlexikon III, 466.

I F. C. Sommer: „Slægten Astrup“ (1905) fortælles det samstemmende, at NIELS NIELSEN HEBO, der tilhørte en storbonde- og herredsfogedslægt på Astrupgård i Brøns, giftede sig med LISBETH PEDERSDATTER, „Datter af Præsten PEDER CLAUSEN i Nabsognet Aal. Hendes Moder ELISABETH NIELSDATTER var Datter af den tidligere Præst i Aal, Hr. NIELS PHILIPSEN, † 1632, fra hvis anden Datter MARIE², gift med Bonden NIELS VILLADSEN i Skødstrup, den bekjendte norske Familie Aall nedstammer“ (s. 114). Her hedder hr. Niels Philipsens datter altså Elisabeth og ikke Maren.

Ganske det samme siger Hans Lund i „Fra Ribe Amt“ 1947, 620 ff, i afhandlingen: „En Præsteslægt fra Aal og dens Forbindelse med to berømte Slægter.“

Det er utvivlsomt rigtigt, at Aallslægten nedstammer fra den Ål præst, men Paludanslægten gør det ikke. Ganske vist er det også rigtigt, at Elisabeth Nielsdatter er datter af Niels Philipsen, men hun er ikke moder til digterinden Elisabeth Pedersdatter Hebo og har altså heller ikke noget med Paludanslægten at gøre, da det er digterindens datter Anna, der gifter sig ind i Paludanslægten. F. C. la Cour siger ikke noget om moderen i bogen „Slægten Paludan“.

Vi skal nu se lidt nærmere på beviserne. Men allerførst: hvad hed hr. Niels Philipsens datter: Maren eller Elisabeth?

Når O. Nielsen kalder hende Maren og henviser til et arveafkald „i Nov. 1633,“ må han have misforstået sin kilde. Den er Kærgård birks tingbog, der 15/11 1633 melder: „Niels Villadsen i Skjødstrup tog hr. Peder Clausen i Aal i hand, gjorde og gav ham en tryk afkald for al den arv, hans hustru Marine Nielsdatter kunne tilfalde efter hendes salig fader og moder, hr. Niels Philipsen af Aal præstegård og Katherina, sal. hr. Nielses.“ Denne Marine (Maren) er Niels Villadsens hustru og ikke hr. Peders. Forøvrigt har O. Nielsen også læst Villadsen forkert, nemlig som Madsen.

¹ Danske Samlinger I, 366, II, 24.

² Hun hed i virkeligheden Marine, Marin (Maren).

I samme tingbog, i samme måned (29/11) ses det, at „hr. Peder Clausen i Aal på sin hustrus vegne, Elisabeth Nielsdatter, undsagde arv og gæld efter hendes broder Jacob Nielsen¹, født i Aal præstegård.“ Det samme gjorde Niels Villadsen i Skødstrup på sin hustrus Marin Nielsdatters og børns vegne. Da ikke flere fragår arv og gæld, har afdøde sikkert ikke haft flere søskende.

Elisabeth er altså det rigtige navn på hr. Peders hustru.

Hun er imidlertid død efter få års ægteskab, antagelig 1640; for 15. jan. 1641 står hr. Peder på Kærgård birketing og bekendte, „at han var hans søn Niels Pedersen 250 sdl. 2 mk. 2 sk. skyldig, som han var arveligen tilfalden efter hans salig moder Lisbet Nielsdatter af Aal præstegård, og forpligtet han sig at holde hans søn forne Niels Pedersen med en ærlig underholdning med tilbørlig skikkelig klæder, mad og øl, som det sig bør, og som han vil forsvare for Gud allermægtigste og være bekendt for alle, indtil han bliver 15 år, ihvad heller han lyster at være til skole holden heller og andetsteds, hvor som hans gaver derudi bedst kan rammes, dog desmedlertid skal forne penge stande hos for^{bmt} hr. Per Clausen uden al leje og rente og herforinden ikke at bruge eller optage noget af forne summa, men når forne 15 år er udgangen, da skal forne summa penge være forne Peder Nielsen (!) følgagtig og forrentes. Hr. Peder Clausen med Daniel Philipsen til vedermålsting.“

Dette tyder afgjort på, at præsten og Lisbeth kun har haft dette ene barn. Det er jo nemlig skiftet efter moderen, der tinglyses. Daniel Philipsen er ganske givet en broder til den lille drengs morfar; han var byfoged i Varde (om ham se Arne Sundbo i „Fra Ribe Amt“ IV, 540 f, 548 ff, C. Lindberg Nielsen: „Varde“, 24 f, 58, 63, 295 f, 298, 302).

Hr. Peder Clausen må være blevet gift igen, og i dette ægteskab fødtes datteren Elisabeth, opkaldt efter præstens første hustru. Dette stemmer overens med, at hendes fødselsår opgives til 1643². Hun, og dermed Paludanslægten, kan da ikke ved blodets bånd være knyttet til Philipsenslægten i Ål.

H. K. KRISTENSEN.

JOHAN LUDVIG HEIBERGS FØRSTE SKOLEGANG

I sin store Heiberg-biografi anfører Morten Borup i en note (I, 1947, s. 246: note 1 ad s. 201), at JOHAN LUDVIG HEIBERG i 1801 formodentlig undervistes af daværende kapellan ved Garnisons kirke, senere professor CHRISTIAN FREDERIK BRORSON (1768-1847), der (17/12 1801) viede fru Thomasine Heiberg til baron Carl Frederik Gyllembourg (-Ehrensverd).

At denne formodning er rigtig kan godtgøres ved Christian Frederik Brorsons stambog, der er fundet blandt en del familiepapirer, og som nu er i

¹ Rektor i Ringkøbing.

² O. Nielsen i „Danske Samlinger“ II, 24 og Ehrencron-Müller: „Forfatterlexikon“, 466.

min besiddelse. Heri har P. A. Heiberg den 7. februar 1800 – samme dag han som landsforvist forlod Danmark – skrevet følgende til Brorson:

Let us be renowned, when we may, and leave our fame behind us, like the last beams of the Sun, when he hides his red head in the West.

Ossian. Femora. B. 1.

Maatte disse Linier tjene til en svag Erindring om mig, der af flere Grunde bærer inderlig Høiyagtelse for Bogens Eyer, som ogsaa har Fordring paa min stedsevarende Taknemmelighed for den Kjerlighed og ufortrødne Flid, hvormed han arbejder paa min Søns Underviisning og Opdragelse.

Khavn den 7de february 1800

P: A: HEIBERG.

Chr. Fr. Brorsons sønnesøn, assistent i Finansministeriet EDUARD BRORSON (1833–1903) skriver i sine (utrykte) familieoptegnelser, at bedstefaderen omkr. 1797, „da hans Embedsindtægter var for smaae til Familiens Underhold antog . . . 8 à 10 Børn af agtede Forældre, som han daglig gav 6 Timers Underviisning. Denne lille Underviisningsanstalt hævdede han i 1805, da hans oeconomiske Stilling forbedredes ved, at Nicolai Menighed opløstes, og en Deel af denne henlagdes til Garnisons Menighed.“

Blandt eleverne i denne „Brorsons Skole“, som Knud Lyne Rahbek kalder den i et brev 22/11 1801 til P. A. Heiberg (NkS.1455 fol.; se Morten Borup, anf. v. I, s. 201), var iøvrigt den senere godsejer, kammerherre PEDER BRØNUM SCAVENIUS (1795–1868) til Gjorslev og Klintholm og Brorsons nevø, den senere komponist, konsultssekretær og professor RUDOLPH BAY (1791–1856).

ERIK REITZEL-NIELSEN.

FRANTS MATHIASEN THESTRUPS BØRN

Da der hidtil i trykte kilder har hersket tvivl om, hvor disse børn var født, hid sættes her et uddrag af Hillested kirkebog, hvortil dog er at bemærke, at kirkebogen mangler indførsler for 1731–33 og 1741–45. Frants Thestrup købte 1743 Øllingsøgård, og i årene 1730–43 var han forvalter på Binnitse gård, under grevskabet Knuthenborg.

„1730 d. 2. p. trin. (18. juni) var Forvalterens datter fra Binnese i kirke og blef kaldet KAREN. Test.: Madm. Riegels fra Nachschou, mag. Oluf Thestrup, Hr. Poul i Ørstofte, Jomfru Testrup fra Danmarkre, Jomfrue Rauns fra Nachschou, Præstens Kone i Halsted og Byefoget Enchen i Nachskou. (Hun ~ justitsråd Ole Stampe).

1734 21. Søndag efter Trin. (14. nov.) var Forvalter Thestrups barn i kirke, tilforn hiemmedøbt og var kaldet ANDREA CATHARINA. Test: Anders Riegels Hustrue fra Nachschou, Hans Raun ibid. Mag. Knud Rold fra Huntse-

bye, en Studenter fra Ørstofte præstegaard, Jens Rasmussen kiereste fra Nachschou, mag. Kaalunds kieriste fra Rubbeløche etc.

1735 d. 30. Dec. blef Forvalter Thestrups mindste datter begravet.

1736 3. Søndag efter Trinit. (17. juni) var Forvalter Thestrups hiemmedøbte datter i kirke og var kaldet *ANDREA CATHRINA*. Test: Madm. Kaalund fra Rubbelyche, Hr. Fuglsang fra Holebye, Monsr. Kaalund, Madm. Raun fra Carlebye etc. (Hun ~ sognepræst Johan Arent Dyssel).

1737 Onsdagen d. 4. December var Monsr. Thestrups barn paa Binnese i kirke, tilforn hiemmedøbt og var kaldet *ANDERS RIEGELSEN*. Test. Madm. Riegels fra Nachschou, Hr. Zone i Ørstofte, Monsr. Hans Riegelsen i Nachschou, Hr. Jens Fersleu i Nebbelunde, Madm. Jensen fra Nachschou. (blev cand. jur.)

1739 2. Søndag efter h. 3 K. (18. jan.) var Forvalter Thestrups barn paa Binnese i kirke og blef kaldet *ANNA MARGRETA*. Test: Mad. Jensen fra Nachschou, Hans Diderichsen ibid., Peder Knudsen i Maribo, Hr. Møllers Kone i Taagerup, Mad. Frølund, Mademoiselle Riegelsen. (Hun ~ rektor Johan Ludvig Bernth).

1740 Onsdagen d. 3. Aug. var Forvalter Thestrups søn i kirke og blef kaldet *MATTHIS*. Test: Hans Rauns hustrue fra Carlebye, Hr. Povel i Ørstofte, Hr. Stød fra Rubbelyche og Doct. Hahn fra Maribo.“ (Han blev cand. jur.).

ALFRED LARSEN.

Da der har vist sig at være stor interesse for bibliotekar *JUL. MARGOLINSKY*'s fortegnelse „Gravpladserne på Mosaisk nordre Kirkegård i Møllegade 1693–1953“ (se P. T. 13 rk. IV, s. 49 ff), er der nu fremstillet et mindre antal duplikerede eksemplarer heraf, som kan faas hos forfatteren, Frederiksborggade 54, Kbh. K. Prisen er 40 kr. pr. stk.

Dansk bibliografisk kontor, der virker som fællesorgan for alle danske biblioteker, har til hensigt at udgive en fortegnelse over utrykte bibliografier, bibliografier under udarbejdelse e. l., som måtte findes på institutioner eller i privateje. Hensigten hermed er gennem offentliggørelse at udbrede kendskabet til eksistensen af sådanne, samt at hindre bibliografisk interesserede i at udføre overflødig bibliografisk arbejde. Kontoret opfordrer alle, der måtte kunne give oplysninger om sådanne arbejder, til at fremsende meddelelse herom til Dansk bibliografisk kontor, Nørre Voldgade 94, K.

RETTELSER OG TILFØJELSER

EN SØNDERJYDSK PRÆSTEGAARD I 1864

(13. R. IV, s. 73).

Der er i Teksten næppe Tale om den i Note 1 nævnte General v. HAKE, men snarere om den preussiske Oberst, Grev v. HACKE (Der Deutsch-Dänische Krieg, II, 662).

Lektor OVE CHRISTENSEN, Sorø.

JOHAN FREDERIK HANSEN

(13. R. IV, s. 29-30).

I Tilslutning til E. JUEL-HANSENS Artikel kan jeg oplyse, at JOHAN FREDERIK HANSEN, efter at han var afskediget, er flyttet først til København, saa til Slesvig. Hans Kone CHARLOTTE, f. SCHOW, som „var en Skønhed“ (Camilla Collett, Samlede Værker I, 1912, S. 45) døde i Hamborg 1853. 1865 blev han ansat som Toldassistent i Reinfeld, 1868 var han i Heiligenhafen, 1871 var han Toldkontrollør i Flensborg. Han døde i Augustenborg 18. April 1875.

THS. OTTO ACHELIS.

SPØRGSMÅL

EDINGER

Til supplerung af „Slægten Edinger“ i dette hefte vil jeg være taknemmelig for oplysning om:

nr. 2 B: ELISABETH KRIECHS forældre.

nr. 9: Kan der skaffes bevis for min hypotese vedrørende ALHED EDINGERS svigerfader?

nr. 59: tid og sted for Chariotta Amalia Wodroff, f. Friis' død og begravelse.

nr. 69: CHRISTIANE MAGDALENE BJERINGS forældre (hun blev ca. 1790 gift med ULRICH FRIDERICH NISSEN).

OVE JUEL-CHRISTENSEN.

TEUTZ

I Grimstad bys historie, s. 636 nævnes en JOHAN MICHAEL TEUTZ, skrædder, som i 1783 fik kgl. bevilling paa at drive gæstgiveri. Kan det oplyses, hvorfra denne mand stammer? Han staves ogsaa Teus, Töjs, Teutsch o. l.

KJ. HELLAND-HANSEN.

ANMELDELSER

Dansk historisk bibliografi 1943-1947. Udg. af Den danske historiske forening ved HENRY BRUUN. Kbh., i kommission hos H. Hagerups Forlag, 1956. 594 s.

Man har i mange Aar savnet en Fortsættelse af Erichsen og Krarups store Værk „Dansk historisk Bibliografi“, som jo standser op ved 1912. Vel har Den danske historiske forening gennem de aarlige „Litteraturhefter“ ført Bibliografien frem til 1940, men da Uoverskueligheden af Stoffet steg i Takt med Hefternes Antal, gik man derefter over til at udsende aarlige Bibliografier paa Kort. Samtidig planlagde man en samlet Fortegnelse omfattende Perioden 1913-42, som skulde efterfølges af 5-Aarsfortegnelser paa Grundlag af Kortbibliografien. Medens 30-Aarsfortegnelsen endnu er under Udarbejdelse, har den første 5-Aarsfortegnelse (1943-47) nu set Dagens Lys.

Ved Bedømmelsen af en Bibliografi spiller Systematikken en afgørende Rolle. Den rummer i dette Tilfælde forsaavidt ingen Overraskelser, idet den i det store og hele er den samme, som anvendes hos Erichsen og Krarup, hvilket igen vil sige Det kgl. Bibliotek, Danske Afdeling. Det er meget nærliggende og særdeles forstaaeligt, at man har valgt at fortsætte i samme Spor som Forgængerne; betænker man imidlertid, hvilke Vanskeligheder der maa have været forbundet med at anvende dette System paa moderne Litteratur, havde det dog nok været lige saa nærliggende straks at bryde med det gamle System og indføre et nyt. Evighed er næppe noget System beskaaret, dette danner da heller ingen Undtagelse, tværtimod er denne Bibliografi det bedste Bevis paa, hvor forældet Systemet er paa mange Punkter. Eksempelvis kan nævnes, at Politi- og Fængselsvæsen ikke, som man kunde vente, findes under Retsvæsen, men under den let bekymrede Overskrift „Farerne for Liv og Ejendom og Foranstaltningerne derimod“; Kvindens Stilling findes i den mildest talt meget brogede Gruppe: Enkelte Livsforhold, hvor man ogsaa finder Navneskik, Boligen og dens Udstyr, Ernæring (med Bading, Brygning og Slatgning), Død og Begravelse, Selskabelighed og Fornøjelser, Foreningsliv samt Sport! Ligeledes virker det kunstigt at behandle Sønderjylland for sig paa Linie med Færøerne, Grønland og Tropekolonierne. Det kgl. Bibliotek har da ogsaa taget Konsekvensen og forladt dette System, forhaabentlig vil den historiske Bibliografi fortsat følge Trop.

Paa enkelte Punkter afviger Bibliografien fra det gamle System, saaledes er Topografien ikke længere ordnet alfabetisk, men efter Landsdele – ikke nogen ubetinget Fordel. I Gruppen Biografi er Anetavlerne skilt ud som en særlig Gruppe, et glædeligt Fremskridt, men hvorfor ikke tage Skridtet fuldt ud og skille Stamtavlerne ud fra Enkeltpbiografierne, saa alt det genealogiske Stof holdes for sig? Det er ogsaa et Spørgsmaal, om ikke Tiden er inde til at afvise Gruppen Adelsgenealogi; det Stof, der anbringes der, vil uden Skade lige saa godt kunne staa uden Underdeling. Efter den hidtidige Praksis findes „Stater“ over de enkelte Fags Udøvere ikke under Biografi, men under det paagældende Fag; en kedelig Praksis, som der i det mindste bør raades Bod paa ved Henvisninger.

De her rejste Indvendinger gælder som det vil ses først og fremmest Systemet, som Anmelderen næppe er ene om at ønske erstattet af et mere tidsvarende. Hvad det bibliografiske Arbejde angaar, har Arkivar BRUUN løst denne særdeles krævende og vanskelige – og ofte utaknemmelige – Opgave med stor Dygtighed og Grundighed, og der er ingen Tvivl om, at det er en Haandbog, som vil være uundværlig ogsaa for personalhistorisk interesserede.

Typografien er nydelig og letlæselig, dog lider baade Overskueligheden og det æstetiske ved, at der i de emneordnede Grupper (f. Ex. Topografi og Biografi) er anvendt Kursiv til Ordningssordet, medens Forfatterens Navn – ofte midt inde i en Linie – er sat med halvfedt; det havde været baade naturligere og smukkere, om Ordningssordet havde staaet med halvfedt og Forfatteren med Kursiv.

SVEN HOUMØLLER.

HERMAN BANG: *Fra de unge Aar. Artikler og Skitser 1878–1885. Gyldendal.* 1956. 185 S.

Kun en forsvindende Part af HERMAN BANGS umaadelig omfattende journalistiske Forfatterskab rummes i de seks Essays-Bind, han selv udgav. Store Værdier, thi Bang hører jo ubestridt til de største danske Journalister, gemmer sig endnu i gamle Aargange af de københavnske Dagblade fra 1878 til hans Død. Forfatteren CAI M. WOEL, som er en grundig Kender af Bang, fik for et Par Aar siden den lykkelige Idé at foranstalte et Udvalg af de bedste af hans ikke optrykte Kroniker, og da „Københavnske Skildringer“ fik en udmærket Modtagelse, har han ladet denne fortræffelige Samling følge af en ny, der ogsaa vil fængsle Kendere og Beundrere af den store Skribent: „Fra de unge Aar“.

Som Titlen og Undertitlen viser, er det først og fremmest Artikler af den unge Herman Bang; 26 af de 34 Stykker er skrevet, inden han fyldte 30. Blandt de resterende er der Grund til at fremhæve det ogsaa i personalhistorisk Henseende vigtige Aktstykke: „Hvordan jeg blev Forfatter“ (fra Bogen „Ti Aar“, 1891). Yngst er Artiklen om Phister; den er, som det fremgaar af Teksten, fra 1907, medens Noterne henlægger den til 1878.

Ogsaa „Fra de unge Aar“ er blevet en underholdende og levende Bog; Bangs journalistiske Mesterskab fornægter sig ikke, selv om nogle af de bril-
lanteste Pragtstykker for en moderne Smag virker lovlig overeksponerede („Under Illuminationen“ fra Prinsesse Thyras Bryllup; „Branden“ om Christiansborg Slots Brand), og et Par Novellefragmenter maa forekomme os rigelig florumvundne („Sommerdrøm“, „Brudt Liv“). Bang fortæller ikke gerne om sig selv, dvæler hellere i Minderne om Steder, hvor han har levet, og om Mennesker, han har mødt. Fra Barndommen paa Als og i Horsens tegnes en Række fine Erindringsbilleder. Sorøtiden er repræsenteret ved fem virkelige Breve, der falder lidt udenfor Bogens artistiske Tone, en Karakteristik af Skolens Rektor, Tregder, og levende Portrætter af den fine gamle Frøken Benedicte Arnesen-Kall paa Tersløsegaard og den store Ludvig Phister, der læste med den vordende (mislykkede) Skuespiller. Studentertiden mindes i et Par Smaastykker om den beundrede Bedstefader, Lægen Ole Bang, og et Dobbeltportræt af de to hinanden saa ulige Filosofiprofessorer, Brøchner og Heegaard („Fra Rusaaret“). Og Forfatterdebuten skildres i Samlingens vægtigste Stykke: „Hvordan jeg blev Forfatter“.

Den lille righoldige Bog indeholder endvidere Artikler om den lærde Skoles Terperi og dens Læreres usle Kaar („Blænkertjeneste“), om „Provin-
sens Skuespillere“ og „Fattige Børns Juleglæde“; et Rejsebrev fra Christiansø og et delikat skrevet Essay om Chopin. I det „litterære“ Afsnit mærker man sig „Et Møde med J. P. Jacobsen“, meget smukt fortalt, og karakteristiske Anmeldelser af Topsøes „Nutidsbilleder“ og Johannes V. Jensens „Danskere“; navnlig den sidste, skønt den egentlig falder udenfor Bogens Tidsgrænse, læses med stor Interesse, den lidt ældre Generations Opgør med den pur unge.

Cai M. Woel har forsynet sit Udvalg med en velskrevet og oplysende Efterskrift samt nogle ganske knappe Noter og Henvisninger.

H. TOPSØE-JENSEN.

HANS H. KJØLSEN: *Den fynske slægt Hastrup og indgiftede slægter med alle efterkommere 1736–1955 med ahnetavler fra begyndelsen af 16-hundredtallet*. Kbh. 1955. 235 S. ill. (dupl.).

Stamtavlen omfatter samtlige Efterkommere af Skovrider JENS PEDERSEN HASTRUP (1736–1820) og CECILIE WEGENER LETH (1748–1825); 6 af dette Ægtepars 9 Børn efterlod sig en talrig Efterslægt, og da hver Gren er behandlet for sig, udgør Stamtavlen i Virkeligheden 6 Efterslægtstavler. Dette understreges yderligere derved, at hver Gren har selvstændig Paginering, medens en ekstra fælles Paginering samler dem til et Hele. Et særdeles instruktivt Forord redegør for Bogens Opbygning og Indhold, og allerede her lægger Forfatteren stor Grundighed for Dagen. Man mærker ogsaa, at Forfatteren er en praktisk Mand, der er vant til at benytte sig af tekniske Lettelser i sit Arbejde; dette giver sig her Udslag i forskelligt farvede Oversigts- og Anetavler som Indledning til hver af de enkelte Grene, hvorved det

meget omfattende Materiale gøres mere overskueligt. I Betragtning af disse Bestræbelser for at opnaa Overskuelighed virker det paafaldende, at det er Indrykningssystemet, der anvendes.

Det store Stof (ca. 3000 Personer) levendegøres ved mange Billeder og talrige Uddrag af Breve og Optegnelser vedrørende de enkelte Personers Liv og Færden. Det er en Selvfølge, at de forskellige Versioner vedrørende Familiens Nedstamning fra Leonora Christine bringes her, selv om Spørgsmaalet stadig maa staa hen i det uviste.

Forfatteren gør selv opmærksom paa, at den anvendte Form for Stamtavle er utraditionel, hvilket man ogsaa godt kan give ham Ret i, men samtidig skal det dog tilføjes, at Bogen vilde have vundet ved lidt mere „Tradition“ her og der. Saaledes mangler der Fasthed i selve de personelle Oplysninger, hvor det ofte virker lidt tilfældigt, hvad der bringes af Sted- og Datoangivelser, selv hvor de foreliggende Oplysninger i en lang Række Tilfælde uden Vanskelighed kunde suppleres fra den trykte Litteratur.

Meget inciterende gaar gennem hele Arbejdet som en rød Traad Forfatterens glødende Interesse for Slægten og dens Historie, og den vil sikkert hos mange kunne stimulere Lysten til selv at gaa i Gang.

SVEN HOUMØLLER.

EBBA GRENHOLM: *Din tillgivna Ebba*. Ett människoliv speglat i brev. Stockholm 1955. Bonnier. 334 S.

Det er ikke, fordi denne Bog beskæftiger sig med danske Mennesker og Begivenheder, at den skal omtales her. Det udmærkede Personregister indeholder kun to danske Navne, HELENA NYBLOM, der citeres et Par Steder, og Arkæologen C. J. THOMSEN, der nævnes i Forbigaaende. Saa fortælles det Side 204, at man ved et Selskab i Uppsala oplæste en „dansk novell „Sirenernes Ø““ – det har været Valdemar Thisted's Bog fra 1853. Endelig nævnes et Par Københavnsrejser, men hermed er ogsaa Danmark sket Fyldest. Bogen er svensk Personalhistorie, men rigtignok behandlende en Slægt, der paa mange Maader har haft Tilknytning til Danmark. Forfatterinden er Fru EBBA GRENHOLM, født HILDEBRANDSSON, og „din tillgivna Ebba“, over hvis Breve Bogen er bygget, er hendes Oldemoder, EBBA HILDEBRANDSSON (1813–99), født AF WIRSÉN og gift med Officeren og Komponisten HILDEBRAND HILDEBRANDSSON (1791–1858), hvis Slægt har en høj Plads i Sveriges videnskabelige Verden. Selv var han med Ebba af Wirsén Fader til den berømte Meteorolog HUGO HILDEBRANDSSON (1838–1925), og hans Brødre, der ændrede Slægtsnavnet til HILDEBRAND, skabte et Dynasti af Arkæologer og Historikere, som blomstrer endnu og er højt agtet ogsaa i Danmark. Fru Grenholms Bog er af den fortjenstfulde Art, der har et Par gode Eksemplarer ogsaa i Danmark: et Billede af en hel Familie, dens Forgreninger og selskabelige Forbindelser, bygget paa omfattende Brevmateriale. Et af Slægtens nulevende Medlemmer, Professor BENGT HILDEBRAND, har i „Fornvännen“ 1934 gjort Rede for det

betydelige Brevstof, der eksisterer i Familien, og som der utvivlsomt i Fremtiden vil kunne bygges ogsaa andre Værker paa. Fru Grenholm har samlet sin Fremstilling om Oldemoderen Fru EBBA HILDEBRANDSSON, og hun har derigennem ved sin Benyttelse af de righoldige Kilder naaet at belyse ikke blot et ualmindeligt Menneske, men ogsaa et Par Slægtleds svenske Samfundsliv, set fra akademiske og højborgerlige Synspunkter. Fru Ebba Hildebrandsson var en levende begavet Dame med baade Hjerte og Forstand, maaske mest af den sidste, et skarpt Øje for Mennesker og deres Indhold og med en ikke almindelig Evne til at skrive. Mange af de Breve, der er gengivet i Bogen, viser en Rigdom paa Indtryk og et Liv i Skildringerne, som kunde have gjort den skrivende til Forfatter – læs for Eksempel hendes Beretning om Flytningen til Uppsala (S. 191–94). Hun var sig denne Evne bevidst, men vilde ikke være Forfatterinde – hun var ikke naaet ud over Tidens Skræk for Blaastrømper. Imidlertid gør denne Tænke- og Pennesfærdighed Bogen til overordentlig underholdende Læsning. Handlingen er hendes Livshistorie: fra Hjemmet hos Faderen Admiral CARL JOHAN AF WIRSÉN (1777–1825) til Ægteskabet med Hildebrandsson 1833, deres Liv paa Orhem ved Stockholm, Mandens tidlige Død 1858 og Enkens mangeaarige Ophold i Uppsala, hvor hun som Moder for den saakaldte „Dombrotation“ samlede en Kreds af især akademisk Ungdom om sig. Familiens Liv er Centrum i Fremstillingen, og derved bliver Ebbas nære Venskab med Svogeren, Rigsantikvar BROR EMIL HILDEBRAND (1806–84) et Hovedmotiv, men i øvrigt følges Børns og Slægtninges Skæbne fra Aar til Aar. Imidlertid: denne Slægt rakte vidt, baade genealogisk og selskabeligt. Gennemser man Registeret, finder man en lang Række af Sveriges bedste litterære og kirkelige Navne fra Tiden: Atterbom, Billing, Björck, Bremer, Franzén, Hamilton, Knös, Livijn, Montelius, Nicander, Reuterdahl, Wallin, Wieselgren o. s. v., og om dem alle er der Erindringer og Vurderinger af Interessé. Forfatterinden har forstaaet at holde Fremstillingen inden for knappe og sobre Rammer – modsat adskillige andre lignende Arbejder. Med sine velvalgte Billeder, sit gode Register, sin Redegørelse for Kildematerialet og sine Stamtavler danner denne Bog en tiltalende og oplysende Helhed, og den vil faa Læsere ogsaa i Danmark.

POVL ENGELSTOFT.

Erindringer om Søren Kierkegaard. Ved STEEN JOHANSEN. Kbh. 1955. 60 S. (Hasselbalchs Kultur-Bibliotek Bind CXLVI).

Steen Johansen, der tidligere foruden den udførlige Grundtvig-Bibliografi (jvfr. 12. R. IV, 174) har udgivet Memoireoptegnelser vedrørende Grundtvig (jvfr. 12. R. IV, 173–4), har i de senere Aar vendt sin Opmærksomhed mod Søren Kierkegaard. 1953 kom Professor Hans Brøchners „Erindringer om Søren Kierkegaard“ (jvfr. 13. R. II, 214–15), et værdifuldt, men noget retoucheret Billede af den berømte Filosof, og nu er der i Hasselbalchs Kultur-Bibliotek udsendt en parallel Samling af andre samtidiges Optegnelser om

samme Emne. Det maa siges at være en meget heldig Idé at foranstalte en saadan bekvem Haandudgave af dette Stof. Medens Kierkegaard har efterladt Bjerger af Materiale til Belysning af sin selvransagende Virksomhed, er det i Virkeligheden forholdsvis faa – i hvert Fald mere udførlige – Skildringer af ham, der findes fra andres Haand. Tilmed foreligger de meget spredt, saaledes at det er vanskeligt at faa Overblik over dem. Udgiveren har meget forstandigt anbragt disse Erindringsbilleder, hvoraf enkelte ikke tidligere har været trykt, ordnet efter de Afsnit af Kierkegaards Liv, som de angaar. De fleste af dem kan vel ikke kaldes meget betydelige, men der er dog herigennem opbevaret en Række karakteristiske, historisk værdifulde Træk til Forstaaelse af dette forunderlige Menneske. Som Helhed giver de ikke noget tiltalende Billede af den menneskelige Personlighed hos denne nu saa kanoniserede Skikkelse. De understreger stærkt Indtrykket af, at trods al ensidig Genialitet fattedes der i høj Grad Søren Kierkegaard et Element af Sundhed og naturlig Menneskelighed.

BJØRN KORNERUP.

LARSEN-LEDET: *Mit Livs Karrusel. VIII. Dumpekandidat m. m.* Kbh. Gyldendal, 1955. 219 S.

Larsen-Ledets Erindringer skrider støt frem. Det 8. Bind beskæftiger sig med Forfatterens Kampagner som Folketingskandidat, først opstillet af Det radikale Venstre 1913 og 1920 i Aarhus, derefter af Socialdemokratiet 1935 i Søby. Valgt lykkedes det ham ikke at blive. Bogen slutter med Minder fra en Valgperiode i Viby Sogneraad under en tidligere Landkommunes Forvandling til en Storbys Forstad; vi hører ogsaa om hans Virke som Hegnsynsmand, Forældreraadsformand og Landsformand for Forældreraadene. Det er altsaa temmelig spredt Fægning denne Gang. Folk, der holder af Anekdoter, vil ogsaa i dette Bind finde et velforsynet Arsenal, men som tids- og personalhistorisk Kildeskrift kan Bogen ikke maale sig med de tidligere Bind, der indeholdt saa vigtige Bidrag til Afholdssagens Historie. Underholdende, men meget bredt fortæller Forfatteren om sine Bedrifter ved Vælgermøderne. Efter Læsningen trækker man Vejret lettet over, at denne ikke ganske værdige Form for folkelige Løjer, der ikke havde noget med politisk Oplysningsarbejde at gøre, helt synes at tilhøre Fortiden. Med en enkelt Undtagelse kan man ikke sige, at Larsen-Ledet er slem ved sine Modkandidater i sin Omtale af dem. Han er jo i Grunden ogsaa en rar Mand. Men man forstaar af hans Beretning, at han ogsaa paa dette Omraade som paa alle andre har haft den triste Skæbne altid at være den slagfærdigste, den klogeste og den mest sagkyndige, naar det gjaldt om at tage Del i en Debat. Han havde fortjent den lærerige Oplevelse, som heldigvis falder i de fleste Menneskers Lod: engang imellem at møde sin Overmand.

H. TOPSØE-JENSEN.

EINAR V. SØGAARD-LARSEN: *Vor langlandske Slægt*. Hellerup, 1956. 91 s. dupl. 6 tavler & 21 billeder i rotaprint tryk.

Med beundringsværdig akkuratelse har civilingeniør Søgaard-Larsen gennem et relativt kort åremål indsamlet et uhyre stof af materiale om sin mødrene slægt, slægten Søgaard fra Langeland og samlet dette i ovennævnte slægtsbog, der er tilegnet forfatterens søskendekreds og som i sin hele opstilling og affattelse (f. ex. den hyppige anvendelse af udtryk som „vor morfar“, „vor tip-tip-tip oldefar“ og lign.) i særlig grad bærer præg af, at være skrevet til og for slægten, hvad der iøvrigt også fremgår af forordet.

Måske kan man sige, at værket i nogen grad savner tilstrækkelig genealogisk overskuelighed, idet der ikke er anvendt nogen form for nummererings system eller generationsbetegnelse; bogen er opdelt i 11 kapitler, hver omhandlende sin gren af forfatterens mor's ascender og man fortæber sig hyppigt i enkeltheder og meget grundige og komplicerede dokumentationer for denne eller hin persons tilhørsforhold, uden at man til stadighed bibeholder en klar fornemmelse af, hvor i slægten man befinder sig.

Bemærkelsesværdigt og beklageligt er det, at forfatteren næsten konsekvent har undladt at anføre data, altid kun årstal, hvilket vil vanskeliggøre eventuelle forskeres videre eftersøgninger, idet kildehenvisningerne synes ret summariske; men bogen gør et nøgternt og pålideligt indtryk og synes at være blevet til efter et meget grundigt og omfattende indsamlingsarbejde. Det er et savn, at der intet personregister findes.

En snes af bogens sider er helliget uddrag af dagsbogsoptegnelser fra 1870'erne og omhandler forholdene i forfatterens morfars hjem på Langeland, – livfulde og fornøjelige skildringer af dagliglivet på en større bondegård, en lille kulturhistorisk tillægsgevinst for lokalpatrioter.

Bogen er forsynet med 6 tavler: moderens anetavle og 5 forskellige stam-tavler, alle sirligt og omhyggeligt udarbejdet med hånden og fortræffeligt gengivet i rotaprint tryk, hvilken metode med held også er benyttet til gengivelse af det meget righoldige og smukke billedmateriale.

Efterhånden som priserne på bogtryk stiger, fremkommer flere og flere genealogiske arbejder i duplikeret form; forfatteren har her haft et vågent øje for duplikeringens sædvanlige mangler og har fået den typografiske opstilling afpasset således, at marginen til højre ikke er zig-zag'et, men lige bred overalt, det ser nydeligt ud og er et eksempel til efterfølgelse.

Som et extra raffinement er, samtidig med selve slægtsbogen, udarbejdet et begrænset antal særhæfter, indeholdende bogens billeder og slægtstavler, således at man ved læsning af bogen ikke behøver at blade om til den tavle, der korresponderer med den læste text, men kan have tillægshæftet liggende opslået på den pågældende tavle. Aldrig før set, – praktisk, men kostbart!

G. BÜTZOW-ROHDE.

REGNSKAB FOR ÅRET 1955

	Kr. Ø.		Kr. Ø.
Saldo overført fra forrige Aar	2.687,84	Trykning af Tidsskriftet	9.545,73
Tilskud fra:		Honorar for Bidrag til Tidsskriftet	1.152,00
Undervisningsministeriet	1.200,00	Papir og Tryksager	429,99
Alfred Good's personalhistoriske Fond	2.200,00	Porto	932,94
Carlsen & Langes Legatstiftelse	500,00	Diverse Omkostninger	131,60
Dansk-Historisk Fællesfond	770,00	Møder	427,50
Anonym Gave	500,00	Indkøbt Kr. 2.500 5 ⁰ / ₁₀ Østifternes Kreditforenings Oblig. 16 Serie ²	2.090,28
Gaver fra Samsfundets Venner	708,00	Saldo overføres til næste Aar	1.282,62
Medlemskontingent	5.805,00		
Salg af ældre Aargange og Publikationer	1.543,27		
Indvundne Renter	78,55		
	15.992,66		15.992,66

Samsfundet ejer den 31. December 1955:
kr. 2.500,00 5⁰/₁₀ Østifternes Kreditforenings Oblig. 16 Serie².

er Totusindfemhundrede Kroner,
samt:

kr. 400,00 4⁰/₁₀ Husejer Kreditkasse Obligationer 2. Afd. 5. Serie
 „ 100,00 4¹/₂⁰/₁₀ Husejer Kreditkasse Obligationer 2. Afd. 5. Serie
 „ 1.000,00 4¹/₂⁰/₁₀ Københavns Kreditforenings Oblig. 8. Serie
 „ 3.998,08 kontant.

kr. 5.498,08 er Femtusindfirehundredenitio Kroner 08 Øre.

København, den 13. januar 1956.

sign.: **O. H. Clementsen.**

Ovenstaaende Regnskab har vi gennemgaaet og sammenholdt med de os forelagte Bilag, og vi har intet fundet at erindre.

København, den 1. August 1956.

sign.: **G. Bützow-Rohde.**

sign.: **Hans F. Randbøll.**

REGISTER

VED

POVL NYGAARD

Personerne anføres som hovedregel på deres slægtsnavn, et sådant, der ikke er opstået alene ved at sætte „sen“ til faderens fornavn. Denne skik varer for landboernes vedkommende til ca. 1828, jfr. forordn. af 30. maj s.å. Føres et sådant slægtsnavn ikke, anbringes vedkommende på fadersnavnet, eller bliver eventuelt at udelade, når han ikke i teksten er nærmere bestemt.

Desuden udelades de personers navne, om hvem intet af videre betydning siges i teksten, f.eks. førere for hærafdelinger, konger og andre, i hvis tjeneste de i teksten nævnte personer står, forfattere, hvis værker citeres o.s.v.

Kvinder anbringes som hovedregel på deres pigenavn, kun undtagelsesvis tillige på mandens navn og i så fald med henvisning fra pigenavnet; er dette ikke noget egentlig slægtsnavn, bliver det eventuelt at udelade.

Er navnene latiniserede bibeholdes denne form i registret, medmindre teksten oplyser, hvorledes de skal gengives på dansk.

Nævnes en person flere gange på samme side, antydes det, hvor sådant anses fornødent, i registret ved et mindre tal foroven, til højre for sidetallet.

Fyrster sættes på deres navn, ikke på landets, medmindre dette anses mest praktisk, da tillige derpå.

Sammensatte efternavne f.eks. Lente-Adler, sættes på første dels begyndelsesbogstav, altså i det nævnte tilfælde på L.

Partikler som von, de, des, de la, zum o.s.v. ses der bort fra; eks.: des Vignes sættes under V.

Begynder efternavnet med le eller la, sættes det derimod som regel under L. Er partiklen smeltet således sammen med navnet, at et nyt ord er dannet, f.eks. Dupuy, anbringes navnet på partiklens begyndelsesbogstav, her altså D.

De efter spansk skik sammensatte efternavne (moderens slægtsnavn tilføjet efter faderens) anbringes under det første led.

Lokaliteter og institutioner, hvorom teksten har bemærkninger af særlig betydning, er optaget i registret.

Abrahamsen, Sophie 129.	Ankersen, jvf. Anchersen.
Achton, Chr. Henningsen, sgpr. 164.	Appelmend, Eggert, gartn. 106.
Achthonius, Henr. Christensen, rektor 2.	Aregson, Peder, præst 181.
Adersen, slægt 185.	Arhuich, Joh. 182.
Albriksen, Joh., urtegrdm. 106.	Astrup, Poul, læsemstr. 14.
Ameln, Aagot Dösche, konsulinde 151.	Bagger, Chr., justrd. 166.
Anchersen, Jes, bendrejermstr. 37. –	Bang, O. L., læge 133. – Rs., rdmd. 5. –
Mart., kanc.rd. 37. – Niels, urtegrdm.	Reg.e Chr.e, g. Bendz 31.
106.	Banks, Jos., sir 167.
Andersen, slægt 185. – Chr. 181. – Jesp.,	Barund, Jens 5.
skrædder 3.	Bay, Jens, hørkr. 166. – Rud., komponist
Andresen, Anna Marie 184.	188.
Andræ, C. G., minister 130.	Becker, Barbara Elis., g. Clausen 23.
Anker, Bernt, kfrd. 117.	Behrend, Jac.e, g. Nielsen 40.

- Bemberg, Peder 2.
 Bendz, Elis. Hede., g. Hansen 31. -
 Laur. Martin, landsdommer 31.
 Bentsen, Niels 16.
 Bentzon, jvf. Benzon.
 Benzon, slægt 141. - Chr., til Skjærseø 142,
 144. - Hans, til Skjærseø 142. - Hans
 Math., kanc.sekr. 143. - Ioh. Severin,
 kanc.sekr. 142, 143. - Sophie Amalie,
 g. Rosenpalm 142, 144. - Ulr. Fr.,
 kmhr. 119.
 Bering, Mette, g. Edinger 166, 169.
 Berggreen, A. P., komponist 134.
 Bernbaum, Ernest, prof. 184.
 Berner, Gottl., teaterintend. 131, 134.
 Bernth, Joh. Ludv., rektor 189.
 Bertelsdatter, Anne, g. Skovgaard 181.
 Bertelsen, Hans 16.
 Beyerholm, slægt 185.
 Bircherod, Ths., rektor 8f.
 Bird, F. C., kbmd. 82.
 Bjering, Chr.e Magd., g. Nissen 190.
 Bjørnson, Bjørnstjerne, digter 131. - Karo-
 line 132².
 Blichfeldt, Otto 8f. - Ths. Christensen,
 præst 8.
 Bloch, J. B., biskop 5. - Jens, biskop 117.
 - Tønne, biskop 17-20.
 Block, Hans Rasmusson, gartn. 106.
 Blædel, Nic. Gottl., sgpr. 53. - Nic., red.
 53. - Paulus, skræddermstr. 52.
 Blödel, Joh. Georg, skomgmstr. 52.
 Bock, slægt 185. - Sofie Kirst.e Louise, g.
 Hagen 38.
 Bodenhoff, Giertr. Birg.e 44.
 Bojsen, Thue, læster 121.
 Bonde, slægt 185.
 Borchert, Valentin, bager 162.
 Bording, Ingeb. Marie, g. Glud 154. -
 Laur., prof. 142, 154.
 Bossen, slægten 54.
 v. Bracht, Elis. Eleon., g. Runchel 23.
 Brag, slægten 184.
 Brahe, Sophie 53.
 Brammer, Gerh. Peter, biskop 101.
 Brandt, Barbara Kirst.e, g. Hansen 27. -
 Johs. Joach., skolehld. 27.
 Bremer, Andr., skolehldr. 167. - Birthe
 Sophie 167. - Ivar Andreasen, hørkr.sv.
 167. - Jørg., lt. 167. - Nic. Edinger 167.
 Brenner, S. Otto, genealog 44.
 Brieger, Aug. Vilh., læge 80.
 Brinck-Seidelin, Ludv. Chr., konf.rd. 56.
 - Mariane Magd. Clau.e, g. Rosenørn
 56.
 Broberg, Ingeb., g. Bording 154.
 Brochman, Esaias, gartn. 107.
 Brorsen, slægt 185.
 Brorson, Chr. Fr., prof. 187. - Eduard,
 assist. 188.
 Brown, George, prok. 117.
 Bruun, Mart.e Philippine, g. Øigaard 39.
 Bull, Georg Jac., hrsjustitiarius 45f.
 Burley, Elis., g. Mesch 26.
 Brohenss, Rubert 182.
 Bussier, Paul, ing. 107.
 Buysser, jvf. Bussier.
 Bülow, Fr. Rubek Chr., sgpr. 79.
 Byberg, Claud.e 151.
 Bogh, Erik, forf. 133.
 Callisen, Georg.e Margr. Joh.e Chr.e
 Sophie 30.
 Cantor, Abrah. 49. - Axel 49.
 Carlheim, Bengt Gust., løjtn. 145. -
 Bent Gust., sømd. 146. - Carl Gust.,
 overtoldbetj. 145. - Chr., kbmd. 145. -
 Knud Carolus Holck, postmstr. 146. -
 Olava Elis. 146.
 Carlheim-Gyllenskiöld, jvf. Carlheim.
 Castenschiold, Wilh.e, g. Holck 152.
 Cazalis, Gust. Wm. 173.
 Cederholm, Olaus Holmgren, piano-
 sndkr. 54.
 Christensdatter, Anne, g. Pedersen 183. -
 Mette, g. Skovgaard 181.
 Christensen, Chr.e Hedv., g. Isaachsen
 28. - Niels, urtegrdm. 107.
 Classen, Mich., geh.legrd. 118.
 Clausen, Abel. Maria, g. Hansen 23². -
 Chr., hofglarmstr. 23. - Peder, sgpr.
 186.
 Clodius, Joh., gartn. 107.
 Colding, skuesp. 17.
 Collett, Camilla, forf.inde 129, 133.
 Collin, Jonas, kfrd. 128f.
 Corneliusen, Poul, reg.kvartermstr. 164.
 Corneliusen, Corn., voldmstr. 107.
 Cornil, Ester, g. Tutein 174.
 Cramer, major 81. - P., 141.
 Crebs, jvf. Krebs.
 Creps, jvf. Kreps.
 Dahlerup, Hans Birch, admiral 151.
 Dalache, jvf. Tallacher.
 de Dancay, Charles, gesandt 180.
 Dauw, Aug.a, g. Frisch 174. - Marcus
 175.
 Davidsen, Chr. 182. - Jac., forf. 135. -
 Dorothea 182.
 Dehne, Henr., gartn. 107.
 Delahay, Abrah., voldmstr. 108.
 Detlefsen, Chr. seminarielærer 184. -
 Jes, kbmd. 78.
 Dichmann, Birg.e, g. Edinger 159. -
 Ewert, bgmstr. 159.
 Dirichsen, Anne 5.
 Dons, slægt 53.
 Dorph, N. V., teaterchef 129.
 Dreier, Henr. 182.
 Dreyer, Peder Hansen, degn 8, 11.
 Due, Joh., lensmd. 182.

- Dunker, Bernh., hrsadv. 46 f. - Conra-
dine 47.
Duurloo, Johs., propr. 118.
Duus, Peter, grdejer 184.
Dyssel, Joh. Arent, sgpr. 189.
Dysseldorph, Karen, g. Hiort 168.
Dähnen, jvf. Dehne.
Ebbisch, Hans, urtegrdm. 108². - Joh.
Fr., billedhg. 108.
Ebbisk, jfr. Ebbisch.
Edgren-Leffler, Charl.e. forf.inde 132.
de Ediger, jvf. Edinger. - Joh., notar 170.
Edinger, Alhed, g. Poulsen 164. - Alhed,
g. Koefoed 165. - Anna Catr. 165. -
Anna Maria 165. - Barbara 167. -
Charl.e Fr.e, g. Friis 166 f. - Ellen 164.
- Ellen Elis. 165. - Else Margr., g.
Monrad 168 f. - Ingeb. Margr. 167 f. -
Joh. 170. - Joh., kommitteret 165. -
Joh., vinhdl. 157, 159. - Joh. Wilh.,
vinhdl. 158. - Joh. Wilh., resident 158.
- Johs. Broderus, amtsforv. 158, 164. -
Jörg. Vilh. 165. - Kirst.e Theresia, g.
Brandt 170. - Lorentz, prof. 157, 161.
- Margr. Elis., g. Meding 169. - Nic.,
sgpr. 164. - Nic., student 167. - Nic.,
tolder 161 f. - Nic., vinhdlr. 157. - Nic.
Canariis, apot. 169. - Peder Joach.,
barber 170. - Peter Vilh. 167. - Petra
Fr.e, g. Egede 169. - Poul Abrah. Lehn
169. - Ulr. Fr., kbmd. 164, 166. -
Vigant 165. - Vilh. 169. - Wilh., kapt.
169. - Wilh., kbmd. 162 ff. - Vitus
Poul Abrah. Lehn, hotelejer 169.
Eggertsdatter, Maren 2.
Ehbisch, jvf. Ebbisch.
Ehlers, Chr.a Hedev., g. Holtzrod 150.
Ejzenhut, jvf. Jernschutt.
Ekberg, slægten 54.
Elmquist, Th. J. A., sgpr. 35.
Erichsen, Ole Wilh., statsrd. 28.
Esmark, Henr. Chr., etrd. 165.
d'Espringer, Anne, g. Tutein 175.
Estrup, Iacob, godsej. 60.
Fangel, slægt 185.
Fanøe, Peder Clausen, sgpr. 186.
Faxe, Jørg. Jensen, præst 120.
Fersleu, Jens, sgpr. 189.
Fibiger, Math.e, forf.inde 129.
Foged, slægt 185.
Folmar, Henr., urtegrdm. 108.
Foss, Charl.a Fr.e, g. Edinger 162.
Frederik V, konge 15.
Friedrich Carl, prins 78.
Friis, Charl.e Amalia, g. Wodroff 169,
190. - Hans, oberst 158 f. - Ingeb.
Cathr., g. Rasch 23.
Frisch, Did. Emil, ass. 173. - Georg Did.,
kæmner 174. - Hartv., prof. 173. -
Hartv. Marcus, etrd. 173. Hartv.
Marcus, toldinsp. 174. - Heinr., suk-
keraffinadør 175. - Henr.e 173. - Johs.,
præst 175. - Pauline 172. - Theod.,
gross. 173.
Frost, Chr., skipper 184. - Peter Hansen,
bygmstr. 184.
Fuglsang, Herm. Jørgensen, sgpr. 189.
Funch, Evert, vinhdl. 160. - Joh., vinhdl.
160 ff. - Margr. 160.
Fussing, Hans H., lektor 176-79.
Fürst, Ruben 49.
Gad, Aage, sgpr. 82. - Carl, rektor 66. -
Ellen, g. Halberg 71. - Henr. Georg
Clausen, sgpr. 65-102. - Hother Clau-
sen, gross. 69. - Inger 98. - Peter Chr.
Stenersen, biskop 67. - Viggo, farmer
67.
Gamborg, Knud, sgpr. 15.
Garde, Hans Georg, kommandør 31.
Gerber, Adamine 55.
Gether, H. L., toldkass. 29.
Giede, Jac., kapt. 170.
Glud, Chr.e, g. Bentzon 142 f. - Fr.e
Louise, g. Bentzon 142 f. - Ida Sophie
Amalie, g. v. Nissen 144. - Ide Chr.e,
g. Heym 142, 154. - Poul, amtd. 142,
154. - Søren, biskop 142, 154.
Golbech, Hans, voldmstr. 108.
Goldschmidt, Meyer 49.
Godt, Bertel Petersen, provst 94.
Gorrissen, Fr., bgmstr. 184.
Gottlieb, slægt 53.
Goudoever, Sara, g. Hansen 22.
Grandjean, Aug., godsej. 152.
Gregersen, Hans 8.
Greis, Anne Kirstine 15. - Carl 15. -
Charl. Amalia, g. Winge 15. - Jens
Bertelsen, degn 7-15. - Kirst.e Marie,
g. Morsleth 15. - Sophia Hedev. 15. -
Sophia Magdalene 15. - Valb. 15.
Groth, Jens, vicerektor 8 f.
Grotrian, Jac. Fr. Detl., skovrider 78.
Gorvell, Joh., kbmd. 118.
v. Hacke, greve, general 73, 190.
Hagen, Hans, bager 38. - Peter Fr.,
bagermstr. 38.
Hahn, dr. 189.
Halberg, Frands, overlæge 71.
Hammer, Ester 184.
Hammerich, Emil, etrd. 81, 84. - H., ing.
41.
Handtelmand, Just, gartn. 108.
Hane, Herm., rdmd. 6. - Jørg., land-
fysikus 5-7.
Hansdatter, Kirstine, g. Olesen 37.
Hansen, slægt 185. - Abel.e Marie 36. -
Albr., præst 182. - Andr. Heggelund,
bestyrer 39. - Ane Chr.e 39. - Anna
Brigitta, g. Stilhoff 73. - Anna Maria
28. - Anna Marie 29. - Anna Serena,

- g. Peters 37. - Barbara Anna Kirst.e, g. Seidel 40. - Anne 182. - Annette, g. Hetsch 32f. - Carl Chr. 39. - Carl Chr. Johs., landmd. 39. - Carl Heggelund, toldass. 36. - Carl Ludv., toldforv. 30. - Caroline Amalie, g. Petersen 37. - Caroline Amalia 38. - Caroline Amalie Aug.a, g. Hetsch 33². - Chr. Fr., prof. 23f. - Chr. Fr., sek.lt. 33. - Chr.e Amalie, g. Klein 34. - Chr.e Claus.e, g. Schönheyder 31. - Chr.e Fr.e 37. - Claus 25. - Claus, lakaj 22. - Chr. Fr., fabr. 25. - Chr. Georg 26. - Chr. Georg, batt.kirurg 26. - David, tolder 182. - Dorothea 107. - Elis. Jul.e Kirst.e 40. - Emilie Henr.e, g. Ancher- sen 37. - Flora 37. - Franz Georg Chr. 38. - Georg, kbmd. 184. - Hans, grdejer 184. - Hans Aug. Wilh., skole- lærer 80. - Hans Peter Chr. 39. - Hedev. Elis., g. Isaachsen 27f. - Hedv. Elisabeth, g. Olsen 36. - Isaak, slots- forv. 25. - Jac., urtegrdmd. 108. - Jenny Aug.a Henr.e, g. Biesterfeld 38. - Jens 23. - Joh. Fr., toldkontr. 29, 190. - Joh. Imm. 39. - Joh. Math., stads- bygmstr. 25. - Johs. Ludv. Fr. Matthie- sen 39. - Juliana Maria 25. - Jul.e Elise Fr.e 36. - Jul.e Fr.e 29. - Jul.e Regine, g. Hagen 38. - Jul. Heinr., kbmd. 34. - Jørg., voldmstr. 108, 110. - Karen 182. - Laur., urtegrdmd. 108. - Ludv. Aug. 37. - Ludv. Carl Matth. 38. - Martha Chr.e 40. - Math., skomg. 21. - Matth., toldbetj. 26f. - Mour. Mørk, stiftsprovst 75. - Ove Ferd., håndskr. 28. - P., prof., forf. 133. - Paul.e Mathilde, g. Wilhjelm 34. - Peder, biskop 22f. - Peder Chr., sgpr. 35. - Peter Chr., oblt., postmstr. 27. - Peter Emil Fr., overintendant 39f. - Peter Laur. Carl Fr., pr.lt. 38. - Peter Vald., bankass. 40. - Poul, kbmd. 5. - Rs., fæster 57. - Reinh., bgmstr. 159. - Søren 22. - Søren Malling 22. - Theod., sek.lt. 32. - Ths., voldmstr. 108, 115. - Wilh.e Jac.e 33.
- Hanssen, Cato Spang, hrsdommer 184.
Hark, slægten 54.
Harrkel, Anne 182. - Giert 182.
Hartmann, Chrf., hofgartn. 109.
Hastrup, Jens Pedersen, skovrider 193.
Hauch, Bertel Jørgensen, fuldm. 8ff.
Hawemester, Henr. 109.
Hebo, jvf. Heeboe. - Niels Nielsen 186.
Heeboe, Elis. Pedersdatter 186.
Heggelund, Kirst.e, g. Brandt 27.
Heiberg, Anna 129. - Joh.e Luise, skuesp. inde 122f., 127-36. - Joh. Ludv., forf. 187. - Lelia 129. - Ludv., rektor 16-20. - P. A., forf. 16. - Sara 129.
- Hein, jvf. Heym.
Heisch, Balsler, hdlsmd. 157. - Ellen Bal- sersdatter, g. Edinger 157. - Nic. Bal- sersen 157.
Helsted, Carl, koncertmstr. 136.
Hendewerk, major 87.
Hendrichsen, Jac., gartn. 109.
Henningsen, Jens Mailund 184. - Lorenz, apoteker 78.
Henri, Elis., g. Tutein 174.
Henrichsen, jvf. Hendrichsen
Henrici, Jac.e, g. Frisch 174.
Henrichsen, R. J. F., rektor 1.
Henriksen, jvf. Hendrichsen. - Niels 182. - Margr. 182.
Herforth, Hans Henr., pakhusforv. 169. - Magd. Sibylle, g. Hartmann 109.
Hermandsen, Henr., urtegrdmd. 109.
Hermansen, jvf. Hermandsen. - Coren 182.
Hermesen, jvf. Hermandsen.
Hertz, Henr., digter 182f.
Hess, Anders 182. - Dorte 182.
Hesselberg, fam. 137-56. - Engelbr., sorenskr. 139, 141, 147, 151. - Erich 147. - Ludv. Chr. Martin Ernst, exam. jur. 149, 153.
Hetsch, Gust. Fr., prof. 32f. - Stef., orsagf. 33.
v. Hetsch, Philipp Fr., prof. 33.
Heym, slægten 137-56. - Chr.e Sophie, g. Häusser 154. - Ellen Chr.e 144. - Ellen Eida Chr.e, g. Hesselberg 139, 147ff., 151. - Fr. Siegm., kapt. 156. - Ioh. Fr., 155. - Ioh. Mart., major 137ff., 141, 142, 143, 147, 154. - Helm. Wilh. Aug., seklt. 155². - Ludv. Carl, prlt. 155. - Martin Heinr., oblt. 142, 153. - Ole, oblt. 141, 147, 155. - Sam. Chrf., major 155.
Heyne, Hilarius, gartn. 109.
Hildebrand, jvf. Hildebrandsson. - Bengt, prof. 194. - Bror Emil, rigsantikvar 195.
Hildebrandsson, Hildebr., komponist 194. - Hugo, meteorol. 194.
Hilpert, Hans, gartn. 109.
Himmelstrup, Otto Pedersen, krigskonum. 8f, 12.
Hindsholm, Laur. Jacobsen, biskop 6.
Hiort, Henn. 168. - Inger Margr. 168.
Hoe, Kjeld Pedersen, grd.karl 9.
Hoffbro, Chr., præst 181.
Hoffmann, Karen 182.
Hofman, slægt 141.
Holbøll, Carl Peter, insp. 57. - Fr. Ludv. gartn. 57. - Jürg. Peter Rasmussen, 56. - P. R., gartner 57.
Holck, slægten 137-56. - Andr., brygger

152. - Andr. Sevald, brygger 58, 151.
 - Carl, auditør 152. - Carl, herredsgd.
 139. - Carl Chr., kommandør 118, 137.
 - Carl Georg, prof. 139². - Carl Ph.,
 oberst 139, 145f. - Charle 152. - Chr.e
 Catharina, g. Heyn 142. - Dittl., lensind.
 182. - Ferd., oberst 152. - Ferd. Em.,
 overførster 139². - Fr. Chr., kapt. 57,
 145, 152. - Georg.e, g. Meincke 152. -
 Hans Heinr. Hornemann, kapt. 58, 149.
 - Hans Hornemann, major 153. - Har.,
 ktchef 118. - Iac. Elias, justrd. 152. -
 Iac. Elias, kapt. 57, 149. - Iac. Elias,
 oberst 143, 152. - Jens Isaac, prok. 58.
 - Jørg. Fl., læbr. 140. - Kirsten Catha-
 rine, g. Heyn 137, 143, 149. - Olava
 Maria, g. Carlheim 145². - Oluf Fr.,
 prokurator 151. - Peter Carl Chr.,
 kmjkr. 139. - Sussanna Gerh.a, g.
 Kraft 150. - Susanna, g. Holtzrod 151.
 Ole, oblt. 137, 142, 143, 149f.
 Holdst, jvf. Holst.
 Holm, Hellev. 182. - Iac.e Ostenfeldt, g.
 Holck 152. - Jens 182.
 Holmgren, John Larsen, sndkr. 54.
 Holst, Anne 182. - Barth.e Aurora, g.
 Hansen, 35. - H. P., kfrd., forf. 133. -
 Karsten, gartn. 109. - Peder Chr., told-
 ass. 35.
 v. Holsteen, Did., kaplt. 167.
 Holsten-Charisius, Ad. Chrfl., baron 60.
 Holsten-Lehn-Charisius, Fr., baron 60.
 Holtzrod, Madtz Nielsen, overaud. 150.
 - Niels Heggelund, sorenskr. 150f.
 Hommelmester, Hans, humlemstr. 108.
 Hornemann, slægt 53.
 Horst, etrd. 142.
 Hultmann, Fr., skuesp. 134.
 Hundrup, Chr.e Nic.e, g. Holck 152.
 Hvid, Chrfl., skuesp. 128.
 Hviding, Heinr. Carl Meinig, kapt. 40.
 Hüben, Heinr., urtegrdm. 109.
 Häusser, Elias David, gen.major 141f,
 154.
 Høy, Hans Knudsen 2.
 Ibsch, jvf. Ebbisch.
 Ibsen, Henr., digter 132.
 Icktershausen, J. H. V., branddir. 36.
 Ipsen, Povl 182.
 Isaachsen, Abel Maric, g. Erichsen 28. -
 Chr.e, g. v. Steven 28. - Dan., gross.
 28. - Dan., sorenskr. 28. - Hanna, g.
 Isaachsen 28. - Isaach, gross. 28.
 Issenhudt, Fr., gartn. 110.
 Iversen, Peter, urtegrdm. 110.
 Jacobsen, Ane Kirst.e, g. Schiødt 36. -
 Heinr., Indmd. 184. - J. C., brygger
 130. - Niels, urtegrdm. 9. - Rs.,
 gartn. 116. - Steffen 2.
 Jansen, Jørg., voldmstr. 108, 110.
 Janson, jvf. Jansen.
 Jark, Andr. Chr. Petersen 185.
 Jensdatter, Bente Marie, g. Malling 22.
 - Maren, g. Hansen 57. - Maren, g.
 Simonsen 121.
 Jensen, Anne 182. - Bertel, sgpr. 8.
 Broder 182. - Ingeb. Sophie, g. Mathie-
 sen 27. - Joh., bgmstr. 161f. - Maria
 Anna, g. Herforth 169. - Mette 182. -
 Morten, urtegrdm. 110. - Morten 182.
 Jerndorff, Peter, skuesp. 134.
 Jernschutt, Barth., urtegrdm. 110.
 v. Jessen, Charle Reinh.a, g. Schön-
 heyder 32.
 Johansen, Jost 182.
 Jostsen, Hans 182.
 Juell, Magd., huggeske 110.
 Jürgensen, jvf. Jørgensen. Marius Ad.,
 larver 78. - Rs., kädner 56.
 Jørgensen, A. D., rigsarkivar 130. - Jørg.,
 husmd. 184.
 Kadens, Ulf., urtegrdm. 110.
 Karstensens, Kr., præst 184. - Kr., provst
 99.
 Kiembs, Peder Pedersen, gartn. 110f, 116.
 Kjerrumgaard, Fr. Vilh. Aug., sgpr. 35.
 Klein, Joh. Rud., barbermstr. 34.
 Klemm, Maria Magd.e, g. Blödel 52.
 Klindt, Jes Petersen 184.
 Klitzing, Gotf. urtegrdm. 116.
 Klöcker, Abrah., kbmd. 162.
 Knudsen, Peder 189.
 Knøs, Hans Hansen, grdejer 185.
 Koch, Chr.e Amalia, g. Hansen 25.
 Jørg. Hansen, bygn.dir. 25. - Jørg.
 Hansen, skibsbygmr. 25. - Lovisa
 Fr.e, g. Wilhelm 34. - Margr., g.
 Frisch 175. - Simon, forf. 136. - (dc)
 Jac. Quirinsen, kbmd. 111.
 Kock, Jørg. Christensen, parcell. 185.
 Koeløed, Frantz, oblt. 167.
 Kohling, jvf. Kolling.
 Kolling, Arent, gartn. 109, 111.
 Kortzen, Peder 182.
 Kraft, Even Pedersen, oberst 150. - Kn.,
 kapt. 150.
 Krag, Anne Margr., g. Holck 58, 152. -
 Fr. Carl, herredsgd. 75, 78.
 Krarup, slægt 53. - J. S., gartn. 107.
 Krebs, Claus, gartn. 107, 111.
 Kriech, Elis., g. Edinger 159, 190.
 Krieger, Andr. Fr., etrd. 130.
 Krog, Hans Georg, kapt. 166.
 Krogh, J. C. C., sekl. 96.
 Krohn, major 84.
 Krøger, Elis., g. Holck 152.
 Kylstrup, Maren Knudsdatter, g. Kraft
 150.
 König, David, gartn. 111². - Hans, urte-
 grdm. 112.

- Könnig, jvf. König.
 Kóppe, Nic. Bernh., assessor 164.
 Lakuder, Morten de, gartn. 112.
 Landorph, Barb., g. Edinger 161.
 Lange, Philip, arkitekt 44.
 Langeland, Hedev. Joh.e, g. Bagger 146.
 Lasson, slægt 141.
 Laub, Anna Dorothea 166. - etrd. 166.
 Lauritzdatter, Maren, g. Andersen 181.
 Lauritzen, Kn., gartn. 112.
 Ledschiin, Isaac, urtegrdm. 112.
 Lehnert, Jørg., urtegrdm. 112.
 Lehnhard, jvf. Lehnert.
 Leischevihn, jvf. Ledschiin.
 Lejel, Alex. 182. - Fr., tolder 182². - Maren 182.
 Lemvig, Hans Sørensen, sgpr. 164.
 Leonhardt, jvf. Lehnert.
 Leth, Cecilie Wegener, g. Hastrup 193.
 Linde, Andr., dep.chef, teaterchef 133.
 Lindegaard, C., gen.major 143. - P., gartner 57.
 Lockhammer, Seb., gartn. 113.
 Lode, G. de, kobberstikker 141. - O. H. de, kobberstikker 141.
 Lohmand, Fr. Fr.sen 15.
 Lollender, Bertel, fgd. 182.
 Lorentsdatter, Maren, g. Heisch 157.
 Ludwig, Anne, g. Michelbecker 161.
 Luja, Karen, g. Hane 6.
 Lund, Bolette Henr.e Margr., g. Holck 118. - Ebbe, hørkr. 166. - Henr.e, g. Holck 152. - Joh.e Marie, g. Seidel 40.
 Lybersen, Villum 182.
 Lütken, Peter Vilh., læge 67.
 Lütthans, Julie, g. Winther 46f.
 Lowe, Margr. Cathr. 185.
 Löwensparre, Sixten, gencalog 44.
 Madsen, Iver, skrædder 3. - Jens, kapellan 181.
 Madvig, J. N., geh.kfrd. 129f.
 Maer, Jørg. 182². - Margr. 182.
 Maibøll, Chr., lærer 184f.
 Malling, Anna Marie, g. Hansen 21f. - Søren Andersen, skomgmstr. 22.
 Mantzius, Kr., skuersp. 134.
 Marstrand, Jac., bager 41. - Niels, proviantskr. 41. - Poul, Fr., dir. 41. - Vilh., civiling. 41-43. - Wilh., maler 41.
 Martensen, H. L., biskop 129f.
 Mathiesen, Andr. 166. - Greg. Bened., kapt. 27. - Vitus Bering, kbmd. 169.
 Meding, Vita Vilh.e 169.
 Meier, Hans 182.
 Meincke, Carl, etrd. 152. - Ioh. Henr., rentier 152.
 Meldahl, F., arkitekt 130.
 Mess, Anna Kirstine Chr.e Sigfr.c, g. Hansen 26. - Peter Wilh., silkefarvermstr. 26.
 Meyer, Barb. Maria, g. Carlheim 145. - David Amsel, hofrd. 51. - Joh. Ant., kapt. 32.
 Michelbecker, Wig., kbmd. 159.
 Michelsen, Anne 5. - Laur., urtegrdm. 113. - Rs., humlemstr. 113.
 Mikkelsen, jvf. Michelsen. - Peder, glarmstrsv. 1.
 Mogensen, slægt 185.
 Molbeck, Chr., digter 122.
 Molthan, Hans, urtegrdm. 113.
 Monrad, Chr. Ferd., red. 95. - Fr. 169.
 Morsleth, Jørg., degn 15.
 Mortensen, Bendix 183.
 Moth, Ida Chr.e, g. Glud 154. - Sophie Amalie 154.
 Mule, Anna, g. Hindsholm 6. - Else, g. Hane 6.
 Mumsen, Wilh.e Aug.e Amalie 185.
 Müffelmann, Emil Fr., overlæge 69.
 Müller, slægt 42. - Henr., rentemstr. 42. - Chr.e, g. Anchersen 37. - Peder, gartn. 113.
 Naur, Elias, prof. 161.
 Neergaard, Joh. Ths., kanc.rd. 166.
 Nerenst, Chr. Sommerfeldt, toldinsp. 15.
 Nielsdatter, Elline, g. Heisch 157. - Maren, g. Fanøe 186. - Marie, g. Villadsen 186.
 Nielsen, Anders, rdmd. 183. - Claus 182. - Gudmand, bgmstr. 182. - Hans 182. - Jens, urtegrdm. 113. - Jørg. 3³f. - G. J. W., oblt. 69f. - Lisab. 182. - Ludv., kbmd. 40. - Maren 182. - Poul, hrsass. 144. - Thom.e Kirst.e Laur.e, g. Hansen 40. - Thue, urtegrdssv. 114.
 Nissen, oberst 142. - Joh., silkekr. 169². - Ulr., indrull.ass. 169. - Ulr. Fr. 190.
 v. Nissen, Herm. Lor., amtmd. 142, 144. - Ulr. Chr., stiftamtmd. 144.
 v. Nissen-Benzon, Chr. Siegr., gen.major 144. - Chr.e Sophie, g. de Wauvert 144.
 Nolthenius, Vilh. kbmd. 173.
 Nundorf, Änchen, g. Ebbisch 108.
 Nyblom, Helena 194.
 Nyholm, Inger Dorothea, g. Topp 118.
 Næser, Anna, g. Poulsen 134.
 Näncke, urtegrdm 114.
 Olesen, Chr., artillerist 37.
 Olpman, Fr., gartn. 114. - Henr., gartn. 114.
 Olrog, Anna, g. Rahbek 25.
 Olsen, Carl Chr., postmstr. 36.
 Paludan (P.-Müller), slægt 186. - Fr. Aug., komm.kapt. 32.
 Paludan-Müller, Fr., digter 128f.
 Paulli, H. S., komponist 136.
 Paulsen, jvf. Poulsen.
 Paulsen, slægt 185. - Henr., gartn. 111, 114.

- Pedersdatter, Helle 183. - Lisb., g. Hebo 186. - Maren 183. Maren 183. - Mette 183.
- Pedersen, Alhed 182. - Anders 183. - Axel 183. - Jens, skriver 180, 183. - Karen 182. - Karen 182. - Morten, urtegrdm. 114. - Oluf 182. - Peder 182. - Peder 183. - Willads, bgmstr. 162.
- Peltser, Peter, humlelg. 114.
- v. Pentz, Edel Bened., g. Rosenørn 147.
- Persdotter, Hanna 54.
- Peters, landmd. 37.
- Petersen, Chr., herredsfgd. 82. - Dan. Chr., apoteker 37. - Hans, farvermstr. 185. - Ingw., apoteker 37. - Joh. Henr. Chr. Sophus, dyrlæge 67. - P., gartner 57. - Peter, grd.ejer 185. - Peter Chr., dyrlæge 67.
- Petersen-Thomsen, slægt 185.
- Peterssen, Henr., gartn. 114.
- Petillon, Sara, g. Tutein 174f.
- Petkum, Heinr. v. 175.
- Petri, Anna Cathr., g. Monrad 169. - Hans Did., kbmd. 168, 169.
- Pfeiffer, Fr. Ludw., silkekrammer 30. - Serene Joh.e, g. Hansen 30.
- Philipsen, Dan., byfgd. 187². - Niels, sgpr. 186². - Thøste, præst 186.
- Pio, Jean, politibetj. 44.
- Plum, slægt 53.
- v. Pogwitz, Chr. Ludw., oberst 141.
- Polle, Morten, humlegrdm. 114.
- Pontoppidan, Henr. Eriksen, rektor 2.
- Poulsen, Chr., rytterbonde 60. - Corn., sgpr. 160, 164. - Emil, skuesp. 134.
- Preisler, Math. Chr., snedkermstr. 147.
- Rabe, Fr., overhofmstr. 164. - Tomnis, urtegrdm. 115.
- Rahbek, Anna Margr., g. Hansen 25. - Jac., toldinsp. 25. - Otto Holg., gen.-konsul 118.
- Rantzau, Gert, lensmd. 182.
- Rasch, Joch. Madsen, insp. 23. - Juliane Marie, g. Hansen 23.
- Rasmusdatter, Karen Cathr., g. Hagen 38.
- Rasmussen, Chr. 13. - Hans, fæster 57. - Mads 1. - Peder, møller 114.
- Rath, Pauline, g. Tutein 174.
- Reedtz, Peder, kansler 6.
- Regnollz, Ludtze, huggerske 114.
- Reimer, Johs., sgpr. 11. - Mich., sgpr. 11.
- Richel, jvf. Richelieu.
- Richelieu, Chr. Fr., oblt. 154. - Ioh. Dan., sek.lt. 154.
- de Richelieu, Ioh. Dan., oberst 154.
- Riegelsen, Hans 189.
- Rieper, Sophie, g. Dauw 175.
- Rippendal, Herm., kbmd. 5.
- Roggen, Marthe, g. Holck 58.
- Rold, Kn., mag. 188.
- Rose, Herm. 182. - Kirst. 182. - Maren 182.
- Rosenberg, Georg Erdman, stadsbygmstr. 166.
- Rosendahl, Ellen, g. Holck 142, 143, 145.
- Rosenkilde, Ad., skuesp. 134. - Julie, g. Sødning, skuesp.inde 135.
- Rosenkrantz, Holg., til Rosenholm 53.
- Werner, kmhr. 144.
- Rosenpalm, jvf. Nielsen. - Andr., admiral 142, 144.
- Rosenørn, Emil, geh.rd. 56. - Math. Peder Otto, kmhr. 147.
- Roth, Doridte Mortensdatter, g. Pedersen 183. - Henr., sgpr. 75.
- Rotmand, Henr. 182.
- Rovsing, N. M. C., prlt. 69f.
- Roy, Hans 8, 11.
- Rubbert, Melchior, urtegrdm. 114.
- Rugaard, D. E., cand.phil. 42.
- Ruhøffuet, Claus 182.
- Runchel, Maria Hedew., g. Hansen 22. - Peder Chr., sgpr. 23.
- Ruppert, jvf. Rubbert.
- Rüter, Anna, g. Frisch 175.
- Saabye, O. C. F., major 69f.
- Salomon, Jul., rdh.bibl. 51.
- v. Salzburg, Gerh., gartn. 114.
- Sandhøj, Chr. Petersen 115. - Peter Christensen, gartn. 114.
- Scavenius, Peder Brønnum, kmhr. 188.
- Scharling, C. E., prof. 26.
- Scheer, Claus, urtegrdm. 115.
- Scheneberg, Benedix, humlef. 115.
- Schiødt, Johs., krofæster 36. - Poulina, g. Hansen 36.
- Schjærning, Ludv. J. N., sgpr. 35.
- Schlepppegrell, Jul. Carl Gerh., diakon 79.
- Schmidt, Sabina Margr., g. Carlheim 146.
- Scholl, Louise Fr.e Wilh.e, g. v. Hetsch 33.
- Schou, Aug.a, g. Lütken 55.
- Schow, Bendix Fr. Ludw., bgmstr. 30. - Charle Marie Chr.e, g. Hansen 30, 190. - Julie, g. Rothe 56. - Wilh.e 29.
- Schønheyder, Joh. Chr., biskop 32. - Ulr. Ant., admiral 31f.
- Sehested, Sten Maltesen, lensmd. 182.
- Seidel, Joh. Gottfr., kbmd. 40. - Johs., skræddermstr. 40.
- Seidelin, Dav. Niels Dorph, herredsfgd. 56.
- Seidell, Mikkel 182.
- Simonsen, Anders, grd.ejer 121.
- Skonning, Hans, kapellan 181.
- Skotte, Hans, urtegrdm. 115.
- Skovgaard, Anders Christensen 180ff. - Anne 181f. - Bertel 182. - Carene 182. - Chr. 181f. - Chr. 182. - Frantz, 182. - Hans 182. - Hans 182. - Laur. 181. - Maren, g. Smidt 181. - Peder 182.
- Skriver, Frantz, bgmstr. 182, 183. - Rs. 182.

- Skuldtz, Jens 6.
 Smidt, Hans 181.
 Smith, Anna Margr. Ejland Brøndlund.
   g. Holst 35. – Mich., major 118.
 Snøchell, Mikkell, byfgd. 182.
 v. Sohrn, Agnete Marinetta, g. Heym 155.
 Solberg, Hans Jørg., kbmd. 162.
 Sollied, P. R., ing. 44.
 v. Speckhahn, Frantz Eberh., stiftamtnd.
   159.
 Sperling, Otto, forst. 112.
 Stage, Georg Gottl., kapt. 28.
 Stampe, Ole, justrd. 188.
 v. Steven, Chr., godsej. 28.
 Stub, Laur., sgpr. 15.
 Suisser, Jørg. 2.
 Svendsen, Joh., kapelmstr. 136. Jørg.,
   sgpr. 164.
 Sødning, Julie, skuesp.indc 134.
 Sørensen, Laur., fgd. 5. – Peter, urte-
   grdmd. 115.
 Tallacher, Jac., urtegrdmd. 115.
 Tatter, Mich. Gabr., gartn. 115.
 Taulov, Anna Catr., g. Hanc 6.
 Tennicher, Ths. 182.
 Terncke, Anna, g. Kolling 111.
 Thestrup, jvf. Thestrup. – Karen 188.
 Teutz, Joh. Mich., skrædder 190.
 Thestrup, Anders Riegelsen, cand. jur.
   189. – Andrea Catharina, 188. –
   Andrea Catharina 189. – Anna Margr.,
   g. Bernth 189. – Frants M., forv. 188.
   – Matth., cand.jur. 189. – Oluf, mag.
   188.
 Thomsen, slægt 185. – Ane Kirst.e Bo-
   lette Sophie, g. Anchersen 37. – C. J.,
   arkæolog 194. – Jac., nationalbankdir.
   185. – Marie Dorothea Wilh.e 185.
 Thoresen, Magd., forf.indc 131f.
 Thoysen, Hans Jørg., godsinsp. 79.
 Thueszen, Hans, urtegrdmd. 115.
 Tjørnelund, Eline Kr.e, g. Hansen 35. –
   Hans, urtekr. 35.
 Toldberg, Anna, g. Tjørnelund 35.
 Topelius, Zach., forf. 132.
 Topp, Harald, garver 118.
 Tostrup, Martha Margr. Middelfart, g.
   Holck 58, 149.
 Tuessen, Peder, skrædder 3.
 Tutein, slægten 172. – Carl Did., gross.
   173. – Clara, g. Frisch 173. – Did.,
   gross. 173. – Elisa, g. Tutein 173. –
   Fr.e, g. Tutein 173. – Jean Thierry 174.
   Julie, g. Nolthenius 173. – Pauline, g.
   Frisch 173. – Pauline, g. Tutein 173. –
   Paul.e, g. Frisch 173. – Peter, gross.
   173. – Peter, gross. 174. – Pierre 174. –
   Pierre, 174f. – Pierre 175.
 Tvermoes, Andr., gross. 66. – Aug.a Ida,
   g. Gad 65–102. – Carl Madsenius Wilh.,
   gen.lt. 69. – Claud.e Fr.e 66. – Louise
   Charl.e Amalie 81.
 Tækker, Hans Thomsen, grd. 185.
 Ubelacher, jvf. Übelacher.
 Ulheldt, Corf., rigshofmstr. 159. – Leonora
   Chr.e 159.
 Vahl, Martin, prof. 119.
 Valkendorff, Chr.f. 182.
 Walter, slægten 42.
 Warborg, Kirst.e Marie, g. Brag 185.
 de Wauwert, Jac. Ludv., oberst 144.
 Wedderborn, Rich. 182.
 Wedell-Jarlsberg, Jul.e Vilh.e, g. v. Ben-
   zon 119.
 Wegge, Chr., husfgd. 75.
 Weis, Jochum 111, 116.
 Wessen, Math. 157.
 West, Hans, etrd. 117².
 Westengaard, Mette 9²f.
 Westergaard, slægt 53.
 Wexschall, Anna, g. Nielsen, skuesp.indc
   135.
 Weybye, Fr.e Margr., g. von Pogwitz 141.
 Weysteene, Elis., g. Hesselberg 147.
 Viborg, Chr.f., ridderkok 181.
 Wiehe, Hanne 129.
 Wiig, Mads Olufsen, degn 8, 11.
 Wilhjelm, Jac. Nic., distr.læge 34.
   Matth. Jac. Adolph, læge 34.
 Villadsen, Niels, bonde 186².
 Willumsen, Hans, gartn. 116.
 Winckler, Chr.e Marie, g. Pfeiffer 30.
 Winge, Peder, skibspræst 15.
 af Wirsén, Carl Joh., admiral 195. – Ebba,
   g. Hildebrandsson 194.
 Wittig, Anna Maria Fr.a, g. Petersen 37.
 Wodroff, Conr. Dan., gen.major 169.
 Vodtmann, Evert, kunstgartn. 116. –
   Hans Evertsen, gartn. 116.
 Voetmann jvf. Vodtmann.
 Voegt, Anders, urtegrdmd. 116.
 Vogelsang, slægt 185. – Ths., grd. 92.
 Vogt, Hans Henr. 17–19. – Henr., told-
   kass. 18f.
 Woldsgaard, Lars, brygger 165.
 Volkersen, Anna Cathr.e, g. Koch 25.
 Vohtmann, jvf. Vodtmann.
 Vohtmann-Thomsen, slægten 185.
 Wrangel, Fr. Heinr. Ernst af, greve 93.
 Wulff, P. F., komm.kapt. 135.
 Übelacher, Casp., gartn. 116.
 Zangenberg, Chr., skuesp. 134.
 v. Zedlitz, Ottavio Athanis, baron 81.
 Oehlenschläger, Sophie, g. Ørsted 46.
 Oelgaard, jvf. Øldgaard.
 Oetken, Ioh. Chr.f., oblt. 145.
 Øigaard, Chr. Andersen, billedskærer 39.
   – Laura Concordia, g. Hans 39.
 Øldgaard, Anders, voldmstr. 116.
 Ørsted, Barbara Alb.e, g. Bull 45f.

DØDSFALD I DANMARK I AARET 1954

MEDELT AF
NIELS FRIIS

TILLÆG TIL PERSONALHISTORISK TIDSSKRIFT
76. AARGANG
(13. RÆKKE 4. BIND)
1956

KØBENHAVN
BIANCO LUNOS BOGTRYKKERI A/S
1956

DØDSFALD I DANMARK I AARET 1954

MEDELDT AF NIELS FRIIS

De vigtigste af de i nedestaaende Liste over Dødsfald i Danmark i Aaret 1954 anvendte Forkortelser er følgende:

B. = Barn, Br. = Broder, D. = Datter, E. = Enke, F. = Fader, g. m. = gift med, H. = Hustru, M. = Mand, Mo. = Moder, S. = Son, Sst. = Søster; bgr. = begravet, bkg. = bekendtgjort, MB. = Medlem af Borgerrepræsentationen (i Provinsen: Byraadet), MF. = Medlem af Folketinget, ML. = Medlem af Landstinget, MSH. = Medlem af Sø- og Handelsretten, tjg. = tjenstgørende. * = forhenværende, afskediget, ikke tjenstgørende; FS. = Frederiksberg Skifteret, KS. = Københavns Skifteret, NBS. = Nordre Birks Skifteret, SBS. = Søndre og Amager Birks Skifteret. Hvor den afdødes Hjemsted ikke er angivet, er dette Storkøbenhavn (København, Frederiksberg og Gentofte Kommuner).

Iøvrigt henvises til Forordet til Fortegnelsen over Dødsfald i Danmark i Aaret 1944, Pers. Tidsskr., 66. Aarg., 11. Række, 6. Bind, Till.

Aabech, Emma Beate, f. Schibbye, 16.8.	Adeler, Ingeborg, f. Ravn, Baronesse, 2.11.
Aabye, Poul Antonie, f. Hannicke, NBS. 26.1.	Adler, Carl Aloys, Cigarm., KS. 23.8.
— Thilda, E., KS. 15.12.	— Hugo, Direktør. 14.12.
Aaen, Peter, Mejeriform., Gdr., Nørhøne, bkg. 13.10.	Adolph, Preben Tetens, 27.6; H: Ida, f. Laub.
Aagaard, Carl, Inspektør, Randers 13.6.	Adrian, Thora, Vilh., E., KS. 23.3.
— Carla Marie, KS. 28.12.	Agerbeck, Jens Chr., Malersvend, KS. 30.3.
— Louis Vilh., Lokomotivf., bkg. 19.5.	Agerschou, Sigurd, Student, Randers, bkg. 3.7.
— Maja, Frue, 23.6.	Agersted, Rich. G., 12.12.
Aarup, Dagmar, 29.10.	Agger, Harald, Tandlæge, Holstebro, bkg. 22.5.
— P. Chr., Overpostinsp., 27.10; H: Johanne.	d'Ahe, Kristiane Wilh., NBS. 2.3.
Aas, Agnes Monrad, f. Hegel, 12.6.	Ahlefeldt-Laurvig, Emmy, Grevinde, Bellinge, bkg. 27.6.
Aasberg, J. F., Skibsf.* i DFDS, 22.11.	— Mary, Grevinde, E. e. Gesandt, KS. 13.12.
Abel, Knud, Forpagter, Gl. Lellinge, 21.12; H: Olga.	Ahnfeldt-Møllerup, C., Apoteker, Aarhus, 16.12.
Abildgaard, Alfred, Købmand, Lemvig, bkg. 3.6.	Ahrenkiel, Elida, 9.7.
— Holger, Arkitekt, 20.8.	Ahrentz, Christiane, 29.1.
— Ludvig C., 15.12.	Ahrnell, Xenia, 13.10.
— Niels Nielsen, Kommunalærer, NBS. 17.2.	Albeck, Jens, Litograf, 26.4.
Abildtrup, Jens, Lærer,* Nr. Nissum, bkg. 29.5.	— Johannes, E., 27.5.
Abitz, Margrethe, bkg. 9.3.	— Lorentz, Vognmand, Helsingør, bkg. 21.7.
v. Achen, Charles, Ciselør, bkg. 15.1.	Albertus, Anna Kristine, Frue, KS. 27.12.
— Viggo A. L., Sølvsmed, 2.9.	
Ackermann, Inger Vilh., Frue, KS. 10.12.	

- Albertus Chr. Wilh., Gundorph, Over-
 ingeniør* 29.3; H: Valborg.
 Albrechtsen, Hans, Civilarb.*, 15.7.
 Alexander, Leo, Restauratør*, 22.7.
 Alexandrova, Anna, KS. 4.10.
 Algreen-Jensen, F. A. E., Res. Kapel-
 lan, Nyborg, 18.2.
 Allerup, Marie Christine f. Faber, KS.
 4.2.
 Allin, Carl Rob., Kontorchef, NBS.
 13.4.
 — Georg I., Bogholder, Vejle, bkg. 26.2.
 — Wilhelmine, 31.5.
 Alling, C. K., Fabrikant, 31.7.
 Almati, Erling Preben, Tandtekniker,
 KS. 29.12.
 Als, Chr. E., Købm., Hotelejer, Hasse-
 ris, bkg. 5.5.
 Alstrup, Anton F., 4.8.
 — Gunnar, Landsretssagf., Esbjerg,
 bkg. 2.7.
 Amelung, Olga Amalie Julie, Frue, FS.
 23.8.
 Ammentorp, Ingrid, Sygepl., 12.12.
 Ancher, P. Kofod, Handelsgartner*,
 15.2.
 Ancher-Hansen, Chr., Fabr., Næstved,
 31.7.
 Andersen, A. C., Provst, Pastor. emer.,
 3.10.
 — A. P., Dir., Toftlund, bkg. 13.9.
 — Alvilda, f. Hartmann Bang, Pianist-
 inde, Skuesp., Odense, bkg. 26.11.
 — Anders Peter, Politimester*, Grenaa,
 30.3.
 — Astrid Egede, f. Sorterup, 16.11.
 — Carl Emil, Lektor*, cand. theol.,
 20.11.
 — Carl Vald., Værkm. v. Vaabenarse-
 nalet, 9.12.
 — Edwin Rich., Afdeling. i Søværnet,
 10.7.
 — Ernst, Bygm., Aakirkeby, bkg. 11.2.
 — H. C., Stationsforst.*, Glostrup,
 26.3.
 — H. K., Korpssoff.* i Rytteriet, 5.2.
 — Hans, Borgm.*, Sparekassedir.,
 Højer, bkg. 8.5.
 — I. J., Sagfører, 15.12.
 — J., Elektricitetsværksdir.*, Svin-
 ninge, 1.6.
 — Kjeld Borge, Keramikfabr., Bregne-
 rød, bkg. 16.7.
 — Knud Werner, Gross., Mølleriejer,
 4.7.
 — Severin, Højskoleforst.*, Kerte-
 minde, bkg. 18.1.
 — Villy, Orlogskaptajn (S), 8.1.
 Andersen-Rosendal, Helga, Overlærer,
 13.3.
 Andreasen, Carl Anton, Ing., Odense.
 30.12.
 — Chr. E. E., Værkstedsbest.*, Ing.,
 11.10.
 Anker-Møller, Rasmus, Frimenigheds-
 hedspræst, Klim, 11.12.
 Anthony, Astrid, E., Holbæk, 28.4.
 Antoft, Otto H., Prmlt.*, i Fodf. 31.12.
 Appel, Andrea Mathea, E. e. Gross.,
 6.2.
 Appelquist, Mathilde Charlotte, KS.
 10.8.
 Arboe, Else Marie, f. Asmussen, 13.6.
 Arendal, Niels, Skibsf., 13.7.
 Arendorf, Thra, Frue, 20.6.
 Arends, Kaj, 13.5.
 Arendt, Georg Axel, Værkf.* v. Orlogs-
 værftet, 25.11.
 Arentoft, Knud H., 24.7.
 Arfmann, Charlotte, f. Christensen, KS.
 11.3.
 — Karen, Sygepl., 17.8.
 Arler, Anna Christine, 13.12.; M: Fre-
 derik.
 Arnfast, Dikte, f. Maartmann, 10.12.
 Arnstedt, N. P., Gesandt*, Humleøre,
 13.11.
 Arum, Jeanne Francine, Frue, FS. 30.4.
 Askgaard, Malte, Læge, Nærum, bkg.
 8.11.
 Asp, Ida Elly Oline, f. Olsen, NBS.
 25.8.
 Aubertin, Eugen, Dir., 14.11.
Baadsgaard, Anna, Forf., 18.5.
 Baago, Chr., Dir., Rungsted, 28.9.
 Baagøe, Inger Valborg, KS. 29.9.
 Bach, Agnes Marie, 29.9.
 — Alma Emilie, f. Petersen, KS., 4.2.
 — Chr., Gaardejer, Viborg, bkg. 3.2.
 — Johanne, bkg. 2.11. M: Propr., Fri-
 strup.
 — Martin, Disp., 29.1.
 — Martin, Assurandør, 19.6.
 — Mette Kristine, E., f. Sørensen, KS.
 24.12.
 — P. M., Kriminalass., bkg. 17.12.
 Bache, Rob. Gerh. Martin, KS. 27.9.
 Bachmann, Fanny, 1.11.
 Backer, Poul, Radiotelegr., bkg. 11.10.
 Badino, A. L. J., Overbetj.*, KS. 9.6.
 Badstrup, Anton, Politiaass., 28.1.
 Bager, Marie Jensine, 6.6.
 Bagge, Agnes F., Telegrafist*, 11.1.
 — Alfr. V., Kontorass., Slagelse, bkg.
 16.2.
 Bagger, Bredo Wilh., Gabriel, Malersv.,
 KS. 20.8.
 — Gertrud, bkg. 8.12.
 Bahn, Anthonette Emilie, KS. 20.4.

- Bahner, Wolmer, Kaptajn, 11.2.; H: Inger, f. Klein.
- Bajer, Frode, Ing., KS. 15.3.
- Balle, Alfred, Dr., Seattle, bkg. 22.5.
- Hertha, 30.8.
- Rasmus, Gdr., Sognefoged, Foldby, bkg. 12.7.
- Sv. Erik, Guldsmed, KS. 18.12.
- Balling, Laust L., Lærer* i Uldum, bkg. 27.2.
- Balslev, Kaja, Plejerske, Rodbygd., bkg. 24.8.
- Lene, Sygepl., bkg. 22.4.
- Baltzer, H. G., Dyrslæge, Torsvang, bkg. 8.6.
- Balzer, Theodor, Typograf*, KS. 24.5.
- Bang, Agnes, f. Hansen, M: P. Th.; 28.2.
- Bertha Johanne, f. Skov, bkg. 18.4.
- Ella Olufa, bkg. 13.12.
- Ellen, E., 10.8.
- Haakon Kjær, Topograf, 15.6.
- Margrethe, f. Laub, 23.8.
- Rasmus K., Overlæge, 24.12.
- Rasmus M. H., Bøsemager*, 3.11.
- S. J., Oberstløjtn., Jægerspris, 24.1.
- Ulla, f. Brandt, Kommunelæge, Strynø, bkg. 14.1.
- Bang-Christensen, Jonas, Vejer og Maa-ler, 21.7.
- Bangert, Valborg, 7.8.
- Bangsbøll, F. C. S., Kommandør, 6.3.
- Banner-Voigt, Erik, Civiling., V. Skjer-ninge, bkg. 19.6.
- Bardram, Jenny, 24.11.
- Barfod, Elly Johanne, f. Wöidemann, 12.5.
- Anna Elisab., 12.5; M: Tømrm. Barfod, Johanne Sophie, 21.1.
- Olga, E., f. Bang, 16.6.
- Otto, Læge, Slagelse, 19.8.
- Vilh., Maskinm., 11.4.
- Bargholz, Willy Fr. Farver, NBS. 12.1.
- Barkentin, Jens, Arkitekt, Haderslev, bkg. 17.8.
- Barlag, Misse, f. Lagoni, Randers, 3.11.
- Barritt, Alex., Gross., 27.10.
- Barslev, Chr. C., Købm.*, Fredericia, 1.2.
- Bartels, Carla Fernanda, 8.12.
- Louis, Skotojsfabr., 26.12.
- Bartholdy, Aage, Tømrmester.
- Basberg, Even, Befragter, bkg. 16.2.
- Basse, Karen, Frue, Skanderborg, 28.6.
- Bastiansen, Vald., Handelsingartner, 20.7; H: Engberg.
- Bauch, Vilh., Arkitekt, Murerm., Rød- by, 29.3.
- Bauditz, Frederikke Juliane Marie, 1.7.
- Baumann, Johs., Skovfoged*, 6.12.
- Baumgarten, Marie, E., 7.3.
- Baungaard, Regine, f. Petersen, 14.2.
- Baunsgaard, Anna Mathilde, 11.2.
- Povl, Frisorm., FS. 14.7.
- Bay, Anna Margr., f. Hansen, 15.9.
- H. E., Overbetjent, 6.2.
- Margr., Christiane, f. Graucob, 7.10.
- Bay-Nielsen, Niels, Overing., 10.7; H: Ellen.
- Bayer, Henrik, 25.6.
- Bech, Ed. Fr. Dons, Klaviaturfabr. 10.7.
- Jørgen, P. H., Læge, Odense, 27.9.
- Kirstine, E. e. Dyrslæge, Blokhus, bkg. 23.7.
- Reinh. Hugo, Chauffør, KS. 5.2.
- Becher, Amalie Petrea, f. Sørensen, KS. 29.12.
- Elna H. B., E. e. Guldsmed, 18.12.
- Olga, 18.1.
- Bechgaard, Sophie, f. Bøker, bkg. 25.5.
- Bechmann, Aage Vilh., Sadelmager, KS. 31.5.
- R. S., Lokomotivf., Fredericia, bkg. 6.7.
- Beck, Chr. F., Arkitekt, Maler, 26.12.
- Johanne, Frue, 20.11.
- Marie Boline, f. Andersen, FS. 29.12.
- Marie Margr., KS. 18.12.
- Wilhelmine Joh., KS. 3.2.
- Becker, Inge, 7.9. F: Fabrikant, cand. pharm., Aalborg.
- Johanne, bkg. 2.12; M: Bagerm., Fredensborg.
- Beckett, Westy, Borgm.*, Dommer- fuldm., Frederikshavn, 29.4.
- Beenfeldt, Thor, Arkitekt, Bygnings- insp., Hillerød, 9.6.
- Behrend, Emilie Martha, f. Røder, Pia- nistinde, 17.4.
- Misse, f. Winge, Skoletandlæge, 20.3.
- Behrens, Anny, 6.1; M: Carl. Edv.
- Carl Bjerrum, Handelsingartner, Es- bjerg, bkg. 2.5.
- Behrendsdorff, Thyra, 18.3.
- Bekker, Axel, Læge, bkg. 9.7.
- Belling, Marie, f. Wright, 20.12.
- Bendix, Dagmar, Pianistinde, E. e. Prof., 8.9.
- Bendixen, Harry, Redaktør, cand.jur., 31.10.
- Johanne, E. e. Hosp.forv., Roskilde, 23.1.
- Bendtsen, Didrik, Sognefoged, Vind, 8.10.
- Hans Chr., Sparekassedir., Ejstrup- holm, bkg. 24.9.
- Bense, L., Skibsing.* v. Vagervæsenet, 13.4.
- Benson, Andreas C., Entreprenør, Chi- cago, bkg. 19.12.

- Bentzen, Selma, 18.4.
 Benzon-Schulz, O. V., Fabr., cand. pharm., 7.1.
 Berg, Asta, Froken, 1.7.
 — Edv. Philip, Gross., 12.10.
 — Elisabeth, f. Moller, 15.3.
 — Ellen, Marie, E. e. St.forst., 17.4.
 — Gudrun Sofie Christine, f. Hansen, KS. 17.4.
 — Holger, Trafikkontr., 21.10.
 — Karl Willemoes, Maskinn., KS. 18.3.
 — Poul Alfred, Ing., Hvidovre, bkg. 19.1.
 — Rasmus, Forf., Kontorchef, 21.2.
 — Ulla Margr. Henriette, KS. 4.5.
 — Volmer, Modellor, KS. 2.12.
 Berger, Ewald Anshelm, Malersvend, KS. 15.12.
 — Hilda 18.11.
 Bergmann, Chr., KS. 8.11.
 Bergquist, Hugo, Dir., NBS. 1.7.
 Bergstrom, Karl Joh., Gasværksarb.*, FS. 13.8.
 — Pauline, bkg. 7.1; M: Alex.
 Bergwitz, Sig. I., Snedkerm., 18.11.
 Berlin, Knud K., Professor, Dr. jur., 14.9.
 Berndt, Kaj Julius Alex, Cigarmager, KS. 30.11.
 Berner, Fr. Ove Chr., Incassator, KS. 4.2.
 Berning, Hugo, Hojesteretsdommer, 10.9.
 Bernskov, S. H. G., Kaptl. (S) i Art. 4.8.
 Bernsteen, S. E. M., Sognepræst*, Undløse. 8.2.
 Bernstorff, Berchthold, Greve, 11.9.
 — Fr. Adolf, Slotsgartner, bkg. 16.6.
 Bernstorn, Jarl W., Dir., 26.5; H: Liss.
 Bernth, Ellen, Frue, Nykøbing F., bkg. 2.12.
 Berthelsen, Georg, Balletdanser*, 2.8.
 Bettenhaus, Meta, 27.12.
 Betz, Sara Marie Justine, 9.6.
 Betzer, Ernst, Repr., og
 — Maja, Aarhus, 27.7.
 Beyer, R. P., Sognepræst*, Rye, 29.9.
 Bidsted, Rob., Afdelingschef, 13.3.
 Bidstrup, Gerda, 17.11.
 Biering, Torvald, Provst, Pastor emer., Sønderborg, 28.12.
 Billmann, Aage Alexander, Gross., KS. 12.4.
 — Rolf, Kommunelærer, 2.10.
 Bille, Marie Nielsine (Mimi), Malerinde, KS. 6.7.
 — Otto, Gaardejer, MF*, 6.3.
 Binau, Mary Albine, f. Nielsen, NBS. 14.12.
 Binder, Zire, f. Licht, bkg. 18.4.
 Bindslev, Alfred, Folketingsmand*, Borgm.*, 30.5.
 Birch, Chr., Overretssagf., Assurandor, 14.11.
 — Ellen, f. Florentz, bkg. 24.3.
 — Mary Helene, KS. 12.3.
 Birch-Olsen, Agnes, f. Aschengreen, 10.10; M: Sognepr., Ramlose.
 Birk, Cecilie Eleonora, E. e. Landinsp., Hjørring, bkg. 27.4.
 Birket-Smith, Henry, Overing., cand. polyt., 22.12.
 Birkhammer, Sigrid, Porcelænsmalerinde, 3.7.
 Birkholm, Fr. S., Kæmner*, Æroskøbing, bkg. 3.8.
 Bischoff, Johs., Gaardejer, Menstrup, bkg. 22.5.
 — Maren, Frue, 8.5.
 Bisgaard, Fr. M., Inkassator, Ringkøbing, bkg. 1.9.
 Bissen, Hans, Faxe Ladepl., bkg. 20.1.
 Bistrup, Aage, Kolonibest.*, 14.10.
 — Ellen Kirstine, 20.2.
 Bitsch, Harald, Dir., 28.10.
 Biorn, Kaj, Berider, 13.11.
 Biza, Emil., Violinbygger, Vejle bkg. 10.3.
 Bjarne, Ane Kirstine, 22.3.
 Bjerg, Jens Th. J., Dir., FS. 8.11.
 — Kr. Gdr., Vesterbjerg, 23.11.
 Bjerggaard, P., Kordegn, Kinamiss*, bkg. 27.1.
 Bjerre, Aage, Stadsing.*, i Kbh., 29.1.
 — Ellen Marie, f. Nyrop, 11.9.
 — Jens Nielsen, Forvalter, 26.7.
 — Karen Emilie, f. Tulinius, NBS. 2.3.
 Bjerregaard, Kristiane, bkg. 23.11; M: Forf., Lærer, Skive.
 — Ejnar Harry, KS. 20.4.
 — I. K., Brandinsp., Civiling. 25.5.
 — Jenny, 25.4.
 Bjorn, Adolf Emil, 5.10.
 Bjornbak, Rix, Stenhuggerm., 23.10.
 Bjorner, J. L., Gross., bkg. 23.4.
 Bjorvig, Wanda, f. Tiemroth, NBS. 13.7.
 Blach, Antoinette, f. Krag, Lykkeholm, 5.9.
 Black, Dorteia, 26.1; Sst. Christiane.
 — Kirstine, E. e Lærer, 15.1.
 — Lars Fr., Insp.*, 3.3; M: Inger.
 Bleibach, Christian, 5.8.
 Blem, J. J., Amtslæge*, Aarhus, 20.3.
 — Marcus, Branddir., Ronne, 26.8.
 Blesberg, Agnes, f. Wulff, 1.7.
 Blicher, Gyda, bkg. 16.10; M: Overlærer, Nykøbing F.
 Blichfeldt, Aage, 3.3.

- Blichfeldt Marie, f. Mylord, 24.6.
— Marius Vilh., Brandm., KS. 25.1.
- Blinkenberg, H. U. Kruse, Meteorolog-
insp. i Grønl., 7.11.
— Johs., Kunstdrejer, Aarhus, bkg.
22.10; S: Prof.
- Blixen-Finecke, C. A., Kmhr., Hofjæ-
germ., Baron, Hesselagergaard, 4.12.
— Litten, Baronesse, f. Scavenius,
Strandgaard, 13.5.
- Blixt, Johs. L., Stenhugger, Ronne,
bkg. 11.12.
- Bloch, Elisabeth, Vemmetofte, 27.3.
— Margr., Socialraadg., f. Tjerno, KS.
24.12.
— Niels, Apoteker, Hovedgaard, bkg.
12.5.
— Peter Vilh., Overass., NBS. 23.11.
— Vera, 81.1; M: Tandlæge.
- Bloch-Sorensen, Gustav, Gross., 16.9;
H: Resi.
- Blomberg, Olga, 29.12; M: C. B.
- Blomgren, Frans Fr., Varmemester, 2.11.
- Blume, Laura, Frue, 3.12.
- Blyme, Orla, 28.8.
- Blædel, Else Aug. Charl., Assistent,
Frk., 24.2.
- Blæsberg, Sv., Tandlæge, 28.4.
- Boas, Christoffer, Købm., Stubbekø-
bing, 24.12.
- Bochart, Paula, f. Abrahamsen, 11.1.
- Bodenhoff, Max, Gross., 26.11.
— Lykke Elisab., f. Platou-Frandsen,
23.10.
- Boeck, Ingeb., f. Ree, E. e. Amtsforv.,
Næstved, bkg. 10.3.
- Boesen, Niels Peter, Propr., Svebølle-
gaard, 27.1.
— Ulrik, Landbr.rev., Strib, bkg. 1.4.
- Bohn, Johanne, Frøken, bkg. 1.3.
— P. H., Rektor v. Sorø Akademi, 13.4.
- Bohn-Rasmussen, Elisabeth, 4.5.
- Bohr, Camilla Johanne, f. Hansen,
NBS. 26.10.
- Boldsen, F. C., Sagf., Dir., 31.1.
- Boll, Anna Caroline, Frøken, FS. 9.6.
- Bollerup, Anna Margr., f. Kaas, E. e.
Læge, 29.3.
- Bolvig, Arthur, Dir., Odense, bkg. 10.3.
— Carl Jac., Malerm.*, 31.12.
- Boman, Arvid, Præst* v. d. svenske
Kirke i Kbh., 4.6.
- Bonde, Harald, Dir.*, Kommandør-
kapt. 15.3.
— Jensine Rasmussen, Birkerød, 12.4.
— Niels P., Landinsp., Slagelse, 14.12.
- Bondo, Camilla Jacobine, KS. 24.5.
— Ernst, Dir., Odense, bkg. 19.1.
- Bonfils, Sv. Aa., Repræsentant, Aal-
borg, 21.6.
- Bonn, Aage, Restauratør, 22.6; H:
Astrid.
- Bonnesen, Alli, 8.6; M: Niels.
— Christiane, 6.5; M: Bankdir., Svend-
borg.
- Inger, Professorinde, f. Zoylner,
18.8.
- Borberg, Poul, Kontorchef* i KTAS,
3.10.
- Borch, Mary, f. Christensen, 15.4.
- Boren, Niels, Snedkerm., 11.1.
- Borgen, Poul Barfoed, Prokurist, 23.11.
- Borgstrøm, Johs. V., Repræsentant,
bkg. 26.2.
- Bornich, Sofus, Overmontør, Esbjerg,
bkg. 19.6.
- Borning, Vitus, Arkitekt, Horsens, bkg.
3.11.
- Borre, Kirsten Johanne, Direktrice*,
30.9.
— Wald., Gross.*, 19.9.
- Borregaard, Mathilde, Frøken, 30.1.
- Borreschmidt, Joh., Snedkerm., bkg.
4.3.
- Borring, Halfdan, Dir., cand. jur., 26.6.
— Joyce, Sprogl., 18.9.
— Oda, 27.7; M: Underdirektor.
- Borup, Karl, Hattemager*, Horsens,
bkg. 20.10.
— Poul, d. i Vancouver, bkg. 25.2.
— Poul, Repræsentant. FS. 15.6.
- Boserup, Christine, KS. 20.7.
- Bosse, Carl Joachim, Fængselsbetjent,
KS. 4.3.
- Bovien, Johs. Sv., KS. 23.11.
- Boxenbaum, Martin, Fabr. 2.3.
- Boye, Einar, 11.6; H: Ida.
- Boysen, P., Savværksejer, Kvistgaard,
bkg. 18.6.
- Brahm, Niels, Fabr., 23.9.
- Bramming-Hansen, P. Th., Ingeniør,
21.5.
- Brandstrup, Dagmar A., KS. 19.1.
- Brandt, Alb. Otto Vald., Maskinm. FS.
30.7.
— Alma, 11.6.
— Edm., Købm., bkg. 20.11.
— Frits H. C., Ejendomsrådgiver, NBS.
25.5.
— G. I. H., Kapt., 6.1.
— Herman, 18.5; H: Klara.
— Laura Frederikke, f. Weibel, 21.7.
— Leo Thorkild Fr., Maskinarb., KS.
3.6.
— Marie Caroline, f. Wichmann, NBS.
24.2.
— Petrea, Frue, KS. 4.1.
— Sigv. Thoroe, NBS. 23.11.
— Victor, Handeltgartner, Næstved,
25.4.

- Branner, Ellen, Lærerinde*, 18.2.
 Brasch, Georg, Arbejdsmand, KS. 17.2.
 Brask, Gunnar Juul, Arkitekt, KS. 5.4.
 Brauer, Hans Gustaf, Værkfører, KS. 15.5.
 Braun, Ellen Cirstine Clara, f. Green, 31.1.
 — Frantz Vill. Horst, Ingenior, KS. 27.10.
 Braune, Andrea Petrine, f. Broe, NBS. 30.3.
 Bredal, Helga, Sygepl.*, 15.1.
 Breining, Sofus, Ing., KS. 18.8.
 Breit, N. C., Godsejer, Sokkerupgd. 1.9.
 Breitenstein, Jørg. Andr., Bogholder*, Bogø, bkg. 14.12.
 Breiting, Chr., Slagterm.*, i Helsingør. 23.1.
 Bremer, Gerda, 3.8.
 — Nicoline, 29.12.
 Brems-Pedersen, Chr., Lods*, 27.4.
 Brendstrup, E. G. C., Maskinm. 17.12.
 Breum, Ella Emilie, f. Bekker, 12.4.
 Brewster, Agnes, f. Philipsen, 28.6.
 Breyen, F. O., Telegrafbest., Skagen, 26.4.
 Briand, Vald., Kaptajn, Ryslinge, bkg. 27.7.
 Brieghel, Ada Rigmor, Frk., Birkerød, NBS. 7.9.
 Brinch, Dagny, Frk., 1.6.
 — Karen Helle, E. e. Lodsform., Sønderho, bkg. 23.3.
 — Laur., Fyrpasser, Esbjerg, bkg. 15.1.
 Brinck, Hans, Typograf, NBS. 3.11.
 Brinck-Fischer, Anna, bkg. 15.4.
 Britsch, Emil H., Juvelerer, 16.1.
 Britzmann, Hansigne, bkg. 17.8; M: Slagterm., Tønder.
 Brix, Eva Agnete, f. Dons, FS. 12.7.
 — H. C., Bogtrykker, Skanderborg, bkg. 21.6.
 — Karen. 30.11.
 Brix-Andersen, H. J. A., Overgartner*, 23.7.
 Brix-Pedersen, Ellen Margr., f. Tauber, 14.2; M: A. J.
 Brixen, Emilie, 10.8.
 Bro, Harry, Restauratør, bkg. 28.10.
 Brochmann, Andrea, MB*, ML*, f. Nielsen, 27.4.
 Brock, Rasmus, Smed*, KS. 24.9.
 Brockdorff, Agnes Hedvig v. Schack, Frue, bkg. 13.1.
 — Carl F., Bankfuldm., 31.8; H: Thora.
 Brockhuus, Jørgen Alexander, bkg. 22.8; H: Anne.
 Broge, Mary, f. Pontoppidan, Svinninge, bkg. 21.6.
 Broge, Oscar, Skibsf. i OK, 20.10.
 Broge-Starck, Elisab., 17.1.
 Broholm, Emil Theodor, Arbejdsmand*, KS. 23.12.
 Bronée, Emilie Christine, f. Haarup, KS. 12.5.
 Brostrom, C. A., Maskinfabr., Kalundborg, bkg. 15.6.
 Brown, Rob. Willy de Nully, Befragter*, NBS. 26.1.
 Bruhn, C. F., res. Kap., 10.4; M: Johannes.
 — Hans, Bankdir., Sønderborg, bkg. 21.9.
 — Kristian, Dr. phil., 2.11.
 — Oscar, Købm., Klampenborg, 21.8.
 Brun, Johanne, kgl. Kammersangerinde, 3.2.
 Brunse, Erling Kjems, Landsretssagf., Middelfart, og Hustru Ingrid Rydahl, med 2 Børn, 24.9.
 Brusvang, Rob., Dir., 20.12.
 Bruun, Aksel, Organist, 8.3.
 — Alice, f. Jensen, FS. 27.10.
 — Alma Sophie, f. Nielsen, KS. 25.3.
 — Anker Gundorph, bkg. 12.4.
 — Annette, 20.10.
 — Betzy, f. Schaffalitzky de Muckadell, 8.1.
 — Caroline Marguerite, f. Ley, FS. 8.10.
 — Georg, Bogbinderm., Odense, bkg. 17.2.
 — H. H., Højesteretssagf., 22.1; H: Elisabeth.
 — Henriette Frederike, f. Amelung, KS. 30.4.
 — Johan, 11.2; H: Grethe.
 — Johanne, f. Ernst, 18.3.
 — Karen Margr., f. Lam, 25.5.
 M: Apoteker, Nykøbing F.
 — Nathalie Wilhelmine, f. Lindberg, E., bkg. 8.4.
 — Valborg Ane Kirstine, 23.9.
 Bryder, N. S., Vildthandler*, 19.6.
 Bryld, Marie, 15.3.
 Brynnum, Mathias, Gross., Randers, bkg. 20.3.
 Bryrup, Johanne, 18.1.
 Brødstrup-Holm, H. P., Korpsoff. 3.12.
 Bræstrup, Cosmus W., 2.3 i Norge; M: Inger Bentzon.
 Brochner, Martha, bkg. 17.3; M: Købm., Randers.
 Brocker, Marie, f. Rorbech, 6.3.
 Bröckmann, Gotfred, Skræderm., 24.4.
 Brogger, Meta, Frøken, 13.1.
 Brondum, Carl Aug., Repræsent. 18.11.
 — Sv., bkg. 24.5.
 Bronnum, Andr. M., Konditor, 25.12.

- Bronnum, Hans Chr., Propr.*, Sæby, bkg. 28.9.
 — Jacobine Hansine, f. Mycke, 1.10.
 — Laurentse Sofie, Magd., f. Sorensen, NBS. 26.10.
 Brorup, Emil Harald, bkg. 30.9; H: Asta.
 Broste, Kurt, Ørelæge, Dr. med, 26.4.
 Buch, K. E., Gymnastikleder, Gadstrup F., bkg. 1.4.
 — L. N., Mineralvandsfabr., Lemvig, bkg. 16.9.
 Buchtrup, Søren Elis, Manufakturhdl., NBS. 11.5.
 Buchwald, Chr., Gaardejer*, Gimlinge, bkg. 1.10.
 v. Buchwald, Cecilie, f. Pengel, 16.11.
 Buchwald, N. B., Stationsforst.*, Langaa, 13.1.
 Bucka, Jørgen, Isenkr., 16.1.
 Budtz, Ingeborg, Frue, bkg. 11.5.
 — Nita, 30.9.
 Buemann, Laura Sophie, Kolding, 8.10.
 Bugge, Andreas, Forpagter*, Randers Kloster, bkg. 5.8.
 — Inger, Malerinde, 23.8.
 Buhl, Carla Ernestine, f. Thorup, 27.7.
 — Chr. M., Lærer*, Ørre, bkg. 22.11.
 — Vilh., fhv. Statsminister, 18.12.
 Bull, Hedvig, 9.2.
 Bundgaard, Bent, Kontorist, KS. 19.8.
 Buntzen, Marie, 14.6.
 Burghard, Ingeborg, Frue, 9.10.
 Buron, Emilie, bkg. 3.12.
 Busch, Bernt, Ing., 30.3; H: Ella.
 — Marie Frederikke Sofie, f. Møller, NBS. 11.5.
 — Vald. T., Godsinspektør*, 15.7.
 Busk, Ansgar, Tomrerm., Silkeborg, bkg. 9.8.
 — Povl, Overlærer*, 25.1.
 — Thora, f. Thorsen, 15.11.
 Busky-Neergaard, P. J., Godsejer, Humlebæk, 21.2.
 Butty, E. W., Landsretssagf., NBS. 24.8.
 — Othilie, Froken, 15.12.
 Buus, Elias, Sparekasseform., Als, Nørgaard, bkg. 30.7.
 Büchmann, P. O. N., Bryggeriarb., KS. 8.6.
 Bygvraa, Nis, Gaardejer, Holt v. Vamdrup, bkg. 4.2.
 Bülow, Ejn. E. V., Maskinarb., KS. 16.6.
 — Jenny Andrea, f. Mathiesen, FS. 13.8.
 Bælum, Jens Pejstrup, Gaardejer, Ø. Utterup, bkg. 16.7.
 Bärenholdt, Ida, Frue, 18.2.
 Bøggild, Birgitte, Lærerinde*, Rise, bkg. 8.5.
 — Clara, E., 4.10.
 — Rigmor, Professorinde, 5.1.
 Bøgh, Boe Bojesen, Miss., Læge, Torrey, 7.11.
 — Erik Gunnar, Somand, KS. 3.7.
 Böhm, Vilhelmine, 21.2.
 Boiken, Chr., Lektor, cand. mag., 8.8.
 Borge, Harriet, f. Albeck, 30.3; M: Afdeling.
 Borresen, Hakon, Komp., 6.10.
 Bøtcher, Jenny, 27.5.
 Bottern, Jensine, E., Hagenstrup Ml., bkg. 28.9.
 Calberg, Th., Boghandler, 3.4.
 Calman-Hinke, Astrid, 17.5.
 — Henriette, 3.10.
 Carberg, E. H., Restauratør, Vojens, bkg. 9.4.
 Carlsen, Alb., Ing., 29.7.
 — C. E., Dir., Civiling., 16.12; H: Erna.
 — Jens Peter, Sektionschef, 13.7; H: Kit.
 Carrebye, Anna Hildegard, 14.11.
 Carstensen, Carla, Forst., Tølløse, bkg. 31.3.
 — Hugo, Birkefuldm.*, cand. jur., 19.5.
 — Kr., Ingeniør., Faaborg, 30.4.
 — Mary, Admiralinde, 17.3.
 Carstensen-Egeberg, Astrid, Frue, 9.2.
 Castella, Martha, 30.6.
 Castonier-Bagger, Wilh., Fuldm., 13.2.
 Cato, Julie, 14.5.
 Chabert, Jens, Præstegaardsforp.*, Srfm.*, K. Hyllinge, bkg. 14.8.
 Christen, Franz, Kemigraf, 18.4.
 Christensen, Anton, Dir., Kolding, bkg. 16.3.
 — Chr., Enelærer, Ingstrup, 18.6.
 — Chr. M., Frimenighedspræst, Soro, bkg. 29.4.
 — Christen P., Dir., Gdr., Orby, 5.5.
 — Ebba, f. Schiellerup, E. e. Nationalbankdir., Nyk. F., bkg. 15.4.
 — Elisab. Margr. Højberg, 21.6.
 M: Undervisn.insp.
 — Else, f. Biilmann, Lektor, 22.11.
 — Hans, Dir., Kolding, bkg. 27.7.
 — Hans Toft, Sognepr., Volstrup, bkg. 20.3.
 — Holger, Læge, Viby J., bkg. 24.1.
 — Knud Borge Falck, cand. jur., KS. 13.12.
 — L. E., Seminarielærer, Skaarup, bkg. 26.7.

- Christensen, Laur., Korpsoff., 21.6.
 — N. F., Pihlkjær, Skibsinsp., Kapt., 13.10.
 — O. Th., Dir., Konsul, Kolding, bkg. 19.8.
 — Olaf, Realskolebest., Taastrup, bkg. 26.10.
 — P. V., Overing*, 16.9.
 — Peder, Borgm., ML.*, Helsingør, 31.10.
 — Wilh., Overdyrlæge, Nykøbing F., bkg. 3.11.
- Christgau, Susanne, f. Lohmann, 1.1.
- Christiani, Inger Krogh, M: H. C., 30.11.
- Christiansen, C. M., Pastor. emer., Højby, 30.11.
 — Carl B., Fabr., Hamborg, 22.7.
 — Ejnar, Fabr., Birmingham, bkg. 17.7.
 — Hans Aage, Overingeniør, 22.7.
 — Ida, Guldsmed, 14.12.
- Christjansen, K., Stationsforst., Gedser, 25.5.
- Chytræus, Lucyna, Frue, 8.12.
- Clasen, Johs., 21.11.
- Claudius, Agnete, f. Lütken, 24.4.
- Clausen, Agnes, Læge, Sveibæk, bkg. 30.4.
 — Erik Vilh., Tandlæge, Dr., bkg. 30.12.
 — Joh. Fr., Forlagsboghandler, KS. 24.5.
 — Kitty, Oberstinde, f. Werner, bkg. 2.11.
 — Tycho O., Apoteker*, Trenton, bkg. 9.8.
- Cloetta, Maria Christina, KS. 18.5.
- Cohen, Leopold, Telegrafist, 6.5.
- Cohn, Gigge, Frk., Rungsted, 7.7.
 — Harriet Aurelia, f. Salomonsen, 16.7.
- Colber, Else, Skuesp., 4.10; M: Mogens Dam.
- Colding, Anna Dorthea, 8.8.
- Collin, Olivia, 8.5.
- Constantin-Hansen, Thora, 7.6.
- Cordes, Signe Dalgaard, 9.12.
- Cordsen, Helge, f. Schmidt, 11.12.
- Cortes, Ove, Fabr., NBS., 3.11.
- Cortsen, Elna, f. Momme, 23.4.
 — Harry Mølskov, Flyverlojtn., 14.9.
 — K. O., Dommer*, Varde, 27.6.
- Coster, Louis Charles F., KS. 30.1: H: Karen Marie.
 — Marie 18.6.
- la Cour, Inger Dornonville de, Frue, KS. 4.5.
- Cramer-Petersen, Charlotte, 6.1.
- Cridland, Rich. L., Dir.*, 12.1.
- Crone, Paul, Skibsf., 21.8.
- Cubbin, Thomas, bkg. 23.10; Mo: Johanne.
- Curth, Emilie, f. Møller, 9.7.
- Czajkowski, Tove, 22.6.
- Dahl, Chr., Tæller, KS. 15.11.
 — Emil, Sofus Banktjenestemand, NBS. 3.11.
 — Oline Margr., Lærerinde*, KS. 5.6.
 — Rigmor, Bornehaveleder, Svendborg, 19.6.
 — Valborg, Forfatterinde, Aarhus. bkg. 12.4.
- Dahlberg, Mary, 26.5.
 — P. A., Gas- og Vandm., 2.12.
- Dahlerup, Marie, Professorinde, 27.1.
- Dahlgaard, Anna, f. Zeuthen, 18.1.
- Dahlin, Agnes, 19.10.
- Dahlmann, Charles, Repr., 25.2.
- Dahlsgaard, Ida Caroline, f. Schönstrøm, KS. 18.8.
- Dahlstrøm, Marie Hedvig, E., bkg. 20.5.
- Dahrup, Louis, Faktor, bkg. 8.9.
- Dalgaard, Dorthea, E. e Guldsmed, Esbjerg, bkg. 1.12.
 — Margrethe, 4.8; M: Komm.dir.
- Dalhoff-Larsen, Anna Chr., f. Kjær, NBS. 28.8.
- Dalhoff-Nielsen, Sv. Vilh., Redaktør, KS. 12.1.
- Dall, N. L., Toldforv., Hellerup, 17.5.
- Dam, Ane Johanne, f. Møller, KS. 8.12.
 — Bodil, 17.12.
 — Erna, Hjørring, bkg. 3.9. M: Amtsvejinsp.
 — Johanne, 4.12.
 — Marie, Ejer* af Agerskov Kro, bkg. 18.1.
 — T. P. Fuglsang, Maskinn., 10.12.
 — Willy Ad. Heinrich, Salgschef, KS. 2.8.
- Dam-Nielsen, Inger, Trafikkontr.
- Damgaard, Poul Egede, 31.12; H: Ella.
- Damkier, Ellen Margr., 3.1.
 — Hedvig 2,4.1, E. e. Red.
- Damm, Heinrich, Bygm., Klipleve, bkg. 25.11.
 — Ole, 7.10.
 — Peter N., Dr. med., bkg. 27.9.
- Damschneider, Vilhelmine, E., KS. 28.6.
- Damtoft, Cathrine, Diakonisse, 12.7.
- Danholt, Axel, Isenkr., 2.4.
- Danielsen, Ane Sophie, Afd.sygepl.*, 2.11.
- Dannefjord, Gerner, 4.10.
- Danneskiold-Samsoe, Clara, Komtesse, Samso, bkg., 7.4.
 — Magdalene, Priorinde, Komtesse, Christianslund, 30.6.

- Danneskiold-Samsøe, Rose, Grevinde, 11.9.
- Danstrup, Frederikke Kirstine, Sygepl.*, 11.2.
- Dano, J. B., Vicekonsul, 2.3.
- Darum, Helene, f. Warrer, 3.7.
- Darville, Einar, Gross., 2.12.
- Daugaard, Anna, Frk., Egtved, bkg. 18.2.
- Einar, Bille, Revisor, 25.9.
- Davidson, Ellen, f. Schwanenflügel, 19.9.
- Dayelma, Grete, Balletinstr., bkg. 1.12.
- Debell, Harriet Margr., Frk., 10.6.
- Debois, Camilla, Frue, 24.12.
- Degen, Sig., Edv. Pallesen, Intendant, 25.8; H: Edith.
- Degenkolv, Alma, Frue, Lyngby, 11.12.
- Hans Chr., Bogholder, 1.3.
- Degerbøl, Peter Sigfred, Skoleinsp., 19.11.
- Dehlsen, Georg Vald., Glarmester, 10.1.
- Deigaard, Louis, Plantageejer, Monrovia, Calif., 30.8.
- Deleuran, Caroline Andrea, E., KS. 8.3.
- Karen Marie, E. e. Man.hdl., Fredericia, bkg. 20.9.
- Demandt, Klara Kamilla, KS. 25.2.
- Demant, Anna, 3.1.
- Johs., Overportør, Roskilde, bkg. 16.9.
- Dencker, Bothilde Marie Kristine, f. Nygaard, 8.9.
- Detlefsen, Enevold O., Bankdir., N. York, 4.7.
- Dettmer, A. F., Vinhdl., 29.10.
- Dibbern, E., Skoleinsp., Rødbyhavn, bkg. 16.9.
- Knud Otto H., Stoberiarb.*, KS. 13.8.
- Dich, Kirstine, E., 16.3.
- Dichmann, Anna, Frue, 12.1.
- Diechmann, Anna Louise, Konventualinde, 12.11.
- Dietrich, Paula Marie Joh., KS. 3.6; M: Fabr.
- Walther, Fabr., 6.9.
- Dietz, Ernst Vilh., F. Lagerarb., KS. 22.2.
- Dige, Niels P. Th., Blikkensl., KS. 2.8.
- Dindler, Kai Holger, 8.4.
- Dinesen, Emilie, Frue, KS. 27.12.
- Mogens, Hofjægerm., Skjorringe, 22.7; H: Ida.
- Dirckinck-Holmfeld, Annelise, f. Steen, 27.10.
- Dittmann, Vilh., 27.2.
- Ditzel, Aage, 3.11; H: Ingeborg.
- Dohm, Carl G. A., 15.10.
- Dohse, Andr. Chr. Bernh., NBS. 19.1.
- Dorph, Niels Vinding, Bogholder, Korresp., 12.1.
- Dose, Marie, Frue, 21.3.
- Drachmann, Eva, 23.2.
- Dragsted, Annie, E. e. Hofjægerm., 11.7.
- N. Chr., Landsretssagf., Vejle, 17.10.
- Drastrup, Petrine, Frue, 12.11.
- Rs. N., 12.12.
- Drengsgaard, Jens, Amtsskolekons., Grundfør, 30.10.
- Drescher, Anna K. J., f. Nielsen, 11.12.
- Drewes, Dagm. Ingeb. Olivia, KS. 13.9.
- Johs., Skræder, KS. 13.1.
- Karla, 19.10.
- Linna, f. Krause, KS. 25.3.
- Drewsen, Bodil, 14.12; M: Købm., Nyk. S.
- Dreyer, Axel, 28.8; H: Gerda.
- J. M., Skorstensfejerm., Brabrand, bkg. 11.6.
- Duch, Henrik Poul, Fabr., FS. 21.7.
- Due, Annine Christine, f. Marcussen, FS. 21.4.
- Dujardin, Christine Th. A., KS. 12.3.
- Dupont, Abraham J. J., KS. 23.9.
- Johan, Kontrolør, 7.7.
- Dupont-Hansen, George, Organist. Komp., Chicago, 3.9.
- Duré, Laura Emilie, f. Dahl, 16.6.
- Duurloo, Ester, 5.4.
- John Poul, Urmager, 24.12.
- Duus, P. H. V., Forlægger, 28.7.
- Dybdal, Anna Ingeb., f. Kristensen, SBS. 16.7.
- Dyrberg, Henrik, Norresundby, bkg. 3.8.
- Dyrlund, F. M., Overretssagf., 9.10.
- Docker, C. E., 2.3.
- Steffen Mariboe, Bankbest.*, 20.12.
- Dorge, Otto, Modellerer* v. Orlogsværftet, 5.10.
- Döring, Jenny, Frue, Odense. 1.2.
- Ebeling, Olaf Hoyern, Bagerm., KS. 11.10.
- Ebert, Marie Laursen, 28.6; M: Th. 1.
- Edelmann, Miriam, 2.2; E.
- Edwardsen, L. C., Stationsforst.*, 12.5.
- Efsen, Christine, f. Bøtker, 30.3.
- Egeberg, Sofie Carstensen, E., 26.6.
- Egebo, Marius, Stabsgt., Odense, bkg. 6.5.
- Egede, Theoline Emilie, f. Hoyer, 19.5.
- Egekvisst, Holger, Skolebest., 11.4; H: Gerda.
- Egemar, Jacob, Købm., 15.6.
- Egerrup, Hans L., Læge, Aarhus, 12.3.
- Egeskov, Marius, Skuesp., bkg. 9.9.
- Eggers, Frits B. G., Kontorass., NBS. 17.2.

- Eggers Jenny Louise, KS, 25.10.
 Eggers-Krag, H. P., Postm.*, 11.4.
 Eghoff, Martha, 4.11.
 Egholm, Evelyn Cecilie, Frue, KS, 27.10.
 Egmont-Petersen, Axel, Dir., 23.10.
 Ehlers, Nic., Gross., 29.3.
 Ehrenreich, Cathrine Louise, f. Kaiser, 5.5.
 Eigtved, Aage, 7.5.
 Eilertsen, A., Instrumentmager, 20.5.
 Eisenhuth, Martha, 13.6.
 Eistrup, P. W., Handelsgartner, 16.5.
 Ekdal, Cai Ørum, Læge, SBS, 6.2.
 Elberling, Augusta, f. Jørgensen, KS, 19.5.
 Elboth, Laur., Barberm., 2.8.
 Elfort, Ellen, 12.1; M: J. A.
 Elleboe, Solveig, 3.3.
 Ellegaard, Thorvald, Cykelrytter*, 27.4.
 Elling, Th., Sognef., Aalbæk, bkg. 20.5.
 Elmenhoff-Nielsen, Ellen, E. e. Dyrl., Hyllested, bkg. 1.2.
 Elmgren, Augusta, Frøken, 19.8.
 Elming, Gudrun Lykke, f. Ewald, Herning, 6.12.
 Elvig, A., Kommunaldir.*, Frederikshavn, bkg. 26.1.
 Emsbo, Poul, Overdyrlæge, Ringsted, d. i Nicaragua, bkg. 19.1.
 Enemark, Petrea Johanne, f. Preisler, 12.7.
 Enevoldsen, E. H., Stabsoff., 25.8.
 Engelsted, Knud Zimmermann, Ing., Boston, 14.12.
 Engstrom, Ester, Centralm., 11.5.
 — Ivar, Musiker, 21.6.
 — Ludvig Bruno, Formand*, FS, 25.10.
 Enna, Maren Kirstine, f. Topp, Klasse-lott.koll., 27.6.
 Enne, Niels Brinch, Hospitalsforv.*, 4.3.
 Enok, Karl Th., SBS, 15.5.
 Eriksen, Axel, Ktch. i Handelsbanken, 5.3.
 — Kirstine, Klasselott.koll., Middelfart, 17.4.
 Ermgaard, Aage, Fuldm.*, 22.8.
 Ernak, Gunnar, Kaptl. (S) i Fodf., 15.7.
 Errild, Oscar, Oversgt., 31.8.
 Erslev, Rolf., Driftsinsp.*, Ing., KS, 11.2.
 Erstad-Pedersen, G. C., Broncestober, bkg. 16.1.
 Esche, Margr., f. Andersen, 10.5.
 Eshington, Astrid, bkg. 4.2.
 Eskesen, Asger, Valgm.pr., Skanderup, 15.8.
 Essemann, F. C., Generalmajor, 9.3.
 Estornell, Th. T. P., KS, 5.5.
 Ettrup, H. M., Politifuldm.*, Korsør, 27.11.
 Euler, Martha Emma, f. Heidenreich, KS, 7.9.
 Ewald, Alma Kathr. Frue, KS, 19.1.
 Evald, Einar J., Linierm., 19.8.
 — Jacob Claudius, Amtsrevisor, KS, 24.9.
 Ewald, Karen, Forf., bkg. 28.7.
 Evert, Charles Marius, Værkf., KS, 9.6.
 Exner, Nanna, 6.11.
 Exsteen, Johanne Marie, 15.5.
 v. Eyben, Christiane, 6.9.
 Fabricius, Otto, Overretssagf., 24.11.
 Fagerholt, Johanne, Frue, 3.6.
 Fahlén, Gunna, Frue, bkg. 18.6.
 Falbe-Hansen, Anna M., E. e. Maskinm., Esbjerg, 13.2.
 — Marie, bkg. 21.4; M: Lektor, Virum.
 Falck, Arvid Vald., Blikkensl., KS, 28.1.
 Falcke, Astrid, 10.3.
 Falentin, Minna, bkg. 25.11; M: Skibsf., Troense.
 Falk, Hans Chr., Kustode, KS, 15.11.
 — Marie, Frue, Vejle, 30.7.
 — Thekla, Frue, 20.9.
 Falkmann, Sophie, f. Borch, Stockholm, 29.12.
 Fauherholdt, Marg., f. Lerche, Enke-pastorinde, 27.4.
 Faurholt, Kristine, E. e. Lærer, Olstrup, bkg. 9.8.
 Fedeler, Kerstin, 15.9.
 Feigh, Julie Helga, 9.5.
 Feilberg, Edel, Askov, 6.4.
 — Elisabeth (Lise), bkg. 4.3.
 Felding, Astrid, f. Burmeister, 9.12.
 Fenger, Else, f. Bay, 24.2.
 — Erik Benedikt, Elektroing., Alexandria Virginia, 4.1.
 — H. M., Købmand, Aarhus, bkg. 2.4.
 Fenneberg, Emo, Lyngby, 25.2; M: Borgm.
 Fensmark, A., Legationsraad, 23.7.
 Ferlov, Holger, Kunsthandler, 5.10.
 Fester, Georgius, Dir., 14.11.
 Feveile, Hans, Dir., 21.8.
 Fiala, Julia, f. Mortensen, 12.3.
 — Stine, Olga Anna, 26.9.
 Fibiger, Mathilde, Professorinde, 17.10.
 — Robert Charles, Kunstmaler, KS, 9.10.
 Fich, Anna Johanne, f. Hartz, 7.1.
 — Rudolf U., 13.7; H: Frida.
 Fick, Harry S., Driftsinsp., 5.4.
 — Holger A., Værkm.* v. Orlogsværf-tet, 22.6.

- Fiebig, Carl, Boghandler, 16.6.
 Fiedler, Svend G., Fabr., Civiling., 2.11.
 Finneberg, Jensine, 29.11.
 Finnich, Laur., Snedkerm., Slagelse, 15.9.
 Finsen, Merete, f. Grut, 30.12; M: Arkitekt.
 — Nanna, f. Meyer, 19.12.
 Firgang, Antonius Ivanova, f. Sokolova, bkg. 14.9.
 Fisch, Fruma, 27.8.
 Fischer, Alice Betzer, 4.6; M: Olaf.
 — Anna Petrine, f. Nielsen, FS. 12.7.
 — Eiler, Dir., Caracas, bkg. 29.9.
 — Else Rathmann, Gl. Tølløse, 8.9.
 — Erik Samsoe, Købm., Hillerød, KS. 21.12.
 — Frederikke, E. e. Kæmner, Hobro, bkg. 9.3.
 — Henrik Ibsen Gladstone, Arbejdsmand, KS. 13.1.
 — Hj. Olaf, Flyttearb., KS. 19.7.
 — Ida Charlotte, f. Christensen, KS. 8.10.
 — Jakob Bernh., Læge, Dr. med., Haderslev, bkg. 26.10.
 — Knud Ax., Maskinarb., KS. 9.9.
 — Sonja, f. Bengtsen, bkg. 31.12; M: Peter F.
 — Willy Vilh., Mekaniker, KS. 29.9.
 Fischer-Larsen, Erik, Fabr., 30.12.
 Fischer-Møller, Johanne, E. e. Læge, 7.12.
 Fischer-Rasmussen, Softe, f. Christensen, Køge, 19.1.
 Fisker, Søren, Gaardejer*, Hadsten, bkg. 20.11.
 Fix, Helene Marie, f. Labger, 13.4.
 Fjeldborg, Frederikke, f. Hede, 31.1.
 Flatau, Knud Wulff, 28.12.
 Fledelius, Emilie, 9.3.
 Fleischer, Ingeborg, f. Frederiksen, 4.4.
 Flensborg, O. P., Lokomotivf.*, Aalborg, bkg. 8.2.
 Fleron, Emil, Civiling., 10.1.
 — Margrethe, Frue, Odense, 5.6.
 — Nathalie, f. Richter, 15.5.
 Flindt, Emil Marius, Frisørm. 10.7.
 — Emilius, Revisor, KS. 20.5.
 Flindt-Larsen, Viggo, Læge, Odense, 4.2.
 Flink, Eva, bkg. 8.7.
 Floor, Elisabeth, KS. 5.5.
 Flygenring, Christense, 1.1.; M: Charles.
 Fobian, Axel, Esbønderup, 7.10.
 — Kjeld Joh., Læderhdl., Hillerød, 22.6.
 Fog, Knud C., Propr., Skellebækgaard, 9.12.
 — Otto, 24.4.
 Fogh, Eva Gersdorff, 12.10.
 Fogt, Kristiane, Froken, 9.10.
 Fogtmann, Peter Ant., 31.5.
 Foldberg, Elna, Tandlæge, 30.5.
 — Marie, f. Jensen, KS. 22.9.
 Folke, Dan, Dir., Komponist, Sæpt.
 Folkmann, Maré, E. e. Skibsf., Nekso, bkg. 28.7.
 Folting, Elisab., E. e. Skovrider, 25.3.
 Fonseca, Alma, Aalborg, 23.11; M: Restauratør.
 Forsberg, Irma, bkg. 7.11.
 — Oscar, Insp., 30.8.
 Foss, Ane Kirstine Frederikke, E., KS. 23.6.
 — Gunnar, Domorganist* i Viborg, Komponist, Hillerød, 4.8.
 — Inger Marie, KS. 23.7.
 — Olga Andrea, Bogbinder, KS. 23.12.
 Foverskov, Marie, f. Osterberg, 21.10.
 Fox, Georg John, Sproglærer, KS. 25.8.
 Fraenkel, Sophie, f. Lund, E. e. Civiling., 23.9.
 Francke, Anna Camilla, f. Hansen, KS. 9.8.
 — Aug. Em., Værkm.*, KS. 18.8.
 — Tom Flemming, KS. 8.4.
 Frandsen, L. P., Maskinm., 27.11.
 — Lilli, f. Scharffenberg, 14.2; E. e. Overlæge, Odder.
 Frausteter, Isak, Korresp., KS. 17.6.
 Frederiksen, Astrid, f. Bunch, 28.8.
 — Eva, f. Meyer, Lektor*, 3.1.
 — F. K., Overlæge, Ringsted, bkg. 1.6.
 — Holger, Kaptajn i Int., 30.12.
 — Knud, Landsretssagf., Faaborg, bkg. 2.9.
 — L., Propr.*, Sdr. Tulstrupgd., bkg. 3.3.
 Fredskilde, N. C. L., 22.9.
 Fredsted, Andreas, Fabr., 1.4.
 Fremming, Marie Noline, f. Brandt, 4.2.; M: Sognepr.
 Frenzel, Martha, 8.9.
 Frese, Rob., Maskinm.*, 25.9.
 Frey, Rosa Karoline Mathilde, Oldfrue, KS. 12.3.
 Freytag, Ane Kristine, KS. 4.10.
 Friberg, Carla Elvira, Prokurist, FS. 29.9.
 — Nelly Olivia, KS. 17.4.
 Friderichsen, J. M. W., Godsejer, Kjøerstrup, 20.7.
 Friebel, Else, f. Thymer, Kalundborg, 3.8; M: Bankkass.
 Frigioni, Agnes Sofie Marie, KS. 4.10.
 Friis, Aage Lindeschou, 31.12; H: Olga.
 — Anna Louise, f. Rasmussen, KS. 2.12.
 — E., Rodem.*, MF., 14.1.

- Friis, Hansigne, E. e. Slagterm., Hellebæk, 24.2.
 — Jens Peter, Kioskejer, Viborg, bkg. 15.2.
 — L. A., Viktualiehdl.*, 4.2.
 — Søren, Pakm., NBS. 8.2.
 — Ville, Professorinde, E. e. Overlæge, Dr. med., 5.1.
 — Zacharias, Forretn.fører, 4.2.
 Friis-Hansen, Ejn., Ingenior, 14.7.
 Friis-Jensen, Julie, Frue, 9.8.
 Friis-Skotte, Anna, E. e. Minister, 26.4.
 Frikke, Frida, f. Brorsen, 13.7.
 Frimodt, Ingeb., f. Holten, 26.7.
 — M. L., Gross., 15.5; H: Ingeb., f. Holten.
 Frisch, Edith, E. e. Undervisn.min., Prof., 21.5.
 — K. P. J. Ansgar, Finmek., FS. 13.12.
 Frisenberg, Oldach, Malerm., Chicago, bkg. 2.12.
 Fristrup, Camilla, 1.7; Sst.: Helga.
 Fritz, Annasophie, f. Fabricius, 5.4.
 Fritzbojer, Carl, Overing., 21.1.
 Froberg, Olivia, 13.7.
 — Rasmine Emilie, f. Wittrock, FS. 12.11.
 Frost, Elsa, f. Erlenbeck, 5.4; S: Bjørn.
 — Hertha Mariane, Syerske, KS. 18.11.
 Fröhlich, Chr., Kontorch, Sonderborg, bkg. 7.4.
 Fugl, A., Dommer*, Aalborg, 18.3.
 — Axel, Handelsgartner, Vordingborg, 17.10.
 Fuglsang, P. L., 18.12.
 Fugmann, Meta, Frøken, 1.7; Sst: Margr.
 Funch, Carl Johs., Gaardejer*, Olsker, bkg. 1.6.
 — Mette, Frue, 7.4.
 Funck, Carl Chr. Sofus, Overlærer*, KS. 6.4.
 — Caroline Margr., f. Jørgensen, Nærum, NBS. 14.12.
 Futtrup, Hulda, Frue, 12.7.
 Fürst, Kaj, Landsretssagf. 13.2.
 — Petrea, f. Petersen, FS. 29.1.
 Følger, Hulda Margr., Professorinde, 2.9.
 Fonss, Louise, Kalundborg, bkg. 11.5.
 Gabe, Martha, f. Schram, 31.5.
 Gad, Edv. August, NBS. 5.10.
 — Ingrid, 7.9.
 Gaertner, Rob., 28.10.
 Gall, Elmer Chr., Oliemøller, KS. 28.12.
 Galle, C. F. E., Trafikkontr., Lyngby, 12.11.
 Gamboe, Thora Johanne, Translatrice, 3.7.
 Gammelgaard, Lise, f. Skovgaard, 16.11.
 Gammeltoft, Carl, Dir., 6.9.
 — Signe Marie (Sis), f. Graver, KS. 9.9.
 — Svend Aage, Professor, Dr. med., 2.11.
 Gamst, Olaf, Dir., Ängelholm, 8.6.
 Gantzel, Herm. Jørgen, Vognm.*, NBS. 14.12.
 Gautier, Carl Didier, Gross., 18.1; H: Hertha.
 Gedde, Eduard, Plantageejer, Eldorado, Missiones, 19.7.
 — Knud, Højeskoleforst., Humlebæk, 21.3.
 Geddey, Ove C., Overtrafikkontr., 4.12; H: Ida Marie.
 Geertsen, C. F., Malerm., Esbjerg, 6.4.
 Geisler, Lise, 13.1.
 Gemzoe, K. H., Arkitekt, 9.11.
 Gerdes, Jens Chr. Fr., Bagerm.*, KS. 12.1.
 Gerlach, Jensine Cathrine, KS. 31.8.
 Gerstenfeldt, Hans, Dir., Speditør, 11.6.
 Gertz, A. J., Postm.*, cand. polit., 6.4.
 — Agnete, Viborg, M: Bossemager, 16.5.
 Gether, F. J. M., Trafikinsp.*, 11.10.
 Giering, Johs., Overretssagf., bkg. 12.11.
 Giese, Agnete, 15.10; Br.: Hjalmar.
 Gislinge, Holger, Vejer og Maaler*, Svendborg, bkg. 2.7.
 Gjellerup, Knud, Overlæge*, Randsklove, 5.12.
 — Sv. A., Fuldm., 28.9.
 Gjerlev, Rob. Carl, FS. 21.4.
 Gjersoe, Karen, f. Lütken, E. e. Distriktslæge, Oslo, 12.8.
 Gjørup, Estrid, Ærøskøbing, 15.6.
 Glahn, Vilh., f. Warming, E. e. Sognepr., Dr. theol., 24.3.
 Glarbo, Karen Ragnhild, f. Kampmann, 2.12.
 Glavind, Mathilde, Frue, Terndrup, bkg. 20.1.
 Gliim, Erik, Skræderm., Roskilde, 23.1.
 Glob, Kip Agnete, f. Mols, 28.2; M: Kunstmaler.
 Gløde, Anna, 11.7; M: F. A. C.
 Godske, Carl, Fabr., 26.9.
 Goldberg, Fanny Sara, KS. 5.11.
 Goldin, Sara, f. Daglopolski, NBS. 23.11.
 Goldschmidt, Anne Margr., f. Budde-Lund, E., 19.2.
 — Ita, E., KS. 2.4.
 Goldstein, John, 17.11., USA.
 Goldvig, G., Theodor, Toldkontr.*, 12.2.
 Goosmann, Knud, Arkivar, KS. 24.12.

- Gorosch, Isak, Skræderm., og H:
— Mina, f. Schoolkin, SBS. 23.7.
— Rachel, E., KS. 15.1.
- Gosch, Ellen Marietta, f. Kolding, KS. 16.11.
- Gotthardt, Valborg Hjortensberg, 5.10.
- Gottlieb, Philip, Gross., Rungsted, 23.10.
- Gottspenn, Christine, 6.3.
- Graae, Agnes, f. Hattensen, 26.6; M: Hospitalsinsp.*
— Anna Kirstine, f. Hansen, NBS. 12.10.
— Sigrid, f. Alme, FS. 13.10.
- Grabow, Ingrid, Afd.sygepl.*, Esbjerg, 28.3.
- Gradert, Hermantine Kirstine, 1.10; S: Willy.
- Gram, Grethe, Frue, 25.3.
— H. P., Kobmand*, 17.1.
— Karen Julie Dorthe Kirstine, 23.9.
— Margrethe, KS. 26.3.
— Thora Louise, Froken, 25.1.
— Viggo Emanuel, Rutebilchauffør, NBS. 7.9.
- Gramstrup, Henry Wang, Roskilde, 14.7.
- Grandjean, Anna Margr. Kristine, f. Holm., 7.2.
— Paul, 10.9, Stockholm.
- Granild, N. J. R., Sognepr., Viby J., 11.5.
- Grau, A. K. B., Sporv.funkt., KS. 22.12.
- Graves, Margr., f. Hansen, NBS. 2.3.
- Gravesen, N. P., Læge, Sdr. Kongerslev, 13.9.
- Green, Henrik, Sergent, SBS. 7.5.
— Tove Goltz, f. Knudsen, 18.9.
- Greggaard, Anna Juliette, f. Johansen, 20.10.
- Gregersen, Ole, Pastor emer., Esbjerg, 4.4.
— Thora, Anna Elise, f. Svendsen, KS. 19.7.
- Greibe, Oscar, Gross., 29.3.
- Gress-Pedersen, Johs., Slagterm., 9.8.
- Grevenkop-Castenskiold, Else, f. Ahlefeldt-Laurvig, Kammerherreinde, Horbygaard, bkg. 7.5.
- Grevy, John James, Buntm., KS. 31.3.
- Grey, P. N., Kobm., Aarhus, bkg. 18.2.
- Griebel, Frederikke, 17.1.
— Niels, FS. 23.8.
- Grimm, Kaj W. F., KS. 15.2.
- Gromoff, Tatjana, Froken, FS. 3.4.
- Gross, Rob. Johs., Fabr., Aarhus, bkg. 29.9.
- Groth, Ernst Robert, Kontorchef, 17.9.
— Knud Arnold, Maskining., 6.12; H: Marie.
- Groth, Niels Juel, Herreekviperingshandler, Odense, 11.6.
— Sv., Portner, KS. 30.12.
— Vilhelmina Augusta, f. Larsen, NBS. 7.9.
- Grove, Gudrun Wenneche, Malerinde, KS. 11.3.
— Ulla, f. Hedemann, 6.10.
- Grubb, Olga Emma Christine, 1.7.
- Grue, Agnes, 9.11.
- Grundtmann, Else, f. Schmidt, E. e. Sagf., 11.8.
- Grundtvig, Otto Norn, cand. pharm., 10.1.
- Grunnet, Magda Grønbech, Økonoma, bkg. 19.10.
- Grunnet-Rasmussen, N. J., Redaktør, 8.9.
- Gruno, Elna, Frue, 18.7.
- Grünberger, Lily Gerda, f. Larsen, KS. 26.2.
- Grüner, Willy Otto, Værkf., 3.11.
- Grünwald, Chr., Museumsinsp., Overretssagf., bkg. 3.1.
- Grønbech, Hilbert, Bagerm., 18.8.
— Thorvald, Postm.* i Ebeltoft, 17.2.
- Gudmann, Ernst Henry, Vognm., 5.8.
— Helene, f. Hjørdemaal, 8.1.
- Gudme, Iver Max de Hemmer, Ing. og H:
— Vera, f. Andersen, 4.8. i Holland.
— Valborg, 24.4.
- Gudnitz, Carl, Kobm., bkg. 12.10.
— Martha Sophie, 22.4.
- Guhle, Anton, Glarm., 4.6.
- Guldager, Rud. Herm., KS., 11.9.
- Guldmann, A. C., Stationsforst., Stilling, 6.8.
- Gullander, Cathrine, Off. i Frelsens Hær, 25.3.
- Gundel, Anna Mathilde, f. Albin, 23.10.
- Gundelach, C. H., Oberst, 11.3.
- Gundlach, J. V., Postm.*, Dronninglund, bkg. 29.7.
- Gunnar, Aage, Postm., Helsingør, 29.6.
- Gunst, Carl, Kobm., 6.12.
- Guntel, K. L. H., Stabsoff., 3.3.
- Gurewitsch, Ida, Frue, 12.4.
- Gyldenstein, Kr., Gross., Speditor, 11.1; H: Esther.
- Gyldentorp, Robert, Konsul, Dir., 15.1.
- Güldner, Einar, Frisorm.*, 19.11.
— Wilh., Hovm.* i DFDS, 5.4.
- Gylling, Wasja, 3.11.
- Gülstorf, Arnold, Frisorm., 14.2.
- Güttler, Hedevid, 12.4.
- Goltnitz, Carl, 14.6.
- Haagensen, Eva, Kommune!, 16.11.
- Haahr, Anna Sofie, f. Frandsen, NBS. 7.9.

- Haar, Anton, Købm., Gram, bkg. 28.6.
 Haase, Peter, Bankass.*, 11.1.
 — Sv. Melbye, Gross., 20.4; H: Thora.
 Haastrup, Ellen, f. Wartenberg, 6.4.
 Haderup, Ernst, Tamlæge, 26.12.
 Hage, Alfr., 21.2.
 — Gunild, f. Larsen, 12.1. M: B. H., Hasseriis.
 Hagedorn, Corintha, Frue, 27.9.
 Hagedberg, Harald Vagn, 8.10, N.York.
 Hagelskjær, Jens, Gdr., Brandkærgrd., 27.4.
 Hagemester, Louise, E. e. Kapt., Fyrm., Lemvig, 9.12.
 Hagen, Mathea, 21.4.
 Hagens, Niels, 13.5; H: Frida.
 Halberg, Viggo, Læge, Odense, bkg. 21.12.
 Hald, A., Herregaardsmiss., Aarhus, bkg. 12.6.
 — Ax. V., Gross., 2.11. i Lissabon.
 — Niels, Førstelærer*, Horsens, 4.6.
 Hallager, Peter, Korpsoff., 5.6.
 Halling, Otto, Salgschef, 25.2.
 Halsteen, Karl Oskar Viggo, Faktor, KS. 27.8.
 Halstrøm, Mathilde, Teltholder, Frue, 31.8.
 Hamar, Astrid, f. Thellemann, 31.10.
 Hamburger, Else, Gymnastikpædagog, 9.6.
 — Frode, Overbanem.*, Bremdal, bkg. 23.12.
 Hameister, Laurits, Maskinsnedker, 28.7.
 Hammeken, O. P., Juv. og Guldsmed, 30.9.
 Hammer, Georg, Danselærer*, Hadsund, bkg. 5.10.
 — Harald Em. Vald., Maskinm., NBS. 17.2.
 — Helene Marie, f. Jonassen, 30.9.
 — Henrik, 26.8.
 — Nielsine, E., f. Nielsen, KS. 13.1.
 Hammerich L., Landsretssagf., 25.3.
 Hammersgaard, Kirsten Marie, Frue, 10.9.
 Hammershøj, Holger, Fabr., 4.6.
 Hamrum, C. A., Overtoldinsp., Aarhus, 25.11.
 Handberg, Johanne J., Skolebest.*, 14.6.
 Handreck, Franz, Gross., 2.12.
 Hansen, A. L., Hoteldir.*, Aarhus, bkg. 12.11.
 — A. P., Dyrl., Brandelev, 27.8.
 — A. P., Redaktor, Sønderborg, bkg. 22.11.
 — Ax. Egede, Forst.* f. Valby tekn. Skole, 5.1.
 Hansen Bernh., Dir., 11.6.
 — C. C., Gymnastikl., Løjtn., 10.9.
 — Chr. E., Snedkerm., Fabr., Lillerod, 11.10.
 — E. A., Telegrafing., 28.2.
 — Ejvind Møller, Overing., cand. polyt., 10.1.
 — Frederik, Murerm., Fakse Ladepl., 5.8.
 — H., Korpsoff., 6.4.
 — H. L. E., Bankdir., Hillerod, 31.5.
 — H. M. Fabritius de Tegnagel, Gdr., 20.11.
 — H. P., Tomrer, MA*, bkg. 1.2.
 — H. P. Underdir., 7.3.
 — Hans (Rødby), Gdr., MF.*, 13.12.
 — Hans O., Løjtn., Flyver, 19.5.
 — Henning, Underdir., cand. jur., 2.12.
 — Ingeborg, g. Hansen, Landsretssagf., Landstingsformand*, 5.8.
 — J. E., Postm.* i Jyderup, 18.11.
 — J. P., Skibsmaskinm.*, Korsør, 17.9.
 — Johan, Købm., ML.*, Holstebro, bkg. 20.11.
 — Johs., Førstelærer, Stige, bkg. 10.3.
 — Johs., Kontorchef, Redaktør, 22.12.
 — Karl Konst., Dir., Aalborg, bkg. 27.4.
 — Knud E., Arkitekt, 18.5.
 — Lars, Kunstmaler, Tegnelærer, Middelfart, 18.7.
 — Laur., Assurandør, cand. jur., 1.5.
 — Laurids, Redaktør, MB.*, Hillerod, 22.12.
 — Marius, Flojtenist, 21.4.
 — Marius, Overværkm.* i Hærens Flyvertropper, 15.9.
 — N. Chr., Bogtr., Holbæk, bkg. 16.3.
 — O. J., Overing., cand. polyt., 14.1.
 — Oluf, Sygehusinsp., Roskilde, 12.11.
 — Peter, Driftsleder, Borgm.*, Kallundborg, bkg. 20.5.
 — R. C., Skoleinsp.*, Ballerup, 23.1.
 — Sigrid Trier, Højskoleforst.*, KS. 8.3.
 — Vilh. Bendix, Kommuneleærer, Ebeltoft, 4.6.
 — Vilhelm, Landsretssagf., Fredericia, bkg. 6.3.
 Hanson, H. A. R., Kapt., 10.3.
 Harbo, Chr., Fiskeskipper, Esbjerg, bkg. 7.4.
 Harboe, Astrid, 7.11.
 — Rütger, 19.3; H: Margr.
 Harder, M. D., Købm., Aarhus, bkg. 30.1.
 — Oline, 9.2.
 Hardt, Harriet, f. Jørgensen, Hobro, bkg. 5.4.
 Harild, Marie Oline, f. Legarth, NBS. 30.3.

- Harstad, Elisabeth, f. Bloch, Afd.læge, 15.11.
- Hartmann, A. V. E., Ing., Fuldm. i Mag., KS. 22.3.
- Knud W., Fotohdl., 25.11; H: Martha.
- Martha, 10.4.
- Hartoft, L. F. E., Godseksp., 7.8.
- Hartvig, Marie Mathilde, KS. 11.10.
- Hartz, Ebba, Frue, Odense, 25.3; M: Dir.
- Hasemann, Helge, Lagerchef, KS. 13.7.
- Hasle, H., E. e. Dyrslæge, Harby, bkg. 30.6.
- Haslev, Sanne, Diakonisse, 3.4.
- Haslund, Anna, f. Aabel, 1.6.
- Hass, Ella, Lærerinde*, Helsingør, 6.1.
- Fr. Gustav, KS. 4.10.
- Hasselbalch, Antoine Sophie, 2.9.
- M: Karl, Borupgaard.
- Hasselpflug, Emilie Mathilde, KS. 17.4; M: Overtoldbetj.
- Hastrup, H., Kontorchef* i Kirkemin., 18.1.
- Knud, Planteskoleejer, 28.4.
- Hattensen, Emma, Konventualinde, 5.9.
- Hatting, Marie, Malerinde, bkg. 23.12.
- Hauberg, T., Førstelærer, MF.*, Askildrup, 8.10.
- Haubo, Andre, Musikl., Frøken, 15.10.
- Haugaard, C., Postkontr., bkg. 8.8.
- Kirsten, f. Jensen, 2.8. Irene, Argentina.
- Rosa, bkg. 6.10.
- Hauge, Anna, Frue, 2.9.
- Haunstrup, Mathilde, f. Krarup, 4.4.
- Hecht-Petersen, J. E., Overretssagf., Odense, 1.8.
- Heckscher, Ingrid Dagmar, KS. 21.12.
- Hedegaard, Kresten Brix, Lærer*, Vejle, bkg. 9.5.
- Hedtoft, Ella, f. Holleufer, 4.12. M: Statsminister.
- Heede, Otto, 23.10.
- Heegaard, O. A., Civiling., 3.2.
- Poul E., Pakhusform., Viborg, bkg. 12.1.
- Hegedys, Bertha Marie, 4.7; M: Marcell.
- Hegelund, Karen Marie, f. Beck Sørensen, 11.5.
- Hegner, Gerda Brandstrup, 29.11.
- Heiberg, Andrea, Pastorinde, Fredericia, bkg. 4.1.
- Gerda Johanne, Frøken, 2.7.
- Hans Chr. Rørdam, 8.1; H: Martine.
- Heick, Chr., Gdr., Hovborg, bkg. 25.11.
- Heide, Anna Cecilie, Skolebest.*, Nyk. F., 8.6.
- Rolf V., Propr.*, bkg. 24.5.
- Heide-Jørgensen, Emmy, 17.1; M: Dommer.
- Heidemann, Frederikke, 7.10.
- Heiden, Karen Gotke, FS. 3.3.
- Heimbürger, Agnes, E. e. Guldsmed, 25.10.
- Hein, Heinrich, 10.12.
- Emil Heinrich, KS. 4.8.
- Ingeb. Vilh., Danselærerinde*, 10.8.
- Peter, Fabr., 6.10.
- Hein-Hansen, Ebba, Trafikass., 8.2.
- Heine, Asbjørn, 2.12.
- Carl, Gross., 10.5.
- Heinemann, Max M., Salgschef, NBS. 21.12.
- Heinicke, Helga, Frøken, bkg. 12.8.
- Heinz, Ellen, f. Iversen, 31.10.
- Heise, L., Chr., Toldkontr., 9.7.
- Magdalene, f. Bruun, E. e. Overretssagf., 5.6.
- Maria Kirstine, f. Olsen, KS. 12.10.
- Mathilde, Telegrafbest., Bramminge, bkg. 18.2.
- Hejde, Nic., Skibsf.*, 17.8.
- Helbeck, Henriette, 4.4.
- Heldt, Marie, E., 4.10.
- Helger, Holger, Dir., 21.8.
- Helholm, Carl, Distriktschef, Odense, 17.10.
- Helleberg, Carl, Værkm.,* 25.11.
- Lene, Frue, 13.4.
- Hellenberg, Ellen, E., 21.2.
- Hellesen, Ellen, f. Birkedal, 14.12.
- Hellmuth, Ida, Frue, 25.3.
- Helsted, Augusta Marie; M: Typograf, KS. 1.2.
- Helweg-Larsen, Astrid, f. Heiberg, Provstinde, 3.1.
- Hemmert, Petrea Vilhelmina, f. Breidahl, KS. 13.8.
- Hemmingsen, T. V., Overing.*, cand. polyt., 27.2.
- Hempel, Ruth Anne Mette Britta Merete, 6.5.
- Hempel-Jørgensen, Aage, Dir., Ejby, bkg. 18.6.
- Henning-Jensen, Erik, Teaterdir.*, Aarhus, 23.8.
- Hennings, Karl Edv., 19.10.
- Henningsen, Ingeborg, f. Balslev, 2.3.
- Viggo, Læge, Kolding, 10.1.
- Henrichsen, R. W., Læge, Græsted, bkg. 12.11.
- Henriksen, P. Lund, Overlitograf, Odense, bkg. 19.8.
- Henriques, Karen, 3.6.
- Paul, Gross., 18.3.
- Hensch, Laur., cand. mag., 15.7.
- Hergett, Emma Louise, bkg. 12.2.

- Herholdt, Louise Christine, f. Rafn, 12.11.
- Herlow, M. P., Landsretssagf., Helsingør, 27.5.
- Hermann, A. R., Gross., Odense, 8.4.
— J. C. E. G., Stationsm.*, Stenlose, bkg. 15.3.
- Hermansen, Christine, Klinikindehaver* bkg. 20.3.
— Ingeborg, f. Toxværd, 11.8.
- Herner, H. C., Stationsforst.*, 5.5.
- Herold, Marie, Frue, 15.9.
- Herskind, Chr. Ludv., KS. 9.2.
— Georg Ewald, Ing., 6.5.
— Karen, E. e. Forst., Rønde, bkg. 3.7.
- Hertz, Georg, 24.3; D: Karen Henriques.
— Helmar Vilh., Købm., Slagelse, 7.1.
— Inga Sofie Johanne, f. Simonsen, FS. 3.5.
— J. M., Rektor*, 8.6.
— Niels Peter, Vognm., 13.5.
- Hertzum, N. A., Hovedbogholder, Vejle, 13.12.
- Hervard, Emil Selby, Fabr., 1.3.
- Hess, Frieda, f. Gutgesell, KS. 2.10.
- Hesse, Dagmar, Frue, 25.6.
- Hessel, Adolf Edv. Pfeifer, Trykkeriarb., KS. 25.9.
- Hessdald, Erik, Eksportør, Kolding, bkg. 8.5.
- Hessellund, Herluf, Læge, 28.6.
- Hessing, John, M., Dir., 23.2.
- Hilarius-Kalkau, Eigil, KS. 27.12.
— Helene, 23.7.
- Hilcher, Johanne W., f. Gargul, KS. 4.1.
- Hildebrandt, Jorgine, f. Brabrand, E., 4.7.
— Sigurd, Dir., bkg. 14.2.
- Hillebranner, Holger, Overtoldbetjent, 14.6; H: Ella.
- Hillers, Kay Trap, Gross., Slagelse, 2.12.
- Hilmand, Fridtjof, 29.8.
- Himmelstrup, Otto, Docent, MF., 31.3.
- Hindby, C., Skattedir., Aarhus, 31.3.
- Hingst, Carl, Musikdir., Svendborg, bkg. 3.10.
- Hintz, Georg Louis, KS. 19.10.
- Hintze, Aage Stender, Skibsf., 31.1.
- Hinz, Helga, Frue, bkg. 15.7.
- Hiort, Pegga, f. Pio, 16.11.
- Hippo, Klara Margretha, f. Romberg, 17.11.
- Hjermind, Alfr. Laur., Malerm., KS. 20.12.
- Hjorth, Ebbe Hartmann, Dir., Kalundborg, bkg. 5.1.
— Finn, Lagerchef, 12.3.
- Hjorth, Johanne, Frue, 8.10.
— Niels Henrik, Kontorchef i Indenrigs- og Boligmin., 19.9.
— Niels N. F., Maskinm.*, 9.12.
— Petrea N., E., 25.2.
— Preben, Overass. i DSB, 25.3.
- Hoff, Gerda, f. Reingaard, 17.1.
- Hoff-Hansen, Joachim, 21.2.
- Hoffensetz, Hansine, E. e. Gdr., Nykøbing F., bkg. 18.5.
- Hoffmann, Agnes Elfrieda, f. Brandth, 4.9.
— Agnes, KS. 30.6; M: Arbejds m.
— Ale (Axel), Dir.*, Slagelse, 1.10.
— Jens Chr., KS. 4.8.
— Karen Emilie, f. Frederiksen, NBS. 27.7.
— Martha, f. Dietzmann, 11.4.
— Max, Konsulent, 27.6.
— Oscar, Komp., Musikl., Odense, bkg. 11.3.
— Rudolf, Tobakshdl., 24.9.
- Hoffmeyer, Marie Kirstine (Mimi), f. Muus, 9.3.
- Hofman-Bang, Karen Agnete, Hofmangave, 26.12.
- Hogrefe, Chr. Fr. Jul., Sgt., 30.1.
- Hohlenberg, Astrid Marie, KS. 4.1.
- Holbak, Niels, Kmaler, Founstrf., Esbjerg, bkg. 16.2.
- Holbech, Nora Olivia, f. Pedersen, SBS. 31.1.
- Holbek, A. J., Oberstløjtn., 8.2.
- Holboll, Frida, f. Dreyer, E. e. Oberstløjtn., 8.4.
— Vald., Departementschef*, Minister*, 19.6.
- Holck, Margrethe S., Post- og Tlgr.-kass., 15.5.
— S. N., Overl., 11.11.
- Holleufer, Carl Nic., KS. 20.9.
- Hollænder, L. M., Teglværksejer, Kolding, bkg. 9.12.
- Holm, Adolph, Th., Fuldm.; H: Olivia, 21.4.
— Agnes, 13.2.
— Ane Kirstine, f. Albrethsen, 13.7.
— Anna Marie, f. Corell, 25.11.
— Anton, Grd., Bendixminde, bkg. 28.6.
— Chr. Fr., Landinsp., Lyngby, 7.10.
— E. V., Kordegn, Sorø, bkg. 24.7.
— Ejnar, Faktor, KS. 26.2.
— Gertrud Christiane, E. e. Amtslæge i Randers, bkg. 1.2.
— Harald, Disp., bkg. 27.10.
— Henny, f. Langwagn, 2.12.
— Hjalmar, Maskinm.*, 8.2.
— Ida, Frøken, 23.6.
— Ingeb. Aug., f. Erlandsson, 30.6.
— Johs. E., Husejer, 21.2.

- Holm Knud, Inspektor Sønderborg, 3.9.
 — Knud Ove, Fabriksm., KS. 22.4.
 — Ludvig, Kunstmaler, 11.4.
 — Margrethe, F. J., f. Møller, 2.2; M: Fritz.
 — Minona Augusta, 19.5.
 — N. P., Snedkerm., Middelfart, bkg. 12.2.
 Holmark, S., Sagf., Aarhus, bkg. 22.4.
 Holmberg, Marie Elvine, f. Rasmussen, FS. 22.12.
 Holmgaard, M. C., Propr., Hvidsten, bkg. 5.5.
 Holmquist, Carl Oskar, Murer, 4.6.
 — G., Murerm., 28.4.
 Holmqvist, Louise, f. Hoffacker, KS. 13.4.
 — Ola J., Vaskeriejer, 21.8.
 Holst, Aksel, Maskinhdl., Holsted, bkg. 16.7.
 — Anna, f. Bachke, 20.12.
 — Astrid, Jordem.*, bkg. 1.3.
 Carla Margr., Johanne Antonie, NBS. 12.10.
 — C. H. G., Postm.*, 15.8.
 — Charlotte, f. Behrendt, 8.10.
 — Emilie Sophie L., KS. 24.8.
 — Georg, Maalerkontr.*, 12.5.
 — Gudm. Sadolin, Viceskoleinsp.*, Kallundbro, 22.6.
 — Gunnar Møller, Dr. phil. & med., 29.12.
 — Hans Jørgen, Fenrik, KS. 3.3.
 — Jak. Aks. H. O., Handelsmand. KS. 3.3.
 — Laur., Købm., Agerso, 11.8.
 — Martha Marie, KS. 8.11.
 — Meta, f. Jagd, 7.12.
 — Nicoline, Frue, KS. 3.3.
 — P., Propr., Helgenæs, bkg. 4.1.
 Holstebro, Thyra, 26.11.
 v. Holstein, Agnes Augusta Margr. Stael, KS. 11.2.
 Holt, Jens, Sognepr., Navr-Siv, 28.9.
 — Oluf, Konsulent, bkg. 3.6.
 — Tage, Læge, Holstebro, 3.12.
 Holtermann, Christine, 10.7; M: Malerm.
 Holtzweissig, Christine Marie Elvira, Frue, KS. 25.5.
 Holzmüller, Paul Oskar, KS. 28.9.
 Honnens, Poul Fr., Repræsentant, KS. 21.1.
 Hoppe, Gottfred, Slagelse, 9.10.
 Horn, Oscar, Dr. med., KS. 30.8.
 Hornbech, Elisa, f. Siemsen, 16.2.
 Horne, R., Fabrikant, bkg. 16.1.
 Horneman, Thora, 12.5.
 Hornemann, Mary, Pianistinde, bkg. 27.5.
 Hou, Methine, f. Wulff, 5.2.
 Hougaard, Anders J., 9.7.
 — Gunnar From, Reklamekonsulent, KS. 16.8.
 — Marie, Sygepl., 15.10.
 Houmøller, Adolf, Dir., Civiling., 1.4.
 — Charles, 24.7.
 Houvenaeghel, Ida, f. Andelin, NBS. 23.3.
 Hougaard, Niels, Gdr., Sællerup, bkg. 12.1.
 Houmann, Johanne, f. Berg, 20.11.
 — Laura, 5.12.
 v. d. Hude, Amanda Caspara, E., f. Hansen, FS. 21.4.
 — Lillian, f. Lie, 14.4.
 Hultberg, Gunnar Valfrid, Værkf., 21.2.
 Hunter, Ingv. Mich., Repræsent. FS. 12.11.
 v. Husen, Erna, 23.7.
 v. Huth, Marie Amalie, Aalborg, 6.2; E. e. Dømmer.
 Huus, Henning, 2.5.
 — Ove, Arkitekt, 2.11.
 Huusum, Elna Sophie, 12.5.
 Hvalsoe, Elisab., Frøken, 22.11.
 Hvenegaard, Ingeborg, Frue, 26.11.
 Hvid, Emil, Amtsf. forv.*, Thisted, 2.8.
 — Marie, Nærum, 25.8.
 Hvidbjerg, Thea, bkg. 12.7.
 Hviid, Lars, Godsejer, Wilhelmsborg, bkg. 17.4.
 Hühn, Frode, bkg. 5.6; H: Vera.
 Hylleholt, J. P., Kommune lærer, Løgstør, 22.4.
 Hækkerup, Petrea Johanne, E. e. Borgm., 7.8.
 Hünschell, Joh. Margr., Malerinde, KS. 22.11.
 Hock, Johanne, E. e. Tlgr.kontr., Fredericia, bkg. 20.1.
 Hoeg, Vald., Postkontr.*, Løjt., 1.7.
 Hoeg-Hansen, Inga, 6.7.
 Hoegh, Ulla, Frue, Odense, bkg. 1.3.
 Hogenhoff, Vilh. Charles, Cellist v. Statsradiof., KS. 23.7.
 Hogsbro, Halvor, Toldforv.*, Faxe, 22.3.
 Hogsted, N., Lærer*, Kjellerup, bkg. 14.1.
 Hoher, Jørgen, Pastor emer., Bedsted Lo, 1.4.
 Hohn, Hugo, Kapelm., Haderslev, bkg. 6.4.
 Hoier, Johanna, f. Svensson, 19.3.
 Højendahl, Karen Margr., 24.7.
 Højrup, Karoline, 21.11.
 Hom, Dorothea, 5.11.
 Hongaard, Anna, Overlærer, Frøken, 18.11.

- Hønnicke, Herm., Tømrem., Gram, bkg. 31.12.
- Höpfner, Aage Edm., KS. 26.6.
— Carl Vilh., 11.3.
- Høppner, Karen M. A. V., KS. 8.9.
- Hørdum, Tove, 26.6.
- Hørring, Johannes, Landsretspræsident*, Ordensskatmester, Viborg, 21.12.
- Høy, Alfr., Konditor, 13.11.
- Høyberg, Aa. Vilh., Gas- og Vandm., KS. 17.4.
- Høyer, Anna Margr., f. Metzsch, NBS. 26.10.
— Chr. Henr., Vægter*, KS. 12.5.
— Vilhelmine, 24.5; M: Halvor.
- Høyer-Møller, Asger, Bankfuldm.*, La Grange, Ill., bkg. 13.11.
- Høyernielsen, Valborg, f. Lund, 22.1.
- Høyrup, Chr. A., Dir., cand. polyt., 5.4.
— Gudrun, 18.8.
- Ibsen, Chr., Kons., Gdr., Strøbyegede, bkg. 5.1.
- Ibsen-Sørensen, Arne, Flyverløjt., 24.9.
- Illum, Alb. Joh. Andr., KS. 4.10.
- Ingbøl, Inger, f. Liljefalk; M: Amtslæge.
- Ingdahl, Olga, 24.4.
- Ingerslev, Else, Sygepl., bkg. 17.3.
— Marie, f. Heiberg, Dalum Kl., 27.9.
- Ipsen, Georg, Læge, Hundslund, bkg. 27.10.
- Irgens-Müller, Berta, f. Larsen, 14.11.
- Isberg, John Gordon Clay, 7.3.
- Ishøy, Cecilie, Sygepl.*, 2.11.
- Isidora, Emilie Juliane, Musikl., Lyngby, bkg. 2.12.
- Islef, J. P., Regnsk.fører* i Store Nordiske, 13.2.
- Iversen, Aksel, Gross., Assurandor, 19.7.
— Ejnar, Købm., Næstved, bkg. 20.11.
— Martin, Købm., Odense, 18.4.
- Jacobi, Louise Frederikke, E., f. Langkilde, KS. 26.5.
- Jacobsen, Anne, Odense, bkg. 23.4; M: Bankdir. G. J.
— Ingeborg, Lektor, cand. mag., Odense, 21.10.
— Jac. Chr., Enelærer, Oslos, 16.7.
— K. L. V., Postkontr.*, 11.6.
— Martha H. C., Forstander, 15.1.
— Peter Nic., Sognepræst*, Hojer, bkg. 22.11.
- Jacoby, Marianne, Frue, Odense, M: Overlæge.
- Jahns, Carl C. A., Værkm.*, 28.9.
- Jahnsen, Fr., Civiling., 28.6; H: Helga.
- Jakobsen, K. M. J., Wendelboe, Overlærer, 5.11.
- Jall, H. F., Gdr., Kapt., Ballerup, 25.8.
- Jankjær, Hertha, Tandlæge, 6.4.
- Janner, Osvald, Bogbinderm., bkg. 21.5.
- Jansen, Gert Dirch, Gdr.*, St. Magleby, 12.3.
- Jappe, Ernst Heinr., Værkform., KS. 24.4.
- Jark, Svend, Flyverelev, 5.6. i Canada.
- Jarlbæk, Edith Cathrine, f. Grammer, Gudhjem, 9.2.
- Jarle, Hakon, Dir., 11.9.
- Jasmund, Gertrud, E., Aabenraa, bkg. 9.1.
- Jastow, Flora, f. Dellheim, 30.10.
- Jelsbo, Carl Vald., Viceinsp., KS. 21.5.
- Jelstrup, Poula, Frk. 8.5.
- Jensen, A. Thastum, Branddir.*, Bøgen, bkg. 14.7.
— Albert, Tømrem., Ballerup, 8.7.
— Alfr., Tekstilfabr., Herning, bkg. 3.7.
— Carl, Forsikringsdir.*, 20.1; H: Else.
— Carl Vilh., Dir., Restauratør, 30.11.
— Clemen, Haveinsp.*, Tømnerup, 18.10.
— Gustav B., Reklamekunstner, New York, bkg. 29.6.
— H. K., Fyrmester, 20.9.
— H. P. C., Korpsoff., Materialforv., 24.4.
— Harald, Gross., Fredericia, bkg. 7.9.
— Hjalmar, Gdr., Gammelsminde, 20.9.
— J. J., Fabrikinsp.*, Civiling., Næstved, 14.12.
— J. Jeppe, Pastor emer., Mellerup, bkg. 21.1.
— J. K., Redaktør, Stege, bkg. 26.2.
— Jens, Konsulent, Gdr., Borris, bkg. 7.10.
— Jens Mich., Sparekassedir.*, Gdr.*, Skejbjerg, bkg. 8.5.
— Johs., Sognepr. Vejby-Sejlstrup, 30.8.
— K. L. E., Gross., 28.5.
— Karen Elisab. Noack, 15.4.
— Knud, Civiling., Maskining.* v. DSB, Holstebro, 2.6.
— Niels A., Sognepr.*, Møgeltonder, 3.3.
— Peter, Dir.*, Thorshavn, 16.7.
— Rich., Forf., Red., bkg. 1.4.
— Rigmor Astrid Ide, f. v. Gersdorff, FS. 22.11.
— Theo, Bygmester, Pasadena, bkg. 24.7.
— Viggo R. S., Købm., Husm., MA, Højbjerg, 30.6.
— Vigilius, Repræs., cand. pharm., Hasseris, bkg. 4.6.

- Jensen Wilfred L.S., Stenhuggerm., Thisted, 21.4.
 — Vilh., Violinist, bkg. 3.9.
- Jeppesen, A. O. A., Trafikinsp., 30.7.
 — Ax. Gerh., Fuldm. i Forsvarsmin. 9.6.
 — R. H. A., Rektor*, Aabenraa, bkg. 5.3.
- Jepsen, A. J., Stationsforst.*, Vojens, 9.2.
 — H. A., Skoleinsp.*, Aabenraa, 2.3.
 — Mathea, f. Gudme, 17.1.
- Jerndorff-Jessen, Ellen, Overlærer, 17.2.
- Jersie, Wald. Viggo, Tømrerm., 10.7.
- Jerver, Henning, Arkitekt, Vicebygn.-insp., 13.10.
- Jespersen, Kai Wilhelm, Dyrslæge, bkg. 10.7.
- Jessen, Emilie, Frue, bkg. 16.7.
 — Georg Qvist, Arkitekt, 20.11.
 — Haagen, Overlæge, Dr. med., Aarhus, 14.12.
- Johannesen, Marie, f. Pii, 28.1; M: Tapetsrererm.
 — Holger, Tapetsrererm., 29.3.
- Johannsen, A. V., Stationsforst., 16.7.
- Johansen, C. F., Kontorchef*, 31.8.
 — E. S., Professor v. Polyt. Læreanst., 19.5.
 — Edv., Organist v. Timotheusk., 1.10.
 — Frits, Dir., 31.5.
 — H. P. J., Viceskoledir.*, 25.5.
 — Jacob, Murerm., 9.11.
 — J. N. C. E., Post- og Telegrafass., 14.3.
 — Johs. P., Civiling., Aalborg, bkg. 3.9.
- Johnsen, Carl, Musikpæd., 10.1.
 — Einar V., Skibsf., 4.9.
 — Jenny, f. Greisen, 1.3.
 — Mia, f. Lütken, 22.6.
- Johnson, Fred., Fabr., Florida, 2.11.
- Jonsen, Henning, Dir., 6.4.
- Josephsen, J. M., Red.sekr., MA.*, 14.4.
- Josias, Martin, Købm., Sønderborg, 26.4.
- Juel, Ax. Esgær, Fabr., Sdr., Vissing, 24.9.
 — Elise Henriette, FS. 21.4.
- Juhl, Elisabeth, Frue, 1.12.
 — Otto, Manufakturhdl., 19.5.
 — Sigrid, Frue, 2.4.
 — S. Chr., Manufakturhdl., Brørup, bkg. 4.8.
- Juhler, Anna E., KS. 2.12.
- Juncher, Kirsten, f. Henningsen, Musesumsass., 9.12.
- Jung, Herm. Anders, Borstenbinder, KS. 29.12.
- Junger, Georgi, 2.4.
- Jurckmann, Axel, Skovshoved, 2.6.
- Jusjong, Frank, 6.12 i New York.
- Just, Chr. Viggo, Skibsf.*, 22.8.
 — Ellen Marie, 8.10.
 — Hjalmar, Forretningsf., Aarhus, bkg. 20.1.
- Juul, Jul., Fiskerifoged, Nakskov, bkg. 9.6.
 — Th. Julian Chr., Ing., KS. 20.4.
 — Valborg, Evanda, 28.3.
- Jæger, M. K., Fuldm., 19.5.
- Jørgensen, Hans J., Dr. phil. KS. 6.2.
 — Jeanne, Transl., 18.1.
 — Knud Maegaard, Dyrslæge, Højelse, bkg. 30.11.
 — P. L., Godseksp., Fr.berg St., 27.12.
 — Poul, Dyrslæge, Ordrup, 24.11.
 — Rs., Gdr., ML*, Fjerritslev, Forp., 2.7.
 — Rasmus, Toldkontrolør, KS. 8.3.
 — Robert, Kunstmaler, bkg. 14.10.
 — Thorv., Apoteker*, Horsens, 21.3.
 — Vald., Sognefoged, Nørballe, 13.11.
- Kaaber, Fr. Th. K., KS. 19.11.
- Kaae, Thyra Nic. Pedersen, Frøken, FS. 3.2.
- Kaas, Ida Lovise Frederikke, Ass.*, KS. 25.8.
- Kaas-Rasmussen, Ellen, f. Schourup, 11.3.
- Kaasgaard, C. P., Komp., Gdr., bkg. 16.7.
- Kabaczink, Thora Joh. Marie, f. Ørum, NBS. 13.7.
- Kademann, Olivia, 6.2.
- Kaiser, Gerda Dorthea, f. Jensen, KS. 18.8.
 — Grete, f. Heilbrunn, 26.9.
- Kalischer, Siegfred, 31.3; H: Elin.
- Kalkerup, Sv. P., Scenem., 28.11.
- Kallmoes, Emma, f. Olsen, 14.9.
 — Oluf, Dir., 22.8.
- Kammer, Erna, 13.11.
- Kamper, Astrid, bkg. 23.6.
- Kampff, Inger, 10.12; M: Omar.
- Kappel, Beatrice, f. Shaw, NBS. 10.8.
- Kasch, Caroline Andrea Elisabeth, FS. 21.7.
- Kastberg, Ole Chr., Kontr., KS. 29.12.
- Kastrup, Thorv., 10.6.
- Kattrup, Edith, Helsingør, 13.7.
- Kauffmann, Inger, Manufakturhandler, 18.8.
- Kay, Poulina, f. Lindholm, 17.11.
- Kayser, Erik, Dir., Civiling., 24.3.
- Keiding, Inger Margr., 23.11.
- Keis, Petra, 28.8; M: Carl E.
- Keller, Elsa Helena, f. Hermann. KS. 19.7.

- Keller, Karla Marie, f. Westergaard, 19.11.
- Kellermann, Amalie Magd. L., KS. 17.9.
- Asger, Læge, 14.1.
- Kelstrup, Magda, Entreprenør, Odense, bkg. 7.1.
- Kemp, Dagny, 10.2.
- Kempf, Anna Helena, f. Heinrich, KS. 9.8.
- Kennild, Kitty, f. Juncker, 20.1.
- Kesselhahn, Marie Thora, KS. 4.11.
- Kiel, Minus Laur. Andr., Overpostbud, KS. 12.8.
- Kieldby, H. Svitzer, Fabr., 5.11.
- Kierrunggaard, Bertha Kirstine, f. Pedersen, KS, 12.1.
- Kiersgaard, S. E. Suell, Forp.*, 1.1.
- Kierulf, William, bkg. 19.3; d. i Jordan.
- Kierulff, Poula, 29.7.
- Sv. A., Gross., 2.3.
- Kiessig, Dagmar, f. Gjerne, KS. 12.11.
- Kildemoes, N. N., Oberst i Ing., 14.9.
- Kildentoft, Har. Vilh., Porteføljemager* KS. 3.6.
- Kinch, Svend, Kontorchef, Lektor, 1.10.
- Kindt, Anna Kristine Marie, f. Olsen, 21.4.
- Kinzi, Kamma, 5.4, E. e. Kontorchef.
- Kirk-Jensen, A., Dir., 22.6.
- Kirkegaard, Chresten, Politiass.*, 25.12.
- Kirkelund, Marie, Skoleinsp., Froken, Vejle, bkg. 13.3.
- Kirkemo, Mikal, Ing., 3.10.
- Kirschner, Anna Nicoline, E., 23.2.
- Kirstein, Arthur, Bankdir., Struer, 18.2.
- Charles, Politibetj. 8.11.
- Marie, 15.1.
- Kisbye, Josephine Caroline, NBS. 30.3.
- Kisum, Anna Maria, 9.1; M: Harald.
- Kiær, Poul, Postass.* 10.1.
- Kiorboe, Henning, Revisionschef, cand. polit., 27.4.
- Marie Elisabeth, 7.8.
- Otto, Civildommer,* Viborg, 21.9.
- Kjeldsen, N. K., Overlærer*, Viborg, bkg. 7.1.
- Kjellmann, Kristine, E., KS. 2.12.
- Kjer, Hans P., Gdr., Hyrup, 28.2.
- Kjer, Anna, f. Kjeldsen, 9.3.
- Arne Bernh., Dir., 18.8.
- Augusta, Tandlæge, 23.4.
- Ellen Frederikke Stilhoff, FS. 6.10.
- Erh., Ass.* i DSB, 16.7.
- Jens, Efterskoleforst.*, Ulfborg, bkg. 12.1.
- Mads, Dir., Lemvig, 21.10.
- Niels H. A., Sognef., Lægdsn., Stakroge, 3.4.
- Kjærboel, V., Forp., Krogslyst, 14.2.
- Kjærsig, Jens, Sparekassedir., Gdr., bkg. 17.2.
- Kjærulf, Jens Rob. Chr., Frimærkehdl., KS. 25.2.
- Kjærulff, Aks. Vald., 17.12.
- Kjongsdal, Niels H., Forf., Politiass., bkg. 12.12.
- Kleimann, Jonny Israel, 21.2.
- Klein, F. O., Driftsleder*, 16.9.
- Sofus, A., Smedem., Maribo, 17.11.
- Klein-Madsen, Rob. Chr., Kontorchef, KS. 27.9.
- Kleis, Hulda, E., 18.1.
- Klem, Harald, Klædefabr., 24.7.
- Klentz, Erik Frantz, Havnearb., KS. 9.1.
- Klestrup, Inge, 20.8.
- Klindt, Anna, 3.6.
- Klingenberg, Jenny, Komml., 13.3.
- Klinkwort, Anna Kristine, KS. 8.11.
- Klint, Kaare, Professor, Arkitekt, 28.3.
- Klitgaard, Poul, 3.7.: H: Ada.
- Klixbüll, Hildur Gerda, KS. 17.9.
- Marie, Rest., Hjørring, bkg. 26.8.
- Klok, Martine Frederikke R., Fruc, 24.2.
- Kloster, Marie, Haderslev, bkg. 16.4; M: Gross.
- N. J., Slagterm., Kolding, bkg. 29.5.
- Klostergaard, S., Murerm., Aarhus, bkg. 7.9.
- Klungseth, Per, 27.7.
- Klüwer, Ida Joh. Mathilde, KS. 30.4.
- Mette Marie, bkg. 17.2.
- Klæbel, Kay, 14.3.
- Knack (kld. Kragh), Laur. Vilh. M. FS. 22.10.
- Knoblauch, Aug. T., Oberstlojtn. i Fodf., 1.2.
- Johanne, f. Boss, bkg. 22.10.
- Marline Christia, KS. 27.5.
- Knoth, Anna, 11.8.
- Knub, Georg N., Maskining.*, Aarhus. 9.7.
- Knudsen, Bertram, Konditor, Kolding, bkg. 27.5.
- Elise, E. e. Gymn.dir., Odense, 5.3.
- N. C., Postm., Hjallerup, 19.1.
- Knudstrup, Axel Niels, Afd.leder*, KS. 28.6.
- Knutzen, Anna Lovise, f. Brockdorff, KS. 3.11.
- Knofter, Th. H. A., Glarm., KS. 23.8.
- Kobbernagel, P. C. F., Beregner, Dr. phil., 29.5.
- Koch, Bodil, Bornehaveleder, Aarhus. bkg. 1.6.
- Finn Chr., Flyverlojtn. 21.6.
- Gerh.. Slagterm., Holstebro, bkg. 2.11.
- J. Chr. Bauer, bkg. 11.11.

- Koch, Jørgen, Gross., 13.12.
 — Knud, 30.9; H: Marianne.
 — Marianne, E. e. Overdyrl., Silkeborg, bkg. 1.2.
 — Marie, f. Duurloo, 12.7.
 — Mogens, Hotelejer, Rø, 3.2.
 — Peter, Journ., Forf., bkg. 25.10.
 — Rs. Malling, KS. 9.4.
 — Thoger Reenberg Teilmann, 29.5.
 Kock, Aage Nic. Fr., Lok.fører, 23.12.
 — Ane Marie, f. Hansen, KS. 8.9.
 — Kaj Viktor, 17.5.
 — Koefoed, H. Chr., Kapt., Propr., Laegaard, 17.2.
 Koefoed, H. G., Overing., Dr. techn, bkg. 30.1.
 — Ingeborg, f. Folting; M: Overlæge, 28.3.
 Kofoed, Astrid, f. Dieckmann, 16.5; E. e. Kordegn.
 — Ida, bkg. 29.12; S: Louis.
 — Jørgen, cand. theol., Ronne, 4.5.
 — Wilhelma, Frue, 23.4.
 Kofoed-Hansen, Ebba, f. Weller, 24.12.
 Kold, Carla, 11.6.
 Kolling, Otto Chr. Krath, Anlægsgartn., SBS. 27.12.
 Kongsbak, Jacob, Gross., 2.3.
 Kongsdal, Thora, f. Haase, 20.2.
 Kongstad, Chr., Hovedkass.*, 8.4.
 Kongsted, Inger, f. Kjædebye, 14.12.
 Kongstorp, Lauge T., Oberstl. i Art., Aarhus, 14.4.
 Konner, C., Fabr., Odense, 2.10.
 Koppel, Augusta, 1.7; Br: Otto.
 — Arnold 31.10.
 — Rs., Murerm., Grenaa, bkg. 8.5.
 Korch, Morten, Forf. 9.10.
 Kornerup, Einar, Murerm., 9.9.
 — Frederikke, f. Kruse. 23.8.
 Kornitski, Pinkus, 7.4; H: Mascha.
 Korsgaard, M., Universitetskurator*, 18.7.
 Korshøj, N. B., Landsretssagf., Holte, bkg. 9.2.
 Krabbe, Erh. Ch., Fuldm., Holstebro, bkg. 5.5.
 — Trine Emilie, Korresp., KS. 16.8.
 Kraft, Elin, f. Baumann, 11.10; M: Ritm.
 — Tenna Frederiksen, kgl. Kammer-sangerinde, 16.3.
 Krag, Aksel, Professor, Pasadena, bkg. 20.6.
 — Astrid, E. e. Købm., Randers, bkg. 30.3.
 — Ebba Agnete, KS. 26.2.
 — Marie, f. Eriksen, 28.9.
 Krag-Jue-Vind-Frijs, Mogens, Greve, KS. 4.1.
 Kragh, Ebba, 26.2.
 — Georg, Trælagerarb., KS. 6.3.
 — Henriette, Oversygepl.*, 24.6.
 — Karen, Froken, Randers, 31.5.
 — Kristine, E., KS. 11.5.
 — Knud, Fabr., 27.7.
 — Magnus Otto, 10.10.
 — Peter Karl, Handelsgartn. 27.1.
 Kramer, J. D., Rentier, bkg. 31.1.
 Krarup, Jon Ivar, Skibs*, 7.6.
 — Mathea, E., Birkerød, 17.3.
 — P. C. E., Oberst, af Rytt., Tølløse, 21.2.
 Krasnik, Mendel, Konfektionshdl., bkg. 11.6.
 Kraunsøe, Karen, f. Dorndorf, 15.9.
 Krause, Ejnar, Frugthdl., 13.5.
 — Martha, f. Hauschild, 3.11.
 Krautwald, Sonja K., f. Andersen, KS. 3.3.
 Krebs, Georg, Afd.ing., 17.6.
 Kreutz, A. J., Arrestforv.*, Ronne, bkg. 15.10.
 Kreutzfeldt, Louise, 19.2.
 Kreutzmann, Agnes Soph. Frederikke, NBS. 19.1.
 Kriegel, Karen Joseph. Caroline, NBS. 18.5.
 Krieger, Laura, Lærerinde*, Durup, bkg. 15.8.
 Kringelbach, Elna, 5.11; Sst: Paula Heiberg.
 Krog, P. K. M. P., Sognef., Gdr., Idestrup, 2.6.
 — Thorvald, Læge, Holstebro, bkg. 8.4.
 Krogh, Beate, Overlærer*, Kolding, bkg. 7.10.
 — Ejnar Emil, Frisørm., KS. 28.10.
 — Ernst Ankjær, Overbetj., 15.4.
 Krogh-Johansen, Martha, f. Gram, 2.11.
 Krohn, Helene Margr., f. Ovesen, KS. 25.10.
 — Pietro, Overinsp., 17.4.
 Krolikowski, Adalbert, 6.10.
 Kroman, Petra, f. Møllmann, 27.9.
 Kromann, Cathrine, 15.4.
 — Ejnar Laur., Tjener, KS. 3.4.
 Krull, Lothar C., Afd.chef, 13.1.
 — P., Skibs., Ommel, bkg. 27.4.
 Kruse, Arthur, 21.7.
 — Ejnar Gottfred, 14.1.
 — Holger, Civiling., 11.3.
 — Lars A., Redningsm., Fisker, Ska-gen, bkg. 15.10.
 — Margr. Elisab. Marie, 14.10.
 Krügel, Karen J., 8.5.
 Krüger, Christiane Louise Th., Kom-munel.*, KS. 12.2.
 — Georg Scheel, Gartner, 8.2.; H: Thea.

- Kryger, Anne P., Frue, Nykøbing F., bkg. 27.10.
 — Jens Joh., Arbm.*, NBS. 2.6.
 — Johanne, 12.3.
 — Viggo, Tomrerm., 26.10.
 Krüger, Schou, Ebba, 7.7.; Sst: Ingeborg Wesche.
 Kroier, Agnes, f. Madsen, KS. 2.9.; M: Administrator.
 Krøll, Will., Brisbane, 30.9.
 Krøll-Schwartz, Ida, 17.5.
 Krøyer, Hedvig, 20.2; M: Thorv.
 Kudara, Frantz, 22.2; H: Ellen.
 Kuhn, Anna Dorthea Marie, f. Rasmussen, NBS. 9.6.
 Kühnmüch, Anna, 7.12.
 — Victor, Købm.*, 13.7.
 Künkel, Oscar Emil, KS. 6.7.
 Kunst, Vald. Hoff, 9.5.
 Kurlandski, Karen Iris, f. Eriksen, 3.9.
 Kurt, Hans, Restaurator*, KS 26,10.
 Kurtzhals, Gutte, 31.5; M: C. O.
 Kyhl, Olaf, Oberst, 19.5.
 Kühn, Andrea Lena, E; KS. 8.2.
 Kyhn, Karen, Frue, 12.7.
 Kühnreich, Anne M., 25.4.
 Küster, Anna Louise, f. Dyhr, NBS. 26.1.
 Kähler, Karen Leegaard, KS. 23.11.
 — Sigrid, f. Nielsen, 18.11.
 Kærgaard, Harald, 18.9.
 Køhl, Kaj, Kioskejer, bkg. 7.7.
 Köhler, Georg, Maskinn., 18.4.
 — Helene Margr., Frøken, 26.9.
 Køie, J. Eriksen, Urmager, Hellevad, 21.2.
 Kolln, Olaf, Slagterm., Vejle, bkg. 17.9.
 König, Rich. Ejn. Joh., Afd.leder, KS. 17.5.
 — Soph. Jul., Kontorchef* v. DSB, 4.7.
 — Viggo Rud. Joakim, Biblioteksass., NBS. 30.3.
 Königsberg, Wanda, Frøken, 14.5.
 Köppen, Peter, Husejer, 14.11.
 — Peter Vald., KS. 9.8.
 Laage, Jacobine Christiane, E. e. Apoteker Kolding, 11.1.
 — Thyra, Frue, 30.1.
 Ladegaard, A. V. H., Postkontr., Fredericia, bkg. 17.9.
 Lagermann, Petra Emilie, f. Kjeldsen, NBS. 22.6.
 Lagoni, Peter F., Godsejer, 24.9.
 Lakjer, Dagmar, Frue, 8.5.
 Lambrecht, Alma, E., KS. 24.4.
 Lampe, Bernh, Johs. Will., Fabriksarb., KS. 25.1.
 Landbo, C. C., Sognepr., Egebjærg, 5.11.
 Landgreen, Olga, 29.7.
 Landkilde, Paula Regitze, Frue, bkg. 22.9.
 Lang, Andr. Chr., Fulm.*, 18.12.
 — Peter Th., Bagerm., 18.2.
 — Viggo, Musiker, NBS., 23.11.
 Langballe, H. A., Gross., Aarhus, bkg. 6.11.
 — Hugo, Typograf, KS. 10.6.
 Langberg, Sigurd, Skuespiller, 8.7.
 Lange, Anna Christine, f. Hammerum, E., 17.1.
 — Bodil, f. Langkilde, Godsejer, Ørbækklunde, 9,5.
 — Carl S., 21.1; H: Ebba.
 — Else Elisab., f. Andreasen, FS. 18.1.
 — Georg W., Sygehusinsp., Usserød, bkg. 10.1.
 — Ingeborg, f. Horneman, 22.11.
 — Kamma Louise, 23.8.
 — Lars Eyvind, Plantagebest.*, 6.2.
 — Marianne, E., NBS. 30.11.
 — Petra, Frue, 28.9.
 — Theodor, Overportør, 5.8.
 Langeland, Konrad, Købm., Brønder-slev, bkg. 16.2.
 — Peter, Husm., St. Restrup, 22.7.
 Langhoff, Aage Juul Ferd. Hansteen, SBS. 1.11.
 Langkilde-Lauseen, Hans, Proprietær, Lunde, bkg. 10.3.
 Larchevaut, Gretchen, f. Lütken, 25.4.
 Larsen, Aksel, Læge, Kornerup, 30.9.
 — Christen, Civiling., bkg. 27.10.
 — E. O., Kapt., (S), 12.2.
 — Ellen, Forf., Bibl., cand. mag., 12.2.
 — Fr. Vilh., Toldkontr.*, KS. 25.3.
 — H. Stampe Valeur, Musikhdl.*, 26.1.
 — Hans Jeppe, Sogner.form., Gdr., Græsted, 18.4.
 — Holger, Gross., Viborg, bkg. 11.3.
 — Kaj, Overpostinsp., 6.6.
 — Karl Lauritz, Overlærer, bkg. 7.8.
 — L. O. C., Gdr., MA., Roholte, 25.11.
 — N. W., Gartner, Plantageejer, 24.9.
 — Rich. H. Roessler, Dir., cand. pharm. NBS. 25.8.
 — Sigv., Kommandorkapt. i Int., 16.6.
 — Vilh., Forst.*, Fredericia, 10.4.
 Lassen, C. F., Stationsforst.*, Vojens, bkg. 22.10.
 — F., Brygm.*, cand. pharm., Fredericia, 28.12.
 — Gertrud, Seminarieelev, bkg. 23.3; F: Gdr., Strukstrup.
 — Gertrud, f. Fox Maule, 18.6.
 — I. C., Propr., Brædstrup, bkg. 15.9.
 — O. P. A., Stationsforst.*, 24.6.
 — Paul, Gross., 28.2.
 — Vald., Dylrlæge, Aarhus, bkg. 16.9.

- Lasson, Cecilie, f. Palludan, Varde, 21.7.
— Maria E., f. Steenberg, 21.5.
- Lauridsen, L. Kr., Sagf., cand. jur., 8.1.
- Lauritzen, C., homøopatisk Læge, bkg. 30.1.
- Laursen, A. K. E., Overkontr., Randers, 24.2.
- Lawaetz, Kirstine, f. Gyving, 30.8.
— Otto Chr., Forp., Holmegaard, 21.9.
— Solveig Ellen, Frue, KS. 22.2.
- Lebel, Marie, Frue, bkg. 26.6.
- Leerberg, J. Chr., Kontorchef, Aarhus, bkg. 31.12.
- Lefevre, Inger, f. Seedorff, 26.7.
- Legéne, Kristine Martine, g. Kruse, bkg. 16.12.
— Peter Martin, Missionsdir., bkg. 30.11.
- Lehmann, Camilla, Bogholderske, 1.3.
- Leidersdorff, Thyra Camilla F., 13.9.
- Lemkow, Victor, Forf., Dir.*, 17.6.
- Lendal, A. V., Postm., Transl., cand. polyt., 4.5.
— Folmer, Civiling., KS. 23.9.
- Lendorff, Siegfriede, 7.4.
- Lenler, A. M., Bogholder, 2.3;
- Lenschou, V. F. C. M., Ing., NBS. 6.4.
- Lentz, Oluf, Gross., 31.1.
- Lerche, Jens, Gdr., Tebbestrup, bkg. 28.12.
— Johanne Petrinè, Frøken, NBS. 26.1.
- Lereng, Heinrich, Handelsgartner, Ishøj, 26.7.
- Leser, C. C., Forst., Civiling., Hørsholm, 7.4.
— K. A. H., Kapt., (S), 23.7.
— Rigmor, 17.3; M: Ernst.
- Leth, Anna, 22.3; M: P.
— Eigil, Gesandt*, 24.2.
— Laura, Frue, Fredensborg, bkg. 13.11.
- Leth-Clausen, John, Lærer, Rimmen, bkg. 2.8.
- Lethrabort, Andrew, Typograf, 17.10.
- Levin, Erik Arth. T., Snedkersvend, KS. 24.8.
- Lewinsky, Hans V., Værkf., KS. 7.10.
- Lewis, Astrid, E. f. Tammeland, NBS. 12.10.
- Levy, Laura, 5. 3; M: Adolf.
- Licht, Ejn. Oscar Ludvig, Tjener*, KS. 30.4.
— Ernst Rask, Ing., 5.2.
— Juliane, 31.8.
— Nielsine Pedersen, Frøken, 29.8.
- Lichtenberg, Emma, 25.3.
— Emmy Karla, f. Mammen, 19.5.
- de Lichtenberg, Gerh. Honnens, Kapt., Kmjkr., Hoptrup, 12.12.
- Lichtenstein, Max, Gross., KS. 12.5.
- Lilliengren, Jensine, Frue, 1.10.
- Linck, Elna, 20.6.
— Helge, Red., Forf., 23.10.
— Ingeborg, 13.5.
- Lincke, Mary Amalie, f. Soyer, Violinistinde, 17.3.
- Lind, Bertha Olivia Johanne, Direktrice, KS. 5.11.
— Caroline, f. Rørstrøm, 24.11.
— Hulda Andrea Karen Birgitte, f. Christensen, KS. 11.11.
— Ingeborg, 29.8; M: Apoteker C. B. L.
— Janus A., Gross., Aarhus, bkg. 25.1.
— Karen Marie, f. Madsen, Tommerup, 19.4.
— Kirsten, f. Juul-Pedersen, KS. 21.7.
— Laura Charlotte Boline Mariane, f. Jensen, 6.12.
— Siegfr. Vald., Maskinm., FS. 12.7.
— Svend Bille, Handelsgartner, Hæslev, 16.11.
— Thyra Rigmor, Frue, KS. 3.7.
— Valdemar, 8.7; H: Hertha.
- Lind-Madsen, Harald Pedro, KS. 28.6.
- Lindahl, Karen, Danserinde, bkg. 7.9.
— Axel, Gdr., Hornborg, bkg. 7.10.
— Oskar Poul Ferd., Typograf, KS. 21.12.
- Lindberg, Augusta, 4.12.
— Chr. B., Kørselsleder*, 15.11.
— Thora, 10.8.
- Lindell, Aage, Redningsinsp., 4.10.
— Dagmar, K., 11.9.
- Lindemann, Emilie, f. Franck, 26.7.
- Linder-Madsen, E., Fabr., 3.8.
- Linderstrøm-Lang, Lone, 3.7.
- Lindgreen, Maren, 4.9.
- Lindgren, Sidsel Marie Christensen, FS. 18.8.
- Lindhardt, Emma, Langerød, 13.11.
- Lindhardt, Anna Margr., Læge, Frøken, 15.7.
— Otto, Kontorchef* i DSB, 1.12.
- v. Lindholm, Mary Annette, 17.2.
- Lindskov, Kr., Fabr., Randers, bkg. 6.8.
- Lindwald, Aug., Maskinm.*, 12.7.
- Linnemann, Ax. H., Kontorchef, KS. 25.10.
— Herm. Schack, Skibsf., 29.3.
- Linnet, Andreas, Kommiss., Møgeltonder, bkg. 14.9.
- v. Linstow, Johs., Fuldm. hos Rigspolitichefen, 25.1.
- Lippert, Asta A. C., E., KS. 9.2.
— Engel, Frisorm., 1.11.
— K. V. E., Fagforeningsform., NBS. 26.10.
- Lippke, Gunnar, Repr. 28.1.
- Lisberg, Trea, 7.5.
- Lischke, Ninna, 21.2.

- Lissau, Max., Install., Vejle, bkg. 15.8.
 Lockenwitz, Carl, Skibsf.*, Bogo, bkg. 23.2.
 Lodberg, C. V., Ojenlæge, Viborg, bkg. 28.3.
 Lohmann, Emmely, KS. 4.9.
 — Johan, 6.11.
 — Viggo Alfr., Bestyrer, og Hustru:
 — Ebba, KS. 22.3.
 Lohse, Carla Emilie, Frue, KS. 6.7.
 — Knud, Havearkitekt, 10.1.
 — Louise Frederikke, 25.6.
 Loll, Gerda Elisab., Sygeplejerske, KS. 15.1.
 Lomholt, Sigrid, f. Claussen, Fredericia, 26.5.
 Lommer, Alexander, Konditor, 9.2.
 Loof, Vilh., Forvalter, 25.4.
 Loop, Georg, Snedkerm., 7.10.
 Loppnau, Marie, 5.9.
 Lorange, N. H., Kgl. Vejer og Maaler, Koge, 19.6.
 Lorentzen, Ernst Claus, Fiskeeksportør, bkg. 13.4.
 — Hans Henr., Mejeribest., Bredebro, 5.1.
 Lorenzen, Hans, Skibsf., Rinkenæs, bkg. 15.11.
 Lou, Ingeborg, bkg. 21.8.
 v. Lowzow, K. K., Kommandør, 25.1.
 Lublin, Karen, f. Raagaard, 10.5.
 Lucas, Marie Kathrine Elisab., f. Borglum, KS. 17.9.
 Ludwig, Friedr. Aug. Carl, Kunst-drejer, KS. 23.8.
 Ludwigs, L J T., Apoteker, Odense, bkg. 22.4.
 — Mimi, Bankass.*, 14.2.
 Ludvigsen, O. T., Transl., 3.9.
 Lumbye, Annina Theodora, E., KS. 25.6.
 Lund, Aage, Bogholder, KS. 6.12.
 — Alma Emilie Dagn., E. c. Toldkontr., Helsingør, bkg. 4.8.
 — Andreas, Sogneraadsform.*, Gdr., Fole, bkg. 9.8.
 — Andr. P., Postkontr.*, 5.12.
 — Anna Kirstine, KS. 23.8.
 — Asta, f. Borello-Hansen, Kl.lott.-koll., Saxkjøbing, bkg. 25.9.
 — Camilla, 6.12.
 — Carl Andr., Forretningsf., KS. 1.7.
 — Emma Kristine, f. Petersen, KS. 29.11.
 — Hedvig Christine, f. Levin, KS. 7.9., E e. Repr.
 — Jens Flemming, bkg. 25.9.
 — Johs. Alb. Emil, Kunstmaler, KS. 30.4.
 — Julie Vilh., f. Larsen, 29.3.
 Lund, Lyder Sagen, Styrn.*, 22.10.
 — Margr., Frue, 10.5.
 — Martha Halbon, 4.2.
 — Martin, Bodkerm., Viborg, bkg. 1.4.
 — Martin, Overværkm.*, 19.2.
 — Nic. P., Gross., Herreekv.hdl., 19.1.
 — Niels Otto C. W., Propr., Svendstrup v. Rudk., 23.1.
 — Niels Rud., Repræs., 15.5.
 — Olga, Frøken, 24.4.
 — Svend og Hustru:
 — Nora, 23.9.
 — T., Trafikkontr., bkg. 5.8.
 — Thorkild, Dir., Sagf., cand. jur., Ronne, 21.11.
 — Thorv., Trafikkontr., Frederikshavn, 4.8.
 Lundberg, Peter Johansen, 9.1.
 Lundgaard, Valborg, E. e. Læge, Brand, bkg. 20.8.
 Lundqvist, Therese, f. Berthelsen, 27.7.
 Lundstein, Carl Georg, Bankass.*, KS. 30.6.
 Lundstrom, Anna, Frue, 27.2.
 — Emma, E., 5.3.
 Lundström, Ernhold, Ing., 2.2.
 Lundstrom, Yrsa, Professorinde, 4.12.
 Lunde, Yrsa, 8.10; Br: Arthur.
 Lybye, Esther, f. Scheibel-Jensen, 27.12; M: Oberstl., Dir.
 Lüder, Arthur G. E., Bagerm., KS. 12.4.
 Lyhne, Kai Rahbek, Dir., bkg. 2.2.
 Lykkeberg, Ingeborg, 12.11.
 Lyngbye, Chr., Kontorchef*, bkg. 25.2.
 — Dagmar, 22.7; Göteborg.
 Lyngre, Ingeborg Dorthea, f. Salling, E., NBS. 25.5.
 Lühje, Carlo H., 24.2.
 Lütjens, Gudrun Lucie M. H., f. Pedersen, NBS. 10.8.
 Lüttichau, Vibeke, Kammerherreinde, Tjele, 13.8.
 Lützen, Ellen Elisabeth, Konsulinde, Fredericia, 11.1.
 Lützhøft, Holten, Dir., MA., 20.1.
 Lützhøft, Otto, se Petersen.
 Löffler, Dagmar, Aalsgaard, 5.8.
 Lonborg-Madsen, Hans, Civiing., Lis-sabon, 14.12.
 Loning-Hansen, Ellen, Forf., NBS. 10.8.
 Lorrington-Hansen, Anders, Boghandler, NBS. 10.8.
 Lørup, Carl Alb., 26.11.
 Lowe, Alfr., Snedkerm., FS. 9.6.
 Love, Stefanie Alida, 24.11.
 Lovengreen, Helene, f. Iversen, 27.8.
 — Kitty, 26.5.
 Lowenstein, P., Overbanemester, Kolding, bkg. 28.4.

- Lövenstein, Theodor, Antikv.hdl., 3.1.
 Lowert, A., Telegrafkontr., Kolding, 16.5.
- Maaløe**, Inger Urban, Porcellænsmalerinde, 20.8.
 Maare, Gunhild, Frue, bkg. 15.6.
 Maarup, Marie, f. Zacho, 30.8.
 Mackeprang, Ingeborg Joh., f. Winther, NBS. 30.11; M: Dr. phil.
 Madelung, Stig, 13.8.
 Madsen, A. J. G., Adjunkt*, Aalborg, 16.12.
 — A. V., Postmester, 16.2.
 — Adolph, M. N. R., Stationsforst.*, Odense, 18.9.
 — Alfred, Statistform. v. Det kgl. Teater, 26.7.
 — C. M., Forretn.fører, 27.7.
 — Carl, Operasanger, Humble, 4.3.
 — Erik, Kapt., 30.4.
 — F. W., Apoteker, Viborg, bkg. 29.9.
 — H. Scheel, Læge, Strynø, bkg. 11.2.
 — Halfdan, Lektor, 5.8.
 — Hans, Gdr.*, Branddir., Tune, 2.6.
 — Kr. Daniel, Forstelærer, Refsvindinge, 16.2.
 — Hjørdis, bkg. 26.7; M: Læge, Gram.
 — Viggo, Kunstmaler, 8.7.
 Maegaard, Hans H., Gdr., Ryslinge, bkg. 7.4.
 Magelund, Chr., Skoleinsp.*, Nyborg, bkg. 13.4.
 Magius, N. Chr., Skovrider*, bkg. 7.10.
 Makwarth, Kathrina Anna, KS. 12.10.
 Malling, Alfred, South Bend. Indien, 24.8.
 — Erik, Speditor, 1.8.
 Malmqvist, Ingeb., E., 15.6.
 Mandrup-Poulsen, L., Handelsgartner, Ringsted, 22.2.
 Mangor, Agnes M., Frue, KS. 18.3.
 Manicus-Hansen, C. G. J., Sagf., cand. jur., Horsholm, bkg. 23.5.
 — Thyra Beate, 29.8.
 Manniche, Kirsten K., KS. 12.10.
 Marcher, Carl Chr., Ejendomsnægler, Hillerød, 8.7.
 Marcussen, J. P., Hestehdl., Aulby M., bkg. 12.10.
 — Knud, Købm., Aalborg, 19.1.
 — Martha, Skolebest., 20.10.
 Marhauer, Kirstine, f. Nielsen, FS. 10.12.
 Mariboe, Hermine, f. Günther, 2.6.
 Mark, Svend, Kontorchef, cand. jur., 21.9.
 Marner, Else, f. Paulsen, Aalborg, bkg. 31.7.
 Marott, Chr. H., Frisorm.*, 9.8.
- Martens, Bodil, Marie, 4.1.
 — Ove, 7.7.
 — R. C., Overtraffikkontr., Aarhus, bkg. 10.2.
 Marx, Astrid Carla, 5.4; M: Edg.
 Mathiesen, Emma, f. Malling-Hansen, E., 20.3.
 — Sv. Aa., Ing., Opfinder, bkg. 3.6.
 Matthiasen, Heinrich, Forlagsboghandler, 8.6
 Matthiessen, Edv. Chr. Wichmann, Læge, Fredericia, bkg. 31.7.
 Matzen, Anna Cathrine, f. Thorup, 13.11.
 Mecklenburg, Hans Peter, KS. 6.9.
 Mehlbye, Gust. Ad., 27.2.
 Mehlsen, Fr. Hoffmann, Handelsrejsende, 13.6.
 v. Mehren, Methine, Frøken, 29.6.
 Meier, Sv. Aa., 5.4; H: Astrid.
 Meincke, Dirck Hagn, Skibshandler, Aalborg, bkg. 31.5.
 — Helma, 22.4; M: Einar.
 Meinertz, Ansgar, Civiling., NBS. 4.5.
 Meisner, Frederikke, 23.6.
 Meissner, Joh. Heinr., Lagerarb.*, KS. 14.4.
 Melbye, Marie Elisab., KS. 17.7.
 — Ruth, f. Borgvold, bkg. 14.7.
 Meyer, Hans P. R., Detailhdl.*, KS. 17.2.
 Melchior, Palle Laur. Victor, Violinist, 14.3.
 — Peter Alfr. Viggo, 16.1.
 Melin, Niels Ernfred, Skomagerm., 6.7.
 Mellerup, Aks., Bagerm., Horsens, bkg. 16.9.
 — Ernst Chr., Bibliotekar*, Taastrup, SBS. 23.8.
 Meng, Hans, Viceskoledir., Flensborg, 15.2.
 Mengers, C. C., Præst, Blairs, USA, 9.7.
 Mentzler, Anna, 30.10.
 Metz, Anna Sofie, f. Gleesen, FS. 14.7.
 Meulengracht, Carina Ingeborg, KS. 12.7.
 Meyer, Aage, Landsretssagf., Randers, bkg. 23.11.
 — Anna Kristine Karoline, f. Olsen, KS. 28.5.
 — Anna Nik., f. Borg, NBS. 27.7.
 — Aslaug Eleonora, KS. 9.4.
 — Augusta Scheel, Frue, KS. 11.12.
 — Carla, Frue, Form.* f. De danske Husmoderforeninger, 16.10.
 — Ejner, 1.3.
 — Ellen, 25.5; M: Edvin.
 — Else, f. Kjerulf, KS. 6.3.
 — Erik, Underdir., 26.1; H: Esther.
 — Fr., Smedem., 12.9.

- Meyer, Harry, Murerm., 8.2.
 — Herm. Rob. Ant., Kopist, KS. 26.6.
 — Ingeborg Margr., f. Thonnum, FS. 21.4.
 — Johs., Maskinm.*, 3.9.
 — Mary, E. e. Politim., 22.7.
 — Nielsine, f. Petersen, NBS. 18.5.
 — Ove, Dir., Ing., cand. polyt., 3.4.
 — Sigrid, f. Rasmussen, 4.3.
 — Valgerda, f. Fugl, 13.6.
 Michaelis, Alma, f. Samuelsen, 2.6.
 Michelsen, Chr., Gross., 1.7.
 — N. M., Sparekassedir.*, Hobro, bkg. 16.2.
 Middelboe, Margr., f. Jerndorff, FS. 5.11.
 Miede, Hugo H. W., Speditor, KS. 25.5.
 Mielche, Karen, 25.10.
 Mieritz, Erik, 3.7.
 Mikkelsen, Aksel H., Skibsf., Brooklyn, bkg. 1.12.
 — M. V. M., Landsretssagf., Viborg, 26.7.
 Milbrat, Anna, bkg. 19.7.
 Milén, Johanne, E., 3.4.
 Mitchell, André, Elektroinst., 9.7.
 Moe, Inger, f. Møller, 12.9.
 Moesgaard, N., Overbibl.*, Sønderborg, bkg. 5.11.
 Mogensen, I., Rektor* f. Aabenraa Statssk., 17.12.
 Mohr, Græthe, bkg. 12.7; M: Chr.
 — Kirstine Schmidt, 7.3.
 — Maja, 12.11.
 — Marianne Kristiane M., f. Pedersen, KS. 14.7.
 Moldt, Jens, Kontorchef, 19.12.
 Molitor-Lenschau, W., Ing.; H: Agnes; bkg. 2.4.
 Moltke, Mimi, Grevinde, f. Comt. Holstein, 8.4.
 Moltved, Chr., Holbæk, 23.4.
 Momme, Sv. Aage, bkg. 27.11.
 Monrad-Petersen, Knud, 2.12.
 Monty, Olga, 25.11.
 Morgan, Ellen Gjerum, 24.1 i New York.
 Mortensen, Sv. Peter, Fabr., Aarhus, bkg. 1.2.
 Mosdorf, Heinrich, Kunstmaler, Them, bkg. 17.11.
 Mose, Hildur, f. Lund, 18.3.
 — N. M., Baadsmand*, KS. 20.5.
 Mou, Birgitte, f. Christiansen, 20.7.
 Mourier, Marie M., f. Fönss, 18.2.
 Mouritzen, Jens, Bogh.* v. DSB, 2.8.
 Moustgaard, Poul, Sognepr., Løgstør, 13.6.
 Mulberg, Kr., Fiskeeksportør, Esbjerg, bkg. 10.6.
 Mullitsch, Margr. SBS. 15.5.
 Mulvad, Laur. Holdorf, Bagerm., 27.2.
 Munch, Ida Marie, f. Bendix, KS. 26.8.
 — Ida Stampe, 18.12.
 — Peter, Assurandør, Kolding, 18.3.
 — Sigurd, Peter, 1.10.
 Munck, Agnus Carl, 13.4.
 — Eigil Vald. V., Transportarb., KS. 20.3.
 — Gerda Joh. Margr., f. Erichsen, 9.12.
 — Hjørdis, 29.7; Sst: Aase.
 — Knud-Erik, 31.5.
 Mundeling, Alfr., Biografdir., Lohals, bkg. 13.8.
 Mundt, Anna Margr., 8.12; M: Landsretspræsident.
 Mungsfeldt, Niels P., Tobakshdl., KS. 23.10.
 Munk, A. C., Dir., 31.3.
 — Anna, Frøken, Skørping, bkg. 3.7.
 Murel, Nilssigne Martine Cecilie, 27.2.
 Mygdal, Kristine, E., KS. 15.11.
 Mygind, Helga, f. Stilling, 23.11.
 — Jenny Kirstine, E. e. Præst, KS. 5.1.
 Myhre, Anna, Frøken, 28.7.
 v. Müllen, Amelie Julie M., f. Eddelien, 31.8.
 Müller, Aage, Arkitekt, 23.3.
 — Aug., Fabr., Aabenraa, bkg. 3.6.
 — C. J., Manufakturhdl., 8.3.
 — Elna, f. Marquard, 8.12.
 — Georg Vilh. C. A., Arkitekt, NBS. 30.3.
 — Mathilde, E. e. Stadsdyrl., bkg. 23.2.
 — Ole, Forf., Dec., i Sydamerika.
 — Peter P., Sparekassedir., Højer, bkg. 29.7.
 Müllertz, Gurli, bkg. 6.5; M: Poul Adam.
 Münster-Svendsen, Marit, f. Schmidt, 10.12.
 Mæhl, Agnes, E. e. Skræderm., 11.9.
 — Holger, Urmager, bkg. 21.5.
 Møen, Helene, f. Lindholm, Tandlæge, 24.6.
 Mølbach, P. Chr., Havnefoged*, Aalborg, bkg. 24.5.
 Mølgaard, Th., Afd.leder, 29.6.
 Møller, Aage, Assurandør, 8.12.
 — Andreas, Teaterchef*, Departementschef*, Statsraadssekr.*, 27.1.
 — Anna, Diakonisse, NBS. 11.11.
 — Anna Marie, f. Westergaard, 3.9.
 — Arne Sig. Dethmer, Maskinm. 4.2.
 — Bertha Henriette, Overlærer, FS. 15.6.
 — Bodil, Stege, 14.7.
 — C. A., Smedem.*, 23.12.
 — Carl, Bagerm., Skive, 18.1.
 — Carl Otto, Dir., KS. 31.5.

- Møller, Dagmar Kristine, KS. 23.10.
 — Dorothea Delcomyn, 14.9; D: Karen Krabbe.
 — Edv. A. V., Biografdir., Roskilde, 1.9.
 — Egon, Keramiker, 16.11.
 — Ejner, Overlærer, 6.11.
 — Ejvind, Højesteretssagf., 8.4.
 — Ella Marie Hansine Iris, KS. 15.7.
 — Ellen Sofie, 4.4.
 — Elvira Falck, f. Andreasen, 10.5.
 — Emilie, 12.5.
 — Erik Stenholm, Salgschef, 28.2.
 — Eva Aster, f. Sasborg, 20.1; M: Afd. leder.
 — F. A. F., Konditor, 21.1.
 — Fr., Pensionist, 22.5.
 — Frants Joachim, Læge, KS. 8.2.
 — Gottlob Alfr., KS. 20.8.
 — H. J., Pantefoged, bkg. 27.5.
 — Haagen Olaf, Betjentform., FS. 12.8.
 — Hans Chr., Civiling., 9.3.
 — Hans Ulrik, Overlæge, Dr. med. 28.7.
 — Ingeborg Prip, f. Qvist, NBS. 2.3.
 — Inger, E. e. Musikdir., 30.1.
 — Inger Barfoed, f. Jacobsen, 7.4.
 — Jenny, Frue, Sorø, 7.1.
 — Johanne Mathilde, 20.12.
 — Julie, f. Kruse, E. e. Læderhdl., 13.10.
 — Kirstine Krarup, 21.5.
 — Kresten, Gæstgiver, Vallo Kro, 29.6.
 — Louise Johanne, f. Kattentid, 29.5.
 — Lydia Laura, f. Schlüter, KS. 28.5.
 — Marie M., E. e. Dir. Aage M., 24.12.
 — Martin Andreas, Kreditforen.fuldm., Aarhus, bkg. 17.4.
 — Morton, 7.10.
 — Otto, Dir., 29.5; H: Ella.
 — Susanne Charlotte, 18.5.
 — Thora, Komm.l., 13.8.
 — Vald., Telegrafbest.*, 3.2.
 Møllmann, Otto, Snedkerm., 10.12.
 Möniche, Carl Carsten, Bogholder*, 14.6.
 Mønster, Valborg, Frue, 16.4.
 Mørch, Bertha, Manufakturhdl., 22.7.
 — Carl, Skomagerm., Nykøbing S., 11.4.
 — Erik Trier, Skibsf.*, Nykøbing S., bkg. 8.9.
 — Gunhild Johanne, E., f. Schmidt, 1.2.
 — Inger, 21.9.
 — Othilie, Oversygepl.*, 25.1.
 — Theodor, O. B., KS. 23.10.
 Mørk, A., Sagf., bkg. 5.1.
 Mørk-Hansen, Inge, f. Vedel, 26.4.
 Mørkeberg, Anna E., 14.11.
 Mørz, Rosine Therese, E., 25.12.
 Naabye, Ella, Sygepl.*, 27.8.
 Nachmanowicz, M., Skræderm., bkg. 29.5.
 Nagel, Ambr. Joh., Skibsmaskinm.*, 11.8.
 — Lilly Henrikke, KS. 29.11.
 Nathan, Moses, 30.4.
 Neble, Henri, Fabr., 5.7.
 — Poul, Købm., 16.1.
 Neckelmann, Marie, Konventualinde, bkg. 4.7.
 Nedergaard, Else Margr., Sygepl., 30.3.
 Nedermark, Ch., Provst, Sognepr., Glostrup, 16.10.
 Neergaard, Gotfred, Fuldm. i Nationalbanken, cand. polyt., 9.10.
 — Henri Bruun de, Kapt., bkg. 20.1.
 — Jørgen Gotfred, Fuldm.* i Mag., 1.6.
 — Kathrine, 27.2.
 — Jenny, f. Krarup, KS. 13.1; M: Sognepr.
 Neergaard-Møller, Laura, Taastrup, 19.8.
 Neerlin, Ax. J., Dir., Civiling., Aarhus, 6.12.
 Neermann, Dagny, 5.12; M: Ax.
 — Niels, Dr. med., 18.6.
 Nehammer, Olga, Frue, 4. 10.
 Neiiendam, Karl Johs., Snedkersv., FS. 22.12.
 — Konradine Joh. Marie, KS., 11.5.
 Neisst, Carl Toft, Repræs., KS., 22.2.
 Nellemann, Peter, Isenkr., Vejle, 18.9.
 Nelson, Martin, Mejeriejer, Minneapolis, 5.11.
 Nepper, E. P., Trafikkontr., Aalborg, 28.12.
 Neruda, Dagnar, f. Holm, E. e. Prof. 14.11.
 Neslo, Mathilde, f. Stabell, 19.6.
 Neve, Alexandra, Politibetjent*, 13.8.
 Nexø, Martin Andersen, Forfatter. 1.6.
 Neye, Ulla Else Joh., E., NBS. 17.2.
 Nicolaisen, A. Møller, Installatør, Amatørastronom, Vejle, bkg. 29.7.
 Niebling, Karl Adolf, KS. 12.6.
 Nielsen, A. O., Toldinspektør, 27.1.
 — Alfred Hans, Apoteker*, Charl., 13.4.
 — Bent Mølgaard, Læge, 17.11.
 — Carl, Provst, Sognepr., Nr. Sundby, 2.6.
 — Carl F., Fabr., 17.8.
 — Carl Gjøde, Havebr.kand., Plantage-skoleejer, Viborg, bkg. 28.1.
 — Carl Joh., Red., Overlærer, bkg. 19.6.
 — Chr., Dir., 27.1.

- Nielsen, F. O., Trafikinsp.* v. Loll-Falsters Jernb.selsk., 20.10.
- Frede, Red., Minister*, Sonderborg, 16.5.
- Gunnar, Arkit., 5.3; H: Helga.
- Gunnar, Tømrerm., Maribo, 9.3.
- H. C., Biografejer, Taastrup, 19.12.
- H. C., Økonomiinsp., Lektor*, Rungsted, bkg. 31.5.
- H. H., Red., bkg. 3.2.
- H. K., Lektor*, Rungsted, 23.5.
- H. L., Kontorchef*, 11.5.
- Hans, Red., FS. 15.9.
- Knud, Red., Odder, bkg. 16.6.
- M. P., Eksp.sekr.*, cand. horst., 14.10.
- Marius, Skibsmgl., Skibsreder, 17.1.
- N. Chr., Lektor*, 23.4; H: Ellen, f. Borch.
- Oda Hedvig, f. Press, bkg. 16.6; M: Toldforv.*
- P. M., Fabr., Skjern, bkg. 17.12.
- Oskar J., Postkontr.*, Holte, 20.11.
- Poul Bechshøft, Læge, Vejle, bkg. 30.11.
- Sofus, Bankdir., Nørresundby, 16.1.
- Th. L., Skoleinsp.*, Odense, 15.4.
- Thomas, Gdr., MA.*, Sparekasse-dir., Grundfør, bkg. 3.12.
- Viggo, Dir., Svendborg, 1.12.
- Nilsson, Arthur, Overing., Vejle, 26.7.
- Oskar, Civiling., 8.2.; H: Sydney.
- Nissen, Arthur, Gross., Esbjerg, bkg. 8.1.
- Chr. Laur., Koncertm., FS. 5.6.
- Johs., Hotelejer, Viborg, bkg. 14.3.
- Noack, Astrid, Billedhuggerinde, 26.12.
- Nobel, Martine, 14.12.
- Noe, H. Vald., cand. pharm., Skorping, 18.2.
- Kathrine, 27.11.
- Noer, Daniel, Fiskehdl., 22.10.
- Nordberg, Augusta, 29.6.
- Nordentoft, Barbara, Sygepl., Hobro, bkg. 5.2.
- Jacob, Overlæge, Nykøbing M., 21.3.
- Karen Henriette Ch., f. Munck, 6.6.
- Nordlien, Poul, Landsdommer, 12.5.
- Norvin, Otto, Kapt., 9.7.
- Novi, Gertrude, 11.3; M: Cajus.
- Nyberg, Rosa Alexandra, KS. 3.3.
- Nybo, Laura Camilla, KS. 18.3.
- Nyborg, Poul, Salgschef, 23.12 i New York.
- Viggo, Dir., Aalborg, 17.12.
- Nüchel, Nielsine, E., 3.2.
- Nyeborg, Otto, Overlæge, 3.5.
- Nyebølle, Oline, Frue, Kolding, 8.6.
- Nyegaard, Anna, Frøken, 28.3.
- Fritz, Maskinm.*, 8.12.
- Nyegaard, Oluf, Sparekassedir.*, Propr., S. Bjært, bkg. 16.1.
- Nygaard, Chr., Bestyrer*, Mariager, bkg. 5.2.
- Nygård, E. T., Vicekonsul, 15.2.
- Nygaard, Ingeb. Marie M., KS. 6.10.
- Kr., Højskolelærer, MF.*, 28.2.
- P. Ovesen, Skoleinsp., Sogneraad-form., bkg. 5.2.
- Nyholm, Helge, Koncertsanger, KS. 28.7.
- Theodora, KS. 2.8.
- Nyqvist, Dorthea, f. Ulbæk Christensen, 15.11.
- Nyrop, Ella, f. Wulff, 22.8.
- Nystrøm, Maria, KS. 27.1.
- Næsgaard, Niels N., Gdr.*, 12.1.
- Næsted, Aage, Rektor, 12.4.
- Nørgaard, Agnes, bkg. 11.5; M: Gdr., MF.*, Frøslev.
- Ax. Gabriel, Kollektor*, 25.3.
- Caroline Marie, FS. 5.4.
- Grethe, f. Larsen, 27.7.
- Nørholm, Jacob, Tandler, 5.7.
- Theodora, f. Rechendorff, 24.4.
- Nørr, Ellen Margr. Hansine, 9.7.
- Nørregaard, Agnes, 7.2.
- Ane, 22.1.
- Vald., Red.*, Borgmester*, Roskilde, 18.1.
- Nørretranders, Inge, f. Preetzmann-Aggerholm, Helsingør, 7.9.
- Øbbekjær, Marie, Ribe, 6.5; M: H. O.
- Obel, Laur. Thura, Lærer*, Hjørring, bkg. 28.5.
- Oberbech-Clausen, Olaf, Maskinmester, 14.8.
- R., Gross., 15.9.
- Oehlenschläger, Marie Hansigne Charlotte, E., 28.9.
- Will., Læge, bkg. 21.9.
- Oemann, Søren, 6.11.
- Offenberg, Aurelia Cathinca, KS. 10.11.
- Ogilvie, Arthur, bkg. 12.2, d i Eldorado.
- Ohrt, Holger, Landsretssagf., 14.3.
- Okholm, Hulda, KS. 28.9.
- Karen, 30.5.
- Oldenburg, H. M. G., Droskoger, FS. 3.2.
- Olesen, Kr., MA.*, Sogner.form., Sdr. Nissum, 10.6.
- Olivarius, Karsten, 2.1.
- Olivarius-Jürgensen, H. C., Konsul, Dir., Randers, bkg. 29.9.
- Ollendorf, Ernst, Ing., 9.9.
- Olling, Marie, f. Hoffmann, 9.12.
- Olrik, Drude, f. Waldorff, 26.1.
- Ingeborg, 22.6.
- Sst: Benedicte Brummer.

- Olsen, Aug., Boghandler, 5.4.
 — H. J., Konsul, Porto Allegre, 20.12 i Danmark.
 — Hans, Gross., bkg. 11.2.
 — Jens Julius, Generalkonsul, Legatstifter, 10.2.
 — Valdemar, kgl. Hofbager, 2.1.
 Oluf, Johan, Gesandt, Peru, 4.7.
 Omann, Peter S., Cigarhdl., 11.9.
 Opfermann, Adolphine Bentine, KS. 12.10.
 Oppermann, Karen, Frue, KS. 12.5.
 Orluf, Fr., Lektor*, cand. mag., Vejle, bkg. 13.9.
 Ormslev, Erik, Civiling., Fabriksarb.*, bkg. 14.12.
 Orye, Erasmie Christine Marie, KS. 18.8.
 Osorio, Chr., Kontorass., NBS. 4.5.
 Ostenfeld, Carla, E. e. Postm., 12.3.
 — Karen, Bispinde, 20.1.
 Ostermann, Sv., Apoteker, Dronninglund, bkg. 15.10.
 Otto, Anna, Bestyrer*, bkg. 10.8.
 — Frederik, Organist, 14.4.
 — Hertha Ingeborg, KS. 19.8.
 — Nora, 4.1.
 — Vald. Fr., Maskinm., KS. 31.12.
 Outzen, Frands M. L. H., Kommunekass.*, NBS. 7.9.
 Overgaard, Chr., Dir., Dr. techn., 8.11.
 — Johs., Assurandør, 12.12.
 Ovesen, Emilie, Malerinde, Frue, 11.10.
 Oxholm, Frits O'Neill, Civiling., Canada, bkg. 24.6.
 — Henny Monrath, f. Mackeprang, 15.4.
 Oxlund, Jens, Købm., Vejen, bkg. 30.7.
- Packness, Johanna, 21.6.
 Pade, Martha, f. Eigtved, 8.2.
 — Sofie, f. Schulin, 21.11.
 Pagh, Marie, E. e. Sognefoged, Skærbæk, bk. 24.6.
 — Sara, bkg. 9.3; M: Bogtr., Herning.
 Palis, Josef, 18.11.
 Palm, Alb., Skræderm., Ringkøbing, 8.2.
 Paludan, Hroar, Læge, Hadsund, bkg. 17.6.
 — Otto Kirketerp, Købm.*, Hjerminde, bkg. 27.7.
 Pape, Anna, f. Agerskov-Lund, E. e. Propr., bkg. 12.4.
 — Hedvig Marie, KS. 12.11.
 Parbøl, E. J. L., Fuldm., cand. jur., KS. 11.5.
 Patulsky, Joseffa, 13.10.
 Paulmann, Heinrich, 17.11.,
- Pedersen, Aks. Sev., Materielforv. i DSB., Aarhus, 15.8.
 — Axel Joh., Tandlæge, KS. 12.10.
 — H. E., Trafikkontr., Aarhus.
 — Ib Stein, Flyverløjtn., 6.12.
 — J. P., Købm., Brandinsp., Køge, 25.12.
 — Johs., Landbr.kons., Aabenraa, bkg. 19.5.
 — N. A., Dir., Aarhus, bkg. 11.5.
 — P. D., Pakm.*, Forbundsform., bkg. 11.5.
 — P. G. Hans, Stabsoff., Arkitekt, 5.3.
 — Peder, Sognepr.*, Pandrup, 8.11.
 — Rudolf, Underdir., 7.3.
 — Thomas, Forretn.fører, MF., 28.5.
 — Tønnes, Gdr., MA.*, Ballerup, bkg. 24.3.
 — Victor, Apoteker*, 30.8.
 Peining, Knud, Arkitekt, M.A.A., Holstebro, bkg. 28.12.
 Permin, Ellen Dagm., f. Schlichtkrull, 14.2.
 Peronard, Kai Francois, Prof., Dir., Generalkonsul, Civiling., Valparaiso, bkg. 15.7.
 — Sofie, Frue, KS. 13.3.
 Pers, Carl, Ing., 16.11.
 — Ludovika, 8.9.
 Pescettini, Olga, 5.11.
 Peschardt, E. V., Købm.*, Aarhus, bkg. 24.9.
 Peters, Anna Marg. Benedikte, 18.4.
 — Knud, Forv., 5.4.
 Petersen, A. S. Ørsted, Kapt., Næstkomm.* i Grænsegend., 15.12.
 — Aksel J. R., Arkitekt, Brandinsp., Randers, bkg. 11.3.
 — Alb. Chr., Politikomm.*, 23.11.
 — Axel, Skorstensfejerm., Brandinsp., Odense, 12.12.
 — Bendt, Organist, bkg. 12.11.
 — C. G., Dir., Gross., 13.4.
 — Carl Chr., Korpssoff., 18.9.
 — E. Kølpin, Telegrafkontr.*, 9.3.
 — F. Willads, Sognepr., Tryggelev, 6.5.
 — Friedrich, Musikdir.*, Tønder, bkg. 25.8.
 — Guttorm Chr., Apoteker, 7.10.
 — Henrik Jørgen, Læge, FS. 24.5.
 — Holger, Postm.*, Hørsholm, 23.2.
 — Johs., Vicekonsul, Borgm., Købm., Faaborg, 21.5.
 — Niels Sev., Trafikkontr.*, 28.4.
 — Otto Lumbye Lützhöft, Kgl. Kapelmusikus, 10.1.
 — Sofus, Sognefoged*, Aversi, 29.3.
 — Sophie, f. Skow, E. e. Højesteretsdommer, 23.8.
 — Thorv., Toldkontr., Aarhus, 14.10.

- Petersen V. A., Dir., 4.11; H: Helga.
 — Victor Juul, res. Kapellan, Hørsholm, 31.1.
- v. Petersen, Alex Chr. Carl, KS. 11.3.
- Petri, Anton, Tandlæge, 22.2.
- Peytz, Elna, f. Dam, 24,9..
- Pfaff, Georg P., Arkitekt, 11.5.
 — Josephine, E. e. Maskinm., KS. 14.1.
- Pfefferkorn, Margr. Dorteia Elisabeth, Sprogl., KS. 12.8.
- Pfeiffer, Albert, Bagerm., Gørlev, bkg. 15.10.
 — Johs., 1.5.
- Philbert, J. J., 28.4.
- Philipsen, Jørgen Chr., Fabr., 29.9.
 — Maria Helene, f. Elster, 12.11.
 — Mie Constantin, Dir., Frue, 11.11.
- Philipsen-Prahn, Helene, Malerinde, 24.2.
- Pihl-Olsen, A., Købm., Næstved, bkg. 10.6.
- Piil, Hanne Sofie, E., KS. 18.5.
- Pilgaard, Martin, Propr.*, Agersted, bkg. 3.2.
- Pingel, Helene, f. Helms, 4.10.
 — Marius Ludvig, Bager*, 31.7.
- Pio, Louise Dorteia, f. Hindsberg, 14.9.
 — Marie, 16.8.
- Plaetner-Møller, Joh. Kirstine, Frue, NBS. 9.3.
- Planck, Emmy Arminda, 24.3.
- Plantener, Karen Emilie, Frue, KS. 25.11.
- Plate, Henriette, Frue, bkg. 14.5.
- Platz, Jacob, Installatør, Vinding, bkg. 15.8.
- Plesner, Max, Vicekonsul, Hasle, 2.7.
- Plinius, Axel, Købm., 15.6; H: Oda, f. Rahn.
 — Chr., Entreprenør. 20.1.
- Plougaard, Jens, Førstelærer, Nørre Tranders, 7.6.
- Plougmann, Bertha Mathilde, f. Edwardsen, 11.7; M: A. Chr.
- Plum, Agner, Sygepl., Frøken, 20.8.
- Polack, Alb. Joh., Gross., Hellerup, bkg. 22.7.
 — Emmy, Frue, 14.1.
- Pollmann, Aug., Teglværksejer*, Aabenraa, bkg. 26.10.
- Pontoppidan, Rich. Ashby, Sekr., cand. jur., 29.5.
 — Else Frida, FS. 15.9.
- Pors., Sofus, Ejendomsmægl., Aalborg, bkg. 9.3.
- à Porta, Stephan, Restauratør, bkg. 15.9.
- Post, Fr. L., Hotelejer*, Padborg, bkg. 6.12.
- Potozki, Sergei, General, 7.1; H: Sofia.
- Poulsen, C. P. J., Postforv., Viby J., 27.9.
 — F. C., Overretssagf., Horsens, 6.8.
 — Grethe, f. Eigtved, 4.6.
 — Hans Peter Philip, Repræs., Soldaterforeningsform., Aarhus, 29.7.
 — Helga, Konventualinde, 11.3; Br: Amtsforv.
 — Joen, Henrik, Lærer, Lagtingsm., Skopun, 30.8.
 — Peter, Dir., Hørsholm, bkg. 3.3.
- Prahl, Annie, E. e. Købm., 3.1.
 — Astrid Charlotte, Komm.l.*, 14.10.
- Prehn, Frederik, Dir., 16.12.
 — Henry, Arbejdsn., FS. 30.7.
 — Thorv., Tømrer, 13.11.
- Prener, Georg, Gross., 28.12.
- Preuss, Jenny, Frue, 28.3.
- Printzlau, Elisa, f. Dahl, 6.10.
- Prior, Carl A., Ing.*, SBS. 7.5.
 — Harald, Gross., 8.11.
- Prægel, Fritz, Apoteker, Aarhus, bkg. 22.1.
- Præst, Ida Marie, f. Carlsen, 26.3.
- Præstholm, J. J., Førstelærer, Kvissel, 26.4.
- Præstmark, Peter, Gross., 9.2.
- Præstrud, Einar, 26.9; H: Ingeborg.
- Puck, Wilh., Arkitekt, Aarhus, bkg. 23.12.
- Puggaard, Anna Susanne Jensigne, f. Rabe, NBS. 20.10.
- Pultz, Peter Joh., Lakstøber, KS. 30.7.
- Pundik, Eli, Gross., 7.8.
- Quaade, M., Barberm., Jyderup, 14.5.
- Quist, Maren Nielsine, E., f. Møller, FS. 1.2.
- Qvistgaard, Willy Arne, Repræs., KS. 27.11.
- Raabye, Ths. Peder, Overbaneform., 29.9.
- Raae, Knud, Ing., 26.7.
- Raahauge, Harriet Louise Andrea, E., KS. 28.5.
- Raben, Cathrine, Gymn.l.*, 26.5.
- Raben-Korch, Henriette, A., f. Mygind, bkg. 25.10; M: Lærer, Odense.
- Rademacher, Dagmar, bkg. 27.2; M: Install., Nakskov.
- Radich, Petronella Augusta, f. Daurehøj, NBS. 17.2.
- Raffenberg, Mogens Fürst, Overretssagf., Sekr., 27.6.
- Raffinsoe, Chr., Salgschef, Haslev, 10.12.
- Rahbech-Nielsen, C. H., bkg. 5.9.
- Rahbek, Anna, bkg. 25.7; M: Ing. K. R.
- Rambusch, Henry, Ing., Telegrafm., 20.5.

- Rambusch, S. T., Pastor emer., Nyborg, 20.11.
- Ramsbøll, Aage, Dir., Skive, bkg. 24.8.
- Ramsing, Alma Marie Nic., KS. 25.8.
- Henrik Chr., Manufakturhdt.*, KS. 25.8.
- Julie, Generalinde, 17.3.
- Signe Teresia, 14.7.
- Randall, Aug., Kapt., 5.3. i Californien.
- Randrup, Einar Viggo, Bogholder, 18.3.
- Ranfelt, A. Wendel, Red., 17.10.
- Ranild, H., Korpsoff., 19.9.
- Rasch, Anna, bkg. 16.9; M: Revisor, Ronne.
- Rask, Jens Marius, Arkitekt, Mosede, 28.12.
- Rasmussen, Aage, Forf., Overtoldass., 20.9.
- Andr. Rasmus, Sognef., Lægdsn., Svinninge, 24.6.
- B. L. E., Fabriksinsp., Randers, 30.1.
- Borge Winther, Godsinsp., Schackenborg, 26.6.
- Christine, E. e. Forst., Næsgaard, 28.1.
- Fr. M., Gross., Odense, 19.9.
- H. J., Læge, 9.4.
- Hans, Prokurist, 11.5.
- Henry, Maskinchef i ØK, 2.7.
- J. E., Fabrikejer, 25.6.
- Kai G., Hovedbogholder i ØK, S. Francisco.
- Martin, Dyrkæge*, Falsterbo, bkg. 12.2.
- N. H., Landpostbud, Drejø, 3.8.
- N. J. Grunnet, Red., bkg. 10.9.
- R. A., Politiaass., Vejle, 31.10.
- Sinius, Skibsf., 6.1.
- Rasmussen-Skovsgaard, Th., Propr., Nakskov, 2.10.
- Rasting, Karen, Frue, 23.11.
- Rathien, Ane Kirstine Math., E., KS. 22.2.
- Rating, H., Gross., 27.3.
- Ratz, Johanne, f. Jensen, KS. 17.9.
- Rau, Hertha, f. Pinower, SBS. 26.4.
- Raufl, Carl Georg, Købm., KS., 27.9.
- Raun, Ella Augusta Vilh., KS. 23.9.
- Raunkjær, Elisabeth, KS. 26.5.
- Ravn, Betty, f. Koppel, 6.7.
- Bodil Kirstine, 31.5.
- Carl Vald, Tømreem*, KS. 6.1.
- Ellen Marie, Syerske, 6.7.
- Jens Chr. Steen, SBS. 12.7.
- Maren Kirstine, Pastorinde, Silkeborg, bkg. 11.2.
- Niels Bramsen, Kioskejer, KS. 30.7.
- Rechendorff, Oscar, Dir., 16.8.
- Redder, Chr., Overpostbud*, 18.9.
- Rehe, Maria Katharina, (Ordenssøster Severine) KS. 29.4.
- Rehmejer, S., Skovfoged, Frederiksgave, bkg. 14.6.
- Reimann, Alfred, 11.4. i Portland, Oregon.
- Knud, Ing. v. DSB, cand. polyt., 12.9.
- Reimers, Ellen, f. Rhein-Knudsen, Holstebro, 13.8.
- Fr., Vognm., Aarhus, bkg. 7.9.
- Rein-Jensen, Ragnhild; M: Politim., Sæby.
- Reinbach, Karsten, Hotelejer*, 27.12.
- Reinert, Jytte, f. Hertvig, 17.7.
- Reinhardt, Anna Marie Siegfriede, f. Nielsen, KS. 6.10.
- Vald., Havnearb., KS. 19.1.
- Reinicke, Astrid Anne, Rentrice, f. Lorenzen, 26.1.
- Reinwaldt, Carl Vald., Afd.leder, KS. 3.12.
- Reisenberg, Margr., f. Mortensen, E. e. Fabr., Lyngby, 24.3.
- Reiter, Maja, f. Hermann, 6.3.
- Reitzel, Elise Fatum, Frue, KS. 21.5.
- Rendbæk, Anders, Lærer*, Saltum, bkg. 29.12.
- Rendsberg, Karin, Operasangerinde, 20.5; M: G. Kellermann.
- Reppien, Louis, Urmager, Skanderborg, bkg. 28.6.
- Reumert, Aage H., Sognepr., Slotspræst, Fredensborg, 16.7.
- Reuter, Sonja, f. Knudtzon, bkg. 11.5.
- Reuther, Fr. Mich., Skibstomer, KS. 21.7.
- Reventlow, Axel, Dir. f. Zool. Have, 11.12.
- Chr., Red., 18.9.
- Reymann, Gudrun, f. Asmussen, 28.11.
- Riber, Frida, f. Olsson, 30.4.
- Hansine Sophie, f. Hartmann, 17.12.
- Richardsen, Henry, Dir., 19.9; H: Emmy.
- Richter, Amalie, Frue, KS. 3.3.
- Emma Amalie, 12.2.
- Rieck, A., Købm.*, Tonder, bkg. 7.9.
- Riedel, Edvin, 1.2.
- Thyra, Frue, 16.2.
- Wm. H., Statskonsulent*, Aarhus, bkg. 27.8.
- Riekehr, Metha Kristine, 11.5.
- Rieme, Trein Abalone, E., KS. 24.6.
- Riim, Alfrida, Frue, 12.9.
- Riis, Laur. Mik. H. M., Kasserer, 26.12.
- Lovisa, 2.12.
- Rindal, M., Dir., 22.8.
- Ringberg, Kai, Insp., 31.1.
- Ringgaard, Johanne Helfrid, FS. 8.11.

- Ringheim, Jenny Marie, E. e. Skuesp., KS. 25.1.
 — Viking, Skuesp., 2.10.
 Risbreeck, Christiane, E., KS., 25.2.
 Rise, Chr., Overdyrl.*, Norresundby, bkg. 3.6.
 Risom, Agnes, Frue, bkg. 23.10.
 Ritz, F. C., Papirhdl., Haderslev, bkg. 4.2.
 Ritzau, Herluf, Styrm., NBS. 28.9.
 Robbert, R. A., Gross., Skibsreder, 13.10.
 Rode, Bjorn Vilh., Træskohdl., KS. 18.10.
 Roc-Poulsen, S., Arkitekt, Randers, bkg. 10.1.
 Roed, Astrid Erika P., KS. 6.7.
 Roepstorff, Heinrich, Gross., bkg. 10.8.
 Rohde, Margr. Brusck, KS. 7.8.
 — Ruth Bryan, amer. Gesandt*, 27.7.
 — S. O. G., Kmjkr., Kapt., 5.7.
 Rohmann, Knud Johs., Tændlæge, 23.3.
 Rohweder, Kai L., Civiling., 14.9.
 Roikjer, Anna Christine Marie, KS. 10.12.
 Rolin, Emanuel, 1.12; H: Thora.
 Rolsted, Conradine Elisab., f. Meisner, fS. 1.2.
 Rom, Alfred, Viktualihdl., 6.9.
 — Anna Dorthea, E. e. Bogtr., 8.1.
 Roman, Frants, 12.7.
 Rose, Emil, Gross., 17.4.
 — Otto Henrik, Administrator, 28.6.
 — Rob. G., Hotelejer, Frederiksværk, bkg. 30.11.
 Rosenbaum, Bertha, 8.1.
 — Carla, Froken, 23.3.
 Rosendal, Karl, 9.5; H: Marie.
 Rosengreen, Astrid, 5.12.
 — Gudrun Norma, E., f. Hartmann, fS. 8.12.
 Rosenkilde, Martine, E. e. Skibsf., Egebjerg, bkg. 26.11.
 Rosenkrantz, Axel, 11.8.
 — Edle, Baronesse, NBS. 9.6.
 — Oluffa, Baronesse, f. Krabbe, bkg. 5.11.
 Rosenkvist, Frans V., Organist*, Esbjerg, 1.5.
 Rosenquist, Erik, Fabriksarb., KS. 14.4.
 — Stella, Frue, KS. 2.7.
 Rosenstand, Knud, Farveriejer, Holbæk, 26.9.
 Rosenthal, Joh. Nic., Gross., Svendborg, 1.1.
 Rosenvinge, Gerda, f. Bruun, 16.6.
 Rossdahl, Oluf, Post- og Tlgr.-kass.*, Kapt., 16.3.
 Rossen, Chr., Gdr., Sognef.*, Bov, bkg. 12.1.
 Rosted, Ulla, 24.2; M: Vald.
 Rostgaard, Hedvig, 15.10.
 — John, 15.10.
 Rostock, Soren Xenius, Forf., bkg. 9.7.
 Rostrup, Niels, 6.4.
 Roth, Hulda Amanda, Korresp., KS. 8.12.
 Rothaus, Hssa, E. e. Godsejer, Odense, bkg. 27.1.
 Rottboll, Chr., Komm.kass.*, Norresundby, bkg. 21.4.
 Rubow, Christiane Caroline, f. Roed, 9.5.
 — Helene, f. Hornemann, Malmö, 28.2.
 Rud, Helene, f. Meier, 9.7.
 — Otto, Los Angeles, 22.4; H: Kaja.
 Rudebeck, Johanne, Bogholderske, 8.7.
 Ruggaard, Soren, Dyrklæge, Gjerrild, bkg. 13.8.
 Rump, Gudm., Poul, KS. 4.2.
 Rübner-Petersen, Emilie, 8.2; Sst: Julie Stricker.
 Rye, Knud K., Journ., KS. 20.4.
 Rygaard, Olaf Arnt, Civiling., 11.6.
 Ryge, Jakob Hasselbalch, Overbanem.*, Svendborg, 24.8.
 Rylov, Hjalmar, Underdir., 8.5.
 Ryssel, Olaf Peter, Læge, Assens, bkg. 4.6.
 Rytter, Max, Pianist, KS. 28.12.
 — Sine, E. e. Landm., Veddam, bkg. 2.2.
 Rützke, Herm., 18.11.
 Rützow, Ove L. R., KS. 9.12.
 Ryyd, P., Form. f. Invalideforsikringsretten, 9.10.
 Røber-Christensen, Victor, Læge, fS. 29.1.
 Rolling, Chr., 17.9; H: Erna.
 Romeling, H. A., Dir., 3.1.
 Romer, Anna, 22.4.
 — Carl Jul. Gotfr., Insp.*, NBS. 2.3.
 — Elna Ingeborg, f. Just, KS. 4.1.
 — Thora Anina Amalie, KS. 24.4.
 Ronholt, Inga Johanne, 4.7.
 Rønnfeldt, Ella, Frue, 24.10.
 Røpke, Johan, Købm., 25.1.
 Rordam, H. N. K., Amanuensis*, Kapt., Kmjkr., Dr. phil., 19.7.
 Saabye, Alfr. Emil, 19.2.
 — Astrid, E. e. Kontorchef, 27.7.
 — Hans Kragh, Kontorchef, KS. 4.8.
 Sally, Knud, Kordegn, 17.12; H: Karen.
 Salomon, Johs., 26.9.
 — Olga, 27.1.
 — Svend H., Generalkonsul, Rom, 2.4.
 Salomonsen, Harry Ole, Fabr., 23.10.
 — Martin E., Gross., 28.10.
 Samson, Dolphe, Frue, 10.3.

- Samuelsen, Andreas, Sysselmand, MF.*, 30.6.
- Sandal, N. P., Hotelejer, Texas Caldwell, bkg. 7.10.
- Sandbeck, Ellen Olivia, Frue, 11.9.
- Sandberg, Kaj, Buntmager, Nykobing F., 1.11.
- Poul Herluf S., Kobbm., FS. 8.12.
- Sandbäck, Laura, 26.9.
- Sander, Peter, Overinsp., 4.10.
- Poul Martin, Læge, Soborg, 25.6.
- Sandhoff, Laura Joh. Elisabeth, Frue, KS. 17.7.
- Sandvad, Marie, f. Lange, 27.4.
- Sangill, Georg, Staalværksarb., Gilleleje, 22.10.
- Sanne, F. A. Romer, Pastor emer., Viborg, 1.7.
- Sarnum, Egon, Magister, KS. 20.4.
- Sauer, M. A., Havebrugskons., Slagelse, bkg. 21.12.
- Saurbrey, Sigismunda, f. Ulrich, 10.10.
- Saust, Hilmer Jacob Louis, KS. 9.8.
- Ib, Rutebilejer, bkg. 25.8.
- Saxe, Grethe, 27.10; M: Maskinn., Helsingør.
- Saxild, Karen, Konventualinde, 20.7.
- Sofus, Evald, Tømrer, KS. 9.9.
- Schacht, Margr., Frue, KS. 8.11.
- Schack, A. F., Kobbm., Ronne, bkg. 28.7.
- Cathrine, 3.3.
- Henriette, E. e. Buntmager, 16.1.
- Hildeborg, 19.2.; Sst: Gertrud Egede Høyrup.
- Martin, Propr.*, Randers, bkg. 2.7.
- Sigrid, Organist, Odense, bkg. 19.1.
- Schaffalitzky de Muckadell, Dorthea Emilie, f. Roed, Baronesse, 11.9.
- v. d. Scharff, Eise, KS. 17.6.
- Scharling, Anna, Frue, 5.11.
- Skat-Petersen, K., Oberst, 10.7.
- Schaufuss, Christine, E., 10.6.
- Schaumann, Rich., Ing., Holte, 26.9.
- Schebye, Ove, Bankdir.*, Maribo, 4.6.
- Scheef, Aug. Jack Gunnar, Papirhdl., KS. 21.8.
- Ida, f. Havsteen, M: Apoteker, Horsholm, bkg. 15.5.
- Scheelhardt, Carl Chr. M., KS. 9.2.
- Scheelke, Augusta Caroline, KS. 20.9.
- Scheffmann, Th., Kobbm., Odense, bkg. 8.3.
- Scheftner, Theodora Eleonora F., KS. 4.10.
- Scheibel, Thor., Overtjener, Næstved, 25.6.
- Scheidig, Nicoline Caroline, 23.3.
- Schelde, Christian, Sygehuslæge*.
- Scheuerein, Thora Marie, Frue, 15.6.
- Scheuermann, Anna Ingeborg, f. Plohn, 9.12.
- Schewitsch, Frede, 25.11; M: Dimitri.
- Schibbye, Arthur, Apoteker, Bern, bkg. 23.4.
- Schiellerup, Elisabeth, f. Schiellerup, 26.3.
- Schiernmacher, Knud T., Forstkand., Farum, bkg. 14.4.
- Schiern, Niels Carl, 5.3.
- Schiesewitz, Caroline, 6.12.
- Schiøtte, Martha, 28.12.
- Schiott, Agnes, Frue, 1.9.
- E. R. P., Kunsthdl., Odense, bkg. 11.6.
- Gotfred, Tobakshdl., 7.12.
- Schioltz, Agnes Dagmar, f. Nielsen, KS. 17.12.
- Schjerning, Carl, Dir., Lyngby, bkg. 12.5.
- Schjodt, Leon, 22.12.
- Schlawitz, Karen Emilie, f. Hjorth, 13.7.
- Schlegel, Helfred, 29.11.
- Schleimann, Chr., Hushovm.*, Kerteminde, 28.6.
- Schlichting, C. O. M., Blomsterhdl., KS. 18.8.
- Dagny Inger Skjold, KS. 18.11.
- Schlichtkrull, Sigris Elisabeth, KS. 3.7.
- Schlosser, C. H., Dir.*, Slagelse, bkg. 1.10.
- Schlüter, Oskar Vilh., Administrator, 28.7.
- Schmid, Hans Georg, Tekstiltækniker, bkg. 5.12.
- Schmidt, Aage Egil K., 24.7.
- Alfr. Laur., Skibsf., Dragor, 4.11.
- Andrea Marie Christine, E., FS. 9.6.
- Anne Cathrine, Bibl.ass., KS. 20.12.
- Axel, Assistent, 13.2; H: Ellen.
- Ax, Bruno Otto, KS. 16.11.
- Chr., Manufakturhdl., Roskilde, bkg. 12.1.
- Eddyin, 6.10.
- Ellen, E. e. Kobbm., Bramminge, bkg. 28.7.
- Elna, f. Meyer, bkg. 6.9.
- Emma, f. Frørup, 12.2.
- Fritz Vilh. Max, Konsulatssekr., SBS. 6.2.
- H. P., Postm.*, Taastrup, 23.6.
- Hans Nikolajsen, Biografdir., Nordborg, bkg. 20.10.
- Hjalmar Vald., 21.11.
- Ingeborg, f. Andersen, 15.5; M: Hubert.
- J., Kommuneforst.*, Handelsm., Rødding, bkg. 2.9.
- Jens Rudolf, Rugbrødsfabr., Varde, bkg. 6.5.

- Schmidt, Kr., Handelsrejs., 20.3.
 — Laura, 10.10.
 — Laur. Nissen, Toldkontr.*, Odense, 11.8.
 — Ludvig, Landinsp., 17.6.
 — Margr., f. Lytjohan, 12.10.
 — Nic. Fr. Severin, Uldhdl., NBS. 24.2.
 — Nicoline Cecilie Margr., Froken, 22.11.
 — P. M., Pumpem.*, Haderslev, bkg. 26.10.
 — Ragnhild, f. Jensen, bkg. 18.8.
 — Sigurd F., Typograf, KS. 13.12.
 — Soren, Bygm., Bovrup, 12.2.
 Schnack, Gustav, Kapt., 10.5.
 Schneider, Elly, Restaurator, Frue, Aalborg, bkg. 9.5.
 — Johs. G. V., Tjener, KS. 9.7.
 — Otto, Dir., 15.4.
 Schnell, Heinrich P. Ferd., Bodker, KS. 18.10.
 Schobius, Meta Kamilla Elisab., 9.3; M: Karl.
 Schock, Susanne, 3.5.
 Scholkmann, Anna Sidona, KS. 16.7.
 Schondel, Otto, Læge, 24.5.
 Schoppe, Gerda, Ingeb., f. Boldsen, 9.7.
 Schormann, Birgitte, 6.6.
 Schou, A. J., Gress., 7.3.
 — Anton, bkg. 25.3.
 — Borge Jean, Hospitalsportor, KS 24.11.
 — Chr. Ryberg Bränniche, Detailhdl., 1.12.
 — Georges, Snedkerm., bkg. 6.2.
 — Ida, f. Blomgreen, KS. 28.12.
 — Joh. Chr., Assurandor, 13.6.
 — Kathr. Elisab., KS. 3.3.
 — Ludvig, Forv., 16.2.
 — Marianne, Frue, FS. 3.7.
 — Mini, f. Tjedebohl, E. e. Adm., 22.6.
 — Olaf, Prokurist, 27.8.
 — Orla Just, Gress., 19.9.
 — Poulina, f. Tolderlund, E. e. Bankdir., 7.1.
 Schouboe, Harriet, f. Amundsen, 29.12.
 Schoubye, Anders Vilh. 20.2; F: Amtslæge, Næstved.
 Schrader, Ida, f. Wahl, E. e. Overlæge, 11.10.
 — Jens Egholm Voss, 20.3.
 Schreiber, Emma, f. Petersen, 13.10.
 — Josepha, 29.7.
 — Malvine, f. Jensen, KS. 21.12.
 — Sofie Helene, KS. 30.7.
 v. Schreittenthal, Josefa Schreiter, 29.1.
 Schroll, Ludvig, Sogneraadsform. Gdr., Nybolle, bkg. C.12.
 Schröder, Anna Christine, f. Nielsen, 27.11.
 — Ellen, Sygepl.*, 12.3.
 — Henrik Carl Peder, Barberm., KS. 4.10.
 — Sofie, Sygepl.*, Roskilde, bkg. 1.6.
 Schubert, Poul F. A., KS. 27.9.
 Schulkin, Leib, 11.12.
 Schultz, Aage, Red., 21.10.
 — Aage, Overtelefonm., 24.10.
 — C. C. V., Tilsynsoff., Konservatorbetj., FS. 17.3.
 — Carl Chr., Naalemager, 17.10.
 — E. C., Købm., Nykøbing F., 27.11.
 — Elsiné Kristine Andersen, FS. 4.8.
 — Fritz Wilh. Magnus, Skræderm., KS. 28.7.
 — Hans, Mejeribest., Bolderslev, bkg. 16.12.
 — Hedevig, 5.1.
 — Henry Vilh., Arbejdsn., FS. 22.3.
 — Johs. Gottlob, Maskinnm.*, KS. 10.5.
 — Martin Mikkelsen, Bryggeriarb., KS. 19.8.
 — Lilly Dorothea, f. Hansen, KS. 12.8.
 — Marie, 12.3.
 — Martinus, Sadelmagerm., Kolding, bkg. 1.10.
 — Meta, Froken, 25.9.
 — Olga Marie, f. Dahl, 7.11.
 — Signe, bkg. 4.8; M: Købm., E. C., Nykøbing F.
 Schumann, Oscar, Cirkusdirektor, 6.9.
 Schwanenflügel, Wilh., Malerm., Løjtn., 30.11.
 Schwartz, Agnes Marie, f. Pamperin, 15.10.
 — Fr. Ernhold, Specialarb., KS. 3.8.
 — Hans Henrik, KS. 27.1.
 — Johs., Dir., Skive, bkg. 11.10.
 — Julie, f. Tafdrup, 30.10.
 — Wald. Mads Wilh., 26.2.
 Schweneke, Thyra Alvilda, Frue, 20.6.
 Schütt, Martine, 2.10.
 Schytz, Louis Emil, Barber, KS. 23.1.
 Schäfer, Anna Marie, f. Guldmann, 13.1.
 — Kay, 2.4; H: Ingeborg, f. Graae.
 — Margrethe, f. Guldmann, 25.4.
 Schäfer, Ane Johanne Kirstine Marie, KS. 28.7.
 Schäffer, Lasse, Frue, f. Rasmussen, 8.7.
 Schøller, Esther, 7.2; M: Jul.
 — Esther, f. Wäänänen, 7.4.
 — Jørgen Louis, Lærling, KS. 12.1.
 Schön, Wilh., Købm., Nakskov, 11.4.
 Schonau, Christian, 3.12.
 Schonbeck, Benny, Kontorass., 14.1; H: Grethe.
 Thyra Alvilda, KS. 22.3.

- Schonenburg, Leo Ernst, Glarmester-
svend, KS. 18.3.
- Schonfeldt, Andreas, Afd.chef, 20.12.
- Schönherr, Beate, f. Greinert, 19.6.
— Holger C. F., Isenkr.*, KS. 9.9.
- Schöning, Augusta Frederikke, 27.4; E.
e. Lærer.
- Schonnemann, Ellen Kirstine, 8.10.
- Seeck, Johanne, Froken, 17.1.
- Seeger, Adolf Karl, Forvalter, NBS.
12.10.
— Hakon Riise, 28.4; H: Martha.
— Martha, E. c. Manufakturhdl., 9.11.
— Vilhelmine Poulina Augusta, f. Ru-
dolf, NBS. 3.11.
- Seehausen, Carl, Maskinhdl., Taulov,
18.7.
- Seerup, C. C., Købm.*, Nykobing F.,
bkg. 6.4.
- Seidelin, Carl Ph., Kapt., 8.4.
— Nanna, E. e. Sognepr., Voldum,
bkg. 29.4.
- Seidlitz, Jenny, bkg. 24.8; Sst: Ragn-
hild.
- Seier-Petersen G., Statsaut. Revisor,
Aarhus, bkg. 17.4.
- Seifert, Alma, E., 9.8.
- Sejg, Kirsten Gye, Malerinde, bkg. 28.5.
- Seliger, Elly, 27.4; M: Siegfried.
- Selmer, Berthold P. J., Købm.*, Ton-
der, bkg. 5.8.
— Riddermann Bahnson, 2.5. i New
York.
- Setterberg, Carl Vict. Em., Smedem.,
12.7.
- Severin, Lizzie, f. Ronstrom, E. e. Ing.,
13.12.
— Marie Magdalene, 19.9.
- Seybicke, Felix, Bagersvend, 24.11.
- Siboni, Inge, 21.8.
- Sidenius, Harald, Maskinm., 4.1.
— Lily, cand. mag., FS. 21.4.
— Sv. Voigt, cand. mag., FS. 21.7.
- Sieburg, Helga, Oversygepl.*, 2.8.
- Siegmundfeldt, Minna, E. c. Gross., 10.11.
- Sicker, F. K., Sogner.form., Sundby-
Hvorup, bkg. 3.1.
- Sieling, Vilh., 26.7.
- Sieverts, Christian, Overportør*, 8.11.
- Sigvardt, Borge, cand. pharm., 25.9.
— P. A., Revisor, 26.7.
- Silberstein, Toni, E., 11.3.
- Silfverberg, Ella Emilie, 30.12.
- Sillemann, Louise Wilh., KS. 2.3.
- Simmelhack, Ellen, 6.8.
- Simmelhag, A. W., Varemægler, 4.1.
- Simonov, Vict. Ant., Ing., KS. 12.5.
- Simonsen, Else Tove, Lærerinde v. Det
kgl. Teater, 21.2.
— Emma, Oversygepl., 4.7.
- Simonsen, Kirsten, Forstanderinde*,
Kolding, bkg. 13.8.
— Simon Chr., Propr.*, 27.1.
- Simonsgaard, Johs., Driftsleder, Ing.,
KS. 24.2.
- Sinding, Ragnhild, f. Bon, Riiskov, bkg.
11.10.
— Thyge, Ing., KS. 11.3.
- Sjelle, Ringborg, 20.7.
- Skaarup, H. P., Ing., Aalborg, bkg.
26.9.
— Marie, 26.10.
— Otto, Kriminalass., 25.11.
- Skade, Leon R., Apoteker, Bjerringbro,
18.10.
- Skadhauge, Ingeborg, K. J., f. Guld-
berg, FS. 20.9; M: Landsdommer.
— Marie, 29.11.
- Skaftø, Karl, Forstander*, Ry, 18.2.
— Knud, Mobelhdl., 7.9.
— Norma Marie, f. Funder, KS. 17.8.
- Skipper, Lili, f. Lütken-Christensen,
12.10. Aalborg; M: Jarl Ove, Casa-
blanca.
- Skjerk, V., Stadsskoleinsp.* i Hjørring,
Odense, 3.12.
- Skjoldager, Herluf Ritzau, 24.9.
- Skjoldt, S.M.S., Maskinm., Fredericia,
bkg. 4.9.
- Skop, Samuel, 17.4.
- Skotte, Ane Ebertsen, f. Nordbjerg,
KS. 21.5.
— Hans Chr., Maler*, 22.11.
- Skou, Preben, Godsejer, Damsb., 6.3.
- Skouenborg, Anton, 21.6; H: Marie.
— Sophie, f. Baronesse Wedell-We-
dellsborg, 17.7.
- Skousgaard, Peter Martin Joh., Artist,
(Tom Belling), 3.8.
- Skov, Daniel Otzen, Revisor, Hader-
slev, bkg. 22.7.
— Dora, 30.5; M: Knud.
— Frederikke, E., 11.1.
— Hans Friis, Skibsf.*, 14.10.
— Hans L., Husmand, Farstrup, 10.4.
— Johanne Sophie, E. c. Malerm., 1.3.
— Poul Hoppe, Maskinchef, 11.4.
- Skovbold, Anders, Landsretssagf., Fre-
dericia, bkg. 6.11.
- Skovgaard, Astrid Hanna, E. f. Laurell,
NBS. 14.12.
— Chr. Jul., Fabr., KS. 10.9.
— Viggo, Arkitekt, bkg. 19.10.
- Skram-Jensen, Oda, E., bkg. 3.5.
- Skrubbeltrang, Aage, Ger., Bindsløv,
bkg. 3.1.
- Slomann, Bodil, Malerinde, f. Müller,
13.6.
- Slot, Niels, Chauffør, 24.2.
- Sloth, Kirsten, KS. 2.8.

- Smedegaard, Alfred, Johs., Civiling., 2.12.
- Smidt, Holger, Læge, 11.6.
- Smirnoff, Clement, Tjener, 11.12.
- Smith, Betty, 6.1; M: Civiling. Johs. S.
- Fania, f. Wiibroe, 15.1.
- Fr., Propr., Landv.komm., Snekkersten, 4.6.
- Harald de Coninck, Generalkonsul, Dir., Espergærde, 29.11.
- Holga, f. Meinecke, 9.9.
- Ingeb. Elisab. O., f. Ellermann, SBS. 16.1.
- Sofus, Kontorchef* i Gyldendal, 14.6.
- Snedat, Arthur, Artist, 10.4.
- Snedstrup-Mogensen, N., Afdling., Aarhus, bkg. 5.6.
- Snitker, Jorgen, Læge, Riisskov, bkg. 29.4.
- Snock, Wolf, Cigarm., KS. 16.11.
- Sode, Heinrich, Købm., bkg. 29.4.
- Sodemann, Karen, 6.5.
- Soelberg, Jenny, Frue, Vordingborg, 23.11.
- Solten, Sara, Frøken, 6.12.
- Sommer, Axel, 5.9.
- Bendt, Teglværksejer, Landbrugs-kand., bkg. 4.11.
- Helge, Eksp.sekr., 25.9.
- Hjalmar, Forstelerer, Klemensker, bkg. 27.2.
- Kai Juhl, 14.5.
- Kaj, Bankass., KS. 9.11.
- Sonne, Anne Marie, Frue, 25.6.
- Jorgen, Typograf, 28.8.
- Petra Cathr., Maribo; bkg. 24.3, M: Amtsförv.
- Spager, Ingeborg, Skoleinsp., Frue, 4.5.
- Sparso, Ib Hempel, Læge, 18.1.
- Specht, Ch. Vald., Maskinarb., KS. 26.6.
- Speich, Anna Kristine Elisab., f. Hansen, 1.11.
- Speyer, Carl Ludvig, Læge, 30.9.
- Spiegel, Rosalie, 8.2; Br: Reinh.
- Spliid, Kirsten Marie, f. Gerdes, 14.3.
- Sprange, H. M. V., Apoteker, 23.5.
- Sprogøe, Carl M., Forr.fører, 25.12.
- Spurré, Jens Chr., 28.12.
- Spøhr, V. A., Stationsforst.*, Hillerød, 19.4.
- Staack, Gerda, f. Amelung, 16.10.
- Staberg, C. J. A., Kontorchef i Rodeforv., 17.7.
- Stagaard, Karen Marie, E., KS. 15.11.
- Stage-Nielsen, Laura, 1.10; E. e. Dyrk.
- Staggemeier, A., Læge, Faaborg, 10.10.
- Stahlhust, Eleonora Chr., NBS. 17.8.
- Stangerup, Ax. W., Kommunelærer, bkg. 30.3.
- Starup, Helene, Helsingør, 11.10.
- Stauning, Ellen Marie Kathr., KS. 5.2. M: Remisearb.
- Steen, Erik Host, Gartner*, Porc.arb.*, 20.3.
- Heinrich Chr., Skomagern., KS. 24.11.
- Knud Vald., 16.3.
- Steenberg, Edv. Schack, bkg. 19.11; H: Marie.
- Steenbuch, Bodil, 19.10; Br: Telefon-dir.
- Steensgaard, Einar, Prok., 11.4.
- Steenstrup, Hans Boggild, Civiling., 5.12.
- Johanne, Frøken, 20.12.
- Steffens, Sv. Fr., Montor, KS. 24.6.
- Steffensen, Aage, Forf., 10.3.
- J. Torp., 28.9.
- Stegelmann, Aug., Bodker*, Odder, bkg. 27.1.
- Stegler, Knud, 23.3.
- Steglich, Karen Low, Fuldm., KS. 12.6.
- Stehr, Toinette Lindencrone, 7.12.
- Steinbach, Edv. Vict., Murer, KS. 5.8.
- Steinbeck, Jenny Marie Ingeb., f. Jensen, FS. 1.4.
- Steinbüchel, Otto, 23.4.
- Steincke, O. J., Provst. Pastor emer. Flade, 10.1.
- Steiness, Joachim, Maskininsp.*, 28.10.
- Steinthal, Kirstine, 16.6.
- Stelling, Dagn. Eliza Hakewill, 20.11.
- Stenbæk, Regner, Red., Svendborg, 11.11.
- Stender, Bothilde, E. e. Manufakturhdl., Hjørring, bkg. 7.10.
- Harald Valerius, Maalerkontrollør, FS. 25.6.
- Viggo, Kunstmaler, Aarhus, bkg. 20.10.
- Wilh. Kathr., f. Cortsen, 31.10.
- Stenderup, Chr., bkg. 7.3.
- Elga, 25.5.
- Stensler, Tove Vibeke, f. Romlund, 13.2.
- Stensrud, Ejnar, Konsul, Skien, bkg. 20.7.
- Stiedl, Jane, bkg. 13.9.
- Stigaard, Bebe Lerche, f. Wicheck, 20.6.
- Stigo, K. V., Kunstmaler, KS. 11.5.
- Stilling, Albert, Propr., 16.10.
- Hans, Skuesp., 7.2.
- Stitz, Gerda, Frue, 18.6.
- Stocklund, Cornelia, f. Rand, 24.8.
- Stoffregen, Bertel, Cigarfabr., 12.2; H: Ketty.
- Stolpe, Edith, 1.5.
- Stoltzner, Elvira, f. Christensen, KS. 21.7.

- Storm, Jacob, L., Telegrafkontr.*, Trensense, 23.3.
 — Johanne, 30.11.
 Storm-Hellstrom, Nanny Ludovika, KS. 19.9.
 Stougaard, R., Overlærer, Slagelse, bkg. 6.8.
 Strand, Johs., Fuldm. i DFDS, 24.5.
 Strandgaard, Helga, 27.9.
 Stranges, Ax., Tandlæge, 29.7.
 Streit, Laur. Henr., Fuldm.*
 Strengberg, Kristiane Joh. Amalie, f. Heimann, Slangerup; M: Sognepr., bkg. 7.5.
 Stricker, Emilie, 15.3.
 — Knud Vilh. Jul., Glasmager, KS. 8.4.
 — Martin, Messedreng, NBS. 14.12.
 Stryhn, Alfa Ella, 20.7; M: Poul.
 Stroh, Henr., Bagerm., Graasten, bkg. 7.9.
 Stromberg, Emma, Lærerinde*, 19.4.
 Stromman, Otto, Tranbjerg, 16.6.
 Stuhr, Chr., 3.3.; H: Ingeborg.
 — Karl Erik Vald., Kranfører, KS. 19.9.
 Stysiek, Rosalia, 9.9.
 Stürup, Jens, Ing., Ribe, 17.3.
 Stütz, Karl Otto, 23.11.
 Stæhr, Harald, Prokurist, bkg. 4.5.
 Stærfeldt, A. F. C., Toldforv.*, 23.2.
 Storck, Clementine, Nyborg, M: Skomager, bkg. 19.6.
 Støttrup, N. Chr., Bagerm.*, Viborg.
 Suenson, Kay, Dir., Kmjkr., 21.1.
 Sühr, Emilie, Froken, bkg. 28.11.
 Surel, Johanne, Fruc, bkg. 16.7.
 Sussemiehl, Harald Chr., Tjener, NBS. 24.2.
 Swan, O. Chr., Dyrslæge, Bogo, bkg. 27.1.
 Svane, Else, 8.6; M: Komm. i Gronlæp.
 — Frits Fr. Johs., KS. 4.2.
 — Gertrudmine Bertine, f. Bager, NBS. 4.5.; M: Skibsf.
 — Hans, Anlægsgartner, NBS. 11.11.
 Svanholm, Alfr., Driftsleder, cand. pharm., 15.8.
 Svarre, Cintilla Marie, KS. 29.9.
 — M. M., Fabr., Odense, bkg. 26.1.
 Svedstrup, Emil, Snedkerm.*, Rørtang, 2.1.
 Sveistrup, Ragna, 8.1.
 Svendsen, Alb., Tandlæge, 4.2.
 — Andr., Sparekassedir., Skærbæk, 20.4.
 — Em., Stadsing. i Rodovre, 25.5.
 Svenningsen, Anders P., Ing., 27.5.
 Sylvest, Knud Harald, 3.9.
 Sylvester, Hansigne Kirstine, Skobjerg, KS. 19.5.
 Szeffzyk, Werna Sofie, f. Bronrum, KS. 24.6.
 Soeborg, Augusta Christine, KS. 12.7.
 Soiberg, Harry, Forf., 2.1.
 Solling, J. C., Læge, 12.1.
 Solver, Albert, Guldsmed, 11.9; 11: Elisabeth.
 Solvhøj, Johs., Skoleinsp. i Helsingør, bkg. 9.5.
 Somod, Axel, Maskininsp., bkg. 2.7.
 Sondergaard, Andreas, Husmand, Oustrup, 6.6.
 — Ole, Krocjer, Egtved, bkg. 1.12.
 — Robert Friis, Driftsleder, Orgelbygger, Aabenraa, bkg. 30.11.
 Sønderup, H. P., Lærer*, Lemvig, bkg. 30.5.
 Sonnichsen, Martha Anna, f. Osolin, FS. 14.7.
 Sorensen, Eduard, Dir., MF., 15.5.
 — Gerda Valborg, cand. mag., KS. 12.6.
 — Hans, Overlæge, bkg. 7.1.
 — K. A., Flyverlojtn., 20.7.
 — Laurs, Administrator, Overretssagf., 15.9.
 — Margrethe, Professorinde, 29.10.
 — Martin, Kgl. Kapelmusikus, 2.1.
 — M., Sagfører, Odense, bkg. 18.7.
 — Otto, Trafikkontr., 19.6.
 — S. A., Tandlæge, Lemvig, bkg. 26.8.
 — Søren J., Redaktionssekr., Næstved, bkg. 29.12.
 — Wilh., Prokurist, 27.2.
 Tachau, John, 18.8.
 Taddei, Vica, 13.10.
 Tafdrup, Antoinette, 26.8.
 Tage-Hansen, Inger, f. de Lichtenberg, Hillerød, 24.7; M: Godsejer.
 Talvi, Wald. A., Sangpædagog, 24.10; H: Teresia.
 Tang, Bernh. G., Dir., Shenectady, New York, bkg. 29.9.
 Tauson, H. V. C. G., Ekspeditionssekr., cand. jur., FS. 20.3.
 Teglers, Mathilde, E., 3.3.
 Teglstrup, K. E., Læge, Lyngby, 2.9.
 Teilmann, Steffen, Landsretssagf., Holte 15.4.
 Teisen, Karen, f. Baastrup, 1.8.
 Teisner, Fr., Overretssagf., Nykøbing F., 30.10.
 Teles, Agnete Ellinor, f. Giersing, NBS. 17.8.
 Telling, Peder, Gdr., Hjerm., bkg. 23.2.
 Tengberg, K. F. A., Vinkyper, KS. 6.3.
 — Rosa Erna, f. Nielsen, KS. 5.10.
 Tengqvist, Ellen, f. Svendsen, M: Dir.; KS. 5.4.

- Terney, Gerh., Kabelm., Brøndbyøster, bkg. 24.7.
- Tersgow, M., f. Beyer, 3.11.
- Thaarslund, T. P. J., Overretssagf., Rønne, 10.1.
- Thaarup, Ellen, f. Storm Petersen, 4.5.
— V. Tandlæge, Viborg, bkg. 29.4.
- Thal-Jantzen, Else, f. Lovengreen, 31.10.
- Thalbitzer, Henry, Politimester*, Kolding, 27.1.
— Ingeborg, Konventualinde, Stovringgaard, 19.2.
- Thaning, Nanna, f. Thaning, 9. 7.
- Thawtiuk, Sen., Konfiturehdl., bkg. 9.12.
- Thaysen, Hans, Præstegaardsforp., Nybol, bkg. 29.7.
- Thede, J. T., Dir., Leeds, bkg. 7.5.
- Theil, Marie Josefine Karoline, KS. 28.7.
- Theilgaard, Kirstine, Frue, 16.3.
— Louise, Frue, 21.10.
- Thejll, Carla, 19.4.
- Thelle, Frida, f. Jensen, 29.10.
- Therchilsen, Jul. Møller, Arkitekt, 7.2.
- Thevin, Kirsten, f. Vogelius, 11.6.
- Thielst, Oluf, Kobm., Haderslev, bkg. 22.1.
- Thieme, Poul Aage, 29.4.
- Thies, Henrik, 17.2.
- Thiesen, Mathilde Louise Ch., KS. 13.3.
- Thomsen, A. H., statsaut. Revisor, 11.7.
— Alfr. Hellum, Dir., Hjørring, bkg. 26.4.
— Andreas, Gdr., Sparekassedir., Skodsbøl, 25.3.
— Carlo, Pianist, Komp., NBS. 8.2.
— Christiane Wegener, 6.4; D: Else Hvass.
— H. C. Torsleff, Kontorchef*, bkg. 21.7.
— Ove Baumgarten, Hovedkasserer*, Odense, 27.1.
- Thorsen, Olaf, Kapt., Gdr., Bornholm, 7.10.
- Thorsoe, Maria, 27.10; M: J. A.
- Thorup, Christiane, 19.11.
— Knud, Fuldm. v. Berl. Tidende, bkg. 12.5.
— M. C., Kobm., 18.10.
- Thranc, Emilie, Læge, Frue, 23.1; M: Læge Ax. T.
— Ingeborg, Anna Joh., KS. 19.11.
— Julie, Sygepl., 28.11.
— Maren Rosine, f. Nielsen, 26.5.
- Thrige, Augusta Johanne, Frøken, Raasted, bkg. 22.11.
- Thuessen, Alfred L., Hovedkass. i Overform. 22.5.
- Thulin, Jensine Kirstine, E., KS. 1.2.
— Nils, Skomagerm*, 25.11.
- Thunoe, Alb., Prokurist, 2.8.
- Thygesen, Niels P., Komm.l.*, 29.12.
— Olga, f. Flindt, E. c. Skibsf., 21.10.
— Thyge Bang, Kobm., Biograftejer, Hinnerup, bkg. 11.1.
- Thymann, Paul, Godesejer, Snertingegaard, bkg. 15.1.
- Thyssen, A. P., Gdr., Østerby Kegnæs, 8.4.
— Karen, Lyngby, 26.5.
- Thogersen-Höpfner, C. V., Realskolel., Slagelse, bkg. 13.3.
- Tidmand, Karl, Bygm., 2.1.
- Tiedemann, M. C., Kobm.*, Aabenraa bkg. 3.9.
- Tillegreen, Ellen Margr Kirst., KS. 4.12.
- Tillisch, C. J., Veksell., 5.9.
- Timm, Georg, Elektriker*, bkg. 22.8.
- Timmermann, Marie Helene, KS. 28.8.
- Tjeld, Caroline, 3.4.
- Tobiassen, H. J., Dyrlæge, Skoldelev, bkg. 15.3.
- Toft, Olsine Christiane, E., KS. 6.3.
- Tofte, Hans, Boghandler, Hillerød, bkg. 3.6.
— Johs., 17.4; H: Ellen.
- Tolstrup, Fr., Repres., Vejle, bkg. 20.3.
- Tonnesen, H. D. C. Lind, Kaptajn i Flyvev. 1.3.
- Topsøe, Flemming, Kapt. i Ing., J.4.
- Torkild-Hansen, Aggi, f. Hostrup-Schultz, 1.4.
- Torné, Ingeborg, f. Staallhagen, 5.4.
- Torp, Pamela, f. Mogensen, 25.6.
- Toxværd, Peder Mich., Kriminalass., KS. 5.3.
- Traulsen, Helga, f. Bryde, 9.3.
- Travn, A. P., Stationsforst.*, Espergerde, 17.6.
— Inger, f. Leth, E. c. St.forst., 20.7.
- Trebbien, Eleonora Kristine Virginonia, f. Larsen, FS. 7.4.
- Kirstine Marie, E. c. Slagterm., 21.10.
— Nora, Porcelænsmalerinde, Frue, bkg. 4.4.
- Tribler, Pauline, f. Jensen, KS. 12.11.
- Trier, Helga, 11.12; Sst: Anna.
— Olga, Frue, E. c. Kontorchef, 20.12.
— Poul Vald. W., Bankfuldm.*, 14.10.
- Trock, P. H. G., 2.10; H: Helga.
- Troelsen, M. L., Amtsvejinsp.*, Aalborg, 28.3.
- Troest, Agnes, Cecilie, KS. 17.2.
- Trolle-Christensen, Aage, Landsretts-sagf., Rudkøbing, 5.5.
- Trolle-Schultz, E., Dir., Kapt., Aalborg, 5.7.

- Tscherning, Anton Fr., Ing., Buenos Aires, 29.12.
- Tutein, Esther, Frøken, Aalborg, bkg. 24.10.
- Tuxen, Anna Johanne Reedtz, f. Sparre-
wohn, KS. 1.11.
- Ellen, f. Bruun, Rungsted, 15.7.
- Tvede, Viggo, 9.12.
- Tvergaard, Olga, 5.2.
- Türek, Sven, Fotograf, 5.1.
- Tyron, Bruno, Skuesp., bkg. 3.8.
- Tögern, Frieda, 16.1.
- Tønnes-Hansen, Siegr. Emil, Gross.,
F.S. 19.3.
- Torsleff, Margr., Oberstinde, 4.3.
Marie, f. Plockross, NBS., 26.10.
- Uhlendorff, Ellen, M: Kgl. Balletm.*,
Rorvig, bkg. 12.4.
- Uldall, Frits, Civiling., 9.11.
- Kathrine, Frue, Hammelev, bkg.
29.12.
- Mette Marie, Frue, 14.5.
- Ulrich, C. G. H. V., Musiker, FS. 1.4.
- Ulrik, Esther, f. Dalberg, London, 8.5.
- Ulstrup, Margr., f. Thaulow, Horten,
28.4.
- Ungermann, Ax. Jul., Maskinarb., KS.
12.10.
- Ussing, Alfhild, E. e. Nationalbankdir.,
28.3.
- C. E., Boghandler, 26.12.
- Fr., Dir., Civiling., 29.11.
- Henry, Professor, Dr. jur., 9.9; H:
Christiane.
- Sine, bkg. 26.11; M: Urmager, Ran-
ders.
- Uttenthal, Sv. A. Spangelberg, KS.
27.12.
- Utzon, Carl Chr., 8.2; H: Margr.
- Waal, Emile de, Keramiker, 6.5.
- Wacker, Peter Thomsen, 15.12.
- Wadum, Alfrida, Frue, 21.10.
- Wagenblast, Margr., Frue, KS. 10.12.
- Wagn, Marie, Frue, 12.12.
- Rachel, E., KS., 18.1.
- Wagner, Anna Marie, f. Andersen,
28.8; M: Olaf.
- Fredvilda, 22.7.
- Ludvig, Kontorchef*, 2.2.
- Wahl, Aug. P. Chr., Montor*, KS. 23.7.
- Vera, f. Haug, 16.9.
- Wahlin, Ida, 1.7.
- Valbjørn, Ax., Ing., Nordborg, bkg. 6.7.
- Walbom, Karen Margr., Syerske, KS.
4.3.
- Valentin, Chr., Konsul, Garverm., Ka-
lundborg, 20.1.
- Valentiner, Aage, Forsikringsdir., Kapt.
21.6.
- Wallenstrom, Agnes, Frue, 5.4.
- Vallentin, Hakon, 26.3; H: Frida.
- Wallin, Erna, 31.5; M: Walther.
- Walloe-Petersen, Knud, 6.10.
- Walsted, Erik, 1.6.
- Walter, L., Konservator, Lundby, bkg.
13.7.
- Wamberg, Mogens, Propr., Gurre, 2.4.
- Wandrup, H. C., Overretssagf., 2.8.
- Wangel, Gunnar, Filmsfotograf, 31.1;
H: Else.
- Warburg, Mary Petrea, Frue,
- Warnoe, Alfred, Tandlæge, 9.8.; H: Else.
- Wartenberg, Ane Marie, 21.10.
- Warthoe, Anton O. L., Politass., 17.6.
- Wassard-Smith, Ernst Victor, 30.8.
- Wassini, Anna Marie, 22.7.
- Waterstradt, Hansine, f. Hansen, Glo-
strup. 23.5.
- Hermann, Gartner*, 24.3.
- Weber, Anne Marie, E. e. Skibsf., Mar-
stal, bkg. 22.1.
- K. M., Toldkass.*, Taastrup, 15.10.
- Marius, Murerm., Taasinge, bkg.
16.9.
- Wechselmann, Adolph, Maskintekniker,
29.4.; S: Anton S. W.
- Wedel, Carl, Assurandør, 20.10.
- Vedel, Johan, Postass.*, 24.11.
- Wedel, Peter, Læge, Djarkata, Java,
bkg. 20.11.
- Rosa Judica Sophie, f. Christensen,
NBS. 14.12.
- Wedel-Larsen, J. C., Telegrafkontr.,
17.4.
- Wedell-Neergaard, Henny, Baronesse,
Egholm, 2.9.
- Wedell-Wedellsborg, Gustav, Baron,
Williamsborg, 10.8.
- Weibull, Martin Bengtsson, 19.10.
- Weidemann, Thyra Emilie Margr., f.
Meyer, NBS. 13.4.
- Weihrauch, Armin Bruno, FS. 19.10.
- Søren, Fr., Kleinsmed, KS. 25.5.
- Vald., Bankbud*, bkg. 15.7.
- Weikop, Eigil Louis, KS. 16.6.
- Weiland, Andrea Catharine, E. e. Tlgr.,
KS. 5.1.
- Weilstrup, Marie, Frue, 30.10.
- Weinreich, Daniel Harry, Kontormed-
hjælper*, KS. 1.7.
- Weise, Gudr. Margrethe, f. Pedersen,
Rest.*, KS. 20.10.
- Pauline, f. Wegener, 17.7.
- Weissdorff, Ester, E. f. Shermann, KS.
21.6.
- Weitze, Ingrid, f. Gewecke, 13.2; M:
Rud.

- Velden, Axel, Fabr., bkg. 26.2.
 Wellejus, Amalie, Bankass., 5.12
 — Petra, Provstinde, 4.12.
 — Sophie, E., 15.8.
 Wellendorf, R. H., Statsaut. Revisor, 5.1.
 Welsch, Axel, Red., Fjerritslev, 23.6.
 Vemmer, Hans, Skoleinsp., 27.11.
 Wendelboe, V. S., Stationsforst.*, Roskilde, 15.6.
 Wendelin, Herta, bkg. 10.3.
 Wendelholtz, Marie, KS. 8.9.
 Wendt, Albr. Rich., Urmager, 23.3.
 Wennerwald, Katharine, 14.5.
 Wentzlau, Harriet, E., 21.2.
 Wenzell, Frits, Insp., 22.4.
 de Verdier, Anton, Skuespiller, bkg. 23.4.
 Vermehren, Elisabeth, Konventualinde i Støvringgaard, 26.1.
 — Frantz Fritz, Giselor, KS. 1.12.
 — Louise, f. Borchsenius, 1.3; D: Ruth.
 Vermuth, Emma, Logstor, E. e. Borgm., Bankdir., bkg. 4.1.
 Vernersen, Jens Harboe, Seminarieleærer*, 23.9.
 Verrenreth, Soph. Jul., Arbejdsn.* , KS. 21.10.
 Werther, Albertine Louise, KS. 12.7.
 — Olina Maria, NBS. 2.2.
 Wesenberg, Leo, Tandtekniker, NBS. 5.1.
 Wessel, Harry L., Gesandt f. Chile, 24.11.
 West, Aase, M. E. G., f. Cramer Larsen, 4.10.
 — Emma, f. Stangerup, 17.4.
 — H. J. G., Overintendant, 26.3.
 — Rudolf Wiel, KS. 23.3.
 Wester, Karla Malvine A., 4.4.
 Vesterdal, Aksel P. N., Kontorchef, 26.2.
 Vestergaard, C. L., Ekspeditionssekr., 21.10.
 Vestergaard, Carl, Kredsform., Odense, bkg. 1.6.
 Vestergaard, Chr., Red., Bramminge, bkg. 3.8.
 Vestergaard, K. A., Civiling., 31.10; H: Daja.
 Vestergaard, Knud, Amtskontorchef, Skanderborg, 27.4.
 Vestergaard, P. N., Gross., bkg. 28.8; H: Gerda.
 — Sofus, Red., 13.9.
 Vesterholt, Edg., Prokurist, 6.1.
 Westerlind, Ludvig, Tomrerm., 27.3.
 Westermann, Ax. G., 24.7.
 — Poul Georg, Fabr., KS. 2.8.
 Westh, Aase Marie Elisab. Cramer, KS. 4.10.
 Westhausen, Elna Minna Adele, Kommunal., 6.8.
 Westphall, Anna, KS. 5.5; M: Forvalter.
 Westrup, Axel, Kordegn, 25.9.
 — Ernest, 23.7.
 Wetterstein, Emil Georg, Sporv.funkt., Ks. 7.10.
 Wexoe, Bernh., Kordirigent, 31.5.
 Weymann, Anna Clotilde Nielsine, f. Jensen, FS. 6.9.
 Weywadt, Nelly, E. e. Læge, Hasseris, bkg. 28.1.
 Vibe-Hastrup, C., Fabr., cand. pharm., 8.3.
 Wiberg, Holger, Lærer, KS. 20.7.
 Wiboe, Rosa Emilie, f. Wigh, 3.9.
 Wiboltt, Maud, Tegner, M: E. J. W.
 Wibroe, Andreas Peter, Driftsleder, Odense, 10.3.
 Wichmand, H. C., Skolebest.*, Holte, 9.3.
 Wichmann, Carl, Glarm., KS. 17.4.
 Vick, Nanne Christiane, E.; KS. 5.3.
 Widenborg, Vilh., Gross., 4.4.
 Wiedemann, Anna, f. Mørch, 1.11.
 — C. P. E., Civiling., 28.11.
 Wiemann, Mary, 16.1.
 Wienberg, Valborg; M: Husejer, KS. 3.6.
 Wiene-Winkel, P. G., Repras., KS. 14.1.
 Wiese, Anna, f. Truelsdotter, FS. 4.1.
 — Gudrun, 18.10.
 Wieth, Bertha Marie, 14.6; M: Trafikinsp.* , 14.6.
 Vig-Nielsen, Anna, 17.5; M: Stationsforst.
 Vigerslev, Kaj, Sekr., cand. jur., 24.3.
 Wiinberg, Carl, Overl., Skive, bkg. 24.2.
 Wiinstedt, Grete Degn, f. Ronne, bkg. 15.5; M: Holger.
 Wilhelmsen, Holger, Dir., Sao Paulo, bkg. 15.10.
 Wilhjelm, Sofie, 21.9.
 Wilkens, Christine, Musikl., Tønder, bkg. 18.3.
 — Ella, Froken, 19.7.
 Villadsen, J. C. V., Toldkontr., Nakskov, 24.10.
 Willemoes, C. d'Obry, Red., Ribe, 23.11.
 Willer, Rasmine, Frue, 20.3.
 Willerup, Margr. Elisab., 25.4.
 Willumsen, Aage, Rektor*, Borgm.* , 29.4.
 Villumsen, William, Civiling., KS. 9.11.
 Wilms, Rudolf, 29.9.
 Vilsen, Niels, Forstleærer, Ellidshøj, bkg. 7.10.
 Vilstrup, Johanne, 8.10.

- Wimmelmann, Petrea, E., Aarhus, bkg. 15.7.
- Wincent, Ingolf, Skræderm., bkg. 12.3.
- Winckler, Hulda, 2.3.
- Wind, Gregers, Martin, Fabr., NBS. 2.6.
- Vind, O. H. C., Kammerherre, Hofjm., Sanderumgaard, 10.2.
- Wind, Poul, Propr., Seemgaard, bkg. 11.11.
- Winde-Wilmer, Harry, bkg. 24.4.
- Windeballe, Ane, E. e. Konserv., Fredericia, bkg. 1.3.
- Windekilde, Erik P., Bogholder, 27.11.
- Windfeldt, Gyde, Musikl., Haderslev, bkg. 9.1.
- Winding, Ane Mette Katr. M., KS. 3.4.
— Chr. Lund, Købm., Aarhus, bkg. 12.10.
- Vinding, Marie, 1.4.
- Winding, Paul Nic., Gross., 16.4.
— Poul V. L., 2.3; H: Olga.
- Winkel, Chr., Læge, 28.3.
- Winther, Aage, Civilingl., Roskilde, 19.7.
— Aage Chr., Pastor emer., Ryslinge, 11.12.
— Anna Astrid Joh., f. Rasmussen, KS. 5.10.
— Bertha, Oversygepl.*, Vamdrup, bkg. 3.2.
— Bj. Thorkildsen, FS. 7.4.
— Maja, Haverslev, bkg. 23.6; M: Dyr-læge.
- Vinther, Vilh. Margr. Sophie, KS. 15.3.
- Wirring, Laur., Lærer, Tolne, bkg. 3.10.
- Wisborg, M., Ejendomsagl., Aalborg, 16.1.
- Visby, Karen, f. Sell, Pastorinde, 30.3.
- Wismann, Caroline, Frue, 7.1.
- Wissing, Emilie Johanne, f. Pedersen, 18.4.
- Wissum, Peter Larsen, Kabinettsbud, KS. 11.2.
- Wistoft, Else Marie, f. Durup, 2.9.
- With, Andreas Matthias, KS. 15.2.
— J. N., res. Kap.*, 9.8; H: Gertrud.
— Erling, Rentier, KS. 28.10.
— V. J., Kredslæge*, Esrom, 10.4.
- Witske, Else Andrea, Malerinde, KS. 15.11.
- Witt-Møller, Ellen Margr., f. Hassing, 12.10.
- Witthoff, Anna, E., 16.4.
- Witthøft-Rasmussen, Rob., Boghdl., Hundested, 25.2.
- Wittrup, Niels Holg. Severin, Gross., 7.11.
- Wium, Karoline, f. Winding, KS. 8.11.
- Wodrup, Marie, f. Yde, 4.9.
- Wodskou, Emmy, 21.11.
- Voetmann, Iver Alfr., Murerm., Sunds, bkg. 10.12.
- Vogelgesang, G., Landsretssagl., Haderslev, bkg. 10.5.
- Wohlens, Helene Kristine, KS. 4.5.
- Wohlert, Hans Friedr., 10.7.
— Marie Elisab., KS. 18.1.
- Wohlgemuth, V. J. A., Formand, KS. 16.9.
- Wohlstrand, Hertha Emilie L., Frue, KS. 15.5.
- Voigt, Marie, Frue, 5.5.
- Woldbye, Louise, Froken, 18.10.
- Volf, Holger, Konditor, 1.1.
- Wolff, Bertha Christine (Dina), 3.12.
— Borge Kaj, Arbejdsmand, KS. 31.8.
— David Vald., FS. 21.4.
— Knud V. K., Dir., Kapt., 20.6.
— Otto, Bankfuldm., 15.1.
- Volffing, John, Premierløjtn., bkg. 16.9.
- Wolhardt, Ellen G. Schaarup, Frue, NBS. 22.6.
- Volkersen, J. M. V., Godsekspeditor*, 16.1.
- Wollny, Anna, 23.7.
- Volquartz, Petrea Kathinka, KS. 15.3.
- Wolsoe, Martha, Froken, 16.9.
- Wolthers, Sv. Aa., Beregner, KS. 8.10.
- Worm, Charlotte, f. Wendelboe, SBS. 12.8.
— Jac., Ing., 1.1.
— Sara Oline, KS. 11.2.
- Worre, Rs. P., Propr.*, Ruds Vedby, 25.9.
- Worsaae, Lauritz, 6.4.
- Worsøe-Petersen, Karen, f. Neumann, 1.11.
- Voss, Alvild Flindt, Kapelm., KS. 16.7.
— Elvira Petra, f. Jensen, KS. 14.10.
- Wreschner, Gudrun, f. Jordan, 12.2.
- Vriberg, C. F., Sognepr., Vivild-Vejlby, 3.4.
- Wridt, C. A. E., Kapt., Hillerød, 3.5.
- Wroblewski, Johanne Christiane, KS. 6.12.
- Wrzodek, Johanne, Froken, 29.11.
- Wulf, Andor H., Bagerm., Møgeltønder, bkg. 17.7.
— Aug. Jul. Jacob, Maskinn., KS. 31.3.
- Wulff, Agnes Mariane Vibeke, bkg. 3.9.
— Anna Marie Elisab., f. Christensen, KS. 25.8.
— Doris, E., 22.3.
— Jens Chr., Graver*, 19.2.
— Marie Kristine, f. Oppenhagen, 8.11.
— Valborg, f. Hassing, 23.4; E. c. Kontorchef.
— Victor Emil, Skibssmed, KS. 20.9.
- Wulff-Christensen, Rs., Skibsforer, 9.1.

- Wunsch, Ida Marie Dorothea, 1.5.
 Vuust, Ingrid, f. Thune Andersen, Ebeltoft, 9.10; M: Overlæge.
 Würtz, Hjalmar, Restaurator, Skyttemekaniker*, Aarhus, bkg. 10.3.
 — Jenny Elisabeth., KS. 5.4.
 Wøldike, Knud, Dommerfuldm., Høng, 28.11.
- Yde, A., Skoleinsp., Roskilde, bkg. 16.9.
 Yde, Karen, Komml., Fredericia, bkg. 17.8.
 Yhman, P. H., Stationsforst.*, Skanderborg, 4.5.
 Ytting, Eufemia Maria, f. Thulin, KS. 19.5.
- Zachariae, Meta, bkg. 10.9; M: Poul.
 Zachariassen, A. C., Orgelbygger, Aarhus, bkg. 28.9.
 Zachau, Amalie, 11.3.
 Zacho, Augusta, Plejemoder*, bkg. 11.2.
 — Edv., Slagterm., Randers, 20.1.
 — Ed. M., Overtjener*, Herning, bkg. 17.7.
 — Lit, E. e. Forpagter, Christianssæde, bkg. 30.1.
 Zachrau, Ludvig, 22.10.
 Zahle, Holger, Overretssagf., 1.11; H: Marie.
 Zander, Ingeborg, E., bkg. 4.3.
 — Tinne, 23.1; M: Jacob.
 Zech, Rs. Carl, Formand, FS. 23.7.
 Zedeler, Martin, Købm., Helsingør.
 Zederkof, O. M., Trafikkontrolør.
 Zibrandtsen, Neel, Fruc, St. Magleby, 30.7.
- Ziegler, Alma Augusta, KS. 27.2.
 — Marie Johanne, E., KS. 14.12.
 Zimmermann, Andrea Math. Joh., f. Petersen, NBS. 12.10.
 Zobel, Emmy, 30.9; M: Wigandt.
 Zwanziger, Carl, Manufakturhdl., 21.8.
 Zwicky, Victor, Postmester*, 1.5.
 Zølck, Vilh., Bagerm., 4.9.
- Ægidius, Agnes, 15.8.
- Øberg, Viggo, Gross., Dir., 5.12.
 Odum, Dagmar, f. Agerlin, E. e. Lærer, 21.11.
 Ohlenschläger, V. H., Lektor, 4.5.
 Øllgaard, H. F., Dir.* f. Rigshosp., 13.5.
 Ørn, Ella, 21.7.
 Ørregaard, Hans Peter, Vognm.*, bkg. 30.9.
 Orsted, I. A., Red., Hørsholm, bkg. 9.3.
 — Vilh. Vald., Snedker*, KS. 3.8.
 Orum, Laura, Modehdl., 19.3.
 — Thora, Frue, 6.7.
 Ost, Gerda Ellan, Civiloverbetjent*, 13.7.
 — Kirsten, 14.11; M: Holger.
 Østerberg, Ernst, Typograf, 2.2.
 — Fr., Bogholder, FS. 9.6.
 Østerby, Clara, f. Hoe, 20.5.
 Østergaard, Alfr. Haagen, Fabr., 18.10.
 — Anna, 7.10, Frue.
 — Anne, Inge Joh. Ccc., Fotograf, NBS. 2.3.
 — Marie, Økonoma, bkg. 23.7.
 — Olga Sofie Dagm., E., KS. 6.12.
 Østrup, Christiane Ottesen, KS. 3.12.
 — Poul, 13.1; H: Inger, 13.1.

